

De re medica libri octo / Item: Q. Sereni, Liber de medicina. Q. Rhemnii Fannii Palaemonis, De ponderibus et mensuris liber.

Contributors

Celsus, Aulus Cornelius
Du Moulin, Antoine, approximately 1510-
Flavianus, Remmius. Carmen de ponderibus et mensuris
Serenus Sammonicus, Quintus. Liber medicinalis

Publication/Creation

Lugduni : Apud Seb. Gryphium, 1542.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/svu7wjv>

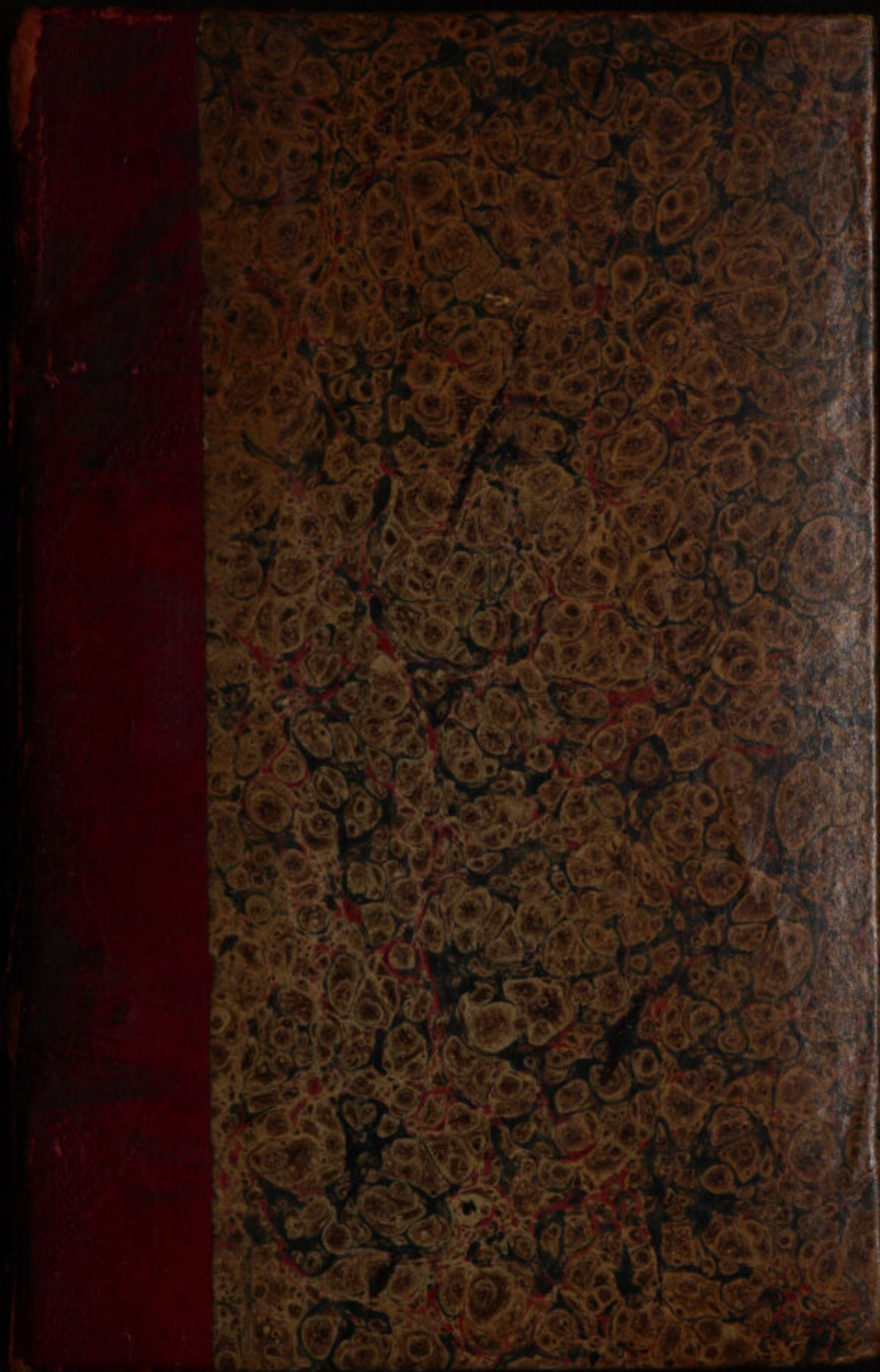
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

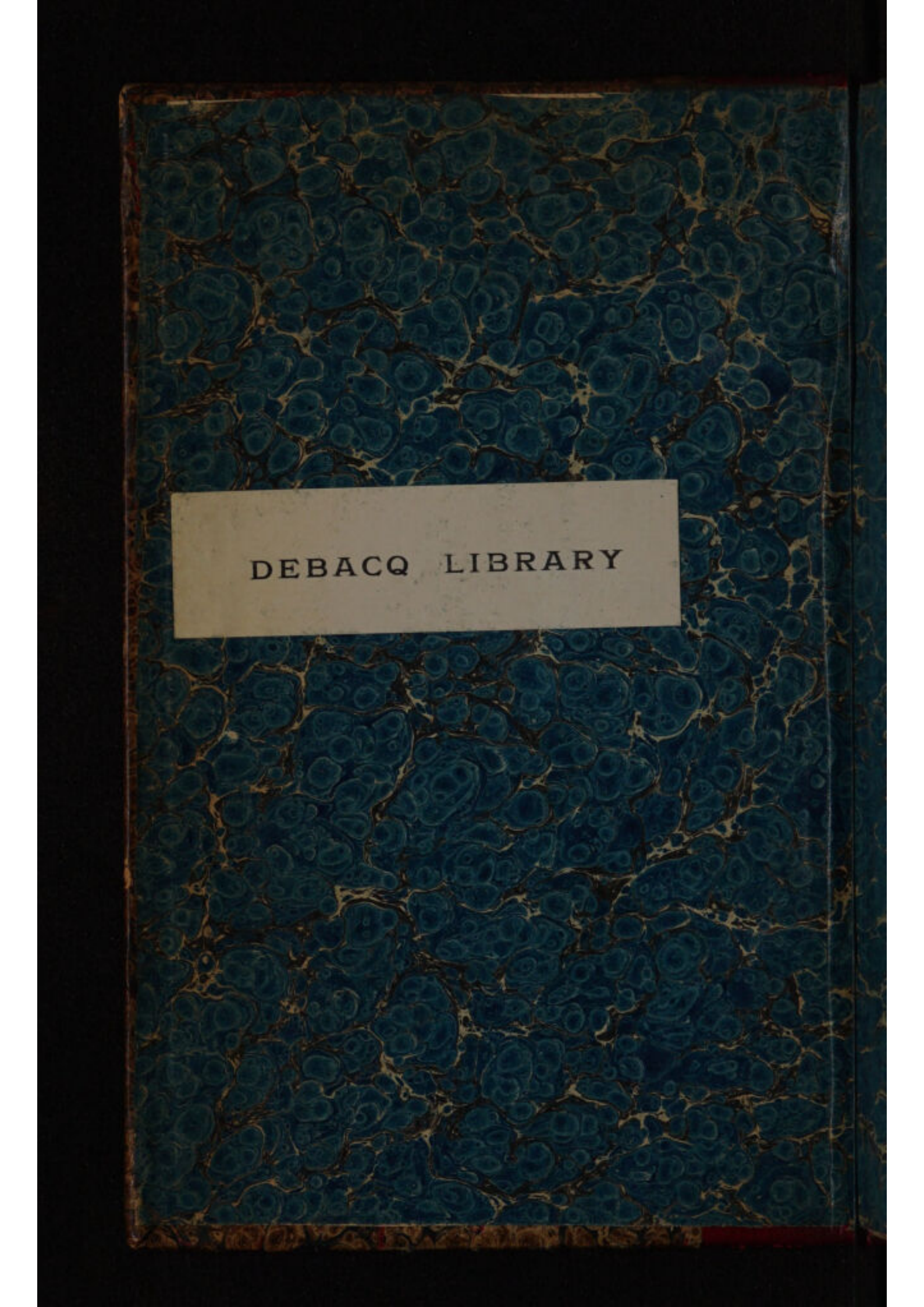

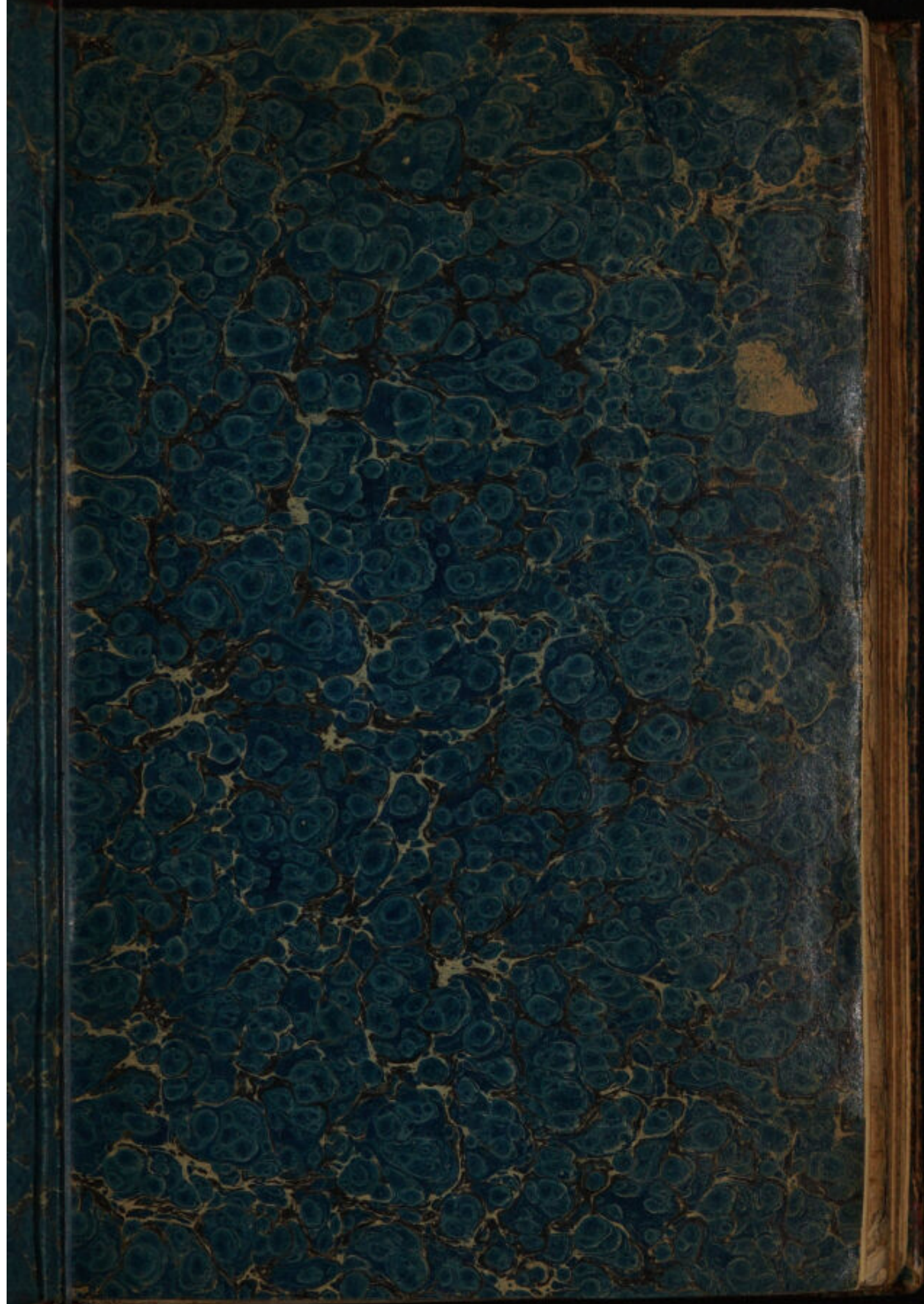

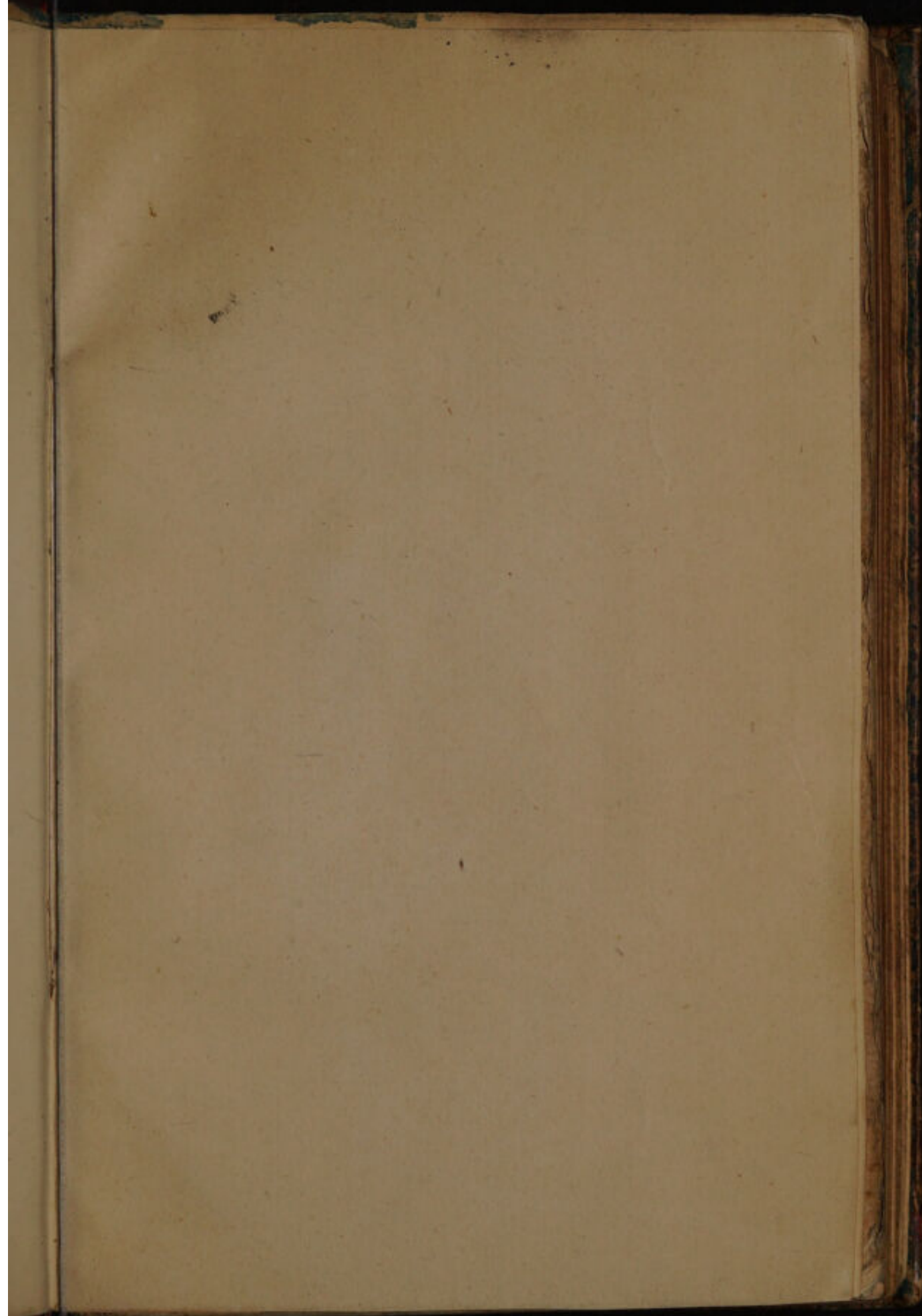

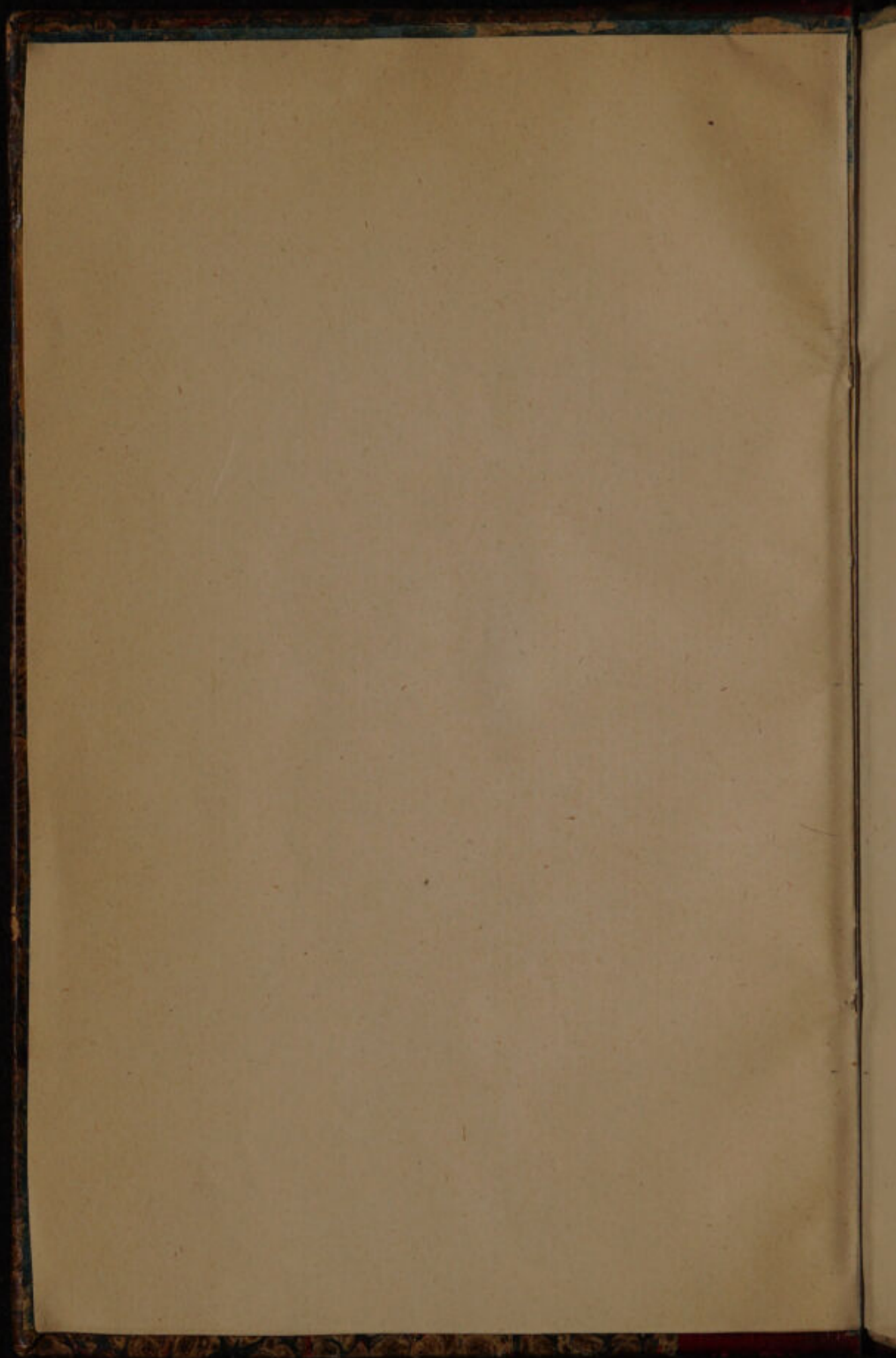
The image shows the front cover of a book. The cover is decorated with a marbled paper pattern in shades of blue and brown. A rectangular, light-colored label is pasted in the center of the cover. The label contains the text "DEBACQ LIBRARY" in a serif font. The book is set against a dark background.

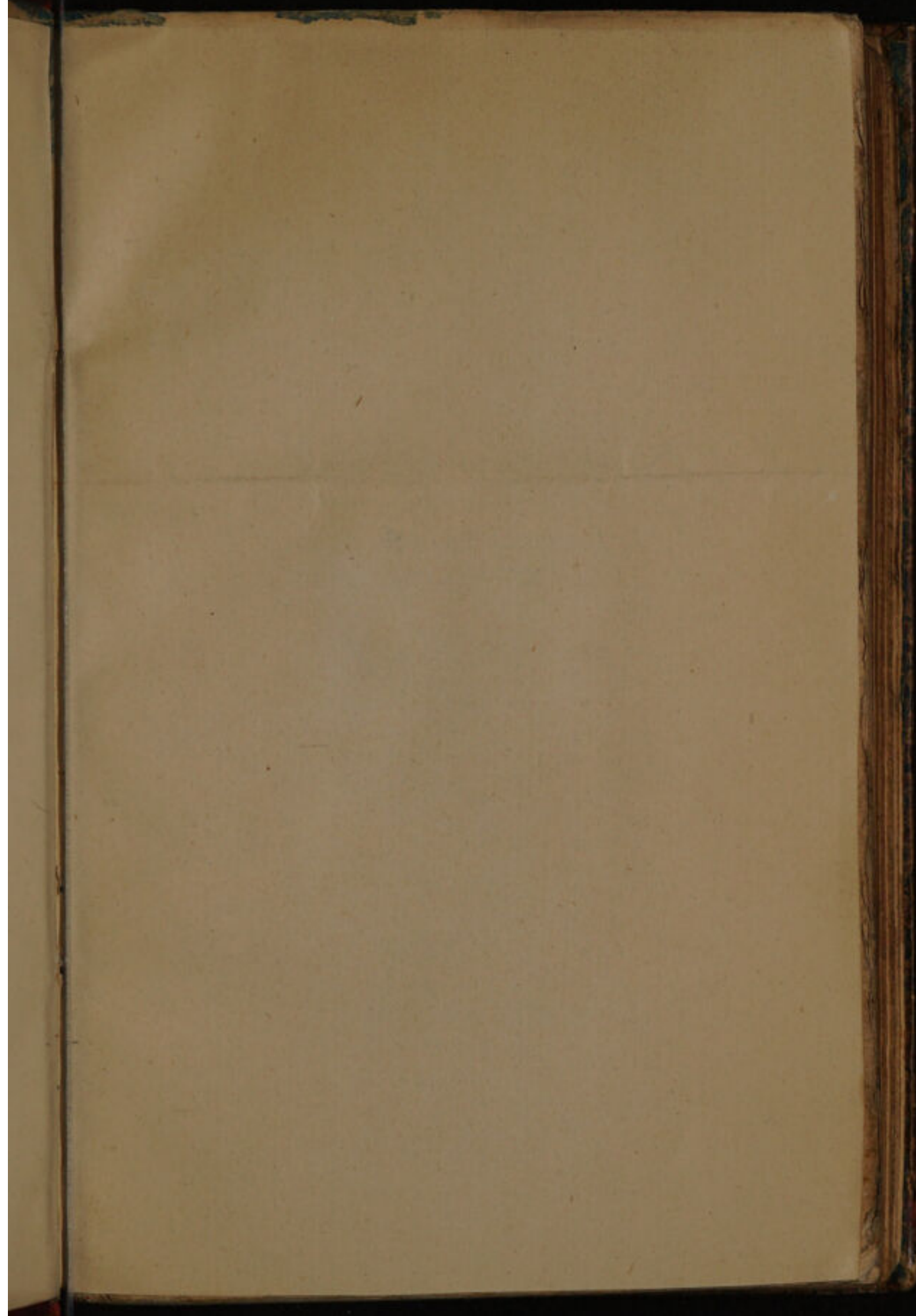
DEBACQ LIBRARY

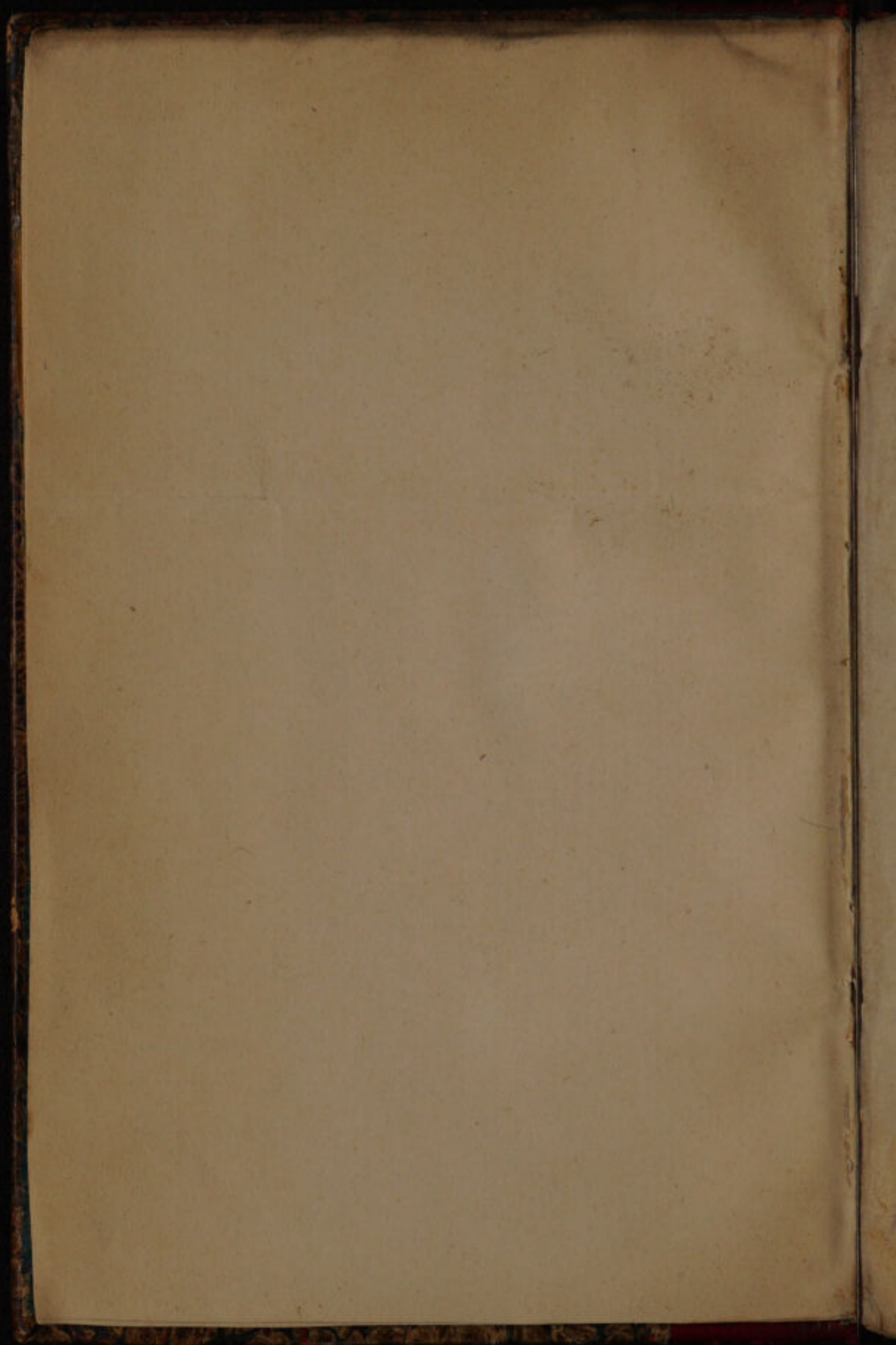

1399.
A. xvii. a

42131

AVRELII
COR· CELSI
DE RE ME=
DICA LIBRI
OCTO.
*

ITEM

Q. SERENI Liber de Medicina.

Q. RHEMNII Fannij Palemonis
de Ponderibus & Mensuris Liber.

Omnia ex diuersorum codicum diligenti-
ssima collatione castigata.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

LVGDVNI APVD SEB.
GRYPHIVM,

1542.

Handwritten signature and scribbles at the bottom of the page.

GOVERNMENT

DEPARTMENT OF THE INTERIOR

BUREAU OF LANDS

OFFICE

WASHINGTON

UNITED STATES OF AMERICA

1880

LANDS

OFFICE

WASHINGTON

COMMISSIONER OF LANDS

UNITED STATES OF AMERICA

1880

Handwritten signature and date: 1880

LECTORI.

N V I D I T profectò Fortuna popu-
lo Romano integrā, absolutamq; felicitatē.
Nam cū bellicis artibus, & reipu-
blicæ administrandæ peritiā, ea ciuitas
omnibus omnino præstiterit nationibus,
quæ uel antecesserunt, uel sequutæ sunt Romanum impe-
rium: de erat illi certè nihil ad cumulum uirtutū omnium,
nisi ut doctrinas, atq; literas excoleret: quarum iamdiu ta-
men gloriam ingeniosissima, ac disertissima Græcia cū
scribendo, tum dicendo occupasse uidebatur. Verū etsi
serò Eloquentiā, Philosophiamq; attigerit: tantos tamen
in utraq; progressus fecit, ut multos Roma habuerit no-
bilissimos homines postremis temporibus, non solum Phi-
losophiæ deditos, sed in ea iam excellētes atq; perfectos.
Eloquētia uerò tantum in ea urbe sibi paucissimis annis
uendicauit, ut eloquentissimas Athenas uel æquarit, uel
paruo illis proxima interuallo fuerit: id quod probare es-
set aut facile, aut necessarium, si præclarissima extarent
illorum monumenta, qui plurimum dicendo potuerunt,
Antoniorum scilicet, & Catonum, & Craßi, & Cæsa-
rum, & Bruti, & aliorum propè innumerabiliū: aut nisi
unus esset Cicero, quē omnibus aut præferre, aut compa-
rare saltem, opponereq; ualeamus. Itaq; in Astrologia,
in Geometria, in Dialecticis, omnibusq; ijs artibus, quæ
in ueri inuestigatione uersantur, legimus dignum cona-
tibus suis præstitisse Romana ingenia: sola autē Medici-
næ ars, maxime salutaris, neglecta ab illis, inculta iacuit,
ac derelicta: eam enim unam Græcarum artium non exer-
cuisse Romanam grauitatem, testis est Plinius: quinimmo

idem ipse scribit, Pop. Romanū medicinæ auidum exper-
tum demū damnaſſe: itaq; caruiſſe medicis ad annum ſex-
centeſimum: quod uoluiſſe eos credendum eſt non artis
odio, ſed artificum: idq; Marcus Cato ad Marcum filium
ſcribens maniſeſtiſimè docet. Quòd ſi aut Hippocra-
tem habuiſſet Roma, cui ciuium ſuorum ſalutem com-
mendaret, aut Galeni interpretis monumenta cognouiſ-
ſet: quemadmodū & in re militari, et in rebus cæteris aut
ſuperauit omnes alias nationes, aut illis proxima fuit, &
interdum æqualis: ueriſimile eſt, in Medicina quoq; ex-
cellentem futuram fuiſſe indiſtriā ſuam. Hanc tamen par-
tem ut oſtenderet Cornelius Celfus non eſſe ſupra uires
Romanas, eā eloquentiſimè et peritiſimè tractauit octo
libris: in quibus non ſolū eius partis, quæ uictu, & eius
quæ medicamentis, ſed illius etiam, quæ manu medetur,
præcepta copioſiſimè dedit. A pluriſq; autem dubitari
uideo, an artem Cornelius exercuerit: alijs exiſtimantibus
caruiſſe illum uſu: uel quia quædam prodidit artem coar-
guentia, qualia ſunt, quæ de uenarū pulſu, & urinæ indi-
cijs, ac de imparibus diebus, Aſclepiadem ſequutus, tradi-
dit: uel quia in ponēdis conſtituendisq; præceptis longiſ-
ſimè abiit à cōſuetudine eorum, qui de re medica ante il-
lum ſcripſerūt: alijs uerò credentibus, nō potuiſſe eū tam
multa, tamq; inſigniter et articulatè nouiſſe, tamq; poſtre-
mò appoſitè ad uſum, ut interdū multus ſit in deſcriben-
da uia, & ratione exercendi artificis actus: niſi eam ali-
ter quā cogitando & audiendo, & legendo didiciſſet.
Quamuis autem eorum, qui Cornelium fuiſſe medicum
negant, & ratio, & autoritas me parum moueat: conſtat
enim & Aſclepiadē, et Themisonem eius diſcipulum, &
Theſſalum tam ſæpe, tamq; uehemēter à Galeno damna-
tum,

5

tum, aberrasse à placitis & à doctrina maiorum, cum tamen omnes medicinā usu ipso professi fuerint: quāobrem mirum nō est, si in tam erratica disciplina, uixq; tandem autore Galeno consistente: idq; non tam certitudine rei, quā imbecillitate eorū, qui post Galenū fuerunt: libuit Cornelio modo ingenioq; suo potius, quā ex aliorum cōsuetudine scribenti, eorum mutare praecepta, quibus superiorum delere placita, & medēdo & scribendo licuerat. Quāuis, in quā, me parū illi moueant: adducor tamen, nisi fallor, certissimis ad suspiciādum argumentis, idē molitum fuisse Cornelium, quod Empedoclem, & Democritum fecisse legimus: scilicet, ut eam artem nō ueluti purus medicus, atq; ad quāstum omnibus expositus, sed tanquā sapiens, ceu partē Philosophiæ explicaret, eam cum studio sapiētiae coniungēs. Nam cum Plinius naturalis historiae libros digesserit, indicās quibus autoribus, testibusq; niteretur: libro primo, quem indicis loco esse uoluit, separatim autorū meminit & medicorum: neq; unquā retulit Cornelium in medicos, sed in autores: Ex autoribus, inquit, C. Valgio, Cornelio Celso, M. Varrone, &c. deinde subiicit externos: postremò numerat medicos, in quibus nusquam Cornelij nomē legitur. Quod si aut ille se medicum fuisset professus, aut alij in numerum medicorū Cornelium recepissent, Plinius illum certē non separasset in singulorū librorum indice à medicis. Constat præterea, uixisse Cornelium aut Augusti, aut Tiberij temporibus, aut C. Cæsaris: cum Columella, qui Claudio potiente rerum scripsit de re Rustica libros, mentionē fecerit eius, tanquā superioris: qua etate, si Plinio credimus, paucissimi Quiritum artē medicam profitebātur, delegata ea cura ac meditatione uel Græcis hominibus, uel libertis, aut

seruis: quales fuerunt Sallustius Dionysius, & Curio, &
 ij, quos supra nominaui: quamobrem occidēti medicum,
 quod plerunq; serui essent, pœna erat ex cōstitutionibus
 non ualde magna pecunia: liberi enim hominis nulla est
 æstimatio. Cornelium uerò fuisse ingenuum Romanū, sa-
 tis indicant tria nomina: cūm liberos cōstet duobus, ser-
 uos autem uno tantum nomine fuisse demonstratos. Cæte-
 rū qualis qualis ille fuerit, dignus est profectō uel doctri-
 na uel elegantia nō solum qui legatur, sed qui semper ha-
 beatur in manibus. Quāuis autē ubiq; illum reprchendat
 Fabius Quintilianus, itaq; interdū leuiter, ut studio id eū
 efficere cognoscas & emulatione (scripsit enim uterq;
 Rhetoricos libros) tamē ueritate ita cogente, eruditū ui-
 rum eū appellat lib. i. x. & lib. sequenti: Scripsit, inquit,
 non parum multa Cornelius Celsus, Scepticos sequutus,
 non sine cultu, ac nitore. Columella uerò lib. i. i. De re ru-
 stica, eū fuisse tradit nō solum agricolationis, sed uniuersæ
 nature prudentē. Cūm autem Cornelius & ius ciui-
 le, & philosophiam monumētis illustrauerit, suis & rei
 militaris, & rusticæ etiā & medicinæ præcepta relique-
 rit: dignus (ut ait idē Fabius) uel ipso proposito, ut cum
 scisse omnia illa credamus: quis erit qui se satis putet cru-
 ditum, cui ea, quæ supersunt, reliquæ uigiliarū tam elabo-
 ratarum ignotæ fuerint? Quædam tamē ab eo fateor esse
 prodita, quæ uel insolentia, uel nouitate detertere lectore
 possunt: quale illud est, quod de aqua frigida libro primo
 traditur: qua infusa, putat ille sanari posse infirmitatē ca-
 pitis, & præterea uitari grauedines, ac destillationes:
 quibus intemperantia uictus, & incōtinentia uoluptatum
 præcipuè ætas hæc nostra grauissimè torquetur. Cæte-
 rum si balneis nunc uteremur, ubi calida sordes munda-
 rentur

rētur capitis, et sudor uapores iam itinere patefacto emit-
 teret, itaq; quotidie quasi caput purgaretur: non esset for-
 tasse usus aquae frigidae tam periculosus, quam uulgò cre-
 ditur. Neq; etiā ille simpliciter infundi frigida iubet, sed
 calidariū proponit, in quo sudetur: & calida aqua per-
 fundi præcipit, tum tepida, deinde frigida. Plin. item lib.
 x x v i i i . capite i i i i . Perfundere, inquit, caput aqua
 calida ante balnearum uaporationem, et postea frigida,
 saluberrimū intelligitur. Quæ res profecto nisi esset ual-
 de salutaris, neq; imperitè eam & imprudēter tum præ-
 cisè laudasset Cornelius: neq; Plinius ita manifestè idem
 probaret: cū præsertim Senecam eo remedio semper
 usum fuisse legamus: cuius rei certè rationē reddere pos-
 sem à re medica non abhorrentem, si aut id mihi ab initio
 proposuissem, cū epistolam hāc scribere institui: aut es-
 set hoc numeris partiumq; mearum. Illud equidē animad-
 uerti, sequutū esse Corneliū in plerisq; Hippocratem, quē
 lib. v i i . parentē omnis medicinæ appellat: quāobrem nō
 potest hic noster Latinus Hippocrates reprehendi, quin
 alteri quoq; idem uitij tribuatur. nam si dixerimus, nimis
 generaliter, & nulla reddita causa hunc frequenter præ-
 cepta dedisse medicinæ: cū eadem sit ratio atq; uia Hip-
 pocratis, interpretandus potius, & distinctionibus ex-
 plicandus erat Cornelius, quā improbandus, atq; rei-
 ciendus: id quod uidemus in Hippocratem factum fuisse
 à Galeno, non tam, quā isti sunt, delicato et moroso, cer-
 tē tamen doctiore atq; peritior: ita enim didicissent me-
 dici, à Cornelio de rebus ad artem suam pertinentibus
 proprijs, suisq; Latinis uocibus loqui: & hunc grauissi-
 mum in primis autorē loco suo, suisq; sedibus posuissent:
 & postremò planum fecissent hominibus, non abhorre-

penitus à uero, quod à Cicerone scriptū fuit, Omnia La-
 tinis inuenisse melius, quàm Græcos: aut ab illis accepta
 fecisse meliora. Sed inuidit (ut dixi) Fortuna cūctam Ro-
 manis hominibus felicitatem. Nos uerò, qui aliquid no-
 stra cura præstare posse fortasse credimur Cornelio, quòd
 eo iamdiu utamur magistro scribendi, atq; uiuendi (quā-
 uis illi ignauia fortè nostra nō æquē stylum ac salutē de-
 beamus) nonnihil tēporis consumpsimus in recognoscen-
 do hoc eruditissimo autore: eum q; emendatissimū, quan-
 tum ipsi efficere potuimus, excudendum dedimus Seba-
 stiano Gryphio Typographo nobilissimo, ut tam culto,
 & tam nitido scriptore uti commodè possint omnes, qui-
 bus bonæ artes curæ sunt: & ut Medicis, quorū ætas no-
 stra maximè ferax est, animū faciamus ad Cornelium le-
 gendum, interpretandum, illustrandum: ita enim futurum
 facile speramus, ut omnes paulatim planè Latine de me-
 dicina loquentes audiamus: & aliquis apud nostros eam
 laudem consequi curet, quam apud Græcos cōsequutus
 est Galenus: cuius nisi labor & industria tantum luminis
 addidisset Hippocrati, is forte malo magno publico tur-
 pius extinctus fuisset, quàm iacet Cornelius: cuius laudi
 dignæ immortalitate si uitio ingenij Medici horum
 temporum, & posteriores inuidebunt, suus ta-
 men nitor & elegantia, uel illis con-
 trānitentibus, eum à tenebris
 & ab interitu uen-
 dicabunt.

CORN.

A V R E L I I

C O R N E L I I

C E L S I

D E

M E D I C I N A

L I B E R P R I =

M V S.

T A L I M E N T A sanis
corporibus Agricultura, sic sa-
nitatem ægris Medicina promit-
tit. Hæc nusquam quidem nō est.
Siquidē etiam imperitiſſimæ gen-
tes herbas, aliāq; prompta in au-
xilium uulnerum, morborūq;
nouerunt. Veruntamen apud Græcos aliquanto magis,
quā in cæteris nationibus exculta est: ac ne apud hos
quidem à prima origine, sed paucis ante nos seculis, ut-
pote cum uetustissimus autor Aesculapius celebretur.
Qui quoniam adhuc rudem & uulgarem hanc scientiam
paulo subtilius excoluit, in deorum numerū receptus est.
Huius deinde duo filij Podalyrius & Machaon bello
Troiano ducem Agamemnonem secuti, non mediocrem
opem commilitonibus suis attulerunt. Quos tamen Ho-
merus non in pestilentia, neque in uarijs generibus mor-
borum aliquid attulisse auxilij, sed uulncribus tantummo-
do ferro, & medicamentis mederi solitos esse proposuit.
Ex quo apparet, has partes medicinæ solas ab his esse

tentatas, easq; esse uetustissimas. Eodemq; autore disci po-
 test, morbos, tum ad iram deorum immortalium relatos
 esse, & ab iisdem opem posci solitam. Veriq; simile est,
 inter nonnulla auxilia aduersæ ualitudinis, plerunque
 tamen eam bonam contigisse ob bonos mores, quos ne-
 *tentarant que desidia, neque luxuria * uitiant. Siquidem hæc
 duo, corpora prius in Græcia, deinde apud nos afflixerunt.
 Ideo que multiplex ista medicina, neque olim apud
 Græcos, neque apud alias gentes necessaria, uix aliquos
 ex bonis ad senectutis principia perducit. Ergo etiam
 post eos (de quibus retuli) nonnulli clari uiri medici-
 nam exercuerunt, donec maiore studio literarum disci-
 plina agitari cœpit: quæ ut animo præcipue omnium
 necessaria, sic corpori inimica est. Primoq; medendi scien-
 tia, sapientiæ pars habebatur, ut & morborum cura-
 tio, & rerum naturæ contemplatio sub iisdem autoribus
 nata sit. Scilicet his hanc maxime requirentibus, qui cor-
 *quieta porum suorum robora * inquieta cogitatione, noctur-
 naq; uigilia minuerant. Ideoq; multos ex sapientiæ pro-
 fessoribus, peritos eius fuisse accepimus. Clarissimos ue-
 rò ex his Pythagoram, & Empedoclem, & Democri-
 tum. Huius autem (ut quidam crediderunt) discipulus
 Hippocrates Coss, primus quidem ex omnibus memo-
 ria dignis ab studio sapientiæ disciplinam hanc sepa-
 rauit, uir & arte & facundia insignis. Post quem Dio-
 cles Carystius, deinde Praxagoras, & Chrysippus, tum
 Herophilus & Erasistratus, sic artem hanc exercuerunt,
 ut etiam in diuersas curandi uias processerint. Iisdemq;
 temporibus, in tres partes medicina diducta est, ut una
 esset quæ uictu, altera quæ medicamentis, tertia quæ ma-
 nu mederetur. Primam διατροφικὴν, secundam φαρμακευτι-
 κήν, tertiam χειρουργικὴν, Græci nominauerunt. Eius au-

Disciplina cor-
pori inimica.

Hippocrates

tem, quæ uictu morbos curat, longè clarissimi autores etiam altius quædam agitare conati, rerum quoque naturæ sibi cognitionem uendicauerunt, tanquam sine ea trunca & debilis medicina esset. post quos Serapion primus omnium, nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam professus, in usu & experimentis eam posuit. Quem Apollonius & Glaucias, & aliquanto post Heracledes Tarentinus, & aliqui non mediocres uiri secuti, ex ipsa professione, se Empiricos appellauerunt. Sic in duas partes ea quoque quæ uictu curat, medicina diuisa est, alijs rationalem artem, alijs usum tantum sibi uendicantibus, nullo uerò quicquam post eos, qui supra comprehensi sunt, agitante, nisi quod acceperat: donec Asclepiades medendi rationem ex magna parte mutauit. Ex cuius successoribus Themison nuper ipse quoque quædam in senectute deflexit. Et per hos quidem maximè uiros salutaris ista nobis professio increuit. Quoniam autem ex tribus medicinæ partibus, ut difficilissima, sic etiam clarissima est ea, quæ morbis medetur, ante omnia de hac dicendum est. Et quia prima in ea dissensio est, quòd alij sibi experimentorum tantummodo notitiam necessariam esse contendunt, alij nisi corporum rerum, quæ ratione comperta, non satis potentem usum esse proponunt: indicandum est, quæ maxime ex utraque parte dicantur, quòd facilius nostra quoque opinio interponi possit. Igitur hi, qui rationalem medicinam profitentur, hæc necessaria esse proponunt, Abditarum, & morbos continentium caussarum notitiam, deinde Euidentialium, post hæc etiam Naturalium actionum, nouissimè partium Interiorum. Abditas causas uocant, in quibus requiritur, ex quibus principijs nostra corpora sint,

sint, quid secundam, quid aduersam ualeitudinem faciat. Neque enim credunt posse cum scire, quomodo morbos curare conueniat, qui unde hi sint, ignoret. Neque esse dubium, quin alia curatione opus sit, si ex quatuor principijs, uel superans aliquid, uel deficiens aduersam ualeitudinem creat, ut quidam ex sapientiae professoribus dixerunt: alia, si in humidis omne uitium est, ut Herophilo uisum est: alia, si in spiritu, ut Hippocrati: alia, si sanguis in eas uenas, quae spiritui accommodatae sunt, transfunditur, & inflammationem, quam Graeci φλεγμονή, nominant, excitat, eaque inflammatio, talem motum efficit, qualis in febre est, ut Erasistrato placuit: alia, si manantia corpuscula, per inuisibilia foramina subsistendo, iter claudunt, ut Asclepiades contendit. Eum uero recte curaturum, quem prima origo causae non fefellerit. Neque uero inficiantur, experimenta quoque esse necessaria. Sed ne ad haec quidem aditum fieri potuisse, nisi ab aliqua ratione contendunt. Non enim quilibet antiquiores uiros aegris inculcasse: sed cogitasse, quid maxime conueniret, & id usu explorasse, quod antea coniectura aliqua duxissent. Neque interesse, * an nunc iam pleraque explorata sint, si a consilio tamen coeperunt. Et id quidem in multis ita se habere. Saepem uero etiam noua incidere genera morborum, in quibus nihil adhuc usus ostenderit. Et ideo necessarium sit animaduertere, unde ea coeperint: sine quo nemo mortaliu reperire possit, cur hoc, quam illo potius utatur. Et ob haec quidem in obscuro positas causas persequuntur. Euidentes uero has appellant, in quibus quaerunt initium morbi calor attulerit, an frigus: fames, an satietas: & quae similia sunt. Occursurum enim uitio dicunt

cunt eum, qui originem non ignorarit. Naturales uerò corporis actiones appellāt, per quas spiritum trahimus, & emittimus cibum, potionemq; & assumimus, & concoquimus. Itemq; per quas eadem hæc in omnes membrorum partes digeruntur. Tum requirunt etiam, quære uenæ nostræ modò submittant se, modò attollant: quære ratio somni, quære uigiliæ sit. Sine quorum notitia neminem putant uel occurrere, uel mederi morbis inter hæc nascentibus posse. Ex quibus quammaxime pertinere ad rem concoctio uidetur. Huic potissimum insistent, & duce alij Erasistrato, atteri cibum in uentre contendunt: alij Plistonico, Praxagoræ discipulo, putrescere: alij credunt Hippocrati, per calorem cibos concoqui. Accedunt quæ Asclepiadis æmuli, qui omnia ista uana & superuacua esse proponunt. Nihil enim concoqui, sed crudam materiam (sicut assumpta est) in corpus omne diduci. Et hæc quidem inter eos parum constant. Illud uerò cōuenit, alium dandum cibum laborantibus, si hoc: aliud, si illud uerum est. Nam si teritur intus, eum quærendum esse, qui facilius teri possit. Si putrescit, eum in quo hoc expeditissimum est. Si calor concoquit, eum qui maxime calorem moueat. At nihil ex his esse quærendum, si nihil cōcoquitur. Ea uero sumenda quæ maxime manet, quælia assumpta sunt. Eademq; ratione cū spiritus grauis est, cum somnus, aut uigilia urgent, eum mederi posse arbitrantur, qui prius illa ipsa qualiter eueniant perceperit. Præter hæc cū in interioribus partibus & dolores, & morborum uaria genera nascantur, neminem putant his adhibere posse remedia, quæ ipse ignoret. Necessarium ergo esse incidere corpora mortuorum, eorumq; uiscera atque intestina scrutari: longeq; optime fecisse Herophilum,

Per leuorem,
& contactum,
asperitatē in-
telligit, & qd'
illi est contra-
rium.

lum, & Erasistratum, qui nocentes homines à regibus ex carcere acceptos, uiuos inciderint, considerarint que etiam spiritu remanente, ea quæ natura antè clausisset, eorumq; posituram, colorem, figuram, magnitudinem, ordinem, duriciem, molliciem, leuorem, contactum: processus deinde singulorum, & recessus: & siue quid inseritur alteri, siue quid partem alterius in se recipit. Neq; enim cum dolor intus incidit, scire quid doleat, eum, qui qua parte quodque uiscus, intestinum uel sit, non cognouerit. Neq; curari id quod ægrum est posse, ab eo, qui quid sit, ignoret. Et cum per uulnus alicuius uiscera patefacta sunt, eum qui sanè cuiusquam colorem partis ignoret, ne scire quid integrum, quid corruptum sit. Ita ne succurrere quidē posse corruptis, aptiusq; extrinsecus imponi remedia, compertis interiorum & sedibus & figuris, cognitaq; eorum magnitudine: similesq; omnia, quæ posita sunt, rationes habere. Neque esse crudele (sicut pleriq; proponunt) hominum nocentium, & horum quoq; paucorum supplicijs, remedia populis innocentibus seculorum omnium queri. Contra, hi qui se Empiricos ab experientia nomināt, euidentes quidem causas, ut necessarias amplectuntur: obscurarum uerò causarum, & naturalium actionum quæstionem ideo superuacuum esse contendunt, quoniam incomprehensibilis natura sit. Nō posse uerò comprehendere, patere ex eorum, qui de his disputarunt, discordia: cum de ista re, neq; inter sapientiæ professores, neq; inter ipsos medicos cōueniat. Cur enim potius aliquis Hippocrati credat, quàm Herophilo? Cur huic potius, quàm Asclepiadi? Si rationes sequi uelit, omnium posse uideri non improbables: si curationes, ab omnibus his ægros perductos esse ad sanitatem. Ita neq; dispu

disputationi, neque auctoritati cuiusquam fidem derogari oportuisse. Etiam sapientiæ studiosos maximos medicos esse, si ratiocinatio hoc faceret: nunc illis uerba superesse, deesse medendi scientiā. Differre quoque pro natura locorum genera medicinæ, et aliud opus esse Romæ, aliud in Aegypto, aliud in Gallia. Quod si morbos eadē causse facerēt ubique, remedia quoque ubique eadē esse debuissent. Sæpe etiā causas apparere, ut puta lippitudinis, uulneris, neque ex his patere medicinam. Quod si scientiam hanc non subiiciat euidentē causa, multominus eam posse subijcere, quæ in dubio est. Cum igitur illa incerta, incomprehensibilisque sit, à certis potius, et exploratis petendum esse præsidium, id est his, quæ experientia in ipsis curationibus docuerit, sicut in cæteris omnibus artibus. Nam ne agricolam quidem, aut gubernatorem disputatione, sed usu fieri. Ac nihil istas cogitationes ad medicinam pertinere: eò quoque disci, quod qui diuersa de his senserint, ad eandem tamen sanitatem homines perduxerint. Id enim fecisse, quia non ab obscuris causis, neque à naturalibus actionibus, quæ apud eos diuersæ erant, sed ab experimentis, prout cuique responderant, medendi uias traxerint. Ne inter initia quidem ab istis quæstionibus deductam esse medicinam, sed ab experimentis. Aegrorum enim, qui sine medicis erāt, alios propter auiditatem primis diebus, protinus cibum assumpsisse, alios propter fastidium abstinuisse, leuatumque magis eorum morbum esse, qui abstinerant: itemque alios in ipsa febre aliquid edisse, alios paulò ante eam, alios post remissionem eius, optime deinde his cessisse, qui post finem febris id fecerint. Eadēque ratione, alios inter principia protinus usos esse cibo pleniore, alios exiguo, grauioresque eos factos, qui

qui se impleverent. Hæc, similiaq; cum quotidie incideret, diligentes homines notasse, quæ plerunque melius responderent: deinde ægrotantibus ea præcipere cœpisse. Sic medicinam ortam, subinde aliorum salute, aliorum interitu, perniciofa discernentem à salutaribus. Repertis deinde iam medicinæ remedijs, homines de rationibus eorum differere cœpisse, nec post rationem medicinam esse inuentam, sed post inuentam medicinam, rationem esse quæsitam. Requiere etiam, si ratio idem doceat, quod experientia, an aliud. Si idem, superuacuum esse: Si aliud, esse contrariam. Primò tamen remedia exploranda summa cura fuisse, nunc uerò iam explorata esse, neque ulla aut noua genera morborum reperiri, aut nouam desiderari medicinam. Quòd si iam incidat mali genus aliquod ignotum, non ideo tamen fore medico de rebus cogitandum obscuris: sed cum protinus uisurum, cui morbo id proximum sit, tentaturumq; remedia similia illis, quæ uicino malo sæpe succurrerint, & per eius similitudinem opem reperturum. Neque enim se dicere consilio medicum non egere, & irrationale animal hanc artem posse præstare: sed has latentium rerum coniecturas ad rem non pertinere: quia non intersit, quid morbum faciat, sed quid tollat. Neque ad rem pertineat, quomodo, sed quid optimè dī-
*incidat geratur. Siue hac de causa concoctio *intercidat, siue de illa: & siue concoctio sit illa, siue tantum digestio. Neq; quærendum esse quomodo spiremus: sed quid grauem, tardumq; spiritum expediat. Neq; quid uenas moueat, sed quid quæq; motus genera significant. Hæc autem cognosci experimentis, & in omnibus eiusmodi cogitationibus in utranque partem differi posse. Itaque ingenium & facundiam uincere, morbos autem non eloquentia, sed

sed remedijs curari. Quæ si quis elinguis, usu* discreta be- * discretus
 ne norit, hunc aliquāto maiorem medicum futurum, quā
 si sine usu linguam suam excoluerit. Atq; ea quidem, de
 quibus est dictum, superuacua esse tantummodo. Id uerò
 quod restat, etiam crudele, uiuorum hominum alium atq;
 præcordia incidi, & salutis humanæ præsidē artem, non
 solum pestem alicui, sed hanc etiam atrocissimam inferre,
 cum præsertim ex his, quæ tanta uiolentia quærantur, alia
 non possint omnino cognosci, alia possint etiam sine sce-
 lere. Nam colorem, leuorem, mollitiē, duritiem, similiaq;
 omnia non esse talia inciso corpore, qualia integro fue-
 rint: quia cum corporibus inuiolatis, hæc tamen metu, do-
 lore, inedia, cruditate, lassitudine, mille alijs mediocribus
 affectibus, sæpe mutantur: multo magis uerisimile est, in-
 teriora, quibus maior mollities, lux ipsa noua sit, sub gra-
 uissimis uulneribus, & ipsa trucidatione mutari. Neque
 quicquam esse stultius, quā quale quicquam uiuo ho-
 mine est, tale existimare esse moriente, imò iam mortuo.
 Nam utrum quidem, quī minus ad rem pertineat, spiran-
 te homine posse diduci? Simul atq; uerò ferrum ad præ-
 cordia accessit, & discissum transversum septum est, quod
 membrana quadam superiores partes ab inferioribus di-
 ducit (Πλάγος Græci uocant) hominem protinus ani-
 mam amittere. Ita demum mortui præcordia, & uiscus
 omne in conspectum latrocinantis medici dari: quod ne-
 cesse sit tale esse, quale mortui sit, nō quale uiui fuit. Itaq;
 consequi, medicum, ut hominem crudeliter iugulet: non
 ut sciat qualia uiui uiscera habeamus. Siquid tamen sit,
 quod adhuc spirante homine conspectui subiiciatur, id
 sæpe casum offerre curantibus. Interdum enim gladiato-
 rem in harena, uel militem in acie, uel uiatorem à latro-
 nibus

nibus exceptum, sic uulnerari, ut eius interior aliqua pars aperiatur, & in alio alia sita, ita sedem, positum, ordinem, figuram, similiaque cognoscere prudentem medicum, non cædem, sed sanitatem molientem: idque per misericordiam discere, quod alij dira crudelitate cognouerint. Ob hæc ne mortuorum quidem lacerationem necessariam esse. Quæ et si non crudelis, tamen foeda sit, cum aliter pleraque in mortuis se habeant. Quantum uero in uiuis cognosci potest, ipsa curatio ostendat. Cum hæc per multa uolumina, perque magnæ contentionis disputationes à medicis sæpe tractata sint, atque tractentur: subiiciendum est quæ proxima uero uideri possint. Ea neque addicta alterutri opinioni sunt, neque ab utraque nimium abhorrentia, media quodammodo inter diuersas sententias. Quod in plurimis contentionibus deprehendere licet, sine ambitione, uerum scrutantibus, ut in hac ipsa re. Nam quæ demum causse, uel secundam ualeitudinem præstent, uel morbos excitent: quomodo spiritus, aut cibus, uel detrahatur uel digeratur, ne sapientiæ quidem professores scientia comprehendunt, sed coniectura persequuntur. Cuius autem rei non est certa notitia, eius opinio certum reperire remedium non potest. Verumque est, ad ipsam curandi rationem nihil plus conferre, quam experientiam. Quanquam igitur multa sint ad ipsas artes propriè non pertinentia, tamen eas adiuuat excitando artificis ingenium. Itaque ista quoque

* Alias quamuis non faciat medicum aptiorem tamen medicinæ reddit, atque perfectum.

naturæ rerum contemplatio, * quamuis non faciat medicum aptiorem, tamen medicinæ reddit profectum. Verique simile est, & Hippocratem, & Erasistratum, & quicumque alij non contenti febres & ulcera agitare, rerum quoque naturam ex aliqua parte scrutati sunt, non ideo

ideo quidem medicos fuisse, uerum ideo quoque maiores medicos extitisse. Ratione uero opus est ipsi medicinæ, et si non inter obscuras causas, neque inter naturales actiones, tamen sæpe. * Est enim hæc ars coniecturalis: neque re-
 spondet ei plerumque non solum coniectura, sed etiam experientia. Et interdum non febris, non cibus, non somnus subsequitur sicut assuevit. Rarius, sed aliquando tamen morbus quoque ipse nouus est, quem non incidere, manifestè falsum est: cum ætate nostra quidam ex naturalibus partibus carne prolapsa, & arente, intra paucas horas expirauerit: sic ut nobilissimi medici, neque genus mali, neque remedium inuenerint. Quos ego nihil ideo tētassee iudico, quia nemo in splendida persona periclitari cōiectura sua uoluerit: ne occidisse, nisi seruasset, uideretur. Veri tamen simile est, potuisse aliquid cogitare, detracta tali uerecundia, & fortasse responsurum fuisse id, quod aliquis esset expertus. Ad quod medicinæ genus neque semper similitudo aliquid confert, et si quando confert, tamē id ipsum rationabile est inter multa similia genera, & morborum, & remediorum cogitare, quo potissimum medicamento sit utendum. Cum igitur talis res incidit, medicus aliquid oportet inueniat, quod non utique fortasse, sed sæpius tamen etiam respondeat. Petet autem nouū quoque cōsiliū, non à rebus latentibus (istæ enim dubiæ, & incertiæ sunt) sed ab his, quæ explorari possunt, id est euidentibus causis. Interest enim fatigatio morbi, an sitis, an frigus, an calor, an uigilia, an fames fecerit, an cibi, uiniq; abundantia, an intemperantia libidinis. Neque ignorare hūc oportet, quæ sit ægri natura, humidum magis, an magis siccum corpus eius sit: ualidi nerui, an infirmi: frequens aduersa ualitudo, an rara: ea que cum est, uehemens esse soleat, an leuis:

Caro ex naturalibus prolapsa.

breuis, an longa. Quod is uitæ genus sit secutus, laboriosum, an quietum: cum luxu, an cum frugalitate. Ex his enim, similibusque sæpe curandi noua ratio ducenda est. Quamuis ne hæc quidem sic præteriri debent, quasi nullam controuersiam recipiant. Nam & Erasistratus non ex his fieri morbos dixit, quum & alij, & ijdem aliàs post ista non febricitarent: & quidem medici seculi nostri sub autore (ut ipsi uideri uolunt) Themisone contendunt, nullius causæ notitiam quicquam ad curationes pertinere, satisque esse quædam communia morborum intueri. Siquidem horum tria genera esse, unum adstrictum, alterum fluens, tertium mixtum. Nam modo parum excernere ægros, modò nimium: modò alia parte parum, alia nimium. Hæc autem genera morborum, modò acuta esse, modò longa: & modò increscere, modò consistere, modò minui consueuerunt. Cognito igitur eo quod ex his est, si corpus adstrictum est, digerendum esse: si profluuio laborat, continendum: si mixtum uitium habet, occurrendum subinde uehementiori malo: & aliter acutis morbis medendum, aliter uetustis, aliter increscentibus, aliter subsistentibus, aliter iam ad sanitatem inclinantibus. Horum obseruationem medicinam esse, quam ita finiunt, ut quasi uiam quandam, quam ^{μὲθοδος} Græci nominant, eorumque quæ in morbis communia sunt, contemplatricem esse contendunt. ac neque rationalibus se, neque experimenta tantum spectantibus annumerari uolunt, cum ab illis eo nomine dissentiant, quòd in coniectura rerum latentium * uolunt esse medicinam ab his, eò quòd parum artis esse in obseruatione experimentorum credunt. Quod ad Erasistratum pertinet, primum ipsa euidencia eius opinioni repugnat, quia raro, nisi post horum aliquid morbus uenit.

* nolunt

nit. Deinde non sequitur, ut quod alium non afficit, aut eundem aliàs, id ne alteri quidem, aut eidem tempore alio noceat. Possunt enim quædam subesse corpori, uel ex infirmitate eius, uel ex aliquo affectu, quæ uel in alio non sunt, uel in hoc aliàs non fuerunt, eaque per se non tanta ui concitant morbum, tamen obnoxium magis alijs iniurijs corpus efficiunt. Quod si contemplationem rerum naturæ (quam temere medici sibi uendicant) satis comprehendisset, etiam illud scisset, nihil omnino ob unam causam fieri, sed id pro causa apprehendi, quod contulisse plurimum uidetur. Potest autem id dum solum est, non mouere, quod iunctum alijs maxime mouet. Accedit ad hæc, quod ne ipse quidem Erasistratus, qui transfuso in arterias sanguine febrem fieri dicit, idque nimis repleto corpore incidere reperit, cur ex duobus æque repletis, alter in morbum inciderit, alter omni periculo uacarit (quod quotidie fieri apparet) non discreuerit. Ex quo disci potest, ut uera sit illa transfusio, tamen illam non per se (cum plenum corpus est) fieri: sed cum horum aliquid accesserit. Themisonis uero æmuli, si perpetua quæ promittunt habent, magis etiam quam ulli rationales sunt. Neque enim si quis non omnia tenet, quæ rationalis alius probat, protinus alio nouo nomine artis indiget. Si modò, quod primum est, non memoriæ soli, sed rationi quoque insistit. Si uerò, quod propius est, uix ulla perpetua præcepta medicinalis ars recipit: iidem sunt quod ij, quos experimenta sola sustinent. Eo magis, quoniam si compresserit aliquem morbus, an fuderit, quilibet etiam imperitijsimus uidet. Quid autem compressum corpus resoluat, quid solutum teneat, si à ratione tractum est, rationalis est medicus. Si (ut ei, qui se ratio-

Hinc medicina, ars interpolis à Plinio dicta est.

nalem negat, confiteri necesse est) ab experientia Empiricus est. Ita apud eum morbi cognitio extra artem, medicina intra usum est. Neq; adiectum quicquam Empiricorum professioni, sed demptum est: quoniam illi multa circunspiciunt, hi tantum facilima, & non plus quam uulgaria. Nam & qui pecoribus ac iumentis medentur, cum propria cuiusq; ex multis animalibus nosse non possint, communibus tantummodo insistant. Et exteræ gentes, cum subtilem medicinæ rationem non nouerint, communia tantum uident. Et qui amplè uale tudinarios nutriunt (quia singulis summa cura consulere non sustinent) ad communia ista confugiunt. Neque Hercules istud, & antiqui medici nescierunt, sed his contenti non fuerunt. Ergo etiam uetustissimus autor Hippocrates dixit, mederi oportere & communia, & propria intuentem. Ac ne isti quidem ipsi intra suam professionem consistere ullo modo possunt. Siquidem & compressorum & fluentium morborum genera diuersa sunt, faciliusq; id in his quæ fluunt, inspicere potest. Aliud est enim sanguinem, aliud bilem, aliud cibum uomere: aliud deiectionibus, aliud torminibus laborare: aliud sudore digeri, aliud tabe consumi. Atque in partes quoque humor erumpit, ut in oculos aures que. Quo periculo nullum humanum membrum uacat. Nihil autem horum sic, ut aliud curatur. Ita protinus in his à communi fluentis morbi contemplatione, ad propriam medicina descendit. Atque in hac quoq; rursus alia proprietatis notitia sæpe necessaria est: quia non eadem omnibus, etiam in simulibus casibus opitulantur. Siquidem certæ quædam res sunt, quæ in pluribus uentrem aut astringunt, aut resoluunt. Inueniuntur tamen, in quibus aliter atque in cæteris, idem eueniat. In his ergo com-
mu

munium inspectio contraria est, priorum tantum salutaris. Et causæ quoque æstimatio sæpe morbum soluit. Ergo etiam ingeniosissimus seculi nostri medicus, quem nuper uidimus, Cassius febricitanti cuidam, & magna siti affecto, cum post ebrietatem eum premi cœpisse cognosceret, aquam frigidam ingessit. Quæ ille epota, cum uini uim miscendo fregisset, protinus febrem somno & sudore discussit. Quod auxilium medicus oportune prouidit, non ex eo, quod aut strictum corpus erat, aut fluebat: sed ex causa, quæ antè præcesserat. Est quæ etiam proprium aliquid & loci & temporis, istis quoque autoribus, qui cum disputant, quemadmodum sanis hominibus agendum sit, præcipiunt, ut grauib; aut locis aut temporibus, magis uitetur frigus, æstus, satietas, labor, libido, magis quæ ut conquiescat iisdem aut locis, aut temporibus, si quis grauitatem corporis sentit, ac neque uomitu stomachum, neq; purgatione aluum sollicitet. Quæ uera quidem sunt, à communibus tamen ad quædam propria descendunt: nisi persuadere nobis uolunt, sanis quidem considerandum esse, quod cœlum, quod tempus anni sit, ægris uerò non esse. Quibus tanto magis omnis obseruatio necessaria est, quanto magis obnoxia offensis infirmitas est. Quinetiam morborum in iisdem hominibus aliæ atque aliæ proprietates sunt: & qui secundis aliquando frustra curatus est, contrarijs sæpe restituitur. Plurima quæ in dando cibo discrimina reperiuntur, ex quibus contentus uno ero. Nam famem facilius fert adolescens, quàm puer: facilius * in denso cœlo, quàm in tenui: facilius in hyeme, quàm æstate: facilius uno cibo, quàm prandio quoque assuetus: facilius inexercitatus, quàm exercitatus homo sustinet. Sæpe autem in eo magis necessaria cibi festinatio

* Quibusdam uidetur hic legendū potius, in tenui cœlo, quàm in denso: & æstate quàm hyeme: propterea quod

Hippocrat, dicit libro 1. Aphor. Ventres hyeme & uere sunt calidissimi. Quare per ea tempora alimēta copiosiora sunt exhibenda. Et Paulus Aegineta libr. 1. titulum primo, ca. 53. Hyeme quidem & fortiori exercitatione, & pleniore cibo utendum est. Nisi eodereferas, quod in denso coelo, & per hyemē, corpora sunt robustiora, atque ideo etiā facilius quamlibet molestiam ferunt, est, qui minus in ediam tolerat. Ob quæ competit eum, qui propria non nouit, communia tantum intueri debere: eumq; qui nosse propria potest, illa quidem non oportere negligere, sed his quoque insistere. Ideoque cum par scientia sit, utiliore tamen medicum esse amicum, quam extraneum. Igitur ut ad propositum meum redeam, rationalem quidem puto medicinam esse debere, instrui uero ab euidētib; causis, obscuris omnibus non a cogitatione artificis, sed ab ipsa arte reiectis. Incidere autem uiuorum corpora, & crudele, & superuacuum est: mortuorum corpora discentibus necessarium. Nam positum, & ordinem nosse debent: quæ cadauera melius, quam uiuus, & uulneratus homo repræsentant. Sed & cætera, quæ modò in uiuis cognosci possunt, in ipsis curationibus uulneratorum paulo tardius, sed aliquanto mitius, usus ipse monstrauit. His propositis, primum dicam, quemadmodum sanos agere conueniat: tum ad ea transibo, quæ ad morbos, curationesq; eorum pertinebunt.

Quemadmodum sanos agere conueniat.

C A P. I.

* Reuētores uidetur transferre Plinius lib. 29. cap. 1.

SANVS homo, qui & bene ualet, & suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet: ac neque medico, neq; ^{*} iatralipta egere. Hunc oportet uarium habere uitæ genus: modo ruri esse, modò in urbe: sæpiusq; in agro nauigare, uenari, quiescere interdum, sed frequentius se exercere. Siquidem ignauia corpus hebetat, labor firmat: illa maturam senectutem, hic longam adolescentiam reddit. Prodest etiam interdum balneo, interdum aquis frigidis uti: modò ungi, modo id ipsum negli

negligere: nullum cibi genus fugere, quo populus utatur: interdum in conuiuio esse, interdum ab eo se retrahere: modo plus iusto, modo non amplius assumere: his die potius, quam semel cibum capere: & semper quam plurimum, dummodo hunc concoquat. Sed ut huius generis exercitationes, cibiq; necessarij sunt, sic athletici superuacui. Nam & intermissus propter ciuiles aliquas necessitates ordo exercitationis corpus affligit: & ea corpora, quæ more eorum repleta sunt, celerrime & senescunt, & agrotant. Concubitus uero neq; nimis concupiscendus, neq; nimis pertimescendus est. Rarus, corpus excitat, frequens soluit. Cum autem frequens, non numero sit, sed natura, ratione ætatis & corporis scire licet, eum non inutilem esse, quem corporis neq; languor, neq; dolor sequitur. Idem interdum peior est, noctu tutior: ita tamen, si neq; illum cibus, neque hunc cum uigilia labor statim sequitur. Hæc firmis seruanda sunt, cauendumq; ne in secunda ualitudine, aduersæ præsidia consumantur.

Quæ stomacho imbecillis seruanda sint.

CAP. II.

ET imbecillis stomacho (quo in numero magna pars urbanorum, omnesq; penè cupidi literarum sunt) obseruatio maior necessaria est: ut quod uel corporis, uel loci, uel studij ratio detrahit, cura restituat. Ex his igitur qui bene concoxit, manè tuto surget: qui parum, quiescere debet: & si manè surgendi necessitas fuerit, redormire. Qui non concoxit, ex toto conquiescere, ac neque labori se, neque exercitationi, neque negotio credere. Qui crudum sine præcordiorum dolore ructat, is ex interuallo aquam frigidam bibere, & se nihilominus continere. Habitare uero ædificio lucido, per flatum æstiuum hybernum so-

b 3 lem

*1. cibus bis sumendus.
Hoc Platonij nō placet. Epit. 7.*

*Paulus Aegineta lib. 1. ca. 37.
Frequens concubitus, corpus rarius, frigidius, & imbellius reddit.*

lem habente, cauere meridianum solem, matutinum & uespertinum frigus, itemque auras fluminum, atque stagnorum, minimeque nubilo caelo, soli aperienti se committere, ne modò frigus, modò calor moueat. Quæ res maximè grauedines, distillationesque concitat. Magis uerò grauibus locis ista seruanda sunt, in quibus etiam pestilentiam faciunt. Scire autem licet, integrum corpus esse, cum quotidie mane urina alba, dein ruffa est. Illud concoquere, hoc concoxisse significat. Vbi experrectus est aliquis, paulum intermittere, deinde (nisi hyems est) fouere os multa aqua frigida debet, longis diebus meridiari potius ante cibum, sin minus, post eum: per hyemem potissimum totis noctibus conquiescere. Sin lucubrandum est, non post cibum id facere, sed post concoctionem. Quem interdum uel domestica, uel ciuilia officia tenuerunt, huic tempus aliquod seruandum curationi corporis sui est. Prima autem eius curatio exercitatio est, quæ semper antecedere cibum debet: in eo, qui minus laborauit, & bene concoxit, amplior: in eo, qui fatigatus est, & minus concoxit, remissior. Commodè uerò exercent, clara lectio, arma, pila, cursus, ambulatio: atque hæc non utique plana commodior est. Siquidem melius ascensus quoque & descensus cum quadam uarietate corpus moueat, nisi tamen id perquam imbecillum est. Melior autem est sub diuo, quam in porticu: melior (si caput patitur) in sole, quam in umbra: melior in umbra, quam parietes, aut uiridaria efficiunt, quam quæ tecto subest: melior recta, quam flexuosa. Exercitationis autem plerunque finis esse debet sudor, aut cer-

Exercitatio.

Lassitudo est tē lassitudo, quæ citra fatigationem sit, idque ipsum, modò minus, modò magis faciendum est. Ac ne his quidem *grauitas corporis. Vergil. Lassitudo papaueris* Athletarum exemplo, uel certa esse lex, uel immodicus esse

esse labor debet. Exercitationem recte sequitur, modò un-
ctio, uel in sole, uel ad ignem, modò balneum, sed in con-
clauis, quàm maxime & alto, & lucido, & spatiofo. Ex
his uerò neutrum sæpe fieri oportet, sed sæpius alter-
utrum pro corporis natura. Post hæc paulum conquie-
scere opus est. Vbi ad cibum uentum est, nunquam utilis
est nimia satietas. Sæpe etiam inutilis nimia abstin-
tia. Sæpe si qua intemperantia subest, * durior est in
potione, quàm in esca. Cibus à salsamentis, oleribus, simi-
libus que rebus melius incipit. Tum caro assumenda est,
quæ assa optima, aut elixa est. Condita omnia duabus de
causis inutilia sunt, quoniam & plus propter dulcedi-
nem assumitur, & quod modò par est, tamen ægrius con-
coquitur. Secunda mensa bono stomacho nihil nocet, in
imbecillo coacescit. Si quis itaque hoc parum ualet, pal-
mulas poma que & similia melius primo cibo assumit.
Post multas potiones, quæ aliquantum sitim excesserunt,
nihil edendum est, post satietatem, nihil agendum. Vbi
expletus est aliquis, facilius concoquit, si quicquid assum-
psit potione aquæ frigide includit, tum paulisper inui-
gilat, deinde bene dormit. Si quis interdum se impleuit,
post cibum neque frigori, neque aestui, neque labori se de-
bet committere. Neque enim tam facile hæc inani corpo-
re quàm repleto nocent. Si quibus de causis futura inedia
est, labor omnis uitandus est.

Observationes quædam prout res nouæ acci-
dunt, & prout corporum genera, & sexus,
& ætates, & tempora anni sunt. CAP. III.

ATq; hæc quidem penè perpetua sunt. Quasdam autē
observationes desiderat & nouæ res, & corporum
genera, & sexus, & ætates, & tempora anni. Nam neq;

ex

collo. quæ etiā
citra laborē ac-
cidit. Fatiga-
tionē uerò ni-
miam labo-
ris intelligimus.
Idem: Veloces
iaculo ceruos,
cursuq; fati-
gat. quod mox
immodicū la-
borē appella-
uit. Verū de
generibus lass-
itudinis legen-
dus est liber 3.
Galenī de Sa-
nitate tuenda.

* tutior
Cibus.

Puer,
Senex,
Homo.

ex salubri loco in grauem, neque ex graui in salubrem transitus satis tutus est. Ex salubri in grauem prima hyeme: ex graui in eum, qui salubris est, prima æstate transire melius est. Neque uerò ex multa fame, nimia satietas: neque ex nimia satietate, fames idonea est. Periclitaturq; & qui semel, & qui bis die cibum incontinenter, contra consuetudinē assumit. Item neq; ex nimio labore subitum ocium, neq; ex nimio ocio subitus labor sine graui noxa est. Ergo cum quis mutare aliquid uolet, paulatim debet assuescere. Omnem etiā laborē facilius, uel puer, uel senex, quā insuetus homo sustinet. Atq; ideo quoq; nimis ocio sa uita utilis non est, quia potest incidere laboris necessitas. Si quando tamē insuetus aliquis laborauit, aut multo plus quā solet, etiā is qui assueuit, huic ieiuno dormiendū est, multo magis, si etiam os amarum est, uel oculi caligant, aut uenter perturbatur. Tum enim non dormiendum tantummodo ieiuno est, sed etiam in posterum diem permanendum, nisi cito id quies sustulit. Quod si factum est, surgere oportet, & lente paululum ambulare. At si somni necessitas non fuit, quia modicē magis aliquis laborauit, tamen ingredi aliquid eodem modo debet. Communia deinde omnibus sunt post fætigationem cibum sumpturis, ubi paulum ambulauerunt, si balneum non est, calido loco, uel in sole, uel ad ignem ungi, atq; sudare: si est, ante omnia in tepidario residere, deinde ubi paulum conquieuerūt, intrare, & descendere in solium, tum multo oleo ungi, leniterq; perfricari, iterum in solium descendere. Post hæc os aqua calida fouere, deinde frigida. Balneum his feruens idoneum non est. Ergo si nimium alicui fætigato penè febris est, huic abunde est loco tepido dimittere se inguinibus tenus in aquam calidam, cui paulum olei adiectum sit:

sit: deinde totum quidem corpus, maximè tamen eas partes, quæ in aqua fuerunt, leniter perfricare ex oleo, cui uinum, & paulum contriti salis sit adiectum. Post hæc, omnibus fatigatis, aptum est cibum sumere, eoq; humido uti: aqua uel certè diluta potione esse cõtentos, maximeq; ea quæ moueat urinam. Illud quoq; nosse oportet, quòd ex labore sudanti, frigida potio perniciosissima est, atque etiam (cum sudor se remisit) itinere fatigatis inutilis. A balneo quoque uenientibus Asclepiades inutilem eam iudicauit. Quod in his uerum est, quibus aluus facile, nec tutò resoluitur, quiq; facile inhorrescunt. Perpetuum in omnibus non est, cum potius naturale sit, potione astuantem stomachum refrigerari, frigentem calefieri. Quod ita præcipio, ut tamen fatear, ne ex hac quidem caussa sudanti adhuc frigidum bibendum esse. Solet etiam prodesse, post uarium cibum, frequentes quæ dilutas potiones, uomitus, & postero die longa quies, deinde modica exercitatio. Si assidua fatigatio urget, in uicem modò aqua, modò uinum bibendum est, raroque balneo utendum. Leuatque lassitudinem etiam laboris mutatio, eumque quem nouum genus eiusdem laboris preßit (id quod in consuetudine est) reficit. Fatigato quotidianum cubile tutissimum est, insolitum contra lassat. Quod enim contra consuetudinem est, nocet, seu molle, seu durum est. Propria quædam ad eum pertinent, qui ambulando fatigatur: hunc reficit in ipso quoque itinere frequens frictio, post iter, primum sedile, deinde unctio, tum calida aqua in balneo magis superiores partes, quàm inferiores foueat. Si quis uerò exustus in sole est, huic in balneum protinus eundum est, persundendumque oleo corpus & caput, deinde in solium bene calidum descendendum est,
tum

tum multa aqua per caput infundenda, prius calida, deinde frigida. At ei qui perfrigit, opus est balneo primum inuoluto sedere donec insudet, tum ungi, deinde lauari, cibum modicum, deinde potiones meracas assumere. Is uero qui nauigauit, & nausea pressus est, si multam bilem euomuit, uel abstinere cibo debet, uel paulum aliquid assumere. Si pituitam acidam effudit, utique sumere cibum, sed assueto leuiorem: si sine uomitu nausea fuit, uel abstinere, uel post cibum uomere. Qui uero toto die, uel in uehiculo, uel in spectaculis sedit, huic nihil currendum, sed lentè ambulandum est. Lenta quoque in balneo mora, dein coena exigua prodesse consueuerunt. Si quis in balneo aestuat, reficit hunc ore exceptum, & in eo retentum acetum. Si id non est, eodem modo frigida aqua assumpta. Ante omnia autem norit quisque naturam sui corporis: quoniam alij graciles, alij obesi sunt, alij calidi, alij frigidiores, alij humidi, alij sicci, alios astricta, alios resoluta aluus exercet. Raro quisquam, non aliquam partem corporis imbecillam habet. Tenuis uero homo implere se debet, plenus extenuare: calidus refrigerare, frigidus calefacere: madens siccare, siccus madefacere: itemque aluum firmare is, cui fusa, soluere is, cui astricta est. Succurrendumque semper parti maximè laboranti est. Implet autem corpus modica exercitatio, frequentior quies, unctio, & si post prandium est balneum, contracta aluus, modicum frigus hyeme, somnus & plenus & non nimis longus, molle cubile, animi securitas, assumpta per cibos & potiones maximè dulcia & pingua, cibus & frequentior, & quantus plenissimus potest con eo qui. Extenuat corpus aqua calida, si quis in eam descendit, magisque si salsa est, in ieiunio balneum, inurens sola

sol, & omnis calor, cura, uigilia, somnus nimium uel bre-
 uis, uel longus, lectus per æstatem terra, hyeme durum
 cubile, cursus, multa ambulatio, omnis que uehemens
 exercitatio, uomitus, deiectio, acida res & austera, &
 semel die assumptæ epulæ, & uini non perfrigidi potio
 ieiuno in consuetudinem adducta. Cum uerò inter exte-
 nuantia posuerim uomitum, & deiectionem, de his quo-
 que propria quædam dicenda sunt. Eiectum esse ab Ascle ^{Vomitum.} piade uomitum in eo uolumine, quod de tuenda sanita-
 te composuit, uideo, neque reprehendo, si offensus eorum
 est consuetudine, qui quotidie eiiciens uorandi faculta-
 tem moliuntur. Paulò etiam longius processit. Idem pur-
 gationes quoque eodem uolumine expulit. Et sunt hæ
 perniciosæ, si nimis ualentibus medicamentis fiunt. Sed
 hæc tamen submouenda esse non est perpetuum, quia
 corporum temporum queratio potest ea facere necessa-
 ria, dum & modo, & non nisi cum opus est adhibeantur.
 Ergo ille quoque ipse, si quid iam corruptum esset, ex-
 pelli debere confessus est. Ita non ex toto res condemnan-
 da est. Sed esse eius etiam plures causæ possunt, est que
 in ea quædam paulo subtilior obseruatio adhibenda. Vo-
 mitus utilior est hyeme, quàm æstate. Nam tum & pi-
 tuita plus, & capitis grauitas maior subest. Inutilis
 est gracilibus, & imbecillum stomachum habentibus.
 Vtilis est plenis & biliosis omnibus, si uel nimium
 se replerunt, uel parum concoxerunt. Nam siue plus
 est, quàm quod concoqui possit, periclitari ne corrup-
 patur, non oportet. Si uerò corruptum est, nihil com-
 modius est, quàm id, qua uia primum expelli potest
 eiicere. Itaque ubi amari ructus cum dolore & grauitate
 præcora

præcordiorum sunt, ad hunc portinus confugiendum est. Item prodest ei, cui pectus æstuat, & frequens saliuæ, uel nausea est, aut cui sonant aures, aut madent oculi, aut os amarum est. Similiterq; ei, qui uel cœlum uel locum mutat. his'que quibus (si per plures dies non uomuerunt) dolor præcordia infestat. Neque ignoro inter hæc præcipi quietem, quæ non semper contingere potest agendi necessitatem habentibus, nec in omnibus idem facit. Itaque istud luxuriæ causâ fieri non oportere confiteor. Interdum ualetudinis causâ rectè fieri, experimentis credo. Commoneo tamen, ne quis, qui ualere, & senescere uolet, hoc quotidianum habeat. Qui uomere post cibum uolet, si ex facili facit, aquam tanquam tepidam antè debet assumere: si difficilius, aquæ uel salis, uel mellis paulum adijcere. At qui mane uomiturus est, antè bibere mulsum, uel hyssopum, aut esse radiculam debet, deinde aquam tepidam, ut suprâ scriptum est, bibere. Cætera quæ antiqui medici præceperunt, stomachum omnia infestant. Post uomitum (si stomachus infirmus est) paulum cibi, sed huius idonei, gustandum, & aquæ frigide cyathi tres bibendi sunt. Si autem uomitus fauces exasperauit, qui uomuit (si mane id fecit) ambulare debet, tum ungi, deinde coenare. Si post coenam, postero die lauari, & in balneo sudare, hinc proximus cibus, mediocris utilior est, is'que esse debet cum pane hesterno, uino austero, mero, & carne assa, cibusq; omnibus quàm siccissimis. Qui uomere bis in mense uult, melius consulet, si biduo continuerit, quàm si post quintum demum diem uomuerit, nisi hæc mora grauitatem pectori faciet. Deiectio autem medicamento quoque petenda est, ubi uenter suppressus parum reddit, ex eo'que inflammationes, caligines, capitis

Prouocantia
uomitum.

Deiectio.

pitis dolores, aliaque superioris partis mala crescunt. Quid enim inter hæc adiuuare possunt quies & inedia, quæ per illam maxime eueniunt? Qui eijcere uolet, primum cibis, uinisque utetur his, quæ hoc præstant. Dehinc si parum illa proficiant, oleum sumat. Sed Purgationes quoque ut interdum necessariae sunt, sic ubi frequentes sunt, periculum afferunt. Assuescit enim non ali corpus, & ob hoc infirmum erit, cum omnibus morbis obnoxia maxime infirmitas sit. Calefacit autem unctio, aqua salsa, magisque si calida est, omnia & salsa, amara, carnosæ, si post cibum est balneum, uinum austerum: refrigerat in ieiunio & balneum & somnus, nisi nimis longus est, & omnia acida, aqua quam frigidissima, oleum si aquæ misceatur. Humidum autem corpus efficit labor maior, quam ex consuetudine, frequens balneum, cibus plenior, multa potio, posthac ambulatio, & uigilia: per se quoque ambulatio multa, & uehemens, & matutina exercitatio, & non protinus cibus adiectus, ea genera escæ quæ ueniunt ex locis frigidis, & pluuijs, & irriguis. Contra siccatur, modica exercitatio, fames, unctio sine aqua, calor, sol modicus, frigida aqua, cibus exercitationi statim subiectus, & is ipse ex siccis & æstuosis locis ueniens. Aluum astringit labor, dicus sedile, creta figuralis corpori illita, cibus imminutus, & is ipse semel die assumptus ab eo, qui bis solet: exigua potio, neque adhibita, nisi cum cibi quis quantum assumpturus est, cepit: post cibum quies. Contra soluit, aucta ambulatio atque escæ, post motus qui post cibum est, subinde potiones cibo immixtæ. Illud quoque scire oportet, quod uentrem uomitus solutum comprimit, compressum soluit. Itemque comprimit is uomitus, qui statim post cibum est: soluit is, qui tarde superuenit. Quod ad ætates uero

c

pertinet

pertinet, in ediam facillime sustinent mediæ ætates, minus iuuenes, minime pueri, & senectute confecti. Quo minus fert facile quisq; eo sæpius debet cibum assumere, maximeq; eo eget, qui increscit. Calida lauatio, & pueris & senibus apta est. Vinum dilutius pueris, senibus meracius, neutri ætati quæ inflationes mouent. Iuuenum minus, quæ assumant, & quomodo curentur, interest. Quibus iuuenibus fluxit aluus, plerunque in senectute contrahitur: quibus in adolescentia fuit astricta, sæpe in senectute soluitur. Melior est autem in iuvene fusior, in senectute astrictior. Tempus quoque anni considerare oportet. Hyeme plus esse conuenit: minus, sed meracius bibere: multo pane uti, carne potius elixa, modicè oleribus: semel die cibum capere, nisi si nimis uenter astrictus est. Si prandet aliquis, utilius est exiguum aliquid, & ipsum siccum sine carne, sine portione sumere. Eo tempore anni calidis omnibus potius utendum est, uel calorem mouentibus. Venus tum non æquè perniciosa est. At uere paulum cibo demendum, adiiciendumq; portioni, sed dilutius tamen bibendum est: magis carne utendum, magis oleribus: transeundum paulatim ad assa ab elixis. Venus eo tempore anni tutissima est. Aestate uerò & portione & cibo corpus sæpius eget. Ideo prandere quoq; commodum est. Eo tempore aptissima sunt & caro, & olus, portio quàm dilutissima, ut & sitim tollat, nec corpus incēdat, frigida lauatio, caro assa, frigidi cibi, uel qui refrigerent. Ut sæpius autem cibo utendum, sic exiguo est. Per autumnum propter cœli uarietatem periculum maximum est. Itaque neque sine ueste, neque sine calceamentis prodire oportet, præcipueq; diebus frigidioribus: neque sub diuo nocte dormire, aut certe bene operiri. Cibo
uerò

uerò iam paulo pleniore uti licet: minus, sed meracius bibere. Poma nocere quidam putant, quæ immodicè toto die plerunque sic assumuntur, ne quid ex densiore cibo remittatur. Ita non hæc, sed consummatio omnium nocet. Ex quibus in nullo tamen minus, quàm in his noxæ est. Sed his uti non sæpius, quàm alio cibo conuenit. Deniq; aliquid densiori cibo, cum id accedit, necessarium est de-
mi. Neque æstate uerò, neque autumnno utilis uenus est. Tolerabilior tamen per autumnum: æstate uerò in totum, si fieri potest, abstinendum.

De his qui aliqua parte corporis laborant, & primum de his quibus caput infirmum est.

CAP. IIII.

Proximum est, ut de his dicam, qui partes aliquas corporis imbecillas habent. Cui caput infirmum est, is (si bene concoxerit) leniter perfricare id manè manibus suis debet: nunquam id (si fieri potest) ueste uelare, aut ad cutem tonderi: utileq; lunam uitare, maximeque ante ipsum lunæ, solisque concursus: sed nusquam post cibum progredi. Si cui capilli sunt, eos quotidie pectere, multum ambulare: sed (si licet) neque sub tecto, neq; in sole. Vbique autem uitare solis ardorem, maximeq; post cibum & uinum: potius ungi quàm lauari, nunquam ad flammam ungi, interdum ad prunam. Si in balneum uenit, sub ueste primum paulum in tepidario insudare, ibi ungi, tum transire in calidarium: ubi sudabit, in solium non descendere, sed multa calida aqua per caput se totum perfundere: tunc tepida uti, dein frigida, diutiusq; ea caput, quàm cæteras partes perfundere: deinde id aliquādiu perfricare: nouissimè detergere et ungere. Capiti nihil æquè prodest, atq; aqua frigida: itaq; is, cui hoc infirmum est, per æstatē

Aqua frigida
capiti prodest.

id bene largo canali quotidie debet aliquandiu subijcere. Semper autem, etiam si sine balneo unctus est, neq; totum corpus refrigerare sustinet, caput tamē aqua frigida perfundere. Sed cum ceteras partes attingi nolit, demittere id, ne ad ceruices aqua descendat, eamq; ne quid oculis, alijs ue partibus noceat, defluentem subinde manibus ad os regerere. Huic modicus cibus necessarius est, quē facile concoquat: isq; si ieiunio caput læditur, assumendus etiam medio die est: si non læditur, semel potius. Bibere huic assidue uinum dilutum, leue, quā aquam magis expedit: ut cum caput grauius esse cœperit, sit quò confugiat: eiq; ex toto neq; uinum, neq; aqua semper utilia sunt: medicamentum utrūque est, cum inuicem assumitur. Scribere, legere, uoce contendere, huic opus non est, utiq; post cœnam, postquam nec cogitatio quidem ei satis tuta est, maximè tamen uomitus alienus est.

De his qui lippitudine, grauedine, destillatione, tonsillisq; laborant.

C A P. V.

NEque uerò his solis, quos capitis imbecillitas torquet, usus aque frigidae prodest: sed ijs etiam, quos assidue lippitudines, grauedines, destillationes, tonsillæque malè habent. His autem non caput tantum quotidie perfundendum est, sed os quoque multa frigida aqua fouendum est: præcipueq; omnibus, quibus hoc utile auxilium est, eo utendum est, ubi grauius cœlum Austri reddiderunt. Cumq; omnibus inutilis sit, post cibum aut contentio, aut cogitatio animi: tum his præcipue, qui uel capitis, uel arteriæ dolores habere consueuerūt, uel quoslibet alios oris affectus. Vitari etiā grauedines, destillationesq; possunt, si quā minime eū (qui his oportunus est) ærem uel loca, aquasq; mutet, si caput in sole protegit, ne

ne incendatur, ne uē subitum ex repentino nubilo frigus id moueat, si post concoctionem ieiunus caput radit, si post cibum neq; legit, neq; scribit.

Ad solutam aluum remedia.

CAP. VI.

Quem uerò frequēter citata aluus exercet, huic opus est pila, similibusq; superiores partes exercere, dū ieiunus est ambulare, uitare solis nimium ardorem, continua balnea, ungi citra sudorem, non uti cibis uarijs, minimeq; iurulentis, aut leguminibus, oleribus uē his, quæ celeriter descendunt, omnia denique fugere, quæ tarde concoquuntur. Venatio, duriq; pisces, & ex domesticis animalibus assa caro maxime iuant. Nunquam uinum falsum bibere expedit, ne tenue quidem, aut dulce, sed austerum, & plenius, neque idipsum peruetus. Si mulso uti uolet, id ex decocto melle faciendum est. Si frigida potiones uentrem eius non turbant, his utendum potissimum est. Si quid offensa in coena sensit, uomere debet, idq; postero quoque die facere, tertio modici ponderis panem ex uino esse, adiecta uua, uel olea, uel ex defruto, similibusq; alijs, deinde ad consuetudinem redire. Semper autem post cibum conuiescere, ac neq; intendere animum, neq; ambulatione, quamuis leui, dimoueri.

Plin. lib. 14.
cap. 8.
Tenue,
Dulce,
Austerum,
Plenius.

Remedia ad coli dolorem.

CAP. VII.

ET si laxius intestinum dolere consueuit (quod κολος nominant) cum id nihil nisi genus inflationis sit, id agendum est, ut concoquat aliquis, ut lectione, & alijs generibus exerceatur: utatur balneo calido, cibis quoq; & potionibus calidis, deniq; omnimodo frigus euitet, item dulcia omnia, leguminaque, & quicquid inflare consueuit.

Quæ agenda sint stomacho laborantibus.

CAP. VIII.

SI quis uerò stomacho laborat, legere clarè debet: postlectionem ambulare: tum pila, uel armis, alio'ue quo genere, quo superior pars mouetur, exerceri: non aquam, sed uinum calidum bibere ieiunus: tum cibum bis die assumere, sic tamen ut facilè concoquat: uti uino tenui, & austero, & post cibum frigidis potionibus potius. Stomachum autem infirmum indicant, pallor, macies, præcordiorum dolor, nausea, & nolentium uomitus, in ieiuno dolor capitis. Quæ in quo non sunt, is firmi stomachi est. Neque credendum utique nostris est, qui cum in aduersa ualetudine uinum aut frigidam aquam cõcupierũt, deliciarum patrociniũ in accusationem, non merentis stomachi habent. At qui tardè concoquunt, & quorum ideo præcordia inflantur, qui'ue propter ardorem aliquẽ noctu sitire consueuerunt, antè quàm conquiescant, duos, tres'ue cyathos per tenuem fistulam bibant. Prodest etiam aduersus tardam concoctionem clarè legere, deinde ambulare, tum uel ungi, uel lauari assidue, uinum frigidum bibere, & post cibum magnam potionem, sed (ut suprà dixi) per siphonem, deinde omnes potiones aqua frigida intercludere. Cui uerò cibus acescit, is ante eum bibere aquam egelidam debet, & uomere. At is cui ex hoc frequens deiectio incidit, quoties aluus ei constiterit, frigida potione potissimum utatur.

Quid obseruandum sit dolore neruorum laborantibus.

CAP. IX.

SI cui uerò dolere nerui solent (quod in podagra, chisragra'ue esse consuevit) huic quantum fieri potest, exercendum id est, quod affectum est, obijciendum'que labori

labori & frigori, nisi cum dolor increuit. Sub dio quies optima est. Venus semper inimica est. Concoctio (sicut in omnibus corporis affectibus) necessaria est. Cruditas enim id maxime ledit, & quoties offensum corpus est, uitiosa pars maxime sentit. Vt concoctio autem omnibus uitijs occurrit, sic rursus alijs frigus, alijs calor. Quæ sequi quisque pro habitu corporis sui debet. Frigus inimicum est seni, tenui, uulneri, præcordijs, intestinis, uentriculo, auribus, coxis, scapulis, naturalibus, ossibus, dentibus, neruis, uulua, cerebro. Idem summam cutem facit pallidam, aridam, duram, nigram. Ex hoc horrores, tremoresq; nascuntur. At prodest iuuenibus, & omnibus plenis, erectiorq; mens est, & melius concoquitur, ubi frigus quidem est, sed cauetur. Aqua uero frigida infusa, præterquam capiti, etiam stomacho prodest. Item articulis, doloribusq; qui sunt sine ulceribus. Item rubicundis nimis hominibus, si dolore uacant. Calor autem adiuuat omnia quæ frigus infestat. Item lippientes si nec dolor, nec lacrymæ sunt. Neros quoque qui contrahuntur, præcipueq; ea ulcera, quæ ex frigore sunt. Idem corporis colorem bonum facit, urinam mouet. Si nimius est corpus effœminat, neruos emollit, stomachum soluit. Minime uero aut frigus, aut calor tuta sunt, ubi subita insuetis sunt. Nam frigus lateris dolores, aliq; uitia: frigida aqua strumas excitat. Calor concoctionem prohibet, somnum aufert, sudorem digerit, obnoxium morbis pestilentibus corpus efficit.

Obseruatio in pestilentia.

C A P. X.

Est etiam obseruatio necessaria, qua quis in pestilentia utatur adhuc integer, cum tamen securus esse non possit. Tū igitur oportet peregrinari, nauigare. Vbi

c 4

id non

id non licet, gestari, ambulare sub diuo, ante aestum leniter, eodemq; modo ungi, & ut supra comprehensum est, uitare fatigationē, crudelitatem, frigus, calorem, libidinē, multoq; magis se continere, si qua grauitas in corpore est: tum neque mane surgendum, neque pedibus nudis ambulandum est, minimeq; post cibum, aut balneum, neque ieiuno, neque coenato uomendum est. Neque mouenda aluus, atque etiam si per se mota est, comprimenda est. Abstinendum potius, si plenius corpus est. Itemq; uitandum balneum, sudor, meridianus somnus, utique si cibus quoque anteceßit, qui tamen semel die tunc commodius assumitur: insuper etiam modicus, ne cruditatem moueat. Alternis diebus inuicem modò aqua, modò uinum bibendum est. Quibus seruatis, ex reliqua uictus consuetudine, quàm minimum mutari debet. Cum uerò hæc in omni pestilentia facienda sint, tum in ea maxime, quàm austri excitarint. Atque etiam peregrinantibus eadem necessaria sunt, ubi graui tempore anni discesserunt ex suis sedibus, uel ubi in graues regiones uenerunt. Ac si cætera res aliqua prohibebit, utique abstinere debebit. Atque ita ab uino ad aquam, ab hac ad uinum eo, qui suprapositus est, modo transitus ei esse.

LIBER SE-

CVNDVS.

INSTANTIS autem aduersæ ualitudinis signa complura sunt. In quibus explicandis nō dubitabo autoritate antiquorum uirorum uti, maximeq; Hippocratis: cum recentiores quoque Medici, quamuis quædam in curationibus mutarint, tamē hæc illum optimè præfagisse

præfagisse fateantur. Sed antequam dico, quibus præcedentibus morborum timor subsit, non alienum uidetur exponere, quæ tempora anni, quæ tempestatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora maximè tuta, uel periculis opportuna sint, quod genus aduersæ uoletudinis in quoq; timeri maximè possit. Non quò non omni tempore, in omni tempestatum genere, omnis ætatis, omnis habitus hominum per omnia genera morborum & ægrotent, & moriantur: sed quòd frequentius tamen quædam eueniant. Ideo quæ utile est scire unumquemque, quid, & quando maxime caueat.

Quæ anni tempora, quæ tempestatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora uel tuta, uel morbis opportuna sint: & quod uoletudinis genus in quoq; timeri possit.

CAP. I.

Igitur saluberrimum uer est, proxima deinde ab hoc hyems, periculosior æstas, autumnus longe periculosissimus. Ex tempestatibus uerò optime æquales sunt, siue frigida, siue calida: pessimæ, quæ uariant maxime. Quò fit, ut Autumnus plurimos opprimat. Nam ferè meridianis temporibus calor, nocturnis atque matutinis, simulq; etiam uespertinis frigus est. Corpus ergo & æstate, & subinde meridianis caloribus relaxatum, subito frigore excipitur. Sed ut eo tempore id maximè fit, sic quandoque euenit, noxium est. Vbi æqualitas autem est, tamen saluberrimi sunt sereni dies, meliores pluuij, quàm tantum nebulosi, aut nubili, optimi quæ hyeme qui omni uento uacant: æstate quibus Fauonij perflant. Si genus aliud uentorum est, salubriores Septentrionales, quàm Subsolani, uel Austri sunt. Sic tamen, ut hæc interdum re-

c 5 gionum

Pluuij.
Nebulosi,
Nubili.

gionum sorte mutetur. Nam ferè uentus ubiq; à mediter-
 raneis regionibus ueniēs salubris, à mari grauis est. Neq;
 solum in bono tempestatum habitu certior ualetudo est,
 sed priores morbi quoq; (si qui inciderunt) leuiiores sunt,
 & promptius finiuntur. Pessimum ergo cœlum est, quod
 ægrum fecit, adeo ut in id quoq; genus, quod natura pe-
 ius est in hoc statu, salubris mutatio sit. Aetas media tu-
 tissima est, quæ neq; iuuentæ calore, neq; senectutis frigo-
 re infestatur. Longis morbis senectus, acutis adolescentia
 magis patet. Corpus autem habilißimum quadratum est,
 neq; gracile, neque obesum. Nam longa statura, ut in iu-
 uenta decora est, sic matura senectute conficitur. Gracile
 corpus, infirmum, obesum, hebes est. Vere tamen maximè
 quæcunq; humoris motu nouantur, in metu esse consue-
 runt. Ergo tum lippitudines, pustulæ, profusio sanguinis,
 abscessus corporis, quæ ἀποσμήματα Græci nominant, bi-
 lis atra, quam μελαγχολία appellat, insania, morbus co-
 mitialis, angina, grauedines, destillationes oriri solent. Hi
 quoq; morbi qui in articulis, neruisq; modo urgent, modo
 quiescunt, tum maximè & inchoantur & repetunt. At
 æstas non quidem uacat plerisq; ab his morbis, sed adiicit
 febres, uel continuas, uel ardentes, uel tertianas, uomitus,
 alui deiectiones, auricularum dolores, ulcera oris, cæcos,
 & in cæteris quidem partibus, sed maxime obscœnis, &
 quicquid sudore hominem resoluit. Vix quicquam ex his
 in autumnum non incidit: sed oriuntur eo quoq; tempore
 febres incertæ, lienis dolor, aqua inter cutem, tabes, quam
 Græci φθίσις nominant: urinæ difficultas, quam σπαστικήα
 appellant: tenuioris intestini morbus, quem ἀλεονομία
 nant. Fit item lenitas intestinorum, quæ λυεντερία uoca-
 tur, coxæ dolores, morbi comitiales. Idemque tempus &
 diutinis

Corpus qua-
 dratum,

Febres incertæ.

diutinis malis fatigatos, & ab æstate tantum proxima
 oppressos interimunt, & alijs nouis morbis conficit, &
 quosdam longissimis implicat, maxime que quartanis,
 quæ per hyemem quoque exerceant. Neque aliud magis
 tempus pestilentie patet, cuiuscunque ea generis est,
 quamuis uarijs rationibus nocet. Hyems autem capitis
 dolores, tuſſim, & quicquid in faucibus, in lateribus, in
 uisceribus mali contrahitur, irritat. Ex tempeſtatibus
 Aquilo tuſſim mouet, fauces exasperat, uentrem astrin- Aquilo.
 git, urinam ſupprimunt, horrores excitat, item dolores la-
 teris & pectoris. Sanum tamen corpus ſpiſſat, & mobi-
 lius, atque expeditius reddit. Auſter aures hebetat, ſenſus Auſter.
 tardat, capitis dolores mouet, aluum ſoluit, totum corpus
 efficit hebes, humidum, languidum. Ceteri uenti quò uel
 huic uel illi propiores ſunt, eo magis uicinos his illis ue
 affectus faciunt. Denique omnis calor & iecur, & lienem
 inflammant: mentem hebetat: ut anima deficiat, ut ſanguis
 prorumpat, efficit. Frigus modo neruorum diſtentionem,
 modo rigorem infert, illud *ἄρκτος*, hoc *τέρας*. Græcè
 nominatur: nigriciem in ulceribus, horrorem in febribus
 excitat. In ſiccitatibus acutæ febres, lippitudines, tormi-
 na, urinae difficultas, articulorum dolores oriuntur. Per
 hymbres longæ febres, alui deiectiones, angina, cancri,
 morbi comitiales, reſolutio ueruorum, quam *παραλυσις*
 Græci nominant. Neque ſolum intereſt, quales dies ſint,
 ſed etiam quales antè præceſſerint. Si hyems ſicca Septen-
 trionales uentos habuit, uer autem Auſtros & pluuias
 exhibet, ſerè ſubeunt lippitudines, tormina, febres, maxi-
 meq; in mollioribus corporibus, ideoq; præcipuè in mulie-
 ribus. Si uerò Auſtri, pluuiæ que hyemem occuparunt,
 uer autem frigidum & ſiccum eſt, grauidæ quidem fœ-

mina

minæ, quibus dum adest partus, abortu periclitantur. Hæ
 uerò quæ gignunt, imbecillos, uix'que uitales edunt. Cæ-
 teros lippitudo arida, & si seniores sunt, grauedines,
 atque destillationes malè habent. At si à prima hyeme
 Austri ad ultimum uer continuarunt, laterum dolores,
 & insania febricitantium, quam *φρενίτις* appellant, quàm
 celerrime rapiunt. Vbi primò calor à primo uere orsus,
 æstatem quoque similem exhibet, necesse est multum su-
 dorem in febribus subsequi. At si sicca æstas Aquilones
 habuit, autumno uerò hymbres, Austriq; sunt, tota hye-
 me quæ proxima est tussis, destillatio, raucitas, in qui-
 busdam etiam tabes, oriuntur. Sin autem autumnus quoq;
 æquè siccus, ijsdem Aquilonibus perflatur, omnibus qui-
 dē mollioribus corporibus, inter quæ muliebria esse pro-
 posui, secunda ualetudo contingit. Durioribus uerò in-
 stare possunt & aridæ lippitudines, & febres partim
 acutæ, partim longæ, & hi morbi, qui ex atra bile na-
 scuntur. Quod ad ætates uerò pertinet, pueri, proximiq;
 his, uere optime ualent, & æstate prima tutissimi sunt:
 Senes æstate, & autumnus prima parte: iuuenes hyeme,
 quiq; inter iuuentam senectutem'que sunt. Inimicior se-
 nibus hyems, æstas adolescentibus est. Tum si qua imbe-
 cillitas oritur, proximum est, ut infantes, tenerosq; adhuc
 pueros serpentia ulcera oris (quæ *ἀφθᾶς* Græci nomināt)
 uomitus, nocturnæ uigiliæ, aurium humor, circa umbili-
 cum inflammationes exerceant. Propriè etiam dentien-
 tium gingiuarum exulcerationes, distentiones neruorum,
 febricula interdum, alui deiectiones, *maximeq; caninis
 dentibus orientibus malè habent. Quæ pericula plenissi-
 mi cuiusque sunt, & cui maximè uenter adstrictus est.
 At ubi ætas paulum processit, glandulæ, & uertebrarum
 quæ

*maxillæq;

quæ in spina sunt, aliquæ inclinationes: strumæ, uerrucarum quædam genera dolentia (ὄξυρροῖδες Græci appellant) & plura alia tubercula oriuntur. Incipiente uerò iam pube, ex iisdem multæ & longæ febres, sanguinis ex naribus cursus. Maxime que omnis pueritia primum circa quadragesimum diem, deinde septimo mēse, tum septimo anno, postea circa pubertatem periclitatur. Si quæ etiam genera morborum in infantem inciderunt, ac neque pubertate, neque primis coitibus, neque in fœmina primis menstruis finita sunt, fere longa sunt. Sæpius tamen morbi pueriles, qui diutius manserunt, terminantur. Adolescentia morbis acutis, item comitialibus, tabi que maxime obiecta est, fere que iuuenes sunt, qui sanguinem expuunt. Post hanc ætatem laterum & pulmonis dolores, lethargus, cholera, insania, sanguinis per quædam etiam uelut ora uenarum (αἱμορροῖδες Græci appellant) profusio. In senectute spiritus & urinæ difficultas, grauedo articulorum, & renum dolores, neruorum resolutiones, malus corporis habitus (καχεξία Græci appellant) nocturnæ uigiliæ, uitia longiora aurium, oculorum, etiam narium, præcipue que soluta aluus, & quæ sequuntur hanc tormina, uel leuitas intestinorum, cæteraq; fusi uentris mala. Præter hæc graciles, tabes, deiectiones, destillationes. Item uiscerum & laterum dolores fatigant. Obesi plerunq; acutis morbis, & difficultate spirandi strangulantur, subitoq; sæpe moriuntur. Quod in corpore tenuiore uix euenit.

De * signis aduersæ ualetudinis futuræ.

*notis

CAP. II.

ANte aduersam autē ualetudinē (ut suprà dixi) quædam notæ oriuntur, quarum omnium commune est, aliter

aliter se corpus habere, atq; consuevit, neq; in peius tantum, sed etiam in melius. Ergo si plenior aliquis, & speciosior, & coloratior factus est, suspecta habere bona sua debet. Quæ quia neq; in eodem habitu subsistere, neque ultra progredi possunt, ferè retro, quasi ruina quadã, reuoluuntur. Peius tamen signum est, ubi aliquis contra consuetudinem emacruit, & colorem decoremq; amisit, quoniam in his quæ superant, est quod morbus demat: in his quæ desunt, nõ est quod ipsum morbum ferat. Præter hæc protinus timeri debet, si grauiora membra sunt, si crebra ulcera oriuntur, si corpus supra consuetudinem incaluit, si grauior somnus pressit, si tumultuosa somnia fuerunt, si sæpius expergiscitur aliquis, quàm assuevit, deinde iterum soporatur, si corpus dormientis circa partes aliquas contra consuetudinẽ insudat, maximeq; circa pectus, aut ceruices, aut crura, uel genua, uel coxas. Itẽ si marcet animus, si loqui & moueri piget, si corpus torpet, si dolor præcordiorum est, aut totius pectoris, * aut, qui in plurimis euenit, capitis: si saliuæ plenũ est os, si oculi cū dolore uertuntur, si tempora astricta sunt, si mēbra inhorrescunt, si spiritus grauior est, si circa frontẽ intetæ uenæ mouētur, si frequētes oscitationes, si genua quasi fatigata sunt, totum uel corpus lassitudinẽ sentit. Ex quibus sæpe plura, nunquam nõ aliqua, febrem antecedunt. In primis tamen illud considerandum est, nunquid sæpius horum aliquid eueniat, ac ideo neq; corporis ulla difficultas subsequatur. Sunt enim quædam proprietates hominum, sine quarum notitia non facile quicquam in futurum prælagiri potest. Facile itaq; securus est in his aliquis, quæ sæpe sine periculo euasit. Ille sollicitari debet, cui hæc noua sunt, aut qui ista nunquam sine custodia sui tuta habuit.

Quæ

Quæ bona in ægrotantibus signa sint.

CAP. III.

Vbi uerò febris aliquem occupat, scire licet non periclitari, si in latus aut dextrum, aut sinistrum, ut ipsi uisum est, cubat, cruribus paulum reductis: qui serè sani quoque iacentis habitus est: si facile conuertitur, si noctu dormit, si interdiu uigilat, si ex facili spirat, si non conflictatur, si circa umbilicum & pubem cutis plana est: si præcordia eius sine ullo sensu doloris æqualiter mollia in utraque parte sunt: quòd si paulò tumidiora sunt, sed tamen digitis cedunt, & non dolent, hæc ualētudo, ut spatium aliquod habebit, sic tuta erit. Corpus quoque quod æqualiter molle & calidum est, quodque æqualiter totum insudat, & cuius febricula eo sudore finitur, securitatem pollicetur, quando iam ad sanitatem uenit corpus. Sternutamentum etiam inter bona indicia est: & cupiditas cibi, uel à primo seruata, uel etiam post fastidium orta. Neque terrere debet ea febris, quæ eodem die finita est: ac ne ea quidem, quæ quamuis longiore tempore euauuit, tamen ante alteram accessio nem ex toto quieuit, sic ut corpus integrum quod ἀνὰ πύλιν Græci uocāt, fieret. Si quis autē incidit uomitus, mixtus esse ex bile & pituita debet, & in urina subsidere album, leue, æquale, sic ut etiam si quæ quasi nubecula innatarint, in inum deferantur. At uenter ei qui à periculo tutus est, reddit modò mollia, figurata eodem serè tempore, quo secunda ualētudine: assuevit modò conuenientia his quæ assumuntur. Peior cita aluus est. Sed ne hæc quidem terrere protinus debet, si matutinis tēporibus coacta magis est, aut si procedente tempore paulatim contrahitur, & ruffa est, neque foeditate odoris similem aluum sani hominis excedit. Ac lumbricos

lumbricos quoq; aliquos sub fine morbi descendisse, nihil nocet. Si inflammatio in superioribus partibus dolorem tumoremq; fecit, bonum signum est. Sonus uentris inde ad inferiores partes euolutus, magisq; etiam si sine difficultate cum stercore excessit.

Mala signa ægrotantium.

CAP. IIII.

Contra grauis morbi periculum est, ubi supinus æger iacet, porrectis manibus & cruribus, ubi residere uult in ipso acuti morbi impetu, præcipueq; pulmonibus laborantibus. Vbi nocturna uigilia premitur, etiã si interdium somnus accedit. Ex quo tamẽ peior est, qui inter quartam horã & noctẽ, quàm qui matutino tẽpore ad quartã. Pessimum tamẽ est, si somnus neq; noctu, neq; interdium accedit: id enim ferẽ sine continuo dolore esse nõ potest. Aequẽ uerò signum malum est, etiam somno ultra debitum urgeri, peiusq; quo magis se sopor interdium, noctuq; continuat. Mali etiam morbi testimonium est, uehementer & crebro spirare, à sexto die cœpisse inhorrescere, pus expuere, uix excreare, dolorem habere continuum, difficile ferre morbum, iactare brachia & crura, sine uoluntate lacrymare, habere humorẽ glutinosum dentibus inhaerentem, cutem circa umbilicũ & pubem macram, præcordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta: magisq; si hæc dextra parte, quàm sinistra sunt: periculosissimum tamen est, si uenæ quoq; ibi uehemẽter agitantur. Mali etiã morbi signum est, nimis celeriter emacrescere, caput, & pedes, manusq; calidas habere, uentre & lateribus frigentibus, aut frigidis extremas partes acuto morbo urgente, aut post sudorem inhorrescere, aut post uomitum singultum esse, uel rubere oculos, aut post cupiditatem cibi, post uel longas febres hunc fastidire, aut multum sudare,
maxime

maximè que frigido sudore : aut habere sudores non per totum corpus æquales, qui que febrem non finiant, & eas febres quæ quotidie tempore eodem reuertantur, quæ uel semper pares accessiones habeant, neque tertio quoque die leuentur, quæ uel continuent, * uel per accessiones in= * ut crescant, per discessiones tantum molliantur, nec unquam integrum corpus dimittant. Pessimum est, si ne leuatur quidem febris, sed æquè concitata continuat. Periculosum est etiam post arquatam morbum febrem oriri, utique si præcordia dextra parte dura manserunt, ac dolentibus his leua. Nulla acuta febris leuiter terrere nos debet : neque unquam in acuta febre, ut à somno, non est terribilis neruorum distentio. Timere etiam ex somno, mali morbi est. Item que in prima febre protinus mentem esse turbatam, membrum uel aliquod esse resolutum. Ex quo casu quamuis uita redditur, tamen id ferè membrum debilitatur. Vomitus etiam periculosus est syncera pituitæ, uel bilis, peior que, si uiridis, aut niger est. At mala urina Vrina. est, in qua subsidunt subrubra, aut liuida: deterior, in qua quasi fila quædam tenuia, atque alba: pessima ex his, si tanquam ex fursuribus factas nubeculas representat: diluta quoque atque alba uitiosa est, sed in phreneticis maxime. Alius autem mala est ex toto suppressa. Periculosa etiã quæ inter febres fluens, conquiescere hominem in cubili non patitur: utique si quod descendit est perliquidum, aut albidum, aut pallidum, aut spumans. Præter hæc periculum ostendit id quod excernitur, si est exiguum, glutinosum, leue, album, idemq; subpallidum, uel si est aut liuidum, aut biliosum, aut cruentum, aut peioris odoris, quàm ex consuetudine. Malum est etiam, quod post longas febres syncerum est.

De signis longæ uoletudinis.

CAP. V.

Post hæc indicia, notum est longum morbum fieri. Sic enim necesse est, nisi occidit. Neque ulla alia spes in malis magnis est, quàm ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, porrigaturq; in id tempus, quod curationi locum præstet. Protinus tamen signa quædam sunt, ex quibus colligere possumus morbum, & si non interemerit, longius tamen tempus habiturum. Vbi frigidus sudor inter febres non acutas circa caput tantum, & ceruices oritur: aut ubi febre non quiescente corpus insudat: aut ubi corpus modò frigidum, modò calidum est, & color alius ex alio fit: aut ubi quod inter febres aliqua parte abscessit, ad sanitatem non peruenit: aut ubi æger pro spatio parum emacrescit. Item si urina modò liquida & pura est, modò habet quædam subsidentia, si leuia, atq; alba, rubra uel sunt, quæ in ea subsidunt, aut si quasdam quasi maculas representat, aut si bullulas excitat.

Urina.

De indicijis mortis.

CAP. VI.

Habes de his
Indicijs Hip-
pocratē ipsum
in primo Pro-
gnosticōn, un-
de hæc autor
desumpsit, ut
alia multa in
hoc secūdo li-
bro.

Sed inter hæc quidem proposito metu spes tamen superest. Ad ultima uerò iam uentum esse testantur, nares acutæ, collapsa tempora, oculi concaui, frigida languidaque aures, & imis partibus leniter uersæ, cutis circa frontem dura & intenta, color aut niger, aut perpallidus, multoque magis si ita hæc sunt, ut neq; uigilia præcesserit, neque uentris resolutio, neque inedia. Ex quibus causis interdum hæc species oritur, sed uno die finitur. Itaque diutius durans mortis index est. Si uerò in morbo uetere iam triduo talis est, in propinquo mors est: magisq; si præter hæc oculi quoq; lumen refugiunt, & illacrymant, quæq; in ijs alba esse debent, rubescunt, atq; in hisdem uenulæ pallent, pituitaq; in ijs innatans nouissimè angustatur.

gu

gulis inherescit, alterq; ex his minor est, hi'que aut uehementer subsederunt, aut facti tumidiores sunt: per'que somnum palpebrae non committuntur, sed inter has ex albo oculorum aliquid apparet: neq; id fluens alius expressit: eademq; palpebrae pallent, & idem pallor labra & nares decolorat. Eademq; labra & nares oculiq; & palpebrae & supercilia, aliqua'ue ex his peruertuntur, isq; propter imbecillitatem iam non audit, aut non uidet: eadem mors denunciatur, ubi aeger supinus cubat, eiq; genua contracta sunt. Vbi deorsum ad pedes subinde delabitur. Vbi brachia & crura nudat, & inaequaliter dispergit, neq; his calor subest. Vbi hiat, ubi assidue dormit: ubi is qui mentis suae non est, neq; id facere sanus solet, dentibus stridet. Vbi ulcus quod aut antè, aut in ipso morbo natum est, aridum, & aut pallidum, aut liuidum factum est. Illa quoq; mortis indicia sunt, unges, digitiq; pallidi, frigidus spiritus, aut si manibus quis in febre & acuto morbo uel insania, pulmonis'ue dolore, uel capitis, in ueste floccos legit, fimbrias'ue diducit, uel in adiuncto pariete, si qua minuta eminent, carpit. Dolores etiam circa coxas & inferiores partes orti, si ad uiscera transierunt, subitoq; desierunt, mortè subesse testantur, magisq;, si alia quoq; signa accesserunt. Neq; is seruari potest, qui sine * ullo tremore febris * alij, tumor citans, subito strangulatur, aut deuorare saluam suam non re. alij, timor potest. Cui'ue in eodè febris corporisq; habitu ceruix conuertitur, sic ut deuorare aequè nihil possit. Aut cui simul & continua febris, & ultima corporis infirmitas est: aut cui febre nō quiescente, exterior pars friget, interior sic calet, ut etiā sitim faciat: aut qui febre aequè nō quiescente simul & delirio, et spirandi difficultate uexatur: aut qui epoto ueratro exceptus distētiōe neruorum est: aut qui ebrius

* abscessit

obmutuit. Is enim febre, adiecta neruorū distentione consumitur, nisi aut febris * accessit, aut eo tēpore, quo ebrietas solui debet, loqui cœpit. Mulier quoq; grauida, acuto morbo facîle consumitur: & is cui somnus dolorē auget, & cui protinus in recenti morbo bilis atra uel infra, uel supra se ostendit, cuiue alterutrū modò se prompsit, cum iam longo morbo corpus eius esset extenuatum & affectum. sputum etiam biliosum & purulentum, siue separatim ista, siue mixta proueniunt, interitus periculum ostendunt. Ac si circa septimum diē tale esse cœpit, proximum est, ut is circa quartumdecimum diem decedat, nisi alia signa meliora, peioraue accesserint: quæ quò leuiora, grauioraue subsecuta sunt, eò uel seriore mortem, uel maturiorem denunciant. Sudor quoq; frigidus in acuta febre pestiferus est, atq; in omni morbo uomitus, qui uarius, & multorum colorum est, præcipueq; si malus in hoc odor est. Ac sanguinem quoque in febre uomuisse, pestiferum est. Vrina uerò rubra, & tenuis * in magna cruditate esse consuevit, et sæpe antequam spatio mature scat, hominem rapit. Itaq; si talis diutius permanet, periculum mortis ostendit. Pessima tamen est, præcipueque mortifera, nigra, crassa, mali odoris. Atq; in uiris quidem et mulieribus talis deterrima est. In pueris uerò quæ tenuis & diluta est. Aluus quoq; uaria pestifera est, quæ strigmentū, sanguinē, bilem uiridem, aliquid modò diuersis temporibus, modò simul, & in mistura quadam, discreta tamen representat. Sed hæc quidem potest paulo diutius trahere. In præcipiti uerò iam esse denunciat quæ liquida, eademque uel nigra, uel pallida, uel pinguis est, utique si magna foeditas odoris accessit. Illud interrogari me posse ab aliquo scio: Si certa futuræ mortis indicia sunt, quomodo interdum de

* In magna cruditate, subaudiendū est morbi. Sic in prognos. Hippoc. lib. 2. Vrina quoad ruffa tenuisq; apparuerit, crudum morbum significat.

deserti à medicis conualescant, quosdamq; fama prodiderit in ipsis funeribus reuixisse? quin etiam uir iure magni nominis Democritus, ne finitæ quidem uitæ satis certas notas esse proposuit, quibus medici credidissent: adeo illud non reliquit, ut certa aliqua signa futuræ mortis essent. Aduersus quos ne illud quidem dicam, quòd in uicino sæpe quædam notæ positæ, non bonos, sed imperitos medicos decipiunt. quod Asclepiades funeri obuius intellexit, eum uiuere, qui efferebatur, ne protinus crimen artis esset, si quod professoris sit. Illa tamen moderatius subiiciam: Coniecturalem artem esse medicinam, rationemq; coniecturæ talem esse, ut cum sæpius aliquando responderit, interdum tamen fallat nos. Si quid itaque uix in millesimo corpore aliquando decipit, id notam non habet, cum per innumerabiles homines respondeat. Idq; non in his tantum, quæ pestifera sunt, dico: sed in his quoque quæ salutaria. Siquidem etiam spes interdum frustratur, & moritur aliquis, de quo medicus securus primò fuit. Quæq; medendi causa reperta sunt, nonnunquam in peius aliquid conuertunt. Neque id euitare humana imbecillitas in tanta uarietate corporum potest. Sed est tamen medicinæ fides, quæ multo sæpius, perque multo plures ægros prodest. Neque tamen ignorare oportet, in acutis morbis fallaces magis notas esse, & salutis & mortis.

Medicinæ certitudo.

De notis, quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit.

CAP. VII.

SEd cum proposuerim signa quæ in omni aduersa uasletudine communia esse consueuerunt, ea quoq; transibo, ut quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit notas, indicem. Quædam autem sunt, quæ ante febres, quædam quæ inter eas, quid aut intus sit, aut

uenturum sit, ostendunt. Ante febres, si caput graue est, aut ex somno oculi caligant, aut frequentia sternutamenta sunt, circa caput aliquis pituitæ impetus timeri potest. Si sanguis aut calor abundat, proximum est, ut aliqua parte profluium sanguinis fiat. Si sine caussa quis emacrescit, ne in malum habitum corpus eius recidat, metus est. Si præcordia dolent, aut inflammatio grauis est, aut non toto die concocta fertur urina, cruditatem esse manifestum est. Quibus diu color sine morbo regio malus est, hi uel capitis doloribus conflictantur, uel terram edunt. Qui diu habent faciem pallidam, & tumidam, aut capite, aut uisceribus, aut aluo laborant. Si in continua febre puero uenter nihil reddit, mutaturq; ei color, nec somnus accedit, ploratq; is assidue, metuenda neruorum distentio est. Frequens autem destillatio in corpore tenui longoq; tabem timendam esse testatur. Vbi pluribus diebus non descendit aluus, docet aut subitam deiectionem, aut febri- culam instare. Vbi pedes turgent, longæ deiectiones sunt. Vbi dolor in imo uentre & in coxis est, aqua inter cutem instat. Sed hoc morbi genus ab ilibus oriri solet. Idem propositum periculum est his, quibus uoluntas desidendi est, uenter nihil reddit, nisi & ægrè & durum, tumor in pedibus est, idemq; modo dextra, modo sinistra parte uentris inuicem oritur atque finitur: sed à iocinere id malum proficisci uidetur. Eiusdem morbi nota est, ubi circa umbilicum intestina torquentur (σποδὸν Græci nominant) coxæq; dolores manent, eaq; neq; tempore, neq; remedijs soluuntur. Dolor autem articularum, prout in pedibus, manibus ue, aut alia qualibet parte sic est, ut eo loco nerui contrahantur, aut si id membrum ex leui caussa fatigatum æquè frigido calidoq; offenditur, τὸ δ' ἀρῶν καὶ ἄρῶν ue,

ne, uel eius articuli in quo id sentitur, morbum futurum esse denunciat. Quibus in pueritia sanguis ex naribus fluxit, dein fluere desijt, hi uel capitis doloribus confligentur necesse est, uel in articulis aliquas exulcerationes graues habeant, uel aliquo morbo etiam debilitentur. Quibus foeminis menstrua non proueniunt, necesse est capitis acerbissimi dolores sint, uel qualibet alia pars morbo infestetur. Eademq; his pericula sunt, quibus articulorum uitia, dolores, tumoresq; sine podagra simulibusq; morbis oriuntur & desinunt. Vtique si saepe tempora iisdem dolent, noctuq; corpora insudant, frons prurit, lippitudinis metus est. Si mulier à partu uehementes dolores habet, neq; alia præterea signa mala sunt circa uigesimū diem, aut sanguis per nares erūpet, aut in inferioribus partibus aliquid abscedet. Quicumq; etiam dolorem ingentem circa tempora & frontem habebit, is alterutra ratione eum finiet, magisq; si iuuenis erit, per sanguinis profusionem, si senior, per suppurationem. Febris autem quæ subito sine ratione, sine bonis signis finita est, ferè reuertitur. Cui fauces sanguine & interdiu & noctu replentur, sicut neq; capitis dolores, neq; præcordiorum, neque tussis, neque uomitus, neque febricula præcesserit, huius aut in naribus, aut in faucibus ulcus reperietur. Si mulieri ex inguine febricula orta est, neque caussa apparet, ulcus in uulua est. Urina autem crassa, ex qua quod desidet al-

Vrina,

capillos habet, aut si bullat, & male olet, & interdum quasi harenam, interdum quasi sanguinem trahit, dolent autem coxæ, quæque inter has, superque pubem sunt, & accedunt frequentes ructus, interdum uomitus biliosus, extremæque partes frigescent, urinæ crebra cupiditas, sed magna difficultas est, & quod inde excretum est aquæ simile, uel ruffum, uel pallidum est, paulum tamen in eo leuamenti est, aluus uerò cum multo spiritu redditur, utique in renibus uitium est. Aut si paulatim destillat, uel si sanguis per hanc editur, & in eo quædam cruenta concreta sunt, idque ipsum cum difficultate redditur, & circa pubem inferiores partes dolent, in eadem uesica uitium est. Calculosi uerò his indicijs cognoscuntur: Difficulter urina redditur, paulatimque interdum etiam sine uoluntate destillat. Eadem harenosa est, nonnunquam aut sanguis, aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur. Eamque quidam promptius recti, quidam resupinati, maximeque hi qui grandes calculos habent, quidam etiam inclinati reddunt, colemque extendendo, dolorem leuant. Grauitatis quoque cuiusdam in ea parte sensus est, atque ea cursu omniq; motu augentur. Quidam etiam cum torquetur, pedes inter se subinde mutatis uicibus implicant. Fœminæ uerò oras naturalium suorum manibus admotis scabere crebro coguntur. Nonnunquam si digitum admouerunt, ubi uesicæ ceruicem is urget, calculum sentiunt. At qui spumantem sanguinem excreant, his in pulmone uitium est. Mulieri grauidæ sine modo fusa aluus elidere partum potest. Eidem si lac ex mammis profluit, imbecillum est quod intus gerit. Durae mammae sanum illud esse testantur. Frequens singultus, et præter consuetudinē continuus, iecur inflāmatum esse significat. Si tumores super
ulce

ulcera subito esse desierunt, idq; à tergo incidit, uel distentio neruorum uel rigor timeri potest. At si à priore parte id euenit, uel lateris acutus dolor, uel insania expectanda est. Interdum etiam huiusmodi casum, quæ tutissima inter hæc est, profusio alui sequitur. Si ora uenarum, sanguinem solita fundere, subito suppressa sunt, aut aqua inter cutem, aut tabes sequitur. Eadem tabes subit, si in lateris dolore orta suppuratio, intra quadraginta dies purgari non potuit. At si longa tristitia cum longo timore & uigilia est, atræ bilis morbus subest. Quibus sæpe ex naribus fluit sanguis, his aut lien tumet, aut capitis dolores sunt, quos sequitur, aut quædam ante oculos tanquam imagines obuersentur. At quibus magni lienes sunt, his gingivæ malæ sunt, & os olet, aut sanguis aliqua parte prorumpit. Quorum si nihil euenit, necesse est in cruribus mala ulcera, & ex his nigræ cicatrices fiant. Quibus causa doloris, neq; sensus eius est, his mens labat. Si in uentrem sanguis confluxit, ibi in pus uertitur. Si à coxis, & ab inferioribus partibus dolor in pectus transit, neq; ullū signum malum accessit, suppurationis eo loco periculum est. Quibus sine febre aliqua ex parte dolor, aut prurigo cum rubore, aut calore est, ibi aliquid suppurat. Vrina Urina quoque quæ in homine sano parum liquida est, circa aures futuram aliquam suppurationem esse denunciat. Hæc uerò cum sine febre quoq; uel latentium, uel futurarum rerum notas habeant, multo certiora sunt, ubi febris accessit, atque etiam aliorum morborum tum signa nascuntur. Ergo protinus insania timenda est, ubi expeditior cuius, quàm sani fuit, sermo est: subitaq; loquacitas orta est, & hæc ipsa solito audacior: aut ubi raro quis & uehementer spirat, uenasq; concitatas habet, præcordijs duris

ris & tumentibus. Oculorum quoque frequens motus, & in capitis dolore offusæ oculi tenebræ, uel nullo dolore substante somnus ereptus, continuata que nocte & die uigilia, uel prostratum contra consuetudinem corpus in uentrē, sic, ut ipsius alui dolor id non coegerit: item robusto adhuc corpore insolitus dentium stridor insanix signa sunt. Si quid etiā abscessit, & antequam suppuraret, manente adhuc corpore insolita febre subsedit, periculum affert primum furoris, deinde interitus. Auris quoque dolor acutus, cum febre continua, uehementiq; sæpe mentem turbat, & ex eo casu iuniores interdum intra septimum diem moriuntur, seniores tardius: quoniam neque æquæ magnas febres experiuntur, neque æquæ insaniunt, ita sustinent, dum is affectus intus uersatur. Suffusæ quoq; sanguine mulieris mammae, furorem uenturum esse testantur. Quibus autē longæ febres sunt, his abscessus aliqui, aut articulorum dolores erunt. Quorum faucibus in febre eliditur spiritus, instat his neruorum distentio. Si angina subito finita est, in pulmonem id malum transit, idq; sæpe intra septimum diem occidit. Quod nisi incidat, sequitur, ut aliqua parte suppuret. Deinde post alui longam resolutionem, tormina: Post hæc intestinorum leuitas oritur. Post nimias destillationes, tabes. Post lateris dolores, uitia pulmonum, post hæc, insania. Post magnos feruores corporis, neruorum rigor aut distentio. Vbi caput uulneratum est, delirium. Vbi uigilia torsit, neruorum distentio. Vbi uehementer uenæ supra ulcera mouentur, sanguinis profluium erit. Suppuratio uero pluribus morbis excitatur. Nam si longæ febres sine dolore, sine manifesta causa remanent, in aliquam partem id malum incumbit, in iunioribus tantum: in senioribus ex eiusmodi mor

morbo quartana ferè nascitur. Eadem suppuratio fit, si
 præcordia dura dolentia ante uigesimum diem homi-
 nem non sustulerunt, neque sanguis ex naribus fluxit, ma-
 xime que in adolescentibus: utique si inter principia aut
 oculorum caligo, aut capitis dolores fuerunt, sed cum in
 inferioribus partibus aliquid abscedit. At si præcordia
 tumorem mollem habent, neque habere intra sexaginta
 dies desinunt, hæret que per omne id tempus febris, tum
 in superioribus partibus fit abscessus: ac, si inter ipsa ul-
 cera non fluit, circa aures erumpit. Cum que omnis lon-
 gus tumor ad suppurationem ferè spectet, * magis eò * aliàs: ma-
 tendit is, qui in præcordijs, quam is, qui infra est. Si ^{gis se tendit}
 lassitudinis etiam sensus in febre est, uel in maxillis,
 uel in articulis, aliquid abscedit. Interdum quoque uri-
 na tenuis & cruda, sic diu fertur, ut alia salutaria si-
 gna sint, ex que eo casu, plerunque infra transversum
 septum (quod διαφραγμα Græci uocant) fit abscessus.
 Dolor autem pulmonis, si neque per sputa, neque per
 cucurbitulas, neque per sanguinis detractionem, neque
 per uictus rationem finitus est, uomicas aliquas * inter * intus exci.
 dum excitat, aut circa uigesimum diem, aut circa * qua * x x x.
 dragesimum, nonnunquã etiam circa sexagesimum. Nume-
 rabimus autem ab eo die, quo primum febricitauit aliquis,
 aut inhorruit, aut grauitatem eius partis sensit. Sed hæ
 uomicae modò à pulmone, modò à contraria parte nascun-
 tur. Quod suppurat ab ea parte, quam afficit, dolorem,
 inflàmationemq; concitat, ipsum calidius est: & si in par-
 tem sanam aliquis decubuit, onerare eam ex pondere ali-
 quo uidetur. Omnis etiam suppuratio, quæ nondum oculis
 patet, sic deprehendi potest: Si febris non dimittit, eaq;
 interdum leuior est, noctu increfcit, multus sudor oritur,
 cupidi-

* calent

cupiditas tuſiendi eſt, & penè nihil in tuſſi excreatur, oculi caui ſunt, malæ rubent, uenæ ſub lingua inalbeſcunt, in manibus ſiunt adunci unges, digiti, maximeq; ſummi * p allent, in pedibus tumores ſunt, ſpiritus difficilius trahitur, cibi faſtidium eſt, puſtulæ toto corpore oriuntur. Quòd ſi protinus initio dolor, & tuſſis fuit, & ſpiritus difficultas, uomica uel ante, uel circa uigeſimum diem erumpet. Si ſerius iſta cœperint, neceſſe eſt quidem increſcant, ſed quò minus cito affecerint, eò tardius ſoluentur. Solent etiã in graui morbo pedes cum digitis unguibusq; nigreſcere. Quòd ſi non eſt mors conſecuta, & reliquum corpus inualuit, pedes tamen decidunt.

Quæ notæ in quoque morbi genere uel ſpem uel pericula oſtendant. CAP. VIII.

Vrina.

SEquitur, ut in quoque morbi genere proprias notas ſexplicem, quæ uel ſpem, uel periculum oſtendant. Ex ueſica dolente, ſi purulenta urina proceſſit, inq; ea leue & album ſubſedit, metum detrahit. In pulmonis morbo, ſi ſputo ipſe leuatur dolor, quamuis id purulentum eſt, tamen æger facilè ſpirat, facilè excreat, morbum ipſum non difficulter fert, poteſt ei ſecunda ualetudo contingere. Neque inter initia terreri conuenit, ſi protinus ſputum muſtum eſt ruſſo quodam & ſanguine, dummodo ſtatim edatur. Laterum dolores ſuppuratione facta, deinde intra quadrageſimum diem purgata, finiuntur. Si in iocinore uomica eſt, & ex ea fertur pus purum & album, ſalus ei facilis. Id enim malū in tunica eſt. Ex ſuppurationibus uero, hæ tolerabiles ſunt, quæ in exteriorem partē feruntur & acuuntur. Et ex his quæ intus procedunt, hæ leuioreſ, quæ cōtra ſe cutē nō afficiunt, eamq; & ſine dolore eſſe, & eiſdem coloris, cuius reliquæ partes ſunt, ſinunt eſſe.

Pus

Pus quoque quacunque parte erumpit, si est leue, album
 & unius coloris, sine ullo metu est, & quo effuso, febris
 protinus conquieuit, desierunt que urgere cibi fastidium,
 & potionis desiderium, si quando etiam suppuratio
 descendit in crura, sputum que eiusdem factum pro ruffo
 purulentum est, periculi minus est. At in tabe eius qui sa-
 luus futurus est, sputum esse debet album, æquale totum, Sputi iudicatio
 eiusdemq; coloris, sine pituita, eiq; etiam simile esse oportet
 si quid in nares à capite destillat. Longe optimū est fe-
 brem omnino nō esse: secundum est, tantulū esse, ut neq; ci-
 bū impediāt, neq; crebrā sitim faciat. Alius in hac ualetu-
 dine ea tuta est, quæ quotidie coacta, eaq; cōuenientia his,
 quæ assumuntur, reddit. Corpus id quod minimè tenue, ma-
 ximeq; lati pectoris atq; setosi est, cuiusq; cartilago exi-
 gua, & carnosā est. Super tabē si mulieri quoq; suppressa
 menstrua fuerunt, & circa pectus atque scapulas dolor Alui iudicatio
 mansit, subitoq; sanguis erupit, leuari morbus solet. Nam
 & tussis minuitur, & sitis atque febriculæ desinunt. Sed
 iisdem ferè, nisi redit sanguis, uomica erumpit, quæ quo
 cruentior, eo melior est. Aqua autem inter cutem minime
 terribilis est, quæ nullo antecedente morbo coepit, deinde
 quæ longo morbo superuenit. Vtiq; si firma uiscera sunt,
 si spiritus facilis, si nullus dolor, si sine calore corpus est,
 æqualiterq; in extremis partibus macrum est, si uenter
 mollis, si nulla tussis, nulla sitis, si lingua ne per somnum
 quidem inarescit, si cibi cupiditas est, si uenter medica-
 mentis mouetur, si per se excernit mollia, & figurata,
 si extenuatur, si urina & uini mutatione, & epotis ali-
 quibus medicamentis mutatur. si corpus sine lassitudi-
 ne est, & morbum facile sustinet. Siquidem in quo omnia
 hæc sunt, is ex toto tutus est: in quo plura ex his sunt, is
 in

Deiectionio sine
ulla noxa est.

* adsint

in bona spe est. Articulorum uerò uitia, ut podagræ, chira-
græque, si iuuenes tentarunt, neque callum induxe-
runt, solui possunt, maximeque torminibus leniuntur,
et ex quocumque modo uenter fluit. Item morbus comi-
tialis ante pubertatem ortus, non aegrè finitur, et in quo
ab una parte corporis uenientis accessionis sensus inci-
pit, optimum est à manibus pedibusue initium fieri, de-
inde à lateribus, pessimum inter hæc à capite. Atque in
his quoque ea maxime profunt, quæ per deiectiones ex-
cernuntur. Ipsa autem deiectionio sine ulla noxa est, quæ
sine febre est, si celeriter desinit, si contracto uentre nul-
lus motus eius sentitur, si extremam aluum spiritus se-
quitur. Acræ tormina quidem periculosa non sunt, si
sanguis et strigmenta descendunt, dum febris cæteræque
accessiones huius morbi * absint, adeo ut etiam grauida
mulier non solum reseruari possit, sed etiam partum re-
seruare. Prodestque in hoc morbo, si iam ætate aliquis
processit. Contra intestinorum leuitas facilius à teneris
ætatibus depellitur, utique si fieri urina et ali cibo cor-
pus incipit. Eadem ætas prodest et in coxæ dolore, et
humerorum, et in omni resolutione neruorum. Ex
quibus coxa si sine torpore est, si leuiter friget, quam-
uis magnos dolores habet, tamen et facile et maturè
sanatur, resolutumque membrum, si nihilominus ali-
ter fieri sanum potest, oris resolutio etiam, aluo cita
finitur. Omnisque deiectionio lippienti prodest. At uarix
ortus, uel per ora uenarum subita profusio sanguinis,
uel tormina, insaniam tollunt. Humerorum dolores, qui
ad scapulas uel manus tendunt, uomitu atræ bilis sol-
uuntur. Et quisquis dolor deorsum tendit, sanabilior
est. Singultus sternutamento finitur. Longas deiectiones

nes supprimit uomitus. Mulier sanguinem uomens profusis menstruis liberatur. Quæ menstruis non purgatur, si sanguinem ex naribus sudit, omni periculo uacat. Quæ locis laborat, aut difficulter partum edit, sternutamento leuatur. Aestiua quartana ferè breuis est. Cui calor & tremor est, saluti delirium est. Lienosis bono tormina sunt. Denique ipsa febris (quod maxime mirum uideri potest) sæpe præsidio est. Nam & præcordiorum dolores, si sine inflammatione sunt, finit, & in iocineris dolore succurrit, & neruorum distentionem rigoremque (si postea cœpit) ex toto tollit, & ex difficultate urinæ morbum tenuioris intestini ortum, si urinam per calorem mouet, leuat. At dolores capitis, quibus oculorum caligo, & rubor cum quadam frontis prurigine accedunt, sanguinis profusione, uel fortuita, uel etiam petita summoventur. Si capitis ac frontis dolores ex uento, uel frigore, aut æstu sunt, grauedine & sternutamentis finiuntur. Febrem autem ardentem (quam Græci * καύσθησις * καύσθησις uocant) subitus horror exoluit. Si in febre aures obtusæ sunt, si sanguis è naribus fluxit, aut uenter resolutus est, illud malum desinit ex toto. Nihil plus aduersus surditatem, quàm biliosa aluus potest. Quibus in fistula urinæ uti minuti * abscessus (quos θύματα Græci * ἀπικές uocant) esse cœperunt, ijs ubi prius ea parte profluxit, sanitas redditur. Ex quibus cum pleraque per se proueniant, scire licet inter ea quoque, quæ ars adhibet, naturam plurimum posse. Contrà, si caput febre continenti dolet, neque quicquam reddit, malum atque mortiferum est: maximeq; id periculum est pueris à septimo anno ad quartumdecimum. In pulmonis morbo si sputū primis diebus nō fuit, deinde à septimo die cœpit, & ultra septimum

mum mansit, periculosum est. Quantoq; magis mistos,
 neque inter se diductos colores habet, tanto deterius. Et
 tamen nihil peius est, quam syncerum id edi, siue ruffum
 est, siue cruentum, siue album, siue glutinosum, siue palli-
 dum, siue spumans: nigrum tamen pessimum est. In eodem
 morbo periculosa sunt tussis, destiliatio, etiam (quod alias
 salutare habetur) sternutamentum. Periculosissimumq;
 est, si hæc secuta subita deiectio est. Ferè uerò quæ in pul-
 monis, eadem in lateris doloribus, & mitiora signa, &
 asperiora esse consueuerunt. Ex iocinere si pus cruentum
 exit, mortiferum est. At ex suppurationibus hæc pessimæ
 sunt, quæ intus tendunt, sic ut exteriorem quoque cutem
 decolorent. Ex his deinde, quæ in exteriorem partem pro-
 rumpunt, quæ maximæ, quæque planissimæ sunt. Quod
 si ne rupta quidem uomica, uel pure extrinsecus emissio
 febris quieuit, aut quamuis quieuerit, tamen repetit. Item
 si sitis est, si cibi fastidium, si uenter liquidus, si pus est li-
 uidum, & pallidum, si nihil æger excreat nisi pituitam spu-
 mantem, periculum certum est. Atq; ex his quidem suppura-
 tionibus, quas pulmonum morbi concitarunt, ferè senes
 moriuntur: ex cæteris iuniores. At in tabe sputum mi-
 xtum purulentum, febris assidua, quæ & cibi tempora e-
 ripit, & siti affligit, in corpore tenui periculum subesse
 testatur. Si quis etiam in eo morbo diutius traxit, ubi ca-
 pilli fluunt, ubi urina quædam araneis similia subsidentia
 ostendit, atque in his odor fœdus est, maximeq; ubi post
 hæc orta deiectio est, protinus moritur. Vtique si tempus
 autumnii est, quo ferè, qui cætera parte anni traxerunt,
 resoluuntur. Item pus expuisse in hoc morbo, deinde ex
 toto spueri desisse, mortiferum est. Solent etiam in adole-
 scentibus ex eo morbo uomica, fistulæq; oriri, quæ non
 facile

facile sanescunt, nisi si multa signa bonæ ualitudinis subsecuta sunt. Ex reliquis uerò minime facile sanantur uirgines, aut hæ mulieres, quibus super tabem menstrua suppressa sunt. Cui uerò sano subitus dolor capitis ortus est, dein somnus oppressit, sic ut stertat, neque expergiscatur, intra septimum diem pereundum est: magis si eum aluus cita non antecesserit. Si palpebræ dormientis non cœunt, si album oculorum apparet. Quos tamen ita mors sequitur, si id malum nō est febre discussum. At aqua inter cutem, si ex acuto morbo cœpit, ad sanitatem raro perducitur, utique si cōtraria his quæ suprā posita sunt subsequuntur, æquē in ea quoque tussis spem tollit. Item si sanguis sursum, deorsumq; erupit, & aqua medium corpus impleuit. Quibusdam etiam in hoc morbo tumores oriuntur, deinde desinunt, deinde rursus assurgunt. Hi quidem tutiores sunt, quàm qui suprā comprehensi sunt, si attenduntur, sed ferè fiducia secundæ ualitudinis opprimuntur. Illud iure aliquis mirabitur, quomodo quædam simul & affligāt nostra corpora, & parte aliqua tueantur. Nam siue aqua inter cutem quem impleuit, siue in magno abscessu multum puris coijt, simul id omne effudisse æquē mortiferū est, ac si quis sani corporis uulnere factus exanguis est. Articuli uerò qui sic dolent, ut super eos ex callo quædam tubercula, innata sint, nunquam liberantur: quæque eorum uitia uel in senectute cœperunt, uel in senectutem ab adolescentia peruenerunt, ut aliquando leniri possunt, sic nunquam ex toto finiuntur. Morbus quoque comitialis post annum quintum & uigesimum ortus ægrè curatur: multoq; ægrius is, qui post quadagesimum annum cœpit: adeo ut in ea ætate aliquid in natura spei, uix quicquam in medicina sit. In eodem morbo

e

si simul

si simul totum corpus afficitur, neque antè in partibus aliquis uenientis mali sensus est, sed homo ex improviso concidit, cuiuscunque is ætatis est, uix sanescit. Si uerò aut mens læsa est, aut neruorum facta resolutio, medicina locus non est. Deiectionibus quoque si febris accessit, si inflammatio iocineris, aut præcordiorum, aut uentris, si immodica sitis, si longius tempus, si aluus uaria, si cum dolore est, etiam mortis periculum subest, maximeq; si inter hæc tormina uetera esse cœperunt. Isq; morbus maxime pueros absomit usque ad annum decimum. Ceteræ ætates facilius sustinent. Mulier quoque grauida eiusmodi casu rapi potest, atque etiam si ipsa conualuit, partum tamen perdit. Quinetiam tormina ab atra bile orsa mortifera sunt, aut si sub his extenuato iam corpore subito nigra aluus profluxit, aut intestinorum leuitas. Periculosior est, si frequens deiectio est. Si uenter omnibus horis & cum somno, & sine hoc profluit. Si similiter noctu & interdium. Si quod excernitur aut crudum est, aut nigrum, & præter id etiam leue, & mali odoris sit: si sitis urget, si post potionem urina non redditur, quod euenit, quia tunc liquor omnis non in uesicam, sed in intestina descendit, si os exulceratur, si rubet facies, & quasi maculis quibusdam colorum omnium distinguitur, si uenter est quasi fermentatus, pinguis atque rugosus, si & cibi cupiditas non est. Inter quæ cum euident mors sit, multo euidentior est, si iam longum quoque id uitium est, maximeque si etiam in corpore senili est: si uero in tenuiore intestino morbus est, uomitus, singultus, neruorum distentio, delirium mala sunt. At in morbo arquato durum fieri iecur perniciosissimum est. Quos lienis male habet, si tormina prehenderunt, deinde inuersa sunt, uel in aquam intercutem

cutem, uel in intestinorum leuitatem, uix ulla medicina periculo subtrahit. Morbus intestini tenuioris, nisi resolutus est, inter septimum diem occidit. Mulier ex partu, si cum febre, uehementibus etiam & assiduis capitis doloribus premitur, in periculo mortis est. Si dolor atque inflammatio est in his partibus, quibus uiscera continentur, frequenter spirare signum malum est. Si sine caussa longus dolor capitis est, & in ceruices ac scapulas transit, rursusque in caput reuertitur, aut à capite ad ceruices scapulasque peruenit, perniciosus est, nisi uomitam aliquam excitauit, sic ut pus extusceretur, aut nisi sanguis ex aliqua parte prorupit, aut nisi in capite multa prurigo, toto uel corpore pustulae ortae sunt. Aequè magnum malum est, ubi torpor atque prurigo peruagantur, modò per totum caput, modò in parte, aut sensus alicuius ibi quasi frigoris est, eaque ad summam quoque linguam perueniunt. Et cum in iisdem abscessibus auxilium sit, eò difficilior sanitas est, quò minus saepe sub his malis illi subsequuntur. In coxae uerò doloribus si uehemens torpor est, frigescitque crus & coxa, aliusque nisi coacta non reddit, idque quod excernitur mucosum est, iamque aetas eius hominis quadragesimum annum excessit, is morbus erit longissimus, minimeque annuus, neque finiri poterit, nisi aut uere, aut autumno. Difficilis aequè curatio est, in eadem aetate, ubi humerorum dolor, uel ad manus peruenit, uel ad scapulas tendit, torporemque & dolorem creat, neque bilis uomitu leuatur. Quacunque uerò parte corporis membrum aliquod resolutum est, si neque mouetur, & emacrescit, in pristinum habitum non reuertitur, eoque minus, quo uetustius id uitium est, &

quo magis in corpore senili est. Omniq; resolutioni neruorum ad medicinam non idonea tempora sunt, hyems, & autumnus: aliquid sperari potest uere & æstate. Isq; morbus mediocris uix sanatur, uehemens sanari non potest. Omnis etiã dolor minus medicinæ patet, qui sursum procedit. Mulieri grauidæ, si subito mammae emacruerunt, abortus periculum est. Quæ neque peperit, neque grauida est, si lac habet, à menstruis defecta est. Quartana æstiuæ breuis, autumnalis ferè longa est, maximeq; quæ cœpit hyeme appropinquante. Si sanguis profluxit, deinde secuta est dementia cum distentione neruorum, periculum mortis est. Itemq; si medicamentis purgatum, & adhuc inanem neruorum distentio oppressit, aut si in magno dolore extremæ partes frigent. Neque is ad uitam redit, qui ex suspendio, spumante ore detractus est. Aluus nigra, sanguini atro similis repentina, siue cum febre, siue etiam sine hac, perniciosa est.

De morborum curationibus.

CAP. IX.

Cognitis indicatijs, quæ nos uel spe consolentur, uel metu terreant, ad curationes morborum transcendendum est. Ex his quædam communes sunt, quædam propriæ. Communes, quæ pluribus morbis opitulantur. Propriæ, quæ singulis. Antè de communibus dicam. Ex quibus tamen quædam non ægros solùm, sed sanos quoque sustinent: quædam in aduersa tantum ualetudine adhibentur. Omne uerò auxilium corporis, aut demit aliquam materiam, aut adiicit, aut euocat, aut reprimat, aut refrigerat, aut calefacit, simulq; aut durat, aut mollit. Quædam non uno modo tantùm, sed etiam duobus inter se non contrarijs adiuuant. Demitur materia, sanguinis detractio-
ne, cucurbitula, deiectione, uomitu, frictione, gestatione,
omniq;

omniq; exercitatione, corporis abſtinentia, ſudore. De quibus protinus dicam.

De ſanguinis detractiōe per uenas. CAP. X.

Sanguinem incifa uena mitti, nouum non eſt: ſed nulum penè morbum eſſe, in quo non mittatur, nouum eſt. Item mitti iunioribus, & ſcœminis uterum non gerentibus, uetus eſt. In pueris uerò idem experiri, & in ſenioribus, & in grauidis quoque mulieribus, uetus non eſt: ſiquidem antiqui, primam ultimamq; ætatem ſuſtinere non poſſe hoc auxiliij genus iudicabant, perſuaſerantq; ſibi mulierem grauidam, quæ ita curata eſſet, abortum eſſe futuram. Poſtea uerò uſus oſtendit, nihil ex his eſſe perpetuum, aliasq; potiores obſeruatiōes adhibendas eſſe, ad quas dirigi curantis conſilium debeat. Inter eſt enim non quæ ætas ſit, neque quid in corpore intus geratur, ſed quæ uires ſint. Ergo ſi iuuenis imbecillus eſt, aut ſi mulier, quæ grauida non eſt, parum ualeat, malè ſanguis emittitur. Emoritur enim uis, ſi quæ his ſupererat, & hoc modo erepta eſt. At firmus puer, & robuſtus ſenex, & grauida mulier ualens, tutò curantur. Maximè tamen in his medicus imperitus falli poteſt, quia ſerè minus roboris illis ætatibus ſubeſt. Mulieriq; prægnanti poſt curatiōnem quoque uiribus opus eſt, non tantum ad ſe, ſed etiam ad parum ſuſtinendum. Non quicquid aut intentionem animi, aut prudentiam exigit, protinus faciendum eſt, cum præcipua in hoc ars ſit, quæ non annos numeret, neque conceptionem ſolam uideat, ſed uires æſtimet, & ex eo colligat, poſſit nec ne ſuper-eſſe, quod uel puerum, uel ſenem, uel in una muliere duo corpora ſimul ſuſtineat. Inter eſt enim inter ualens corpus, & ob-eſum, inter tenue & infirmum. Tenuioribus magis ſanguis, plenioribus magis

caro abundat. Facilius itaque illi detractionem eiusmodi sustinent, celeriusq; ea si nimium est pinguis aliquis affligitur. Ideoq; uis corporis melius ex uenis, quam ex ipsa specie aestimatur. Neque enim solum hæc considerata sunt, sed etiam morbi genus, quod sit. Vtrum superans, an deficiens materia læserit. Corruptum corpus sit, an integrum. Nam si materia uel deest, uel integra est, istud alienum est. At si uel copia sui male habet, uel corrupta est, nullo modo melius succurritur. Ergo uehemens febris, ubi rubet corpus, plenæq; uenæ tumēt, sanguinis detractionē requirit. Item uiscerum, morbi, neruorumq; resolutio, & rigor, & distentio, quicquid deniq; fauces difficultate spiritus strangulat, quicquid subito supprimit uocem, quisquis intolerabilis dolor est, & quacunque de causa ruptum aliquid intus atque collisum est. Item malus corporis habitus, omnesq; acuti morbi, qui modo (ut suprâ dixi) non infirmitate, sed onere nocent. Fieri tamen potest, ut morbus quidem id desideret, corpus autem uix pati posse uideatur. Sed si nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusq; sit, qui laborat, nisi temeraria quoq; uia fuerit adiutus in hoc statu, boni medici est ostendere, quàm nulla spes sine sanguinis detractione sit, fateriq; quantus in hac ipsa re sit metus. Et tum demum si exigatur, sanguinem mittere. De quo dubitari in eiusmodi re non oportet. Satiùs est enim, anceps auxilium experiri, quàm nullum. Idq; maximè fieri debet, ubi nerui resoluti sunt. Vbi subito aliquis obmutuit. Vbi angina strangulatur. Vbi prioris febris accessio penè confecit, parèq; subsequi uerisimile est, neq; eandē uidentur sustinere ægri uires posse. Cum sit autem minime crudo sanguis mittendus, tamen ne id quidem perpetuū est. Neq; enim semper concoctionem

coctionē res expe stat. Ergo si ex superiore parte aliquis decidit, si contusus est, si ex aliquo subito casu sanguinem uomit, quamuis paulo antē sumpsit cibum, tamen protinus ei demenda materia est, ne si subsederit, corpus affligat. Idemq; etiam in alijs casibus repentinis, qui strangulabunt, dictum erit. At si morbi ratio patiatur, tum demū nulla cruditatis * suspitione remanente id fiet. Ideoq; ei * suspitione rei uidetur aptissimus aduersæ uoletudinis dies secundus aut tertius. Sed ut aliquando etiam primo die sanguinem mittere necesse est, sic nunquam utile post diem quartum est, cum iam spatio ipso materia ex exhausta est, et corpus corrumpit, ut detractio imbecillum id facere possit, non possit integrum. Quod si uehemens febris urget, in ipso impetu eius sanguinem mittere, hominē iugulare est. Expectanda ergo remissio est, si non decrescit, sed crescere desijt, neque speratur remissio, tunc quoque quamuis peior, sola tamen occasio non omittenda est. Fere etiam ista medicina ubi necessaria est, in biduum diuidenda est. Satius est enim primū leuare ægrum, deinde perpurgare, quā simul omni ui effusa fortasse præcipitare. Quod si in cura quoque aquæ, quæ inter cutem est, * ita respon= * ista det, quanto magis necesse est in sanguine respōdeat? Mitti uerò is debet, si totius corporis causa fit, ex brachio: si partis alicuius, ex ea ipsa parte, aut certe quā proxima, quia nō ubiq; mitti potest, sed in temporibus, in brachijs, iuxta talos. Neq; ignoro quosdā dicere, quā longissime sanguinem inde, ubi lædit, esse mittendum: sic enim auerti materiæ cursum: at illo modo in idipsum quod grauat, euocari. Sed idipsum falsum est. Proximum enim locum primo * exhaurit. Ex ulterioribus autem eatenus sanguis * exaruit sequitur, quatenus emittitur, ubi is suppressus est, quia

non trahitur, ne uenit quidem. Videtur tamen usus ipse docuisse, si caput fractum est, ex brachio potius sanguinem mittendum esse. Si quod in humero uitium est, ex altero brachio: credo, quia si quid parum cesserit, opportuniores hæ partes iniuriæ sunt, quàm quæ iam malè habent. Auertitur quoque interdum sanguis, ubi alia parte prorumpens, alia emittitur. Desinit enim fluere quàm uolumus, inde obiectis quæ prohibeant, alio dato itinere. Mittere autem sanguinem cum sit expeditissimum, usum habenti, tum ignaro difficilimum est. Iuncta enim est uena arterijs, his nerui. Ita si neruum scalpellus attigit, sequitur neruorum distentio, ea quæ hominem crudeliter consumit. At arteria incisa neque coit, neque sanescit, interdum etiam ut sanguis uehementer erumpat, efficit. Ipsius quoque uenæ, si forte præcisa est, capita comprimuntur, neque sanguinem emittunt. At si timide scalpellus demittitur, summam cutem lacerat, neque uenam incidit. Nonnunquam etiam ea latet, neque facile reperitur. Ita multæ res id difficile inscio faciunt, quod perito facilimum est. Incidenda ad medium uena est, ex qua cum sanguis erumpit, colorem eius, habitumque oportet attendere. Nam si is crassus et niger est, uitiosus est. Ideoque utiliter effunditur. Si rubet, et pellucet, integer est. Eaque missio sanguinis adeo non prodest, ut etiam noceat, protinusque is supprimendus est. Sed id euenire non potest sub eo medico, qui scit ex quali corpore sanguis mittendus sit. Illud magis fieri solet, ut æque niger assidue ac primo die pro-

* adest & postero die auerso medio digito, non autem scalpello, uena faciendâ,

fluat. Quod quamuis ita est, tamen si iam satis fluxit, suppressus est. Semperque antè finis faciendus est, quàm anima deficiat. Deligandumque brachium super imposito expresso ex aqua frigida penicillo,* et postero die aduerso

uerso medio digito uena ferienda, ut recens coitus eius resoluatur, iterumq; sanguinem fundat. Siue autem primo, siue secundo die sanguis, qui crassius & niger initio fluxerat, & rubere & pellucere coepit, satis materiae detractum est, atq; quod superest, syncerum est. Ideoq; protinus brachium deligandū, habendumq; ita est, donec ualens cicatricula sit, quæ celerrime in uena confirmatur.

De sanguinis detractione per cucurbitulas.

CAP. XI.

Cucurbitularū uerò duo genera sunt, aneum & corneum. Aenea altera parte patet, altera clausa est. Cornea altera parte æquè patens, altera foramen habet exiguum. In aneam linamentum ardens conijcitur, ac sic os eius corpori aptatur, imprimiturque, donec inhaereat. Cornea per se corpori imponitur, deinde ubi ea parte qua exiguum foramen est, ore spiritus adductus est, superq; cera cauum id clausum est, æquè inhaerescit. Vtraq; non ex his tantum materiae generibus, sed etiam ex quolibet alio rectè fit. At si cætera defecerūt, caliculus quoq; aut pultarius oris compressioris, ei rei commodè aptatur. Vbi inhaesit, si concisa antè scalpello cutis est, sanguinem extrahit: si integra est, spiritum. Ergo ubi materia quæ intus est lædit, illo modo: ubi inflatio, hoc imponi solet. Vsus autem cucurbitulae præcipuus est, ubi non in toto copore, sed in parte aliqua uitium est, quam exhauriri ad confirmandam ualeitudinem satis est. Idq; ipsum testimonium est, etiam scalpello sanguinem, ubi membro succurritur ab ea potissimum parte, quæ iam læsa est, esse mittendum, quod nemo cucurbitulam diuersæ parti imponit, nisi cum profusionem sanguinis eò auertit, sed ei ipsi quæ dolet quæq; liberanda est. Opus etiam esse cu-

e s cucurbitula

*als: quāuis curbitula potest in morbis longis, * quamuis & ijs iam etiā spatiū spatium aliquod accessit, siue corrupta materia, siue spiritu male habente. In acutis quoque quibusdam, si & leuari corpus debet, & ex uena sanguinem mitti, uires non patiuntur. Idq; auxilium ut minus uehemens, ita magis tutum. Neque unquam periculosum est, etiam si in medio febris impetu, etiam si in cruditate adhibetur. Ideoque ubi sanguinem mitti opus est, si incisa uena, præceps periculum est, aut si in parte corporis etiam uitium est, huc potius confugiendum est. Cum eo tamen, ut sciamus, hic ut nullum periculum, ita leuius præsidium esse, nec posse uehementi malo, nisi æquè uehemens auxilium succurrere.

De Deiectione.

CAP. XII.

Deiectionem autem antiqui uarijs medicamentis, crebraq; alui ductione in omnibus ferè morbis moliebantur, dabantq; aut nigrum ueratrum aut filiculam, aut squamam aris, quam λεπίδος χαλκῆν Græci uocant, aut lactucæ marinæ lac, cuius gutta pani adiecta abunde purgat, aut lac uel asininum, uel bubulum, uel caprinum, eiq; salis paulum adijciebant, decoquebantq; id, & sublati his, quæ coierant, quod quasi serum supererat, bibere cogeant. Sed medicamenta stomachum ferè lædunt. Ideoque omnibus catharticis aloë miscenda est. Aluus si uehementius fluit, aut sæpius ducitur, hominē infirmat. Ergo nunquam in aduersa uoletudine medicamentum eius rei causa rectè datur, nisi ubi is morbus sine febre est. Vt cum ueratrum nigrum, aut atra bile uexatis, aut cum tristitia insanientibus, aut ijs quorum nerui parte aliqua resoluti sunt, datur. At ubi febres sunt, satius est eius rei causa cibos, potionesq; assumere, qui simul & alant, & uentrem molliant

molliant. Suntq; ualitudinis genera, quibus ex lacte purgatio conuenit. Plerunq; uerò aluus ^{*potionibus} ducenda ^{*potius} est, quod ab Asclepiade quoq; sic ^{*temperatum}, ut tamen ^{*uituperatiss} seruatum sit, uideo plerunq; seculo nostro præteriri. Est autem ea moderatio, quam is secutus uidetur, aptissima: ut neq; sæpe ea medicina tentetur, & tamen semel sumptum uel bis non omittatur. Si caput graue est: si oculi caligant: si morbus maioris intestini est, quod Græci κῶλον nominant: si in imo uentre, aut in coxa dolores sunt: si in stomachum quædam biliosa concurrunt, uel etiam pituita eò se, humor ue aliquis aquæ similis cõfert: si spiritus difficiliter redditur: si nihil per se ueter excernit, utiq; si iuxta quoq; stercus est, & intus remanet: aut si stercoris odorem, nihil deiiciens, æger ex spiritu suo sentit: aut si corruptum est quod excernitur: aut si prima inedia febrem nõ sustulit: aut si sanguinem mitti, cum opus sit, uires nõ patiuntur, tempus ue eius rei præterijt: aut si multum ante morbum aliquis ^{*potauit}: aut si is qui sæpe uel sponte, uel casu ^{*portauit} purgatus est, subito habet aluum suppressam. Seruanda uero illa sunt, ne ante diem tertium ducatur, ne ulla cruditate substante, ne in corpore infirmo, diuq; in aduersa ualitudine exhausto, ne ue in eo, cui satis aluus reddit quoti die, qui ue eam liquidã habebit, ne in ipso accessionis impetu, quia quod tum infusum est, aluo continetur, regressumq; in caput, multo grauius periculum efficit. Pridie uerò abstinere debet æger, ut aptus tali curationi sit. Eodem die ante aliquot horas aquam calidam bibere, ut superiores eius partes madescant, tum ^{*deiicienda} aluus est, ^{*als:} immittẽ si leui medicina contenti sumus, pura aqua, si paulò uada in aluum lentiori, mulsã, si leni, ex aqua, in qua fœnũ græcum, uel ptisana, uel malua decocta sit. Si reprimẽdi caussa, ex uerbenis

benis. Acris autem est marina aqua, uel alia sale adiecto, atq; utraq; decocta commodior est. Acrior fit adiecto uel oleo uel nitro, uel melle quoq;. Si acrior est, eo plus extrahit, sed minus facile sustinetur. Id quod infunditur, neque frigidum esse oportet, neq; calidum, ne alterutro modo lædat. Cum infusum est, quantum fieri potest, continere se in lectulo debet æger, nec primæ cupiditati deiectionis
 *residere protinus cedere. Vbi necesse est, tum demum *desidere. Ferè que eo modo dempta materia superioribus partibus leuatis morbum ipsum mollit. Cum uerò quoties res coëgit, desidendo aliquis se exhaust, paulisper debet conquiescere, & ne uires deficiant, utique eo die cibum assumere: qui plenior an exiguus sit dandus, ex ratione eius accessionis, quæ expectabitur, aut in metu non erit, æstimari oportebit.

De Vomitu.

CAP. XIII.

AT Vomitus, ut in secunda quoque ualitudine sæpe necessarius biliosis est, sic etiam in his morbis, quos bilis concitauit. Ergo omnibus qui ante febres horrore & tremore uexantur, omnibus, qui cholera laborant, omnibus etiam cum quadam hilaritate insanientibus, & comitiali quoque morbo oppressis, necessarius est. Sed si acutus morbus est, sicut in cholera, si febris est, ut inter horrores, asperioribus medicamentis opus non est, sicut in deiectionibus quoque suprà dictum est, satis que est ea uomitus causa sumi, quæ sanis quoque sumenda esse proposui. At ubi longi, ualentesq; morbi sine febre sunt, ut comitialis aut insania, ueratro quoq; albo utēdū est. Id neq; hyeme, neq; æstate recte datur, optime uere, tolerabiliter autūno. Quisquis daturus erit, id agere antè debet, ut accepturi corpus humidus sit. Illud scire oportet, omne
 eiusmodi

eiusmodi medicamentum, quod potui datur, non semper ægris prodesse, semper sanis nocere.

De Frictione.

CAP. XIII.

DE Frictione uerò & Gestatione adeo multa Asclepiades, tanquam inuentor eius, posuit: quod in eo uolumine quod cōmunium auxiliorum scripsit, cum trium tantum faceret mentionem, *huius & equi & gestationis, *al's, uini sci tamen maximam partem in hoc consumpsit. Oportet licet, et aquæ autem neq; recentiores uiros in his fraudare, quæ uel re- & gestat. pererunt, uel rectè secuti sunt, & tamen ea, quæ apud antiquiores aliquos posita sunt, autoribus suis reddere. Neq; dubitari potest, quin latius quidem, & dilucidius, ubi & quomodo frictione utendum esset, Asclepiades præceperit, nihil tamen repererit, quod non à uetustissimo autore Hippocrate paucis uerbis comprehensum sit, qui dixit, Frictione si uehemens sit, durari corpus: si lenis, molliri: si multa, minui: si miodica, impleri. Sequitur ergo, ut tum utendum sit, cum aut astringendum corpus sit, quod fluens est: aut molliendum, quod induruit: aut digerendum in eo quod copia nocet: aut alendum id, quod tenue, & infirmum est. Quas tamē species si quis curiosius æstimet, quod iam ad medicum non pertinet, facile intelliget, omnes ex una caussa pendere, quæ demit. Nam & astringitur aliquid eo dempto, quod interpositum, ut id laxaretur, effecerat: & mollietur eo detracto, quod duriciem creabat: & impletur non ipsa frictione, sed eo cibo, qui postea usque ad cutem digestionem quadam relaxatam penetrat. Diuersarum uerò rerum in modo caussa est. Inter unctionem autem & frictionem, multum interest. Vngi enim, leuiterq; pertractari corpus etiam in acutis & recentibus morbis oportet, in remissione tamen & ante cibum. Longa uerò frictione

frictione uti, neque in acutis morbis, neque incrementibus conuenit, præterquam cum phreneticis somnus ea quaeritur. Amat autem hoc auxilium ualetudo longa, & iam à primo impetu inclinata. Neque ignoro quosdam dicere, omne auxilium necessarium esse, incrementibus morbis, non cum iam per se finiuntur. Quod non ita se habet. Potest enim morbus, etiam qui per se finem habiturus est, citius tamen adhibito auxilio tolli, quod duabus de causis necessarium est, ut & quàm primùm bona ualetudo contingat: & ne morbus, qui remanet, iterum, quamuis leui de causa, exasperetur. Potest enim morbus minus grauis esse quàm fuerit, neque ideo tamen solui, sed reliquijs quibusdam inherere, quas admotum aliquod auxilium discutit. Sed ut leuata quoque aduersa ualitudine rectè frictio adhibetur, sic nunquam adhibenda est febre incremente. Verum si fieri poterit, cū ex toto corpus ea uacabit, minus certè cum ea remiserit. Eodem autem modo in tutis corporibus esse debet, ut cum infirmus aliquis implendus modo est in partibus, aut quia ipsius membri imbecillitas id requirit, aut quia alterius. Nam & capitis longos dolores, ipsius frictio leuat, non in impetu tamen doloris, & membrum aliquod resolutum ipsius frictione confirmatur. Longe tamen sæpius aliud perfricandum est, cum aliud dolet, maxime que cum à summis, aut à medijs partibus corporis euocare materiam uolumus, ideo que extremas partes perfricamus. Neque audiendi sunt, qui numero finiunt, quoties aliquis perfricandus sit. Id enim ex uiribus hominis colligendum est. Et si is per infirmus est, potest satis esse quinquagies: si robustior, potest ducenties esse faciendum. Inter utrumque deinde, prout uires sunt. Quò fit, ut etiam minus sæpe in muliere, quàm

quàm in uiro, minus saepe in puero uel sene, quàm in iu-
uene manus dimouendæ sint. Denique, si certa membra
perfricantur, multa ualentique frictione opus est. Nam
neque totum corpus infirmari cito per partem potest, &
opus est quàm plurimum materiæ digeri, siue idipsum
membrum, siue per id aliud leuamus. At ubi totius cor-
poris imbecillitas hanc curationem per totum id exigit,
breuior esse debet & lenior, ut tantummodo summam cu-
tem emolliat, quò facilius capax ex recenti cibo nouæ ma-
teriæ fiat. In malis iam ægrum esse testatur, ubi exterior
pars corporis friget, interior cum siti calet, ut supra po-
sui. Sed tunc quoque unicum in frictione præsidium est,
quæ si calorem in cutem euocauit, potest alicui medicinæ
locum facere.

De Gestatione.

CAP. XV.

Gestatio quoque longis etiam & inclinatis morbis
aptissima est, utilisque est & his corporibus, quæ iam
ex toto febre carent, sed adhuc exerceri per se non pos-
sunt: & his quibus lentæ morborum reliquæ remanent, ne-
que aliter eliduntur. Asclepiades etiam in recenti, uehe-
menti que febre, præcipue que ardente, ad discutiendam
eam, gestatione dixit utendum esse. Sed id periculose fit,
meliusque quiete eiusmodi impetus sustinetur. Si quis ta-
men experiri uolet, sic experiatur, si lingua non erit aspe-
ra, si nullus tumor, nulla durities, nullus dolor uisceribus,
aut capiti, aut præcordijs suberit. Et ex toto, nunquam
gestari corpus dolens debet, siue id in toto, siue in parte
est, nisi tamen solis neruis dolentibus: neque unquam in
recenti febre, sed in remissione eius. Genera autem gesta-
tionis plura sunt adhibenda: quæ sunt & pro uiribus
cuiusque, & pro opibus, ne aut imbecillum hominem ni-
mis

mis digerant, aut humili obsint. Gestationum lenissima est naui, uel in portu, uel in flumine: uehementior in alto mari naui, uel lectica, aut scamno: acrior uehiculo. Atque hæc ipsa, & intendi & leniri possunt: si nihil horum est, suspendi lectus debet, & moueri: si ne id quidem est, at certe uni pedi lecti funiculus subiiciendus est, atque ita lectus huc & illuc manu impellendus. Et leuia quidem genera exercitationis, infirmis conueniunt. Valentiora uero his, qui iam pluribus diebus febre liberati sunt: aut his, qui grauium morborum initia sic sentiunt, ut adhuc febre uacent. Quod & in tabe, & in stomachi uitijs, & cum aqua cutem subiit, & interdum in morbo regio fit. Aut ubi quidam morbi, qualis comitialis, qualis insania est, sine febre, quamuis diu manent. In quibus affectibus ea quoque genera exercitationum necessaria sunt, quæ comprehendimus eo loco, quo quemadmodum sani, neque firmi homines se gererent, præcepimus.

De Abstinencia.

CAP. XVI.

Abstinencia uero duo genera sunt. Alterum ubi nihil assumit æger. Alterum, ubi non nisi quod oportet. Initia morborum, primum famem, sitimque desiderant: ipsi deinde morbi moderationem, ut neque aliud, quam expedit, neque eius ipsius nimium sumatur. Neque enim conuenit iuxta inediam protinus satietatem esse. Quod si sanis quoque corporibus inutile est, ubi aliqua necessitas famem fecit: quanto inutilius est in corpore etiam ægro? Neque ulla res magis adiuuat laborantem, quam tempestiua abstinencia. Intemperantes homines apud nos, ipsi cibi tempora curantibus dant. Rursus alij tempora medicis pro dono remittunt, sibiipsis modum uendicant. Liberaliter agere se credunt, qui cætera illorum arbitrio

arbitrio relinquūt, in genere cibi liberi sunt, quasi quæ-
ratur, quid medico liceat, non quid ægro salutare sit. Cui
uehemēter nocet, quoties in eius quod assumitur, uel tem-
pore uel modo, uel genere peccatur.

De Sudore.

CAP. XVII.

Sudor etiam duobus modis elicitur: aut sicco calore,
aut balneo. Siccus calor est, & harenæ calidæ, & la-
conici, & clibani, & quarundam naturalium sudatio-
nes, ubi è terra profusus calidus uapor ædificio includi-
tur, sicut super Baias in myrtetis habemus. Præter hæc
sole quoq; & exercitatione is mouetur. Vtiliaq; hæc ge-
nera sunt, quoties humor intus nocet, isq; digerendus
est. Ac neruorum quoq; quædam uitia sic optimè curan-
tur. Sed cætera infirmis possunt conuenire: Sol, & exerci-
tatio tantum robustioribus, qui tamen sine febre, uel ini-
tio morbi, uel etiam grauibus morbis tenentur. Cauen-
dum autem est, ne quid horum uel in febre, uel in crudi-
tate tentetur. At balnei duplex usus est. Nam modò di-
scussis febribus initium cibi plenioris, uiniq; firmioris ua-
letudini facit: modò febrem ipsam tollit, fereq; adhibe-
tur, ubi summam cutem relaxari, euocariq; corruptum
humorem, & habitum corporis mutari expedit. Antiqui
timidiùs eo utebantur, Asclepiades audacius. Neque ter-
rere autem ea res, si tempestiua est, debet: & ante tem-
pus nocet. Quisquis febre liberatus est, simul atq; ea uno
die non accessit, eo qui proximus est, post tempus acces-
sionis, tutò lauari potest. At si circuitum habere ea fe-
bris solita est, sic ut tertio, quarto uel die reuertatur,
quandocunque non accessit, balneum tutum est. Manen-
tibus uerò adhuc febribus, si hæ sunt lentæ, lienesque
iamdiu male habent, rectè medicina ista tentatur. Cum

f

eo tamen

eo tamen, ne prae cordia dura sint, ne'ue ea tumeant, ne'ue lingua aspera sit, ne'ue aut in medio corpore, aut in capite dolor ullus sit, ne'ue tum febris increseat. At in his quidem febribus quae certum circuitum habent, duo balnei tempora sunt, alterum ante horrorem, alterum febre finita. In his uero qui lentis febriculis diu detinetur, cum aut ex toto recessit accessio, aut si id non solet certe lenita est, iamque corpus tam integrum est, quam maxime esse in eo genere ualitudinis solet. Imbecillus homo iturus in balneum, uitare debet, ne ante frigus aliquod experiatur. Vbi in balneum uenit, paulisper ^{*resistere} residere, experiiri que, num tempora astringantur, et an sudor aliquis oriatur. Illud si incidit, hoc non secutum est, inutile eo die balneum est, perungendus est is leniter, et refrigerendus est, uitandumque omnimodo frigus, et abstinencia utendum. At si temporibus integris, primum ibi, deinde alibi sudor incipit, fouendum os aqua calida, tum in solio desidendum est: atque ibi quoque uidendum, num sub primo contactu aquae calidae summa cutis inhorrescat, quod uix tamen fieri potest, si priora recte cesserunt. Certum id autem signum inutile balnei est. Ante uero, an postea, quam in aquam calidam se demittat, aliquis perungi debeat, ex ratione ualitudinis suae cognoscat. Ferè tamen, nisi ubi nominatim, ut postea fiat, id praecipietur, moto sudore leuiter corpus perungendum, deinde in aquam calidam demittendum est. Atque hic quoque habenda uirium ratio est. Neque committendum, ut per aestum anima deficiat: sed maturius is auferendus. Curioseque in uestimentis inuoluendus est, ut neque ad eum frigus aspires, et ibi quoque; antequam aliquid assumat, insudet: Fomenta quoque calida sunt, milium, sal, harena, quodlibet eorum calefactum, et in linteum con-

iect

iectum. Si minore ui opus est, etiam solum linteum. At si
 maiore, extincti titiones, inuolutiq; panniculis, & sic cir- De his extin-
 cundati. Quinetiam calido oleo replentur utriculi, & in ctis titionibus
 uasa fictilia, ad similitudinem, quas lenticulas uocant, habes infra li.
 aqua conijcitur, & sal sicco linteo excipitur, demitti- 3. cap. 12.
 turq; in aquam bene calidam, tum super id membrum, Lenticulæ.
 quod fouendum est, collocatur: iuxtaq; ignem ferramen-
 ta duo sunt capitulis paulo latioribus, alterumq; ex his
 demittitur in eum salem, & aqua super leuiter aspergi-
 tur. Vbi frigere coepit, ad ignem refertur, & idem in al-
 tero fit, deinde inuicem in utroque inter quæ descendit
 salsus & calidus succus, qui contractis aliquo morbo
 neruis opitulatur. His omnibus commune est digere-
 re id, quod uel præcordia onerat, uel fauces strangulat,
 uel in aliquo membro nocet. Quando autem quoque
 utendum sit, in ipsis morborum generibus dicitur.

Qui cibi, potiones uel, aut ualētis, aut mediæ,
 aut imbecillæ materiæ sint. CAP. XVIII.

CVm de his dictum sit, quæ detrahendo iuuant, ad
 ea ueniendum est, quæ nos alunt, id est cibum &
 potionem. Hæc autem non omnium tantum morborum,
 sed etiam secundæ ualitudinis communia præsidia sunt.
 Pertinetq; ad rem, omnium proprietates nosse: primum,
 ut sani sciant, quomodo his utantur: deinde ut ex-
 quentibus nobis morborum curationem, liceat species
 rerum, quæ assidue necessariae erunt, subijcere. Neque
 necesse est subinde singulas illas nominare. Scire igitur
 oportet omnia legumina, quæq; ex frumentis panificia
 sunt, generis ualentissimi esse. Id ualentissimum uoco, in
 quo plurimum alimenti est. Item omne animal quæ-

f 2 drup

drupes domi natum, omnem grandem feram, quales sunt caprae, ceruus, aper, onager: omnem grandem auem, quales sunt anser, et pavo, et grus. Omnes belluas marinas, ex quibus ^{κίττος} est, quæq; his pares sunt. Item mel, et caseum. Quò minus mirum est, opus pistorium, ualentissimum esse, quod ex frumento, adipe, melle, caseo constat. In media uerò materia, numerari ex oleribus debere ea, quorum radices uel bulbos assumimus. Ex quadrupedibus, leporem. Aues omnes à minimis ad Phœnicopterum; item pisces omnes, qui salem non patiuntur, solidi ue saliantur. Imbecillissimam uerò materiam esse omne olus, et quicquid in cauliculo nascitur, qualis est cucurbita, et cucumis, et capparitis. Omnia poma, oleas, cochleas, item que conchyilia. Sed quamuis hæc ita discreta sunt, tamen etiam quæ sub eadem specie sunt, magna discrimina recipiunt, aliaq; res alia, uel ualentior est uel infirmior. Siquidem plus alimēti est in carne, quàm in ullo alio. Firmius est triticum, quàm milium, id ipsum quàm ordeum, et ex tritico firmissima siligo, deinde simila, deinde cui nihil ademptum est (quod ^{αὐτόπυρον} Græci uocant) infirmior est, ex polline infirmissimus cibarius panis. Ex leguminibus uerò ualentior faba, uel lenticula, quàm pisum. Ex oleribus ualentior rapa, napi que, et omnes bulbi (in quibus cepam quoq; et allium numero) quàm pastinaca, uel quæ specialiter, radícula appellatur. Item firmior brassica, et beta, et porrum, quàm lactuca, uel cucurbita, uel asparagus. At ex fructibus surculorum ualentiores uua, ficus, nuges, palmulae, quàm quæ poma proprie nominantur. Atq; ex his ipsis *fragilia firmiora quæ succosa, quàm quæ* frigida sunt. Itēq; ex his auibus, quæ in media specie sunt, ualentior ea, quæ pedibus,

Cibarius panis.

Varro lib. 4.
de Ling. Lat.
Radix, inquit,
peregrinū uocabulum: sic enim antiqui Græci, quum nunc Raphanū.

*fragilia

pedibus, quàm quæ uolatu magis nititur, & ex his quæ uolatu fidunt, firmiores sunt, quæ grandiores aues, quàm quæ minutæ sunt, ut ficedula & turdus. Atque eæ quoque, quæ in aqua degunt, leuiorem cibum præstant, quàm quæ natandi scientiam non habent. Inter domesticas uerò quadrupedes, leuissima suilla est, grauiissima bubula. Item quæ ex feris quo maius quodque animal, eo robustior ex eo cibus est. Piscium quæ eorum, qui ex media materia sunt, quibus maxime utimur: tamē grauiissimi sunt, ex quibus salsamenta quoque fieri possunt, qualis Lacertus est, deinde qui quamuis teneriores, tamē duri sunt, ut aurata, coruus, scarus, oculata: tum plani, post quos etiam leuiores, lupi, mulli quæ, & post hos omnes saxatiles. Neq; uerò in generibus rerum tantummodo discrimen est, sed etiam in ipsis, quod & ætate fit, & membro, & solo, & cælo, & habitu. Nam quadrupes animal omne si lactans est, minus alimenti præstat. Item quo tenerior pullus cohortalis est. In piscibus quoq; media ætas, quæ nondum summam magnitudinem impleuit. Deinde ex eodem sue ungula, rostrum, aures, cerebellum. Ex agno, hædo uel cum petiolis totum caput aliquanto, quàm cætera membra, leuiora sunt, adco ut in media materia poni possint. Ex auibus, colla alæ uel recte infirmis annumerantur. Quod ad solum uerò pertinet, frumentum quoque ualentius est collinum, quàm campestre. Leuior piscis inter saxa editus, quàm in harena: leuior in harena, quàm in limo. Quò fit, ut ex stagno, uel lacu, uel flumine eadem genera grauiora sint. Leuior quæ qui in alto, quàm qui in uado uixit. Omne etiã ferum animal domestico leuius: & quodcunque humido cælo, quàm quod sicco natum est. Deinde

eadem omnia pingua, quam macra, recentia quam sal-
 sa, noua quam uetusta, plus alimenti habent. Tum res
 eadem magis alit iurulenta, quam assa: magis assa, quam
 *clixa *frixia. Ouum durum ualentissima materia est, molle uel
 sorbibile, imbecillissima. Cumque panificia omnia firmissi-
 ma sint, elota tamen quedam genera frumenti, ut alica,
 ὀψυλα, ptisana, uel ex hisdem facta sorbitio, uel pulticula,
 et aqua quoque madens panis imbecillissimis annumerari
 potest. Ex potionibus uero, quaecumque ex frumento fa-
 cta est, itemque lac, mulsum, defrutum, passum, uinum aut
 dulce, aut uehemens, aut mustum, aut magnae uetustatis,
 ualentissimi generis est. At acetum, et id uinum, quod
 paucorum annorum, uel austerum, uel lene est, in media
 materia est. Ideoque infirmis nunquam generis alterius da-
 ri debet. Aqua omnium imbecillissima est: firmiorque ex
 frumento potio est, quod firmitus fuit ipsum frumentum:
 firmior ex eo uino, quod bono solo, quam quod tenui,
 quodque temperato coelo, quam quod aut nimis humido,
 aut nimis sicco, nimiumque aut frigido, aut calido natum
 est. Mulsum quo plus mellis habet, defrutum quo magis
 incoctum est, passum quo ex sicciore uua est, eo ualentius
 est. Aqua leuissima pluuialis est, deinde fontana, tum ex
 flumine, tum ex puteo, post haec ex niue, aut glacie, gra-
 uior his ex lacu, grauissima ex palude. Facilis etiam et
 necessaria cognitio est naturam eius requirentibus. Nam
 leuis pondere apparet, et ex his quae potere pares sunt,
 eo melior quaeque est, quo celerius et calefit et frigescit,
 quoque celerius ex ea legumina percoquantur. Ferè uero
 sequitur, ut quod ualentior quaeque materia est, eo minus fa-
 cile concoquatur, sed si concocta est, plus alat. Itaque uten-
 dum est materiae genere pro uiribus, modusque omnibus
 pro

pro genere sumendus. Ergo imbecillis hominibus rebus infirmis opus est. Mediocriter firmos media materia optime sustinet: et robustis apta ualidissima est. Plus deinde aliquis assumere ex leuioribus potest, magis in his, quæ ualentissima sunt, temperare sibi debet.

Quæ natura ac proprietas cuiusque rei sit, quæ uescimur.

CAP. XIX.

NEque hæc sola discrimina sunt, sed etiam aliæ res boni succi, aliæ mali sunt, quas *ἰσχυρὰς*, uel *καρτερὰς* Græci uocant. Aliæ lenes, aliæ acres, aliæ crassiores pituitam in nobis faciunt, aliæ tenuiorem, aliæ idoneæ sunt stomacho, aliæ alicuæ sunt. Itemque aliæ inflant, aliæ ab hoc absunt, aliæ calefaciunt, aliæ refrigerant, aliæ facile in stomacho acescunt, aliæ non facile intus corrumpuntur, aliæ mouent aluum, aliæ supprimunt, aliæ citant urinam, aliæ tardant. Quædam somnū mouent, quædam sensus excitant. Quæ omnia ideo noscenda sunt, quoniam aliud aliter, uel corpori uel ualitudini cōuenit.

Quæ res boni succi sint.

CAP. XX.

Boni succi sunt, triticum, siligo, alica, oryza, amyblum. Item et lenes sunt et stomacho aptæ et calefaciunt, tragus, ptisana, lac, caseus mollis, omnis uenatio, omnes aues, quæ ex media materia sunt. Ex maioribus quoque hæc, quas supra nominauimus. Medij inter teneros duosque pisces, ut mullus et lupus, uerna, lactuca, urtica, malua, cucumis, cucurbita, ouum sorbile, portulaca, cochlea, palmula. Ex pomis quodcunque neque acerbum neque acidum est. Vinum dulce uel lene, passum, defrutū, olea quæ ex his duobus in alterutro seruata sunt, uulua, rostra, trunculi. In summa omnis pinguis cæ*uetriculi quoque ro, omnis glutinosa, omne iecur.

f 4

Quæ

Quæ res mali succi sint.

C A P. XXI.

MAli uerò succi sunt milium, panicum, ordeum, legumina, caro domestica permacra, omnisq; caro salsa, omne salsamentum, garum, uetus caseus, cicer, radícula, rapa, napi, bulbi, brassica, magis que etiam cyma eius, asparagus, beta, cucumis, porrū, eruca, nasturtium, thynum, nepeta, satureia, hyssopum, ruta, anethum, feniculum, cuminum, anisum, lapathum, sinapi, et allium, cepa, lienes, renes, intestina, pomum quodcunq; acidum uel acerbum est, acetum, omnia acria, acida, acerbæ, oleum, pisces quoq; saxatiles, omnesq; qui ex tennerrimo genere sunt, aut hi qui rursus nimium duri, uirosiq; sunt, ut fere quos stagna, lacus, limosi uel riui ferunt, qui uel in nimiam magnitudinem excesserunt.

Quæ res lenes, quæ uel acres sint. C A P. XXII.

Lenes autem sunt, sorbitiones, pulicula, laganum, amyllum, ptisana, pinguis caro, et quæcunq; glutinosa est. Quod fere quidem in omni, quæ domestica sit, precipue tamē in ungulis, trunculisq; suum, in petiolis, capitulisq; hœdorum, et uitulorum, et agnorum, omnibusq; cerebellis. Item si qui proprie bulbi nominantur, lac, defrutum, passum, nuclei pinei. Acria sunt omnia nimis austera, omnia acida, omnia salsa, et mel quidem, quo melius est, eo magis. Item allium, cepa, eruca, ruta, nasturtium, cucumis, beta, brassica, asparagus, sinapi, radícula, intubus, ocymum, lactuca, maximaq; olerum pars.

Quæ res crassiores, quæ uel tenuiores pituitam faciant.

C A P. XXIII.

Crassiores autē pituitam faciunt, oua sorbilia, alica, Coryza, amyllum, ptisana, lac bulbi, omniaq; fere glutinosa. Extenuat eadē omnia salsa, atq; acria, et acida.

Quæ

Petiolis, id est, paruis pedibus: à Carone pedecini, in de re rustic. appellati.

Quæ res stomacho idoneæ sint. CAP. XXIII.

Stomacho autem aptissima sunt, quæcunq; austera sunt, etiam quæ acida sunt, quæq; contacta sale modico sunt. Item panis sine fermento, et elota alica, uel oryza, uel ptisana, omnis auis, omnis uenatio atq; utraque uel assa, uel elixa. Ex domesticis animalibus bubula. Si quid ex cæteris sumitur, macrum potius, quàm pingue. Ex sue ungula, rostra, aures, *uuluæq; steriles. Ex oleribus intubus, lactuca, pastinaca, cucurbita elixa, sifer. Ex rilesq; pomis cerasium, morum, sorbum, pirum fragile, quale crustuminum, uel neuianum est. Item pira, quæ reponuntur tarentina atq; signina. Malum orbiculatum, aut scandianum, uel amerinum, uel cotoneum, uel punicum. Vuæ ex olla, molle ouum, palmula, nuclei pinei, olcæ albæ ex dura muria, eadem aceto intinctæ, uel nigræ, quæ in arbore bene permaturuerunt, uel quæ in passo, defruto uel seruatae sunt. Vinum austerum, licet iam asperum sit, item resinatam. Duri ex media materia pisces, ostrea, petines, murices, purpuræ, cochleæ: cibi, potionesq; uel frigida uel feruentes, absynthium.

Quæ res alienæ stomacho sint. CAP. XXV.

Aliena uero stomacho sunt omnia tepida, omnia salia, omnia iurulenta, prædulcia, omnia pingua, sorbitio, panis fermentatus, itemq; uel ex milio, uel ex hordeo, oleum, radices olerum, et quodcunq; olus ex oleo garo uel estur, mel, mulsam, defrutum, passum, lac, omnis caseus, uua recens, ficus et uiridis et arida, legumina omnia, quæq; inflare consueuerunt: item thymum, nepeta, satureia, hyssopum, nasturtium, lapathum, lapsana, iuglandes. Ex his autem intelligi potest, non quicquid boni succi est, protinus stomacho conuenire: neque

quicquid stomacho conuenit, protinus boni succi esse.
Quæ inflent, aut inflationem leuent.

CAPVT XXVI.

INflant autem omnia fere legumina, omnia pinguia,
omnia dulcia, omnia iurulenta, mustum, atq; etiam id
uinum, cui nihil adhuc ætatis accessit. Ex oleribus alliū,
cepa, brassica, omnesq; radices, excepto sisere & pasti-
naca, bulbi, ficus etiam arida, sed magis uirides, uua re-
centes, nuces omnes, exceptis nucleis pineis, lac, omnisq;
caseus, quicquid deinde subcrudum aliquis assumpsit.
Minima inflatio fit ex uenatione, aucupio, piscibus, po-
mis, oleis, conchylijs, ouis uel mollibus, uel sorbilibus, ui-
no uetere. Feniculū uerò & anethū inflatiōes etiā leuāt.
Quæ res aut calefaciant, aut refrigerent.

CAPVT XXVII.

AT calefaciunt piper, sal, caro omnis iurulenta, alliū,
cepa, ficus arida, salsamentum, uinum, & quo mera-
cius est, eo magis. Refrigerant olera, quorum crudi cau-
les assumuntur, ut intubus, & lactuca. Item coriandrum,
cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, cerasa, mala auste-
ra, pira fragilia, caro elixa, præcipueq; acetum, siue ci-
bus ex eo, siue potio assumitur.

Quæ res intus facile uitiuntur, uel minime
corrumpantur.

CAP. XXVIII.

FAcile autem intus corrumpuntur, panis fermentatus,
& quisquis alius quàm ex tritico est, lac, mel, ideoq;
*lactantia *lactaria atq; omne pistoriū opus, teneri pisces, ostrea,
olera, caseus, & recens, & uetus, crassa uel tenera caro,
uinum dulce, mulsum, defrutum, passum, quicquid dein-
de uel iurulentum est, uel nimis dulce, uel nimis tenue.
At minime intus uitiuntur, panis sine fermento, aues, &
cæ pot

et potius duriores, aurati pisces: neque solum aurata pura, aut scarus, sed etiam loligo, locusta, polypus. Item bubula, omnisque dura caro, eademque aptior est, si macra, si salsa est, omniaque salsamenta, cochleæ, murices, purpure, uinum austerum, uel resinatum.

Que res aluum moueant. CAP. XXIX.

AT aluum mouent, panis fermentatus, magisque si ciarius uel hordeaceus est, brassica, si subcruda est, lactuca, anethum, nasturtium, ocymum, urtica, portulaca, radícula, capparis, allium, cepa, malua, lapathum, beta, asparagus, cucurbita, cerasia, mora, uua, omnia mitia, ficus etiam arida, sed magis uiridis, uuae recentes, pingues, minutæ aues, cochleæ, garum, salsamenta, ostrea, pelorides, echini, muscoli, et omnes fere conchulae, maximeque ius earum, saxatiles, et omnes teneri pisces, sepiarum atramentum, si qua caro assumitur pinguis eadem, uel iurulenta, uel elixa, aues, quæ natant, mel crudum, lac, * lactaria omnia, mulsum, uinum dulce, uel salsum, aqua tenera, omnia tepida, dulcia, pingua, elixa, iurulenta, salsa, diluta.

Quæ res aluum astringant. CAP. XXX.

Contra astringunt, panis ex filigine, uel ex simila, Panis, magis si sine fermento est, magis etiam si uetus est, intenditurque uis eius etiam si bis coquitur. Pulticula uel ex alica, uel ex panico, uel ex mulio, item que ex iisdem sorbitio, et magis si hæc antè fricta sunt. Lenticula, cui uel beta, uel intubus, uel ambubeia uel plantago adiecta est, magisque etiam, si illa antè fricta est, per se etiam intubus, uel ex plantagine uel ambubeia fricta, minuta olera, brassica bis decocta, dura oua, magisque si assa sunt, minutæ aues, merula, palubus, magisque si in posca decoctus est, gr

est, graues omnes aues, quæ magis currunt, quàm uolât: lepus, caprea, iecur ex his quæ seuum habent, maximeq; bubulum, ac seuum ipsum, caseus, qui uehementior uetustate fit, uel ea mutatione quam in casco transmarino uidemus, aut si recens est ex melle, mulso uel decoctus. Item mel coctum, pira immatura, sorba, magisq; ea, quæ torminalia uocantur, mala cydonia, & punica, olea uel alba uel permatura, myrta, palmula, purpurea, murices, uinum resinatum uel asperum, item meracum, acetum, mulsum quod inferbuit, item defrutum, passum, aqua uel tepida, uel præfrigida, dura, id est ea quæ tarde putrescit, ideoq; pluuia potissimum, omnia dura, macra, austera, aspera, tosta, & in eadem carne, assa potius quàm elixa.

Quæ res urinam mouent. CAP. XXXI.

VRinam autem mouent, quæcunq; in horto nascentia boni odoris sunt, ut apium, ruta, anethum, ocymum, menta, hyssopum, anesum, coriandrum, nasturtium, eruca, fœniculum. Præter hæc asparagus, capparis, nepeta, thymum, satureia, lapsana, pastinaca, magisq; agrestis, radícula, sifer, cepa. Ex uenatione maxime lepus, uinum tenue, piper & rotundum & longum, sinapi, absinthium, nuclei pinei.

Quæ res somnum moueant, aut sensus excitent.

CAP. XXXII.

Somno uerò aptum est papauer, lactuca, maxime que sæstiuæ, cuius cauliculus iam lacte repletus est, morum, porrum. Sensus excitant nepeta, thymum, satureia, hyssopum, præcipueq; pulegium, ruta & cepa.

Quæ res corpus aut erodant, aut repriment, aut refrigerent, aut calefaciant, aut durent, aut emolliant.

CAP. XXXIII.

Euoca

EVocare uerò materiam multa admodum possunt. Sed ea quæ ex peregrinis medicamentis maxime constant, alijs quæ magis quàm quibus ratione uictus succurritur, opitulantur, in præsentia differam. Ponam ea uerò, quæ prompta, & his morbis (de quibus protinus dicturus sum) apta corpus erodunt, & sic ex eo, quod mali est, extrahunt. Habent autem hanc facultatem semina erucæ, nasturtij, radiculæ, præcipue tamen omnium sinapi. Salis quoque & fici eadem uis est. Leniter uerò simul & reprimunt & molliunt lana succida * ex * uel aceto aceto uel uino, cui oleum adiectum est, contritæ palmu= uel uino, quo la, surfures in salsa aqua, uel aceto decocti. At simul re= oleum adi. primunt, & refrigerant, herba muralis, parthenium, uel perdicium appellant, scerpillum, pulgium, ocymum, herba sanguinalis, quam Græci *ωδλυσσος* uocant, portulaca, papaueris folia, capreoliq; uitium, coriandri folia, hyoscyamum, muscus, siser, apiū. solanū, quā *σπύχων* Græci uocant, brassicæ folia, intubus, plantago, fœniculi semē, cōtrita pira uel mala, præcipueq; cydonia, lenticula, aqua frigida, maximeq; pluuialis, uinum, acetum, & ex horū aliquo magis, madens uel panis, uel farina, uel spongia, uel cinis, uel lana succida, uel etiam linteolum, creta cimolia, gypsum, melinum, myrteum, rosa, acerbum oleum, uerbenarum contusa cum teneris caulibus folia, cuius generis sunt olea, cupressus, myrtus, lentiscus, tamaris, ligustrum, rosa, rubus, laurus, hederæ, punicum malum. Sine frigore autem reprimunt coctæ mala cydonia, malicorium, aqua calida, in qua uerbenæ coctæ sunt, quas supra proposui, puluis uel ex fecce uini, uel ex myrti folijs, amaræ nuges. Calefacit uerò ex qualibet farina cataplasma, siue ex tritici, siue ex farris, siue hordei, siue crui,

uel

uel lolij, uel miliij, uel panici, uel lenticulae, uel fabae, uel lupini, uel lini, uel foeni graeci, ubi ea deforbuit, calidaq; imposita est. Valentior tamen ad id omnis farina est ex mulso, quam ex aqua cocta. Praeterea cyprinum, irinum, medulla, adeps ex felle iuncta oleo, magisq; si uetus est, sal, nitrum, git, piper, quinquefolium, fereq; quae uehementer et reprimunt, et refrigerant. Durant quae calesfaciunt et digerunt, et emolliunt. Praecipueq; ad emolliendum potest cataplasma ex lini uel foeni graeci semine. His autem omnibus et simplicibus et permixtis uariè medici utuntur, ut magis quid quisq; persuaserit sibi appareat, quam quid euidenter compererit.

LIBER TER- TIUS.

De morborum generibus.

CAP. I.

PROVISIS omnibus, quae pertinent ad uniuersa genera morborum, ad singulorum curatioes ueniam. Hos autem in duas species Graeci diuiserunt, aliosq; ex his acutos, alios longos esse dixerunt. Ideoq; quoniam non semper eodem modo respondebant, eosdem alij inter acutos, alij inter longos retulerunt. Ex quo plura eorum genera esse manifestum est. Quidam enim breues utiq; sunt, qui cito uel tollunt hominem, uel ipsi cito finiuntur. Quidam longi, sub quibus neq; sanitas in propinquo, neq; exitium est. Tertiumq; genus eorum est, qui modo acuti, modo longi sunt. Idq; non in febribus tantummodo, in quibus frequentissimum est, sed in alijs quoq; fit. Atq; etiam praeter hos, quartum est, quod neq; acutum dici potest, quia non perimit: neq;

neq; utiq; longum, quia si occurritur, facile sanatur. Ego cū de singulis dicā, cuius quisq; generis sit, indicabo. Diuidā autē omnes in eos, qui in totis corporibus cōsistere uidētur, & eos qui oriūtur in partibus. Incipiā a priori bus, pauca de omnibus præfatus. In nullo quidem morbo minus fortuna sibi uendicare, q̃ ars potest, utpote cū repugnāte* natura, nihil medicina proficiat. Magis tamē* fortuna ignoscēdū medico est parum proficiēti in acutis morbis, quā in lōgis. Hic enim breue spatium est, intra quod si quod auxiliū nō profuit, eger extinguitur. Ibi & delibe rationi & mutationi remediorū tēpus patet, adeo ut raro, si inter initia medicus accessit, obsequēs eger sine il lius uitio pereat. Lōgus tamē morbus cū penitus insedit, qd' ad difficultatē pertinet, acuto par est. Et acutus qdē, quō uetustior est, lōgus aut quō recētior, eō facilius cura tur. Alterū illud ignorari nō oportet, quod non omnibus ægris eadē auxilia cōueniūt. Ex quo incidit, ut alia atq; alia summi autores, quasi sola uēdicauerint, prout cuiq; cesserāt. Oportet itaq; ubi aliquid nō respōdit, nō tāti pu tare autōrē, quanti ægrū, & experiri aliud atq; aliud. Sic tamē, ut in acutis morbis citō mutetur, qd' nihil prodest: in lōgis, quos tēpus, ut facit, sic etiā soluit, nō statim con dēnetur, si quid nō statim profuit. Minus uerō remouea tur, si qd paulū saltē iuuat, q̃a profectus tēpore expletur.

Quomodo morbi cognoscantur, & an crescāt, an cōsistāt, an minuātur: et qua ratione ab initio, qui lāguere incipit, curari debeat. CAP. II.

PRotinus autem inter initia scire facile est, Quis acu tus morbus, quis lōgus sit: non in his solis in quibus semper ita se habet, sed in his quoque in quibus uariat. Nam ubi sine intermisionibus accessiones & dolores graues

graues urgent, acutus morbus est. Vbi lenti dolores, len-
 tæ uel febres sunt, & spatia inter accessiones porrigun-
 tur, accedunt que ea signa, quæ in priore uolumine ex-
 posita sunt, longum hunc futurum esse manifestum est.
 Videndum etiam est, morbus an increseat, an consi-
 stat, an minuatur, quia quædam remedia incrementi-
 bus morbis, plura inclinantibus conueniunt. Ea que quæ
 decrementibus apta sunt, ubi acutus increescens urget,
 in remissionibus potius experienda sunt. Increscit autem
 morbus, dum grauiiores dolores accessiones que ue-
 niunt, hæc que & antè quàm proximæ reuertuntur, &
 postea desinunt. Atque in longis quoque morbis etiam ta-
 les notas non habentibus, scire licet increescere, si somnus
 incertus est, si deterior concoctio, si foediores deiectione-
 nes, si tardior sensus, si pigrior mens, si percurrit corpus
 frigus aut calor, si idem magis pallet. Ea uero quàm con-
 traria his sunt, decedentis eius notæ sunt. Præter hæc in
 acutis morbis serius æger alendus est, nec nisi iam inclina-
 tis, ut primò dempta materia impetum frangat. In lon-
 gis maturius, ut sustinere spatium* affecturi mali possit.
 Ac si quando is non in toto corpore, sed in parte est, ma-
 gis tamen ad rem pertinet uim totius corporis molliri,
 quàm propriæ partes ægræ sanentur. Multum etiā inter-
 est, ab initio quis recte curatus sit, an perperam, quia cu-
 ratio minus his prodest, in quibus assidue frustra fuit. Si
 quis temere habitus, adhuc integris uiribus uiuit, admota
 curatione momēto restituitur. Sed cū ab his cœperim,
 quæ notas quasdam futuræ aduersæ ualitudinis exhibent,
 curationum quoque principium ab animaduersione eius-
 dem temporis faciā. Igitur si quid ex his quæ proposita
 sunt incidit, omnium optima sunt, quies, & abstinentia.
 Si quid

Si quid bibendum, aqua. Idq; interdum uno die fieri satis est. Interdum, si terrentia manent, biduo. proximeq; abstinendam sumendus est cibus exiguus, bibenda aqua, postera die etiam uinum, deinde inuicem alternis diebus, modo aqua, modo uinum, donec omnis causæ metus finiatur. Per hæc enim sæpe instans grauis morbus discutitur. Plurimi que falluntur, dum se primo die protinus sublaturus languorem, aut exercitatione, aut balneo, aut coacta deiectione, aut uomitu, aut sudationibus, aut uino sperant. Non quo non interdum id incidat, aut non decipiat, sed quò sæpius fallat, solaq; abstinencia sine ullo periculo medeatur. Cum præsertim etiam pro modo terroris moderari liceat, & si leuiora indicia fuerint, satis sit à uino tantum abstinere: quod subtractum, plus quàm si cibo aliquid dematur, adiuuat: si paulò grauiora, facile sit, non aquam tantum bibere, sed etiam cibo carnem subtrahere. Interdum panis quoq; minus quàm pro consuetudine assumere, humidoq; cibo esse contentum, & olere potissimum. Satisq; sit tum ex toto à cibo, à uino, ab omni motu corporis abstinere, cum uehementes notæ terruerunt. Neq; dubium est quin uix quisquam, qui non dissimulauit, sed per hæc mature morbo occurrit, egrotet.

De Febrium generibus.

CAP. III.

Atq; hæc quidem sanis facienda sunt, tantum causam metuentibus. sequitur uerò curatio febrium, quod & in toto corpore, & uulgare maxime morbi genus est. Ex his una quotidiana, altera tertiana, altera quartana est. Interdum etiam longiore circuitu quædā redeunt, sed id raro euenit. In prioribus & morbi sunt, & medicina. At quartanæ quidem simpliciores sunt. Incipiunt fere ab horrore, deinde calor erumpit, finitaq; febre biduū integrum

est, ita quarto die reuertitur. Tertianarū uerò duo genera sunt. Alterum eodem modo quo quartana & incipiens & desinens, illo tantū interposito discrimine, quòd unū diem præstat integrū, tertio redit. Alterum longe perniciosius, quod tertio quidē die reuertitur, ex octo & quadraginta horis fere sex et triginta per accessionē occupat, interdum etiā uel minus uel plus, neq; ex toto in remissione desistit, sed tantū leuius est. Id genus pleriq; medici hemitritæō appellant. Quotidianæ uerò uariæ sunt, et multiplices. Aliæ enim protinus à calore incipiunt, aliæ à frigore, aliæ ab

Frigus. **Horror.** frigore. Frigus uoco, ubi extremæ partes mēbrorum inalgescūt: horrorem, ubi totum corpus intremūt. Rursus aliæ sic desinunt, ut ex toto sequatur integritas: aliæ sic, ut aliquantū quidem minuatur ex febre, nihilominus tamē quædam reliquiæ remaneāt, donec altera accessio accedat, ac sæpe aliæ uix quicquam, aut nihil remittant, sed ita ut continuent. Deinde aliæ feruorem ingentem habēt, aliæ tolerabilem, aliæ quotidie pares sunt, aliæ impares, atq; inuicem altero die leniores, altero uehemētiores, aliæ tempore eodem postridie reuertuntur, aliæ uel serius uel celarius, aliæ diem noctemq; accessionem & decessionem implent, aliæ minus, aliæ plus, aliæ cū decedunt sudorē mouent, aliæ non mouent: atq; aliās per sudorem ad integritatem uenitur, aliās corpus tantum imbecillius redditur. Accessiones etiam, modò singulæ singulis diebus fiūt, modò binæ, plures uel concurrūt. Ex quo sæpe euenit, ut quotidie plures accessiones, remissiones que sint. Sic tamen ut unaquæq; alicui priori respondeat. Interdum uerò accessiones quoque confunduntur, sic ut notari neque tempora earum, neque spatia possint. Neq; uerum est, quod dicitur à quibusdam, nullam febrem inordinatam esse, nisi aut ex

uomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere. Facilior enim semper curatio foret, si hoc uerum esset. Sed quod euidentes caussae faciunt, facere etiam abditae possunt. Neque de re, sed de uerbo controuersiam mouent. Qui cum aliter aliterque in eodem morbo febres accedant, non easdem inordinate redire, sed alias, aliasque subinde oriri dicunt. Quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret, etiam si uerè diceretur. Tempora quoque remissionum modò liberalia, modò uix ulla sunt.

Decurationū diuersis generibus. CAP. IIII.

ET febrium quidem ratio maxime talis est. Curationum uero diuersa genera sunt, prout autores aliqui habent. Asclepiades officium esse medici dicit, ut tutò, ut celeriter, ut iucundè curet. Id notum est, sed ferè periculosa esse nimium, et festinatio et uoluptas solet. Qua uero moderatione utendum sit, ut quantum fieri potest omnia ista contingant, prima semper habita salute in ipsis partibus curationum considerandum erit. Et ante omnia queritur, primis diebus aeger qua ratione continendus sit. Antiqui medicamentis quibusdam datis concoctionem moliebantur, eò quòd cruditatem maxime horrebant: deinde eam materiam, quae ledere uidebatur, ducendo saepius aluum subtrahebant. Asclepiades medicamenta sustulit, aluum non toties, sed ferè tamen in omni morbo subduxit. Febre uero ipsa praecipuè se ad eius remedium uti professus est. Conuellèdas enim uires aegri putauit, luce, uigilia, siti ingenti: sic, ut ne os quidem primis diebus elui sineret. Quo magis falluntur, qui per omnia iucundam eius disciplinam esse contendunt. * His enim ulterioribus quidē diebus cubantis etiā luxuriæ subscripsit: primis uero tortoris uicem exhibuit. Ego autē medicamentorū dari potiones,

* Et is enim

& aliū duci non nisi raro debere, cōcedo. Et id non ideo
 tamen agendum, ut ægri uires conuellantur, existimo: quo-
 niam ex imbecillitate summum periculum est. Minui ergo
 * detrahatur tantam materiam superantē oportet, quæ naturaliter * di-
 geritur, ubi nihil noui accedit. Itaq; abstinēdus à cibo pri-
 mis diebus est, in luce habendus æger, nisi infirmus inter-
 diu est, quoniam corpus ista quoque digerit, is' que cubare
 quàm maximo conclauī debet. Quod ad sitim uerò so-
 mnumq; pertinet, moderandum est, ut interdium uigilet: no-
 ctu, si potest, conquiescat: ac neq; potet, neque nimium siti
 crucietur. Os etiā eius elui potest, ubi & siccū est, & ipsi
 foetet, quamuis id tempus aptum potioni non est. Commo-
 deq; Erasistratus dixit, sæpe inferiore parte humorē non
 requirente, os & fauces requirere, neq; ad rem male ha-
 beri ægrum pertinere. Ac primò quidem sic tenendus est.
 Optimum uerò medicamentum est, opportunè cibus da-
 tus, qui quando primū dari debeat, quæritur. Plerique
 ex antiquis tarde dabant, sæpe quinto die, sæpe sexto, &
 id fortasse uel in Asia, uel in Aegypto cœli ratio patitur.
 Asclepiades ubi ægrum triduo per omnia fātigarat, quar-
 to die cibo destinabat. At Themison nuper, non quando
 cœpisset febris, sed quando desisset, aut certè leuata esset,
 considerabat, & ab illo tempore expectato die tertio, si
 non accesserat febris, statim: si accesserat, ubi ea uel desie-
 rat, uel si assidue inhaerebat, si certè se inclinauerat, cibum
 dabat. Nihil autem horum utiq; perpetuum est. Nam po-
 test primo die primus cibus dandus esse, potest secundo,
 potest tertio, potest nō nisi quarto, aut quinto, potest post
 unam accessionem, potest post duas, potest post plures. Re-
 fert enim qualis morbus sit, quale corpus, quale cœlum,
 quæ ætas, quod tempus anni. Minimeq; in rebus multum
 inter

inter se differentibus, quod intermittendum non est, perpetuum esse præceptum temporis potest. In morbo qui plus uirium aufert, celerius cibus dandus est, itemq; eo cœlo, quo magis digerit. Ob quam causam in Aphrica, nullo die æger abstinere recte uidetur. Maturius etiam puero, quàm iuueni, æstate, quàm hyeme dari debet. Vnum illud & semper & ubiq; seruandum est, ut ægri uires subinde assidens medicus inspiciat, & quamdiu supererunt, abstinentia pugnet, si imbecillitatem uereri cœperit, cibo subueniat. Id enim eius officium est, ut ægrum neq; superuacua materia oneret, neq; imbecillitatē * fame perdat. Idq; * fami pro-
 apud Erasistratum quoq; inuenio, qui quamuis parū do-
 cuit, quando uenter, quando corpus ipsum exinaniretur, dat
 dicendo tamē hæc esse uisenda, & tum cibū dandum, cum
 corpori deberetur: satis ostendit, dum uires superessent,
 dari non oportere, ne deficerent consulendum esse. Ex his
 autē intelligi potest ab uno medico multos non posse cu-
 rari, eumq; (si artifex est) idoneum esse, qui nō multum ab
 ægro recedit. Sed qui quæstui seruiunt, quoniam is maior
 ex populo est, libenter amplectuntur ea præcepta, quæ se-
 dulitatē non exigūt, ut in hac ipsa re. Facile est enim dies,
 uel acceptiones numerare his quoq; qui ægrū rarò uident.
 ille assideat necesse est, qui quod solū opus est, uisurus est,
 quando nimis imbecillus futurus sit, nisi cibū acceperit. In
 pluribus tamē ad initium cibi dies quartus aptissimus esse
 consuevit. Est autem alia etiam de diebus ipsis dubitatio, Dies impares.
 quoniam antiqui potissimū impares sequebantur, eosq;
 tanquam tunc de ægris iudicaretur, κρησις nominabant.
 Hi erant dies tertius, quintus, septimus, nonus, undecimus,
 quartusdecimus, unus & uigesimus, ita ut summa potētia
 septimo, deinde quartodecimo, deinde uni et uigesimo da-

retur. Igitur sic ægros nutriebant, ut dierum imparium accessiones expectarent, deinde postea cibum quasi leuioribus accessionibus instantibus darēt, adeo ut Hippocrates, si alio die febris desisset, recidiuā timere sit solitus. Id Asclepiades iure ut uanū repudiavit, neq; in ullo die, quia par, impar ue esset, his uel maius, uel minus periculum esse dixit. Interdum enim peiores dies pares fiunt, & opportunius post eorum accessiones cibus datur. Nonnunquam etiam in ipso morbo, dierum ratio mutatur, fitq; grauior, qui remissior esse consueuerat, atque ipse quartusdecimus par est, in quo esse magnam uim antiqui fatebantur. Qui cum octauū primi naturam habere contenderent, ut ab eo secundus septenarius numerus inciperet, ipsi sibi repugnabāt, nō octauum, neq; decimum, neq; duodecimū diem sumendum quasi potentiorē. Plus enim tribuebant nono & undecimo. Quod cum fecisset sine ulla probabili ratione, ab undecimo non ad tertiumdecimum, sed ad quartūdecimum transibant. Est etiam apud Hippocratem, ei quē septimus dies liberaturus sit, quartum esse grauißimum. Ita illo quoq; autore in die pari & grauior febris esse potest, & certa futuri nota. Atq; idem alio loco quartum quemq; diem, ut in utrumq; efficacissimū apprehendit, id est, quartum, septimum, undecimum, quartumdecimum, decimū septimum, in quo & ab impari ad paris rationem transit: & ne hoc quidem propositum cōseruauit, cum à septimo die undecimus, non quartus, sed quintus sit: adeo apparet quacumq; ratione ad numerum respeximus, nihil rationis sub illo quidem autore reperiri. Verū in his quidē antiquos tunc celebres ad modum Pythagorici numeri se fellerunt, cum hic quoque medicus non numerare dies debeat, sed ipsas accessiones intueri, & ex his coniectare, quando

Sed si octauus primi naturam habet: undecimus quartus, non quintus erit.

dandus cibus sit. Illud autem magis ad rem pertinet, scire, tum ne oporteat dari, cum iam bene uenæ conquieuerūt, aut etiam num manentibus reliquijs febris. Antiqui enim quàm integerrimis corporibus alimentū offerebant. Asclepiades inclinata quidem febre, sed adhuc tamen inherēte. In quo * uanam rationem secutus est, non quò non sit in- * unan-
terdum maturius cibus dandus, si maturè timetur altera
accesio: sed quò scilicet quàm sanissimo dari debeat. Mi-
nus enim corrūpitur quod integro corpori insertur. Neq;
tamen * uerū est, quod Themisoni uidebatur, si duabus ho * nō uanum
ris integer futurus esset aeger, satius esse tūc dare, ut ab in- * est
tegro corpore potissimum diduceretur. Nā si diduci tam
celeriter posset, id esset optimum. Sed cū hoc breue tem-
pus nō præstet, satius esse principia cibi à decedēte febre
quàm reliquias ab incipiente excipi, ita, si longius tēpus
secundū est, quàm integerrimo dandus est: si breue, etiam
antequam ex toto integer fiat. Quo loco uerò integritas
est, eodem est remissio, * quæ maxime in febre continua po * siqua
test esse. At hic quoq; queritur, utrū tot horæ expectandæ
sint, quot febrem habuerunt, an satis sit, primam partem
earum præteriri, ut aegris iucundius insidat, quibus inter-
dum non uacat. Tutissimum est autem ante totius accessio-
nis tempus præterire, quamuis ubi lōga febris fuit, potest
indulgeri egro maturius, dum tamen antè minime pars di-
midia præcreatur. Idq; non in ea sola febre, de qua pro-
xime dictum est, sed in omnibus ita seruandum est.

De febrium speciebus, & singularum curatio-
nibus: & primò, quando cibus febricitan-
tibus dandus sit.

C A P. V.

HAec magis per omnia genera febrium perpetua
sunt, nunc ad singulas earum species descendam.

Igitur si semel tantū accessit, deinde desijt, eaq; uel ex in-
guine, uel ex lassitudine, uel ex aestu, alia'ue simili re fuit,
sic, ut interior nulla caussa metum fecerit, postero die cum
tempus accessionis ita transijt, ut nihil mouerit, cibus dari
potest. At si ex alto calor uenit, & grauitas uel capitis
uel prae cordiorū secuta est, neq; apparet quid corpus con-
fuderit, quamuis unā accessionē secuta integritas est, tamē
quia tertiana timeri potest, expectandus est dies tertius:
& ubi accessionis tempus praeterijt, cibus dandus est, sed
exiguus, quia quartana quoq; timeri potest. Et die quar-
to demum, si corpus integrum est, eo cum fiducia utēdum.
Si uerò postero, tertio'ue, aut quarto die secuta febris est,
scire licet morbum esse. Sed tertianarum, quartanarumq;
quarum & certus circuitus est, & finis integer, & quia
liberaliter quieta tempora sunt, expeditior ratio est: de
quibus suo loco dicam. Nunc uerò eas explicabo, quae
quotidie urgent. Igitur tertio quoq; die cibus aegro com-
modissimè datur, ut alter febrem minuatur, alter uiribus
subueniat. Sed his dari debet, si quotidiana febris est, quae
ex toto desinat, simul atq; corpus integrum factum est, si
quamuis non accessiones, febres tamen iunguntur, & quo-
tidie quidem increscunt, sed sine integritate tamen remit-
tunt, cum corpus ita se habet, ut maior remissio non expe-
ctetur. Si altero die grauior, altero leuior accessio est, post
grauiorem. Ferè uerò grauiorem accessionē leuior nox se-
quitur: quò fit, ut grauiorem accessionem nox quoq; tristi-
or antecedit. At si cōtinuatur febris, neq; leuior unquam
fit, et dari cibū necesse est, quando dari debeat, magna qui-
dem dissensio est. Quidam, quia ferè remissius matutinum
tempus aegris est, tunc putant dandum. Quod si respon-
det, non quia mane est, sed quia remissio est aegris, dari
de

debet. Si uerò ne tunc quidem ulla requies aegris est, hoc ipso peius id tempus est, quòd cum sua natura melius esse debeat, morbi uitio non est, simulq; insequitur tempus meridianum, à quo cum omnis aeger ferè peior fiat, timeri potest, ne ille magis etiam, quàm ex consuetudine urgeatur. Igitur alij uespere tali agro cibum dant. Sed cum eo tempore ferè lpesimi sint, qui aegrotant, uerendum est, ne si quid tunc mouerimus, fiat aliquid asperius. Ob hæc ad mediam noctem decurro, id est finito iam grauissimo tempore, eodemq; longissimè distante, secuturis uerò anteluca-
 nis horis, quibus omnes ferè maximè dormiunt: deinde matutino tempore, quod natura sua leuissimum est. Si uerò febres uagæ sunt, quia uerendum est, ne cibum statim subsequantur, quandoque quis ex accessione leuatus est,
 * tunc debet assumere. At si plures accessiones eodem die ueniunt, considerare oportet, pares ne per omnia sint, (quod uix fieri potest) an impares. Si per omnia pares sunt, post eam potius accessionem cibus dari debet, quæ nō inter meridiem & uesperem desinit. Si impares sunt, considerandum est, quo distent. Nam si altera grauior, altera leuior est, post grauiorem dari debet: si altera longior, altera breuior, post longiorem: si altera grauior, altera longior est, considerandum est, utra magis affligat, illa ui, an hæc tempore, & post eam dandus est. Sed planè plurimum interest, quantæ, qualesq; inter eas remissiones sint. Nam si post alteram febrem motio manet, post alteram integrū corpus est, integro corpore, cibo tempus aptius est. Si semper febricula manet, sed alterum tamē longius tempus remissionis est, id potius eligendū est, adeo ut ubi accessiones cōtinuantur, protinus inclinata priore dandus cibus sit. Etenim perpetuū est, ad quod omne consiliū

Febres uagæ.

* hunc

dirigi potest, cibum quàm maxime semper ab acceſſione futura reducere, & hoc ſaluo, dare quàm integerrimo corpori. Quod non inter duas tantum, ſed etiam inter plures acceſſiones ſeruabitur. Sed cùm ſit aptiſſimum tertio quoq; die cibum dare, tamen ſi corpus infirmum eſt, quotidie dandus eſt: multoq; magis ſi continentes febres ſine remiſſione ſunt, quãto magis corpus affligunt, aut ſi duæ plures uel acceſſiones eodem die ueniunt. Quæ res efficit, ut & à primo die protinus cibus dari quotidie debeat. Si protinus uenæ conciderunt, & ſæpius eodem die, ſi inter plures acceſſiones ſubinde uis corpori deeſt. Illud tamen in his ſeruandum eſt, ut poſt eas febres minus cibi detur, poſt quas, ſi per corpus liceret, omnino non daretur. Cùm uerò febris inſtet, incipiat, augeatur, conſiſtat, decedat, deinde in deceſſione conſiſtat, aut finiatur, ſcire licet, optimum cibo tempus eſſe febre finita: deinde cùm deceſſio eius conſiſtit: tertium ſi neceſſe eſt, quandocunq; decedit, cætera omnia periculosa eſſe. Si tamen propter infirmitatem neceſſitas urget, ſatius eſſe conſiſtente iam incremento febris aliquid offerre, quàm increſcẽte. Satiùs eſſe inſtãte, quàm incipiente: cum eo tamen ut nullo tempore, is qui deficit, non ſit ſuſtinendus. Neque Hercule ſatis eſt, ipſas tantum febres medicum intueri, ſed etiam totius corporis habitũ, & ad eum dirigere curationem, ſeu ſuperſunt uires, ſeu deſunt, ſeu quidam mali affectus interueniunt. Cùm uerò ſemper ægros ſecuros agere conueniat, ut corpore tãtũ, non etiam animo laborẽt, tum præcipuè, ubi cibũ ſumpſerunt. atque ſi qua ſunt, quæ exaſperatura eorum animos

* eadẽ ægro ſunt, optimum eſt, * ea dum ægrotant eorum notitiæ ſub-
 tantiũ noti- trahere. Si id fieri non poteſt, ſuſtinere tamen poſt cibum
 tiæ ſub. uſq; ſomni tempus, & cum experrecti ſunt, tũ exponere.
 Quando

Quando potiones febricitantibus dari expediat.

CAP. VI.

Sed de cibo facilius quidem cum ægris ratio est, quorum sæpe stomachus hunc respuit, etiam si mens concupiscit. De potione uero ingens pugna est, eoq; magis, quo maior febris est. Hæc enim sitim accendit, et tum maxime aquam exigit, cum illa periculosissima est. Sed docendus æger est, ubi febris conquieuerit, protinus sitim quoq; quieturam, longioremq; accessionem fore, si quod ei datum fuerit alimentum. Ita celerius eum desinere sitire, qui non bibit. Necesse est tamen quāto facilius etiam sani famem, quā sitim sustinent, tanto magis ægris in potione, quā in cibo indulgere. Sed primo quidem die nullus humor dari debet, nisi subito sic uenæ conciderunt, ut cibus quoq; dari debeat. Secundo uero, cæterisq; etiam, quibus cibus non dabitur, tamen si magna sitis urgebit, potio dari potest. Ac ne illud quidem ab Heraclide Tarentino dictum ratione caret, ubi aut bilis ægrum, aut cruditas male habet, expedire quoq; per medicas potiones mitteri nouam materiam corruptæ. Illud uidendum est, ut qualia tempora cibo leguntur, talia potioni quoque, ubi sine illo datur, deligantur, aut cum ægrum dormire cupiemus. Quod serè sitis prohibet. Satis autem conuenit, cum omnibus febricitantibus, nimius humor alienus sit, tum præcipue esse foeminis, quæ ex partu in febres inciderunt. Sed cum tempora cibo potioniq; febris et remissionis ratio det, non est expeditissimum scire quādo æger febricitet, quando melior sit, quando deficiat. Sine quibus dispensari illa non possunt. Venis enim maxime credimus fallacissimæ Venarū pulsus rei, quia sæpe istæ leniores, celeriores uel sunt, et ætate et sexu, et corporum natura. Et plerunque satis sano

cor=

corpore, si stomachus infirmus est, nonnunquam etiam incipiente febre subeunt & quiescunt, ut imbecillus is uideri possit, cui facile laturo grauis instat accessio. Contra sæpe eas concitat, & resoluit sol, & balneum, & exercitatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi affectus, adeo, ut cum primū medicus uenit, sollicitudo ægri dubitantis quomodo ille se habere uideatur, eas moueat. Ob quam causam periti medici est, non protinus ut uenit apprehendere manu brachium, sed primū residere hilari uultu, percūctariq; quemadmodū se habeat, & si quis eius metus est, eū probabili sermone lenire, tū deinde eius corpori manū ad mouere. Quas uenas autem cōspectus medici mouet, quā facile nulle res turbant. Altera res est, cui credimus calor, æque fallax. Nam hic quoq; excitatur æstu, labore, somno, metu, sollicitudine. Igitur intueri quidem etiam ista oportet. Sed his non omnia credere, ac protinus quidem scire nō febricitare eum, cuius uenæ naturaliter ordinatæ sunt, teporq; talis est, qualis esse sanis solet. Non protinus autē sub calore motuq; febrem sese concipere, sed ita, si summa quoq; arida inæqualiter cutis est, si calor & in fronte est, & ex * intimis præcordijs oritur, si spiritus ex naribus cum feruore prorumpit, si color aut rubore, aut pallore nouo mutatus est, si oculi graues, & aut persicci, aut subhumidi sunt, si sudor cum fit, inæqualis est, si uenæ non æquis interuallis mouentur. Ob quam causam medicus neque in tenebris, neque à capite ægri debet residere, sed illustri loco aduersus eum, ut omnes notas, ex uultu quoque cubantis perspiciat. Vbi uerò febris fuit, atq; decreuit, expectari oportet, num tempora, partes uel corporis aliæ paulū madescant, quæ sudorem uenturum esse testentur. Ac si qua nota est, tunc demum dare potui calidam aquam, cuius salubris

lubris effectus est, si sudorem per omnia membra diffundit. Huius autem rei causa continere aeger sub ueste satis multa manus debet, eademque crura, pedesque cōtegere, quā male plerique aegros in ipso impetu febris, pessimeque ubi ardens ea est, male habent. Si sudare corpus cōpit, linē tepefacere oportet, paulatimque singula membra detergere. At ubi sudor omnis finitus est, aut si is non uenit, ubi quā maxime potuit, idoneus esse cibo aeger uidetur, sub ueste leniter ungendus est, tum detergendus, deinde ei cibus dandus. Cibus autem febricitantibus humidus est aptissimus, aut humori certe quā proximus, utique ex materia quā leuissima, maximeque sorbitio, eaque si magnae febres fuerunt, quā tenuissima esse debet. Mel quoque despumatum huic recte adijcitur, quo corpus magis nutriatur, sed id, si stomachum offendit, superuacuum est, sicut ipsa quoque sorbitio. Dari uero in uicem eius potest, uel intrita ex aqua calida, uel alica elota, si firmus est stomachus: & cōpressa aluus ex aqua mulsā: si uel ille languet, uel haec profluit, ex posca. Et primo quidem cibo ita satis est: secundo uero aliquid adijci potest, ex eodem tamen genere materiae uel olus, uel conchylium, uel pomum. Et dum febres quidem increscunt, hic solus idoneus cibus est. Vbi uero aut desinunt, aut leuātur, semper quidem incipiendum est ab aliquo ex materia leuissima: adijciendum uero aliquid ex media, ratione habita subinde & uirium hominis & morbi. Ponendi uero aegro uarij cibi (sicut Asclepiades praecepit) tum demum sunt, ubi fastidio urgetur, neque satis uires sufficiunt, ut paulum ex singulis degustando famem uitet. At si neque uis, neque cupiditas deest, nulla uarietate sollicitandus aeger est, ne plus assumat, quā cōcoquat. Neque uerū est, quod ab eo dicitur, facilius concoqui cibos uarios:

uarios: eduntur enim facilius, ad concoctionem autem materiae, genus & modus pertinent. Neq; inter magnos dolores, ut neq; crescente morbo tutum est aegrum cibo impleri, sed ubi inclinata iam in melius ualetudo est. Sunt aliae quoq; observationes in febribus necessariae, atque id quoque uidendum est, quod quidam solum praecipunt, an astrictum corpus sit, an profluat. Quorum alterum strangulat quod continet, alterum digerit. Nam si astrictum est, ducenda aluius est, mouenda urina, eliciendus omni modo sudor. In hoc genere morborum sanguinem etiam misisse, concussisse uehementibus gestationibus corpus, in lumine habuisse, imperasse famem, sitim, uigiliam prodest. Vtile est etiam ducere in balneum, prius demittere in solium, tum ungere, iterum ad solium redire, multaq; aqua fouere iugina, interdum etiam oleum in solio cum aqua calida miscere, uti cibo rarius & serius tenui, simplici, molli, calido, exiguo, maximeq; oleribus, qualia sunt, lapathum, urtica, malua, uel iure etiam concharum, musculorum ue, aut locustarum, neq; danda caro, nisi elixa est. At potio esse debet magis liberalis, & ante cibum, & post hunc, & cum hoc ultra quam sitis coget. Poteritq; a balneo etiam pinguius aut dulcius dari uinum, poterit semel aut bis interponi Graecum salsum. Contra uero si corpus profluat, sudor coercendus, quies adhibenda erit, tenebris, somnoq; quodcumque uolet utendum, non nisi leui gestatione corpus agitandum, & pro genere mali subueniendum. Nam si uenter fluit, aut si stomachus non continet, ubi febris decreuit, liberaliter oportet aquam tepidam potui dare, & uomere cogere, nisi aut fauces, aut praecordia, aut latus dolet, aut uetus morbus est. Si uero sudor exercet, dura cutis est uel nitro, uel sale, quae cum oleo

oleo miscentur. At si leuius id uitium est, oleo corpus un-
gendū est: si uehementius, rosa uel melino, uel myrteo, cui
uinū austerū sit adiectū. Quisquis autem fluore aeger est,
cū uenit in balneū, prius ungendus, deinde in soliu demit-
tendus est. Si in cute uitium est, frigida quoq; q̄ calida aqua
melius utetur. Vbi ad cibū uentū est, dari debet is ualēs, fri-
gidus, siccus, simplex, qui q̄ minime corrūpi possit, panis
tostus, caro assa, uinū asperū, uel certē subausterū. Si uen-
ter pfluit, calidū: si sudores nocēt, uomitusq; sunt, frigidū.

Quomodo pestilentes febres curari debeant.

CAP. VII.

DEsiderat etiam propriam animaduersionem in fe-
bribus pestilentiae casus. In hanc minime utile est,
aut fame, aut medicamentis uti, aut ducere aluum. Si uires
sinunt, sanguinem mittere optimum est, praecipue que si
cum dolore febris est. Si id parum tutum est, ubi febris aut
tenuata est, aut leuata est, uomitu pectus purgare. Sed in
hoc maturius, quam in alijs morbis, ducere in balneum o-
pus est, uinum calidum & meracius dare, & omnia gluti-
nosa. Inter quae quoq; carnem generis eiusdem. Nam quo
celerius eiusmodi tempestates corripunt, eo maturius au-
xilia, etiam cum quadam temeritate rapienda sunt. Quod
si puer est qui laborat, neque tantum robur eius est, ut san-
guis mitti possit, siti ei utendum est, ducenda aluus, uel a-
qua uel ptisanæ cremore, tum demum is leuibus cibis nu-
triendus. Et ex toto, non sic pueri, ut uiri curari debent.
Ergo, ut in alio quoq; genere morborum, parcius in his
agendum est. Non facile sanguinem mittere, non facile du-
cere aluum, non cruciari uigilia, fame ue, aut nimia siti,
non uino curare satis cōuenit. Vomitus post febrē elicien-
dus est, deinde dandus cibus ex leuissimis, tum is dormiat:
postero

postero quoq; die si febris manet, abstinenceatur. Tertio ad similem cibum redeat. Dandaq; opera est, quantum fieri potest, ut inter opportunam abstinence cibosq; opportunos, obmissis cæteris nutriatur. Si uerò ardens febris extoret, nulla medicamēti danda potio est, sed in ipsis accessibus, oleo & aqua refrigerandus est, quæ miscenda manusunt donec albescant, & conclauī tenendus, quò multum & purū aërem trahere possit, neq; multis uestimētis strāgulandus, sed admodum leuibus tantum uelandus est. Posunt etiam super stomachum imponi folia uitis in aqua frigida tincta. Ac ne siti quidem nimia uexandus est, alendus maturius est, id est, à die tertio, & ante cibum iisdē perungendus. Si pituita in stomacho coit, inclinata iam accessione, uomere cogendus est, & tunc dandū frigidū olus, aut pomum ex his, quæ stomacho conueniunt. Si siccus manet stomachus protinus uel ptisanæ, uel alicæ, uel oryzæ cremor dandus est, cum quo recens adeps cocta sit. Cum uerò in summo incremento morbus est, utiq; nō ante diem quartum magnasiti antecedente, frigida aqua copiose præstanda est, ut bibat etiam ultra satietatem, & cum iam uenter & præcordia ultra modum repleta, satisq; refrigerata sunt, uomere debet. Quidam ne uomitum quidem exigūt, sed ipsa aqua frigida tantum ad satietatem data pro medicamento utuntur. Vbi utrumlibet factum est, multa ueste operiendus est, & collocandus ut dormiat. Fereque post longā sitim & uigiliā, post multam satietatē, post infraetū calorē plenus somnus uenit, per quē ingēs sudor effunditur, idq; præsentissimū auxilium est. Sed in his tamen, in quibus præter ardorē, nulli dolores, nullus præcordiorū tumor, nihil prohibēs, uel in thorace, uel in pulmone, uel in faucibus, non ulcus, nō deiectio, nō profluiū alui fuit.

Si

Si quis autē in huiusmodi febre leuiter tuſſit, is neq; uehementi ſiti cōſlictatur, neq; bibere aquam frigidā debet, ſed eo modo curandus eſt, quo in cæteris febribus præcipitur.

Curatio ſemitertianæ febris, quæ hemitritæos dicitur.

CAP. VIII.

AT ubi id genus tertianæ eſt, quod hemitritæon Medici appellant, magna cura opus eſt, ne id fallat. Habet enim plerunq; frequentiores acceſſiones deceſſionesq; ut aliud morbi genus uideri poſſit, porrigitq; febris inter horas uigintiquatuor & trigintaſex, ut quod idem eſt, non idē eſſe uideatur. Et magnopere neceſſarium eſt, neq; dari cibū, niſi in ea remiſſione, quæ uera eſt, et ubi ea uenit, pro tinus dari, plurimūq; ſub alterutro curantis errore ſubitō moriuntur, ac niſi magnopere aliqua res prohibet, inter initia ſanguis mitti debet, tum dari cibus, qui neq; incitet febrem, & tamen longum eius ſpatium ſuſtineat.

Curatio lentarum febrium.

CAP. IX.

Nonnunquam etiam lentæ febres ſine ulla remiſſione corpus tenent, ac neq; cibo, neque ulli remedio locus eſt. In hoc caſu medici cura eſſe debet, ut morbum mutet. Fortaſſe enim curationi opportunior fiet. Sæpe igitur ex aqua frigida, cui oleum ſit adiectum, corpus eius pertractandum eſt, quoniam interdū ſic euenit, ut horror oria-
tur, & fiat initium quoddam noui motus, exq; eo, cū magis corpus incaluit, ſequatur etiam remiſſio. In his frictio quoq; ex oleo & ſale ſalubris uidetur. At ſi diu frigus eſt & torpor, & iactatio corporis, non alienum eſt in ipſa febre dare mulſi tres aut quatuor cyathos, uel cū cibo uinum bene dilutū. Intēditur enim ſæpe ex eo febris, & maior ortus calor, ſimul & priora mala tollit, & ſpē remiſſionis in ea curatione oſtēdit. Neq; Hercules iſta curatio

h

noua

noua est, quæ nunc quidam traditos sibi ægros (qui sub cauti-
 oribus medicis trahebantur) interdum contrarijs remedijs
 sanant. Siquidem apud antiquos quoque ante Herophilum
 * Petro & Erasistratum, maximeque post Hippocratem fuit* πέρων
 quidam, qui febricitantem hominem, ubi acceperat, multis
 uestimentis operiebat, ut simul calorem ingentem, sitimque
 excitaret. Deinde ubi paulum remitti coeperat febris, aquam
 frigidam potui dabat, ac si mouerat sudorem, explicuisse
 se ægrum iudicabat: si non mouerat, plus etiam aquæ frigi-
 dæ ingerebat, & tum uomere cogebat. Si alterutro modo
 febre liberauerat, protinus suillam assam, & uinum homi-
 ni dabat. Si non liberauerat, decoquebat aquam sale ad-
 iecto, eamque bibere cogebat, ut mouendo uentrem purga-
 ret. Et intra hæc omneis eius medicina erat. Eaque non mi-
 nus grata fuit his, quos Hippocratis successores non refe-
 cerant, quam nunc est his quos Herophili, uel Erasistrati
 æmuli, diu tractos non expedierunt. Neque ideo tamē nō
 est temeraria ista medicina, quia plures, si protinus à prin-
 cipijs excepit, interemūt. Sed cum eadem omnibus conue-
 nire non possint, ferè quos ratio nō restituit, temeritas ad-
 iuuat. Ideoque eiusmodi medici melius alienos ægros, quam
 suos nutriunt. Sed est circumspecti quoque hominis, & no-
 uare interdum, & augere morbum, & febres accendere,
 quia curationem ubi id quod est non recipit, potest reci-
 pere id quod futurum est.

Remedia in febribus ad capitis dolorē, & præ-
 cordiorum inflammationem, & ariditatem,
 & scabritiem linguæ.

C A P. X.

C O N S I D E R A N D U M etiā est febres ne solæ sint, an alia his
 quoque mala accedant: id est, num caput doleat, num lin-
 gua aspera, num præcordia intēta sint. Si capitis dolores
 sunt, rosam cum aceto miscere oportet, & in id ingerere,

deinde habere duo pitacia, quæ latitudinem frontis longitudinēq; æquent. Ex his inuicem alterum in aceto & rosa habere, alterū in fronte, aut intinctam iisdē lanā succidam imponere. Si acetum offēdit, pura rosa utendū est. Si rosa ipsa lēdit, oleo acerbo: si ista parū iuuant, teri potest uel iris arida, uel nuces amaræ, uel quælibet herba ex refrigerantibus. Quorū quidlibet ex aceto impositū dolorem minuit, sed magis aliud in alio. Iuuat etiā panis cū papauere iniectus, uel cum rosa, cerusa, spuma uē argenti. Olfacere quoque uel serpillum, uel anethum nō alienum est. At si in præcordijs inflāmatio & dolor est, primò superimponenda sunt cataplasmata reprimētia, ne si calidiora fuerint, plus eō materiæ cōcurrat. Deinde ubi prima inflāmatio se remisit, tunc demū ad calida & humida ueniendum est, ut ea quæ remanserint, discutiant. Notæ uerò inflāmationis sunt quatuor, rubor & tumor, cū calore & dolore. Quo magis errauit Erasistratus, qui febrē nullā sine hac esse dixit. Ergo si sine inflāmatione dolor est, nihil imponendū est. Hunc enim statim ipsa febris soluit. At si neq; inflāmatio, neq; febris, sed tantum præcordiorū dolor est, protinus calidis & siccis fomentis uti licet. Si uerò lingua sicca est, & scabra, detergenda primum penicillo est ex aqua calida. Deinde ungēda mistis inter se rosa & melle. Mel purgat, rosa reprimat, simulq; siccescere nō sinit. At si scabra non est, sed arida, ubi pernicillo deterisa est, ungi rosa debet, cui ceræ sit paulum adiectum.

Remedia cōtra frigus, quod febrem præcedit.

CAP. XI.

SOlet etiam ante febres esse frigus, idq; uel molestissimū morbi genus est. Vbi id expectatur, omni potione prohibendus aeger est. Hæc enim paulo antè data multum

mali adijcit. Item maturius ueste multa tegendus est, admo-
uenda partibus his, pro quibus metuimus, sicca & calida
fomenta, sic, ne statim uehementissimi calores incipiāt, sed
paulatim increscant. Perfricandæ quoq; eæ partes mani-
bus unctis ex uetere oleo sunt, eiq; adijciendum aliquid ex
calefacientibus. Contentiq; medici quidam una frictione
etiam ex quolibet oleo sunt. In harum febrium remissioni-
bus, nonnulli tres aut quatuor sorbitionis cyathos, etiam-
num ultra manente febre, dant. Deinde, ea bene finita, resi-
ciunt stomachum cibo frigido, & leni. Ego tum hoc pu-
to tentandum, cum parum cibus semel, & post febre da-
tus prodest. Sed curiose perspicendum est, ne tēpus remis-
sionis decipiat. Sape enim in hoc quoq; genere ualeitudi-
nis iam minui febris uidetur, & rursus intenditur. Itaq; ei
remissioni credendum est, quæ etiam immoratur, & iacta-
tionē foctoremq; quendam oris (quem ὀσπ Græci uocāt)
minuit. Illud satis conuenit, si quotidie pares accessiones
sunt, quotidie paruum cibū dandum: si impares, post gra-
uiorem, cibum, post leuiorem, aquam mulsam.

Curatio horroris in febribus. CAP. XII.

Horror autem eas ferè febres antecedit, quæ certū ha-
bent circuitū, & ex toto remittuntur. Ideoq; tutissimæ
* maximeq; sunt * maximè quæ curationes admittunt. Nā ubi incerta
cur. tempora sunt, neq; alui ductio, neq; balneū, neq; uinū, ne-
que medicamentum aliud recte datur. Incertum est enim
quando febris uentura sit: ita fieri potest, ut si subito uene-
rit, summa in eo perniciēs sit, quod auxiliij causa sit inuen-
tum. Nihilq; aliud fieri potest, quàm ut primis diebus be-
ne abstineat eger, deinde sub decessu febris eius, quæ gra-
uissima est, cibūumat. At ubi certus circuitus est, facilius
omnia illa tentantur, quia facilius proponere nobis & ac-
cessionum

cessionum & decessionū uices possumus. In his autē cū ueterauerūt, utilis fāmes nō est. Primis tantūmodo diebus ea pugnandū est, deinde diuidēda curatio est, & antē horror, tū febris discutienda. Igitur cū primū aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit, dare ei oportet potui tepidā aquam, subsalsam, & uomere cum cogere. Nam ferē talis Vomitus. horror ab his oritur, quæ biliosa in stomacho resederunt. Item faciendū est, si proximo quoq; circuitu æquē cessit. Sæpe enim sic discutitur. Iamq; quod genus febris sit, scire licet. Itaq; sub expectatione proximæ accessionis, quæ instare tertia potest, deducendus in balneū est, dādaq; opera est, ut per tempus horroris in solio sit. Si ibi quoque senserit, nihilominus idem sub expectatione accessionis quartæ faciat, siquidē eo quoq; modo sæpe id discutitur: si nec balneum quidē profuit, ante accessionē allium edat, aut bibat calidā aquam cū pipere, siquidē ea quoq; assumpta calorem mouet, qui horrore nō admittit. Deinde eo modo, quo in frigore præceptū est, antequā inhorrescere possit, operiatur. Fomentisq; protinus ualidioribus totū corpus circundare conuenit, maximeq; inuolutis extinctis testis & titionibus. Si nihilominus horror perruperit, multo oleo calefacto inter ipsa uestimenta persundatur, cui æquē ex calefaciētibus aliquid sit adiectum, adhibeaturq; frictio, quā tam is sustinere poterit, maximeq; in manibus & pedibus, & spiritū ipse contineat, neq; desistendū est etiā si horror est. Sæpe enim pertinacia iuuantis, malū corporis uincit. Si quid euomuit, dāda aqua tepida, iterūq; uomere cogendus est, utendūq; eisdem est, donec horror finiatur. Sed præter hæc, ducenda aluus est, si tardius horror quiescet, siquidē id quoq; exonerato corpori prodest. Vltima quoq; post hæc auxilia sunt, gestatio et frictio. Cibus autē

in eiusmodi morbis maxime dandus est, qui mollem aluum præstet, caro glutinosa, uinum cum dabitur austerum.

Curatio quotidianæ febris. CAP. XIII.

HAEC ad omnes circuitus febrium pertinent, discernendæ tamen singulæ sunt, sicut rationem habent dissimilem: Si quotidiana est, triduo primo magnopere abstinere oportet, tum cibus altero quoque die uti. Si res inueterauerit, post febrem experiri balneum & uinum, magis quæ sit horrore sublato hæc superest.

Curatio tertianæ febris. CAP. XIII.

SI tertiana uerò, quæ ex toto intermittit, aut quartana est, medijs diebus & ambulationibus uti oportet, alijsq; exercitationibus & unktionibus. Quidam ex antiquioribus medicis Cleophātus, in hoc genere morborum, multo ante accessionē caput ægri multa calida aqua perfundeat, deinde uinum dabit. Quod quamuis pleraque eius uiri præcepta secutus est Asclepiades, recte tamen præterijt. Est enim anceps. Ipse, si tertiana febris est, tertio die post accessionem dicit aluum duci oportere, quinto post horrorem uomitum elicere, deinde post febrem (sicut illi mos erat) adhuc calidis dare cibum, & uinum. Sexto die in lectulo detineri. Sic enim fore, ne septimo die febris accedat. Id sæpe fieri posse uerisimile est. Tutius tamen est ut ipso ordine utamur. Tria remedia, uomitus, alui ductio- nis, uini potus per triduum, id est, die tertio, & quinto & septimo tentare, nec uinum nisi post accessionē die septimo bibat. Si uerò primis diebus discussus morbus non est, inciditq; in uetustatem, quo die febris expectabitur, in lectulo se contineat, post febrem perfricetur, tum cibo assumpto bibat aquam, postero die, quo cibo uacat & ab exercitatione unktioneq; aqua tantū cōtētus cōquiescat.

Et

Et id quidem optimum est. Si uero imbecillitas urgebit, & post febrem uinum, & medio die paulum cibi debeat assumere.

Curatio quartanæ febris.

C A P. X V.

EAdmodū finiatur, nisi primis diebus discussa est, diligē-
tius ab initio præcipiendū est, quid in ea debeat fieri. Igitur si cui cū horrore febris accessit, eaq; desijt, eodem die, & postero tertioq; cōtinere se debet, & aquā tantūmodo calidā primo die post febrē sumere, biduo proximo, quantum fieri potest, ne hanc quidē. Si quarto die cum horrore febris reuertitur, uomere, sicut antē præceptum est: deinde post febrē modicū cibū sumere, uini quadrantē. Postero tertioq; die abstinere, aqua tantummodo calida (si sitiet) assumpta: septimo die balneo frigus præuenire, abstinere, continere se debet, & aqua tantūmodo calida, si sitiet: ac tū ita * septimo die balneo frigus præuenire: si febris redie * nono
rit, ducere aluū: ubi ex eo corpus conquieuerit, inunctione uehemēter perfricari, eodē modo sumere cibū, & uinū, biduo proximo se abstinere, frictione seruata: decimo die rursus balneum experiri, & si postea febris accessit, æquē perfricari, uinū copiosius bibere: ac si proximū est, quies tot dierū, ut abstinētia cū cæteris quæ præcipiūtur, febrē tollant. Si uero nihilominus remanet, aliud ex toto sequēdum est curationis genus. Idq; agēdū, ut quod diu sustinēdū est, corpus facile sustineat. Quominus etiā curatio probari Heraclidis Tarētini debet, qui primis diebus ducēdā aluū, deinde abstinendū usq; in septimum diē dixit. Quod ut sustinere aliquis possit, tamē etiam febre liberatus uix refectiōni ualebit. Adeo si febris sæpius accesserit, con-

h 4 neuma

neum neque ante febrem, neque post eam tentandum erit, nisi interdum iam horrore discusso. Horror ipse per eadem quæ supra præscripta sunt, expugnandus. Deinde post febrem oportebit ungi, & uehementer perfricari, cibum & ualidum & fortiter assumere, uino uti quantum libebit, postero die cum satis quicuerit, ambulare, exerceri, ungi, perfricari fortiter, cibum accipere sine uino. Tertio die abstinere. Quo die uerò febrem expectabit, antè surgere, & exerceri, dareq; operam non oportet, ut in ipsam exercitationem tempus febris incurrat. Sic enim saepe illa discutitur. At si in opere occupauit, tum demum se recipere. In eiusmodi ualetudine medicamenta sunt, oleum, frictio, exercitatio, cibus, uinum. Si uenter astrictus est, soluendus est. Sed hæc faciliè ualidiores faciunt, si imbecillitas occupauit, pro exercitatione gestatio est. Si ne hanc quidem sustinet, adhibenda tamen frictio est: si hæc quoq; uehemens onerat, intra quietem, & unctionem, & cibum sistendum est, dandaq; opera est, ne qua cruditas in quotidianā id malum uertat. Nam quartana neminē iugulat, sed si ex ea facta quotidiana est, in malis aeger est. Quod tamen nisi culpa uel ægri uel curantis * nonnunquam fit.

* nunquam

Curatio duarum quartanarum. CAP. XVI.

AT si duæ quartanæ sunt, neq; hæ, quas proposui, exercitationes adhiberi possunt, aut ex toto quiescere opus est, aut si id difficile est, leuiter ambulare, considerare diligenter inuolutis pedibus & capite. Quoties febris accessit & desijt, cibum modicum sumere & uinū: reliquo tempore nisi imbecillitas urget, abstinere. Aut si duæ febres penè iunguntur, post utrāq; cibū sumere. Deinde uacuo tempore & moueri aliquid, & post unctionē cibo uti. Cum uerò uetus quartana raro, nisi uere soluatur, utique eo tempore

tempore attendendum est, ne quid fiat, quod ualitudinem impediatur. Prodestq; in uetere quartana mutare subinde uitus genus, à uino ad aquam, ab aqua ad uinū, à lenibus cibis ad acres, ab acribus ad lenes transire, esse radicē, deinde uomere, iure uel pulli gallinacci uentrem resolvere, oleū ad frictiones adijcere, calefacientia ante accessionem sorbere, uel aceti cyathos duos, uel unū synapis, cū tribus Græci uini falsi, uel musta paribus portionibus, et in aqua diluta, piper, castoreū, laser, myrrham. Per hæc enim similiaq; corpus agitandū est: ut moueatur ex eo statu quo detinetur. Si febris quieuit, diu meminisse eius dici conuenit, eoq; uitare frigus, calorem, cruditatem, lassitudinē. Facile enim reuertitur, nisi à sano quoq; aliquandiu timetur.

Curatio quotidianæ febris, quæ ex quartana facta sit.

CAP. XVII.

AT si ex quartana quotidiana facta est, cum id uitio inciderit, per biduum abstinere oportet, frictione uti, aquam tantummodo uesperis potui dare, tertio die sæpe fit, ne febris accedat, sed siue fuit, siue non fuit, cibus post accessionis tempus est dandus: at si manet, per biduū abstinentia, quanta maxime imperari corpori potest, frictione quotidie utendum est.

De tribus insaniæ generibus, & primo de eius curatione, quæ à Græcis *ῥεσιν* dicitur.

CAP. XVIII.

ET febrium quidem ratio exposita est. Super sunt uerò alij corporis affectus, qui huic superueniunt, ex quibus eos, qui certis partibus assignari non possunt, protinus iungam. Incipiam ab insania, primamq; huius ipsius partem aggrediar, quæ & acuta, & in febre est, Græci *ῥεσιν* appellant. Illud ante omnia scire oportet, inter-

h s dum

dum in acceſſione ægros deſipere, & loqui aliena. Quod non quidem leue eſt, neque incidere poteſt, niſi in febre uehementi, non tamen æquè peſtiſerum eſt. Nam plerunq; breue eſſe conſueuit, leuatoq; acceſſionis impetu, protinus mens redit. Neque id genus morbi remedium aliud deſiderat, quàm quod in curanda febre præceptũ eſt. Phrenitis uerò tum demum eſt, cum continua dementia eſſe incipit, aut cum æger quamuis adhuc ſapiat, tamẽ quaſdam uanas imagines accipit: perfectã eſt, ubi mens illis imaginibus addicta eſt. Eius autem plura genera ſunt. Siquidem ex Phreneticis alij hilares, alij triſtes ſunt, alij facilius cõtinentur, & intra uerba deſipiunt, alij conſurgunt, & uiolenter quædam manu faciunt, atq; ex his ipsis alij nihil niſi impetu peccant, alij etiam artes adhibent, ſummamq; ſpem ſanitat̃s in captandis maiorum operum occaſionibus præbent, ſed exitu deprehenduntur. Ex his autẽ eos qui intra uerba deſipiunt, aut leuiter etiam manu peccant, onerare aſſerioribus coërcitionibus ſuperuacuum eſt. Eos uerò, qui uiolentius ſe gerunt, uincire conuenit, ne uel alteri uel ſibi noceant. Neq; credendum eſt, ſi uinctus aliquis, dum leuari uinculis cupit, ſanũ iam ſe ſingat, quamuis prudenter & miſerabiliter loquatur, quoniam is dolus inſanientis eſt. Ferè uerò antiqui tales ægros in tenebris habebant, eò quòd eis contrarium eſſet exterrear̃i, & ad quietem animi tenebras ipſas conferre aliquid iudicabant. At Aſclepiades, tanquam tenebris ipſis terrentibus, in lumine habendos eſſe dixit: neutrum tamen perpetuum eſt. Alium enim lux, alium tenebræ magis turbant, reperiunturq; in quibus nullum diſcrimen deprehendi uel hoc, uel illo modo poſſit. Optimum itaq; eſt utrunq; experiri, & habere eum, qui tenebras horret, in luce, eum qui lucem

lucem, in tenebris. At ubi nullum tale discrimen est, aeger
 si vires habet, loco lucido, si non habet, obscuro continen-
 dus est. Remedia uerò adhibere, ubi maxime furor urget,
 superuacuum est, simul enim febris quoq; increscit. Itaq;
 tum nihil nisi continendus aeger est. Vbi uerò res patitur,
 festinanter subueniendum est. Asclepiades perinde esse di-
 xit, his sanguinem mitti, ac si trucidetur: rationē hanc se-
 cutus, quòd neq; insania esset, nisi febre intentā, neq; san-
 guis, nisi in remissione eius rectè mitteretur. Sed ipse in his
 somnum multa frictione quæsiuit, cum & intentio febris
 somnū impediat, & frictio non nisi in remissione eius uti-
 lis sit. Itaq; hoc quoq; auxilium debuit præterire. Quid
 igitur est? Multa in præcipiti periculo rectè fiunt, aliās
 omittenda. Et continuata quoq; febris habet tempora, qui-
 bus etsi non remittit, non tamen crescit. Estq; hoc, ut non
 optimum, sic tamen secundum remedij *genus. Quod si ui *tempus
 res ægri patiantur, sanguis quoq; muti debet. Nec minus
 deliberari potest, an aluius ducēda sit, tum interposito die
 conuenit caput ad cutē tondere, deinde aqua fouere in qua
 uerbenæ aliquæ decoctæ sint, uel ex reprimentibus: aut
 prius fouere, deinde tondere & iterum fouere, ac nouissi-
 me rosa caput naresq; implere, offerre etiam naribus ru-
 tam, ex aceto contritam, mouere sternutamēta medicamen-
 tis in id efficacibus. Quæ tamen faciēda sunt in his, qui-
 bus vires non desunt. Si uerò imbecillitas est, rosa tantum
 caput, adiecto serpyllo, similiq; aliquo madefaciendū est.
 Vtiles etiam in quibuscunq; uiribus herbæ duæ sunt, So-
 lanum & Muralis, simul ex utraq; succo expresso caput
 impleatur, cum se febris remiserit, frictione utendum est,
 parcius tamen in his, qui nimis hilares, quàm in his qui
 nimis tristes sunt. Aduersus omnium autem sic insaniē-
 tium

tium animos, gerere se pro cuiusque natura necessarium est. Quorundam enim uani metus leuandi sunt, sicut in homine prædiuite famem timente * accidit, cui subinde falsæ hereditates nunciabantur. Quorundam audacia coercenda est, sicut in his fit, in quibus continendis plagæ quoque adhibentur. Quorundam etiam intempestiuus risus et ob iurgatione et minis prohibendus est. Quorundam discutiendæ tristes cogitationes, ad quod symphoniarum, et cymbala, strepitusque proficiunt. Sæpius tamen assentiendum, quam repugnandum est, paulatimque et non euidenter ab his, quæ stultè dicuntur, ad meliora mens eius abducenda est. Interdum etiam elicienda ipsius intentio, ut fit in hominibus studiosis literarum, quibus liber legitur, aut rectè, si delectantur, aut perperam, si id ipsum eos offendit. Emendando enim, conuertere animum incipiunt. Quinetiam recitare, si qua meminerunt, cogendi sunt. Ad cibum quoque quosdam non desiderantes reduxerunt hi, qui inter epulantes eos collocauerunt. Omnibus uerò sic affectis, somnus et difficilis, et præcipuè necessarius est. Sub hoc enim plerique sanescunt. Prodest ad id, atque etiam ad mentem ipsam componendam, crocinum unguentum cum irino in caput datum. Si nihilominus uigilant hi, quidam somnum moliuntur, potui dando aquam, in qua papauer, aut hyoscyamos decocta sit: alij mandragoræ mala puluino subiiciunt, alij uel anomum, uel sycamuni lacrymam fronti inducunt. Hoc nomen apud medicos reperio. Sed cum Græci morum sycamunum appellant, mori nulla lacryma est. Sic uerò significatur lacryma arboris in Aegypto nascentis, quam ibi morosycon appellant. Plurimum decoctis papaueris corticibus, ex ea aqua subinde spongia os, et caput fouent. Asclepiades ea superuacua esse dixit, quoniã in lethargum

thargum saepe * conuerterent. Præcipit autem ut primo * cōpellerent
 die à cibo, potione, somno abstinere, uespere ei dare=
 tur potui aqua, tunc frictio admoueretur lenis, ita ut ne
 manum quidem qui fricaret, uehementer imprimeret: po=
 stero deinde die ijsdem omnibus factis, uespere ei daretur
 sorbitio * ex aqua, rursusq; frictio adhiberetur. Per hanc * & aqua
 enim nos consecuturos, ut somnus accedat. Id interdū fit,
 & quidem adeo, ut illo confitente nimia frictio etiam le=
 thargi periculum afferat. Sed si sic somnus non accessit,
 tum demum illis medicamentis accersendus est, habita sci=
 licet eadem moderatione, quæ hic quoq; necessaria est, ne
 quem obdormire uolumus, excitare postea non possimus.
 Confert etiam aliquid ad somnum Silanus iuxta cadens, Silanus.
 uel gestatio post cibum & noctu, maximeq; suspensi le=Georgius Val,
 cti motus. Neque alienum est, si neque sanguis antè mis=Sillanū pro ri-
 sus est, neque mens constat, neque somnus accedit, occipi=uo exponit.
 tio inciso cucurbitulam admouere. Quæ quia leuat mor=
 bum, potest etiam somnum facere. Moderatio autem in ci=
 bo quoque adhibenda. Nam neque implendus æger est,
 ne insaniat, neque ieiunio utique uexandus est, ne imbe=
 cillitate in cardiacum incidat. Opus est autem cibo infir=
 mo, maximeq; sorbitione, potione aquæ mulsæ, cuius ter=
 nos cyathos bis hyeme, quater æstate dedisse satis est. Al=
 terum genus insanix est, quod spatium longius recipit,
 quia ferè sine febre incipit, leues deinde febriculas exci=
 tat, & consistit in tristitia, quam uidetur bilis atra con=
 trahere. In hac utilis detractio sanguinis est. Si quid hanc
 prohibet, prima est abstinencia, secunda per album uera=
 trum uomitumq; purgatio, post utrumlibet adhibenda
 bis die frictio est. Si magis ualet, frequens etiam exercita=
 tio. In ieiuno uomitus, cibus sine uino dandus ex media
 materia

materia est. Quam quoties posuero, scire licet etiam ex infirmissima dari posse, dum ne ea sola quis utatur, ualentissima tantummodo esse remouenda. Præter hæc seruanda aliud est quam tenerrima, remouendi terrores, & potius bona spes afferenda, querenda delectatio ex fabulis ludisq; quibus maximè capi sanus assueuerat. Laudanda si qua sunt ipsius opera, & ante oculos eius ponenda. Leuiter obiurganda uana tristitia. Subinde admonendus in his ipsis rebus, quæ sollicitant, cur non potius lætitiæ, quam solitudinis causa sit. Si febris quoque accessit, sicut aliæ febres curanda est. Tertium insanie genus est ex his longissimum, adeo ut uitam ipsam non impediat, quod robusti corporis esse consuevit. Huius autem ipsius species duæ sunt. Nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualè insanientem Aiace uel Orestem poetarum fabulæ ferunt: quidam animo desipiunt. Si imagines fallunt, ante omnia uidendum est, tristes an hilares sint. In tristitia nigrum ueratrū deiectionis causa, in hilaritate album, ad uomitū excitandū dari debet. Idq; si in potione non accepit, panis adiiciendum est, quo facilius fallat. Nam si bene se purga uerit, ex magna parte morbum leuabit. Ergo etiam si semel datum ueratrum, parū profecerit, interposito tempore iterum dari debet. Neq; ignorare oportet, leuiorem esse morbum cum risu, quam serio insanientium. Illud quoq; perpetuum in omnibus morbis, ubi ab inferiore parte purgandus aliquis est, uentrē eius antè soluendum esse: ubi à superiore, comprimendum. Si uerò consilium insanientē fallit, tormentis quibusdam optime curatur. Vbi perperam aliquid dixit, aut fecit, fame, uinculis, plagis coercendus est. Congendus est & attendere, & ediscere aliquid, & meminisse. Sic enim fiet, ut paulatim metu cogatur considerare quid

quid faciat. Subitò etiam terreri & expauescere, in hoc morbo prodest. Et ferè quicquid animum uehemèter perturbat. Potest enim quædam fieri mutatio, cum ab eo statu mens in quo fuerat, abducta est. Interest etiã si ipse sine causa subinde rideat, an mœstus, dimissusq; sit. Nam de mentis hilaritas terroribus his (de quibus suprâ dixi) melius curatur. Si nimia tristitia est, prodest lenis, sed multa bis die frictio. Item per caput aqua frigida infusa, demissumq; corpus in aquam & oleum. Illa cõmunia sunt, insanientes uehementer exerceri debere, multa frictione uti, neq; pinguem carnem, neq; uinum assumere, cibis uti post purgationẽ ex media materia, quàm leuissimis. Non oportere esse uel solos, uel inter ignotos, uel inter eos, quos aut contemnant, aut negligant, mutare debere regiones, & si mens redit annua peregrinatione esse iactãdos. Rarò, sed aliquãdo tamẽ, ex metu deliriũ nascitur. Quod genus insanientiũ specie similiq; uictus genere curadũ est, præter quàm quòd in hoc insanie genere solo rectè uinũ datur.

Cardiaci morbi curatio.

CAP. XIX.

Hvic morbo præcipuè contrarium est id genus, quod Cardiacum à Græcis nominatur, quamuis sæpe ad eum phrenetici transeunt. Siquidem mens in illis labat, in hoc cõstat. Id autẽ nihil aliud est, quàm nimia imbecillitas corporis, quod stomacho languente, immodico sudore digeritur. Licetq; protinus scire id esse, ubi uenarũ exigui, imbecilliq; pulsus sunt. Sudor autẽ supra consuetudinem, & modo & tempore, ex toto thorace & ceruicibus, atq; etiam capite prorumpit, pedibus tantummodo & cruribus siccioribus atque frigentibus. At ubi id morbi genus est, curatio prima est, supra præcordia imponere quæ reprimant cataplasmata: secunda, sudorẽ prohibere. Id præstat

stat acerbum oleum uel rosa, uel melinum aut myrticum:
 Quorum aliquo corpus leuiter perungendum, ceratumq;
 ex aliquo horum tum imponendū est. Si sudor uincit, deli-
 nendus homo est, uel gypso uel argenti spuma, uel cimolia
 creta, uel etiam subinde horū puluere respergendus. Idem
 præstat puluis ex contritis aridi myrti uel rubi folijs, aut
 ex austeri, & boni uini arida fece. Pluraque similia sunt,
 quæ si desunt, satis utilis est quilibet ex uia puluis inie-
 ctus. Super hæc uerò quo minus corpus insudet, leui ueste
 debet esse contactus loco non calido, fenestris patentibus,
 sic, ut perflatus quoq; aliquis accedat. Tertium auxilium
 est imbecillitati iacentis, uino ciboq; succurrere. Cibus nō
 multus quidem, sed sæpe tamen nocte ac die dandus est, ut
 nutriat, neq; oneret. Is esse debet ex infirmissima materia,
 & stomacho aptus. Nisi autem necesse est, ad uinum festi-
 nare non oportet. Si uerendum est ne deficiat, tum & in-
 trita ex hoc, & hoc ipsum austerum quidem, sed tamen te-
 nue meracum. Egeliū subinde & liberaliter dandum est
 adiecta polenta, si modo is æger parum cibi assumit. Idq;
 uinum esse debet, neq; nullarum uirium, neq; ingentium:
 recteq; tota die ac nocte, uel tres heminas æger bibet. Si
 uastius corpus est, plus etiam. Si cibū nō accipit, perunctū
 antè perfundere aqua frigida cōuenit, & tum dare. Quòd
 si stomachus resolutus parum continet, & ante cibum &
 post eum, sponte uomere oportet, rursusq; post uomitum,
 cibū sumere. Si ne id quidē manserit, sorbere uini cyathū,
 interpositaq; hora sumere alterum, si id quoq; stomachus
 reddiderit, totū corpus bulbis cōtritis superillinendū est.
 Qui ubi inaruerunt, efficiunt, ut uinum in stomacho con-
 tineatur, exq; eo toti corpori calor, uenisq; uis redeat.
 Vltimū auxilium est, in aluum ptisanæ uel alicæ cremorē
 ex

ex inferioribus partibus *indere, siquidem id quoq; uires *inijcere
tuetur. Neq; alienum est, naribus quoq; æstuantis admo=
uere, quod reficiat, id est rosam, et uinum. Et si qua in ex=
tremis partibus frigent, unctis & calidis manibus fouere.
Per quæ si consequi potuimus, ut & sudoris impetus mi=
nuatur, et uita prorogetur, incipit iam tempus ipsum esse
præsidio. Vbi in tuto esse uidetur, uerendum est tamen, ne
ad eandem imbecillitatem citò recidat. Itaq; uino tantum
remoto, quotidie ualidiorem cibum debet assumere, donec
satis uirium corpori redeat.

De Lethargo, & eius curatione. CAP. XX.

Alter quoq; morbus est, aliter phrenetico contrarius.
In illo difficilis somnus, prompta ad omnē audaciam
mens est: at in hoc marcor, & inexpugnabilis penè dor=
miendi necessitas (ληθαργος Græcè nominant) atq; id quoq;
genus acutum est, & nisi succurritur, celeriter iugulat.
Hos ægros quidam subinde excitare nituntur, admotis his,
per quæ sternutamenta euocantur, & his, quæ odore fœdo
mouent, qualis est pix cruda, lana succida, piper, ueratrū,
castoreum, acetum, allium, cepa, iuxta etiam galbanum
incendunt, aut pilos, aut cornu ceruinum. Si id non est,
quodlibet aliud. Hæc enim cū comburuntur, odorem fœ=
dum mouent. Tharrias uerò quidam accessionis esse id ma=
lum dixit, leuariq; cū ea decessit. Itaq; eos qui subinde
excitant sine usu, male habere. Interest autē in decessione
expergiscatur æger, an cū febris non leuetur, aut leuata
quoq; ea somnus urgeat. Nam si expergiscitur, adhibere
ei ut sopito superuacuum est. Neq; enim uigilādo melior
fit, sed per se, si melior est, uigilat. Si uerò continēs ei so=
mnus est, utiq; excitādus est, sed his temporibus quibus fe=
bris leuissima est, ut & excernat aliquid, et sumat. Excitat
i autem

autem ualidissimè repente aqua frigida infusa post remissionem. Itaq; perunctū oleo multo corpus tribus aut quatuor amphoris totum per caput perfundendum est. Sed hoc utemur, si equalis agro spiritus erit, si mollia præcordia. Sin aliter hæc erunt, ea potiora, quæ suprâ comprehensa sunt. Et quod ad somnum quidem pertinet, commodissima hæc ratio est. Medendi autē causa caput radendū, deinde postea fouendū est aqua, in qua laurus aut ruta decocta sit. Altero die imponendum castoreū, aut ruta ex aceto contrita, aut lauri bacca, aut hedera cū rosa & aceto. Præcipueq; proficit & ad excitandum hominem naribus admotum, & ad morbū ipsum depellendum capiti frōti ue impositum sinapi. Gestatio etiam in hoc morbo prodest, maximeq; opportune cibus datus, id est in remissione, quanta maxime inueniri poterit. Aptissima autē sorbitio est, donec morbus decrescere incipiat: sic, ut si quotidie grauis accessio est, hæc quotidie detur. Si alternis, post grauiorē sorbitio, post leuiorem, mulsa aqua. Vinū quoq; cum tempestiuo cibo datū, non mediocriter adiuuat. Quod si post longas febres eiusmodi torpor corpori accessit, cætera eadem seruanda sunt. Ante accessionem autem tribus quatuor ue horis castorum (si uenter astrictus est) mixtum cum scamonea: si non est, per se ipsum cum aqua dandum est. Si præcordia mollia sunt, cibus utendum est plenioribus. Si dura, in ijsdem sorbitionibus subsistendum, imponendūq; est præcordijs, quod simul & reprimat, & emolliat.

De Aqua inter cutem, hoc est Hydropico morbo.

C A P. XXI.

Sed hic quidem acutus est morbus. Longus uerò fieri potest eorum, quos aqua inter cutem male habet, nisi primis diebus discussus est, ὅς τε Græci uocāt. Atq; eius tres

tres species sunt. Nam modò uentre uehementer intento, creber intus ex motu spiritus sonus est. Modò corpus inaequale est, tumoribus aliter aliterq; per totum id orientibus. Modò intus in unum aqua contrahitur, et moto corpore ita mouetur, ut impetus eius conspici possit. Primum *τυμπενίτην*, Secundum *λευκροφλεγματικὴν* uel *ὑποσφοδρὰν*, Tertium *ἀσκήτην* Græci nominant. Communis tamen omnium est humoris nimia abundantia, ob quam ne ulcera quidem in his ægris facillè sanescunt. Sæpe uerò hoc malum per se incipit. Sæpe alteri uetusto morbo, maximeq; quartanæ superuenit. Facilius in seruis, quàm in liberis tollitur, quia cum desideret famem, sitim, mille alia tædia, longamq; patientiam, promptius his succurritur, qui facillè coguntur, quàm quibus inutilis libertas est. Sed ne hi quidè, qui sub alio sunt, si ex toto sibi temperare nō possunt, ad salutem perducuntur. Ideo que non ignobilis medicus, Chrysippi discipulus, apud Antigonum regem, amicum quēdam eius notæ intemperantiæ, mediocriter eo morbo implicitum negauit posse sanari. Cumq; alter medicus Epirotes Philippus se sanaturum polliceretur, respondit illum ad morbum ægri respicere, se ad animum. Neq; eum res sefellit. Ille enim cum summa diligētia non medici tantummodo, sed etiam regis custodiretur, tamen malagmata sua deuorando, bibēdoq; suam urinam in exitium se præcipitauit. Inter initia tamen non difficilima curatio est, si imperata sunt corpori, quies, sitis, inedia. At si malū inueterauerit, non sine magna molestia discutitur. Metrodorum tamen Epicuri discipulum referunt, cum hoc morbo tentaretur, neq; æquo animo ferret necessariam sitim, ubi diu abstinuerat, bibere solitum, deinde euomere. Quòd si redditur quicquid receptum est, multum tædio demit: si à stomacho

* aliquid

* ut ex his ali-
qd detur, præ-
stanter id deco-
quendum

retentum est, morbum auget. Ideoque in quolibet tentandum non est. Sed si febris quoque est, hæc in primis submouenda est per eas rationes, per quas huic succurri posse propositum est. Si sine febre aeger est, tum demum ad ea ueniendum est, quæ ipsi morbo mederi solent. Atque hic quoque quæcunque species est, si nondum nimis occupauit, iisdem auxilijs opus est. Multum ambulandum, currendum * aliquando est. Superiores maximè partes sic perfricandæ, ut spiritum ipse contineat, euocandus est sudor non exercitatione tantummodo, sed etiã in arena calida, uel laconico, uel clibanò, simulibusque alijs, maximeque utiles naturales et siccæ sudationes sunt, quales super Baias habemus in myrtetis: balneum atque omnis humor alienus est. Ieiuno rectè catapotia dantur facta ex absynthij duabus, myrrhæ tertia parte. Cibus esse debet ex media quidè materia, sed tamen generis durioris. Potio non ultra danda est, quàm ut uitam sustineat, optimaque est, quæ urinam mouet. Sed id ipsum tamen molliri cibo, quàm medicamento melius est. Si tamen res coget, * ex his aliquid, quæ id præstent, erit decoquendum, eaque aqua potui danda. Videntur autè hanc facultatem habere iris, nardum, crocum, cinnamum, amomum, cassia, myrrha, balsamum, galbanum, ladanum, cenanthe, panace, cardamomum, hebenus, cupressi semen, uua tyminia, quam *σαφίρα ἀγρία* Græci nominant: abrotanum, rosæ folia, acorum, amaræ nuces, tragoriganum, styrax, costum, iunci quadrati, et rotundi semen, illud cyperon, *χοῖρον* hoc Græci uocant. Quæ quoties posuero, non quæ hic nascuntur, sed quæ inter aromata afferuntur, significabo. Primo tamen quæ leuissima ex his sunt, id est rosæ folia, uel nardi spica, tentanda sunt. Vinum quoque utile est et austerum, sed quàm tenuissimum. Commodum est etiam lino quotidie uen

uentrem metiri, & qua comprehendit aluum, notam imponere, postero die uidere, si plenius corpus sit, an extenuetur. Id enim quod tenuatur, medicinam sentit. Neque alienum est metiri & potionem eius & urinam. Nam si plus humoris excernitur, quam assumitur, ita demum secundæ ualitudinis spes est. Asclepiades in eo, qui ex quartana in hydropa deciderat, se abſtinentia bidui & frictione uſum, tertio die iam & febre & aqua liberato, cibum & uinum dediffe, memoriæ prodidit. Haftenus communiter de omni ſpecie dici poteſt. Si uehementius malum eſt, diducenda ratio curandi eſt. Ergo ſi inflammatio & ex ea dolor creber eſt, utilis quotidianus aut alterno quoque die poſt cibum uomitus eſt. Fomentis ſiccis, calidisq; utendum eſt. Si per hæc dolor non finitur, neceſſariæ ſunt ſine ferro cucurbitulæ. Si ne per hæc quidem tormentum tollitur, incidenda cutis eſt, & tum his utendum. Vltimum auxilium eſt, ſi cucurbitulæ nihil profuerunt, per aluum infundere copioſe aquam calidam, eamq; recipere. Quinetiam quotidie ter quaterue opus eſt, uti frictione uehementi, cum oleo & quibuſdam caleſcientibus. Sed in hac frictione à uentre abſtinendū eſt. Imponendū uerò in eum crebrius ſinapi, donec cutem erodat, ferramentiſque candentibus pluribus locis uenter exulcerandus eſt, & ſeruanda ulcera diutius. Vtiliter etiam ſcilla cocta delinitur cutis, ſed diu poſt hæc inflammationes abſtinendum eſt ab omnibus inflantibus. At ſi id uitium eſt, cui leucophlegmatias nomen eſt, eas partes quæ tument, ſubiicere ſoli oportet, ſed non nimium, ne febricula incidat: ſi is uehementior eſt, caput uelandum eſt, utendumque frictione madefactis tantum manibus aqua, cui ſal & nitrum & olei paulum ſit adiectum, ſic ut aut pueriles, aut muliebres manus ad-

hibeantur, quo mollior earum tactus sit. Idq; si uires patiuntur, ante meridiem tota hora, post meridiem semihora fieri oportet. Vtilia etiam sunt cataplasmata, quæ reprimunt, maximeq; si corpora teneriora sunt. Incidendum quoq; est super talū quatuor ferè digitis ex parte interiore, qua per aliquot dies frequēs humor feratur, atq; ipsos tumores incidere altis plagis oportet. Concutiendum que multa gestatione corpus est: atque ubi inductæ uulneribus cicatrices sunt, adijciendum & exercitationibus est, & cibis, donec corpus ad pristinum habitum reuertatur. Cibus ualens esse debet, & glutinosus, maximeq; caro. Vinum (si per stomachum licet) dulcius. Sed ita, ut inuicem biduo triduo ue, modò aqua, modò id bibatur. Prodest etiā lactucae marinæ (quæ grandis iuxta mare nascitur) semen, cum aqua potui datum. Si ualens est qui id accipit, ei scilla cocta (sicut suprà dixi) delinitur. Autoresq; multi sunt inflatis uescis pulsandos tumores esse. Si uero id morbi genus est, quo in uterum multa aqua contrahitur, ambulare, sed magis modicè oportet, malagma quod digerat impositum habere, idq; ipsum super imposito triplici panno, fascia non nimū tamen uehementer astringere. Quod à Tharria profectum, seruatum esse à pluribus uideo. Si iecur aut lienem affectum esse manifestum est, ficum pinguem cōtusam adiecto melle superponere. Si per talia auxilia uenter non siccatur, sed humor nihilominus abūdat, celeriore uia succurrere, ut is per uentrem ipsum emittatur. Neque ignoro Erasistrato displicuisse hanc curādi uiam. Morbum enim hunc iocineris putauit. Ideoq; ita illum esse sanandum, frustra q; aquam emitti, quæ uitiato illo subinde nascatur. Sed primum non huius uisceris unius hoc uitium est. Nam sple ne affecto, & in totius corporis malo habitu fit: deinde, ut

ut inde cœperit, tamen aqua nisi emittitur, quæ contra naturam ibi subsistit, & iocineri & cæteris * interiori- * inferiori- bus partibus nocet. Conuenit' que corpus nihilominus esse bus curandum. Neque enim sanat emissus humor, sed medicina locum facit, quam intus inclusus impedit. Ac ne illud quidem in controuersiam uenit, quin non omnes in hoc morbo sic curari possint, sed iuuenes robusti, qui uel ex toto carent febre, uel certè satis liberales internusiones habent. Nam quorum stomachus corruptus est, qui'ue ex atra bile huc deciderunt, quiq; malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non sunt. Cibus autem quo die primum humor emissus est, superuacuuus est, nisi si uires desunt. Insequentibus diebus & his uinum meracius quidem, sed non ita multum dari debet, paulatim' que euocandus æger est ad exercitationes, frictiones, solem, sudationes, nauigationes, & idoneos cibos, donec ex toto conualescat. Balneum rarum res amat, frequentiore in ieiunio uomitum. Si æstas est, in mare natare commodum est. Vbi conualuit aliquis, diu tamen alienus ei ueneris usus est.

De Tabæ, & eius speciebus, & curationibus.

CAP. XXII.

Dutius sæpe & periculosius Tabes eos male habet, quos inuasit. Atq; huius quoq; plures species sunt. Vna est, qua corpus nō alitur, & naturaliter semper aliquibus decedentibus, nullis uerò in eorum locum subeuntibus, summa macies oritur, & nisi occurritur, tollit: & hoc quæ hanc Græci uocant. Ea duabus fere de causis incidere consuevit. Aut enim nimio timore aliquis minus, aut auditate nimia plus quàm debet, assumit: ita uel quod deest, infirmat: uel quod superat, corrumpitur. Altera species est,

quàm Græci καχεξία appellat, ubi malus corporis habitus est, ideoq; omnia alimenta corrumpuntur. Quod ferè fit, cum longo morbo uitiata corpora, etiam si illo uacant, refectionem tamen non accipiunt, aut cum malis medicamentis corpus affectum est, aut cum diu necessaria defuerunt, aut cum inusitados & inutiles cibos aliquis assumpsit, aliquid uesimile incidit. Huic præter tabem illud quoq; nonnunquam accidere solet, ut per assiduas pustulas aut ulcera summa cutis exasperetur, uel aliquæ corporis partes intumescant. Tertia est, λόγæq; periculosissima species, quam Græci φθίσις nominauerunt. Oritur ferè à capite, inde in pulmonem destillat: huic exulceratio accedit, ex hac febricula leuis fit, quæ etiam cum quieuit, tamen & repetit. Frequens tussis est, pus excreatur, interdum cruentum aliquid. Quicquid excreatum est, si in ignem impositum est, mali odoris est. Itaq; qui de morbo dubitant, hac nota utuntur. Cum hæc genera tabis sint, animaduertere primum oportet, quid sit in quo laboratur. Deinde, si tantummodo non ali corpus apparet, causam eius attendere, & si cibi minus aliquis quàm debet, assumit, adijcere, sed paulatim, ne si corpus insuetum, subita multitudine onerauerit, concoctionem impediat. Si uerò plus iusto quis assumere solitus est, abstinere uno die, deinde ab exiguo cibo incipere, quotidie adijcere, donec ad iustum modum perueniat. Præter hæc conuenit ambulare locis quàm minime frigidis, sole uitato, per manus quoq; exerceri. Si infirmior est, gestari, ungi, perfricari, si potest, maximè per seipsum, sæpius eodem die, & ante cibum & post eum sic, ut interdum oleo quædam adijciuntur calefacientia, donec insudet. Prodestq; ieiuno prehendere per multas partes cutem, & attrahere, ut relaxetur, aut imposita resina & abducta subinde idem

idem facere. Vtile est etiam interdum balneum, sed post cibum exiguum. Atq; in ipso solio recte cibi aliquid assumitur, aut si sine hoc frictio fuit, post eā protinus. Cibi uerò esse debent ex his, qui facile concoquuntur, qui maxime alunt. Ergo uini quoq; sed austeri necessarius usus est, mouenda urina. At si malus corporis habitus est, primum abstinendū est, deinde aluus ducenda, tum paulatim cibi dandi, adiectis exercitationibus, unctionibus, frictionibus. Vtilius his frequens balneum est, sed ieiunis etiam usq; ad sudorē. Cibus uerò opus est copiosis, uarijs, boni succi, quiq; etiam minus facile corrumpantur, uino austero. Si nihil reliqua proficiunt, sanguis mittendus est, sed paulatim, quotidieq; pluribus diebus, cum eo, ut cætera quoq; eodē modo seruentur. Quod si mali plus est, et uera phthisis est, inter initia protinus occurrere necessariū est. Neq; enim facile is morbus cum inueterauerit, euincitur. Opus est, si uires patiūtur, longa nauigatione, cæli mutatione, sic, ut densius quàm id est, ex quo discedit æger, petatur. Ideoq; aptissimè Alexādrīam ex Italia itur. Fereq; id posse inter principia corpus pati debet, cum hic morbus ætate firmiſſima maximè oriatur, id est ab anno duodecimo ad annum quintum et trigesimum. Si id imbecillitas non sinit, nauetamen non longe gestari commodissimum est. Si nauigationem aliqua res prohibet, lectica, uel alio modo corpus dimouendum est, tum à negotijs abstinendū est, omnibusq; rebus, quæ sollicitare animum possunt, somno indulgendū, cauendæ destillationes, ne si quid cura leuaret, exasperet, et ob id uitanda cruditas, simulq; sol et frigus. Os obtegendum, fauces uelandæ, tussicula suis remedijs finienda, et quàm diu quidem febricula incurſat, huic interdū abstinētia, interdum etiam tempestiuus cibus medendū. Eoq; tem-

pore bibenda aqua. Lac quoq; quod in capitis doloribus, & in acutis febribus, & per eas facta nimia sitis, siue præcordia tument, siue biliosa urina est, siue sanguis fluxit, pro ueneno est, in phthisi tamen, sicut in omnibus longis difficilibusq; febribus, rectè dari potest. Quod si febris aut nondum incurSAT, aut iam remisit, recurrendum est ad modicas exercitationes, maximeq; ambulationes, item lenes frictiones. Balneum alienum est. Cibus esse debet primo acer, ut allium, porrum, id'que ipsum ex aceto, uel ex eodem intubus, ocymum, lactuca. Dein lenis, ut sorbitio ex ptisana, uel ex alica, uel ex amylo, lacte adiecto. Idem oryza quoque, & si nihil aliud est, far præstat. Tum inuicem, modò his cibus, modò illis utendum est. Adjiciendaq; quædam ex media materia, præcipueq; uel ex aprugna, cerebellū, uel pisciculus, & his similia. Farina etiam cum seuo ouillo, caprino ue mista, deinde incocta, pro medicamento est. Vinum assumi debet lene, austereum. Haftenus nō magna mole pugnatur. Si uehemētior noxa est, ac neq; febricula neq; tuſſis quiescit, tenuariq; corpus apparet, ualidioribus auxilijs opus est. Exulcerandus est ferro candēti, uno loco sub mento, altero in gutture, duobus ad mammam utranq; item sub imis ossibus scapularum (quas ὀστέα Græci uocant) sic, ne sanescere ulcera sinamus, nisi tuſſi finita. Cui per se quoq; medendum esse, manifestū est. Tunc ter quaterq; die uehemēter extremæ partes perfricandæ, thorax leui manu pertractandus, post cibum intermittenda hora, & perfricanda crura, brachiaq;. Interpositis denis diebus demittendus est æger in solium, in quo sit aqua calida, & oleū: ceteris diebus bibenda aqua, tum & uinum: si tuſſis nō est potui frigidum dandum, si æstas est, egelidum. Vtile est etiā cibos in remissionibus quotidie dari

dari, frictiones, gestationesq; similiter adhiberi: * itemq; * eadē acria acria quarto aut quinto die sumere, interdum herbam sanguinalem ex aceto uel plantaginem esse. Medicamentum etiam est, uel plantaginis succus per se, uel marubiū ex melle concoctum, ita ut illius cyathus sorbeatur, huius cochleare plenum paulatim delingatur, uel inter se mista & incocta resinae terebinthinae pars dimidia, butyri & mellis pars altera. Præcipua tamen ex his omnibus sunt uictus, uehiculum, & nauis, & sorbitio. Aluus cita utiq; uitanda est. Vomitus in hoc morbo si frequens est, perniciosus est, maximeq; sanguinis. Qui meliusculus esse cœpit, adiungere debet exercitationes, frictiones, cibos, deinde, ipse se, suppresso spiritu, perfricare, diu abstinere à uino, balneo, uenere.

De Comitialis morbi curationibus. CA. XXIII.

INter notissimos morbos est etiam is, qui Comutialis, uel maior nominatur. Homo subito concidit, ex ore spuma mouetur, deinde interposito tēpore ad se redit, & per se ipsum consurgit. Id genus sæpius uiros quam foeminas occupat, ac solet quidē etiā longū esse, usq; ad mortis diē, & uitæ nō periculosum. Interdū tamē cū recens est, hominem consumit, & sæpe eū, si remedia nō sustulerūt, in pueris ueneris, in puellis menstruorū initiū tollit, modò cum distictione mēbrorū aut neruorū prolabitur aliquis, modò sine illa quidē. Hos quoq; iisdē, quibus lethargicos excitare conantur, quod admodū superuacuum est, & quia ne lethargicus quidē his sanatur, & quia cū possit ille nūquā expergisci, atq; ita fame interire, hic ad se utiq; reuertitur. Vbi cōcidit aliquis, si nulla neruorū distictio accessit, utiq; sanguis mitti debet. Si accessit, non utiq; mittendus est, nisi alia quoq; hortantur. Necessariū autem est ducere aluum,
uel

* dabitur

uel nigro ueratro purgare, uel utrunq; facere, si uires patiuntur, tunc caput tondere, oleoq; & aceto perungere, cibum post diem tertium, simul cum transit hora, qua cōcidit, dare. Neq; sorbitiones autem his, alijq; molles, & faciles cibi, neq; caro, minimeq; suilla conuenit, sed mediæ materiæ. Nam & uiribus opus est, & cruditates cauendæ sunt, cum quibus fugere oportet solem, balneum, ignem, omniaq; calefacientia: item, frigus, uinum, uenerem, loci præcipitis conspectum, omniumq; terrentium, uomitum, lassitudinem, sollicitudines, negotia omnia. Vbi tertio die cibus datus est, intermittere quartum, & inuicē alterum quemque eadem hora cibi seruata, donec quatuordecim dies transeant. Quos ubi morbus excessit, acuti uim depōsuit. At si manet, curandus iam ut longus est. Quod si non quo die primum id incidit, medicus accessit, sed is qui cadere consuevit, ei traditus est, protinus eo genere uictus * habito, qui suprā cōprehensus est, expectandus est dies, quo prolabatur, utendumq; tum uel sanguinis missione, uel dissolutione alui, uel nigro ueratro, sicut præceptum est. Insequentibus deinde diebus per eos cibos quos proposui, uitatis omnibus, quæ cauenda dixi, nutriendus. Si per hæc morbus finitus non fuerit, confugiendum erit ad album ueratrum, ac ter quoq; aut quater eo utendum, non ita multis interpositis diebus: sic tamen, ne iterum unquam sumat, nisi conciderit. Medijs autem diebus uires eius erunt nutriendæ, quibusdam, præter ea quæ scripta sunt, adiectis. Vbi mane experrectus est, corpus eius leuiter ex oleo uetere, cum capite (excepto uentre) permulceatur, tum ambulatione quàm maxime longa & recta utatur: post ambulationem loco tepido uehementer & diu ac non minus ducenties, nisi infirmus erit, perfricetur: deinde per caput

caput multa aqua frigida perfundatur, paulum cibi assumat, conquiescat, rursus ante noctem ambulatione utatur, iterum uehementer perfricetur, sic ut neque uenter, neque caput contingatur, post hæc cœnet, interpositis que tribus aut quatuor diebus, uno aut altero acria assumat. Si ne per hæc quidem fuerit liberatus, caput radatur, ungatur oleo uetere, adiecto aceto & nitro, perfundatur aqua salsa, bibat ieiunus ex aqua castoreum, nulla aqua nisi decocta potionis causa utatur. * Quidam iugulati gladiatoris calido sanguine epoto, tali morbo sese liberarunt. Apud quos miserum auxilium, tolerabile miserius malum fecit. Quod ad medicum uerò pertinet, ultimū est iuxta talum, ex utroque crure paulum sanguinis mittere, occipitium incidere, & cucurbitulas admouere, ferro candente in occipitio quoque & infra, quā summa uertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ea perniciosus humor euadat. Quibus si finitum malum non fuerit, propè est, ut perpetuum sit. Ad leuandum id tantummodo utendum erit exercitatione multa, frictione, cibisque his, qui supra comprehensi sunt, præcipueque uitanda omnia, quæ ne fierent, excepimus.

De Regij morbi curatione. CAP. XXIII.

AEque notus est morbus, quem interdum Arquatum, interdum Regium nominant. Quem Hippocrates ait, si post septimum diem febricitante agro superuenit, tutum esse, mollibus tantummodo præcordijs substantibus. Diocles ex toto, si post febrem oritur etiam prodesse, si post hunc febris, occidere. Color autem eum morbum detegit maxime oculorum, in quibus quod album esse debet, fit luteum. Soletque accedere & sitis, & dolor capitis, & frequens singultus, & præcordiorū dextra parte durities & ubi

& ubi corporis uehemens motus est, spiritus difficultas,
 membrorumq; resolutio, atq; ubi diutius manet morbus, to-
 tū corpus cū pallore quodā inalbescit. Primo die abstinere
 a grū oportet, secūdo ducere aluū, tum si febris est, eam
 iētus genere discutere. Si non est, scamoneā potui dare, uel
 cum aqua betam albā contritā, uel cum aqua mulsā nuces
 amaras, absynthiū, anisum, sic, ut pars huius minima sit.
 Asclepiades aquā quoq; salsam, & quidē per biduū pur-
 gationis causa bibere cogebat, ijs quæ urinam mouēt re-
 iectis. Quidam superioribus omīssis, per hæc & per eos
 cibos, qui extenuant, idem se consequi dicunt. Ego ubiq;
 si satis uirium est, ualidiora, si parum, imbecillia auxilia
 præfero. Si purgatio fuit, post eam triduo, primo modicè
 cibum oportet assumere ex media materia, & uinum bi-
 bere græcū, salsum, ut resolutio uentris maneat, tum alte-
 ro triduo ualidiores cibos, & carnis quoque aliquid esse,
 intra aquā manere, deinde ad superius genus uictus reuer-
 ti, cum eo, ut magis satietur, omīssō græco uino, bibere
 integrum austerum, atq; ita per hæc uariare, ut interdum
 acres quoque cibos interponat, interdum ad salsum ui-
 num redeat. Per omne uerò tempus utendum est exercita-
 tione, frīctione, si hyems est, balneo, si æstas, frigidis na-
 tionibus, lecto etiam & cōclauī cultiore clauso loco uti,
 ludis, lasciuiā, per quæ mens exhilaretur. Ob quæ regius,
 morbus dictus uidetur. Malagma quoque quod digerat,
 super præcordia datum prodest, uel arida ibi ficus impo-
 sita, si iecur aut lienis affectus est.

De Elephantīæ curatione.

CAP. XXV.

Ignotus autem penè in Italia, frequentissimus in quibus-
 dam regionibus is morbus est, quem *ἑλεφαντία* Græci
 uocāt, isq; longis annumeratur. Totum corpus afficitur,

ita

ita ut ossa quoque uitiari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas, crebrosque tumores habet. Rubor harum paulatim in atrum colorem conuertitur. Summa cutis inæqualiter crassa, tenuis, dura, mollisque, quasi squamis quibusdam exasperatur, corpus emacrescit, os, suræ, pedes intumescunt. Vbi uetus morbus est, digiti in manibus pedibusque sub tumore conduntur, febricula oritur, quæ facile tot malis obrutum hominem consumit. Protinus ergo inter initia sanguis per biduum multum debet, aut nigro ueratro uenter solui, adhibenda tum quanta sustineri potest, inedia est, paulum deinde uires reficiendæ, et ducenda aluus: post hæc, ubi corpus leuatum est, utendum est exercitatione, præcipueque cursu, sudor primum labore ipsius corporis, deinde etiam siccis sudationibus euocandus, frictio adhibenda, moderandumque inter hæc, ut uires conseruentur, balneum rarum esse debet. Cibus sine pinguibus, sine glutinosis, sine instantibus. Vinum præterquam primis diebus, rectè datur. Corpus contrita plantago, et illita, tueri optime uidetur.

De Attonitis, & eorum curatione. CAP. XXVI.

ATtonitos quoque raro uidemus, quorum et corpus et mens stupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo, ἀποπληξία hunc Græci appellant. His sanguis mittendus est. Veratro quoque albo, uel alui ductione utendum. Tum adhibendæ frictiones, et ex media materia minime pingues cibi, quidam etiam acres, et à uino abstinendum.

De resolutione neruorum, quæ Apoplexia uel

παράλυσις dicitur.

CAP. XXVII.

AT resolutio neruorum, frequens ubique morbus est. Sed interdum tota corpora, interdum partes infestat.

infestat. Veteres autores illud Ἀποπληξία, hoc Paralyfin
 nominauerunt. Nunc utrumque Paralyfin appellari uideo. So-
 lent autem qui per omnia membra uehementer resoluti sunt,
 celeriter rapi, ac si correcti non sunt, diutius quidem uiuunt,
 sed raro tamen ad sanitatem perueniunt, et plerumque mi-
 serum spiritum trahunt, memoria quoque amissa. In parti-
 bus uero nunquam acutus, saepe longus, ferè sanabilis mor-
 bus est. Si omnia membra uehementer resoluta sunt, sangui-
 nis detractio uel occidit, uel liberat. Aliud curationis ge-
 nus, uix unquam sanitatem restituit, saepe mortem tantum
 differt, uitam interim infestat. Post sanguinis missionem, si
 non redit, et motus et mens, nihil spei superest. Si redit,
 sanitas quoque prospicitur. At ubi pars resoluta est, * pro-
 derit malo corporis, uel sanguis missus, uel aluius ducta.
 Cetera eadem in utroque casu facienda sunt. Siquidem ui-
 tare praecipue conuenit frigus, paulatimque ad exercita-
 tiones reuertendum est, sic, ut ingrediatur ipse protinus,
 si potest. Si id crurum imbecillitas prohibet, uel gestetur,
 uel motu lecti concutiat, tum id membrum, quod defici-
 et, si potest, per se: si minus, per alium moueatur, et ui-
 quadam ad consuetudinem suam redeat. Prodest etiam
 * torpenti= * torpentis membri summam cutem exasperasse, uel ur-
 bus membris tice casam, uel imposito sinapi, sic ut ubi rubere coeperit
 corpus, haec remoueantur. Scilla quoque contrita, bulbi-
 contriti cum thure rectè imponuntur. Neque alienum est, re-
 sina cutem tertio quoque die diutius uellere, pluribus etiam
 locis, aliquando usque ferro cecurbitulas admouere. Vnctio-
 ni uero aptissimum est uetus oleum, uel nitrum aceto et
 oleo mistum. Quinetiam fouere aqua calida marina, uel si
 ea non est, tamè salsa magnopere necessarium est. At si quo
 loco uel naturales, uel etiam manu factae tales natationes
 sunt,

sunt, ijs potissimum utendum est, præcipueq; in his agitan-
da membra, quæ maxime deficiunt. Si id non est, balneum
tamen prodest. Cibus esse debet ex media materia, maxi-
meq; ex uenatione: potio sine uino aquæ calidæ. Si tamen
uetus morbus est, interponi, quarto uel quinto die purga-
tionis causa uinum Græcum, salsum prodest. Post cœnam
utilis uomitus est. Interdum uerò etiam neruorū dolor oriri
solet. In hoc casu non oportet uomere, non medicamentis
urinam mouere, non sine exercitatione sudores, ut quidam
præcipiunt, expedit. Bibenda aqua est bis die. In lectulo
leniter satis diu corpus perfricandū est, deinde retento spi-
ritu, ab ipsa exercitatione potius superiores partes mouē-
dæ, balneo raro utendum, mutandū subinde peregrinatio-
nibus cœlum. Si dolor est, ea ipsa pars sine oleo nitro ex
aqua perungenda est, deinde inuoluenda, & subijcienda
pruna lenis, & sulphur, atq; ita id suffumigandum, id quæ
aliquādiu faciendum. Sed ieiuno, cum bene iam concoxe-
rit, cucurbitulæ quoq; sæpe dolenti parti admouendæ sunt,
pulsandusque leuiter inflatis uesticis bubulis is locus est.
Vtile est etiam seuum miscere cum hyoscyami & urticæ
contritis seminibus, sic, ut omnium par modus sit, idq; im-
ponere, fouere aqua, in qua sulphur decoctum sit. Vtricu-
li quoq; rectè imponuntur aqua calida repleti, aut bitumē
cum hordeacea farina mixtum, atq; in ipso potissimū do-
lore utendum gestatione uehementi est, quod in alijs dolo-
ribus pessimum est. Tremor autem neruorū æquè uomitu,
medicamentisq; urinam mouentibus * intenditur. Inimi- * impeditur
ca etiā habet balnea, assasq; sudationes. Bibenda aqua est,
acri ambulatione utendū, item unctionibus, frictionibusq;
maxime per seipsum, pila, similibusq; superiores partes
dimouendæ, cibo quolibet utendum, dummodo cōcoctioni
k utiq;

utiq; studeatur. Secundum cibum curis abstinendum. Rarissima uenere utendum est. Si quando quis in eam prolapsus est, tum oleo leuiter diuq; in lectulo perfricari manibus puerilibus potius, quam uirilibus debet. Suppuratio- nes autem, quæ in aliqua interiori parte oriuntur, ubi nota fuerint, primum id agere oportet per ea cataplasmata quæ reprimunt, ne coitus inutilis materiæ fiat. Deinde, si hæc uicta sunt, per ea malagmata quæ digerunt, dissipentur. Quod si consecuti non sumus, sequitur, ut euocetur, deinde ut maturescat, omnis tunc uomice finis est, ut rum- patur. Indiciumq; est, pus uel aluo, uel ore redditum: sed nihil facere oportet, quominus quicquid est puris excedat. Utendum maxime sorbitionibus est & aqua calida. Vbi pus fieri desijt, transeundum ad faciles quidẽ, sed ta- men ualidiores & frigidos cibos, frigidamq; aquam, sic ut ab egelidis tamen initium fiat, primoq; cum melle quæ- dam edenda, ut nuclei pinei, uel Græcæ nuces, uel auella- næ. Postea submouendum idipsum, quo maturius induci cicatrix possit. Medicamentum eo tempore ulceri est suc- cus assumptus, uel porri, uel marrubij, & omni cibo porri- ipsum adiectum. Oportebit autem uti in his partibus, quæ non afficientur, frictionibus, item ambulationibus le- nibus. Vitandumq; erit, ne uel luctando, uel cur- rendo, uel alia ratione sanescientia ulcera exasperentur. In hoc enim morbo perniciosus, ideoq; omnimodo cauendus sanguinis uo- mitus est.

De humani corporis interioribus sedibus.

CAP. I.

ACTENVS reperiuntur ea genera morborum, quæ in totis corporibus ita sunt, ut ijs certæ sedes assignari non possint. Nunc de his dicam, quæ sunt in partibus. Facilius autem omnium interiorum morbi curationesq; in notitiam uenient, si prius eorū sedes breuiter ostēdero. Caput igitur eaq; quæ in ore sunt, non lingua tantummodo, palatoq; terminantur, sed etiam quatenus oculis nostris exposita sunt. In dextra sinistraq; circa guttur uenæ grandes, quæ opæzindis nominantur, itemq; arteriæ (quas parotidas uocant) sursum procedentes ultra aures feruntur. Atq; in ipsis ceruicibus glandæ positiæ sunt, quæ interdum cum dolore intumescunt. Deinde duo itinera incipiunt. Alterum asperam arteriam nominant, alterū stomachum. Arteria exterior ad pulmonem: Stomachus interior ad uentriculū fertur. Illa spiritū, hic cibū recipit: à quibus cū diuersæ uiæ sint, quæ coeunt, exigua in arteria sub ipsis faucibus lingua est, quæ cū spiramus attollitur, cū cibū potionēq; assumimus, arteriam claudit. Ipsa autē arteria, dura, et cartilaginosa in gutture assurgit, cæteris partibus residet. Constat ex circulis quibusdā cōpositis ad imaginē earū uertebraarum, quæ in spina sunt: ita tamē, ut ex parte exteriorē aspera, ex interiorē stomachi modo leuis sit, eaq; descēdēs ad præcordia cum pulmone cōmittitur. Is spōgiosus, ideoq; spiritus capax et à tergo spinæ ipsi iunctus in duas fibras ungulæ

Stomachus hic pro ipsa gula accipitur, ut & infra lib. 4. ca. 5. quāuis aliquādo & pro uentriculi parte inferiori stomachi uocabulo utatur Celsus, ut cum ait, Stomachus uero intestinorū præcipuū est.

bubulae modo, diuiditur. Huic cor annexum est, natura musculosum in pectore, sub sinistiore mamma situm, duosque quasi uentriculos habet. At sub corde atque pulmone transuersum ex ualida membrana septum est, quod à præcordijs uterum diducit æquè neruosum, multis etiam uenis per id discurrentibus à superiore parte, non solum intestina, sed iecur quoque lienemque discernit. Hæc uiscera proxima, sed infra tamen posita dextra sinistraque sunt. Iecur à dextra parte sub præcordijs ab ipso septo ortum, intrinsecus cauum, extrinsecus gibbum, quod prominens leuiter uentriculo insidet, et in quatuor fibras diuiditur. Ex inferiore uero parte ei fel inhaeret, at lienis sinistra non eidem septo, sed intestino innexus est, natura mollis et rarus, longitudinis, crassitudinisque modica, isque paulum à costarum regione in uterum excedens ex maxima parte sub his con-

Renes. ditur, atque hæc quidem iuncta sunt. Renes uero diuersi, qui lumbis sub imis coxis inhaerent à parte earum resimul, ab altera rotundi, qui et uenosi sunt, et uentriculos habent, et tunicis super conteguntur. Ac uiscerum quidem hæc sedes sunt. Stomachus uero, qui intestinorum principium est, ner-

Stomachus. uosus à septimæ spinæ uertebra incipit, ac circa præcordia, cum uentriculo committitur. Venterculus autem, qui

Venterculus. receptaculum cibi est, constat ex duobus tergoribus, isque inter lienem et iecur positus est, utroque ex his paulum super eum ingrediente. Suntque etiam membranulae tenues, per quas inter se tria ista connectuntur, iungunturque ei septo, quod transuersum esse supra posui. Inde ima uentriculi pars paulum in dexteriores partes conuersa, in summum intestinum coarctatur. Hanc iuncturam πύλωρον Græci uocant, quoniam portæ modo in inferiores partes, ea quæ excreturi sumus, emittit. Ab ea ieiunum intestinum incipit,

Ieiunum intestinum.

non

non ita implicitum: cui tale uocabulum est, quia nunquam quod accipit, continet: sed protinus in inferiores partes transmittit. Inde tenue intestinum est, in sinus uehementer implicitum. Orbes uero eius per membranulas singuli cum inferioribus connectuntur, qui in dexterio rem partem conuersi, & e regione dexterio ris coxae finiti, superiores tamen partes magis complent. Deinde id intestinum cum crassiore altero transuerso committitur, quod a dextra parte incipiens, in sinistro rem peruium & longum est, in dexterio rem non est, ideoque caecum nominatur. Ad id quod peruium est, late fusum atque sinuatum, minusque quam superiora intestina neruosum, ab utraque parte huc atque illuc uolutum, magis tamen sinistro res inferiores que partes tenens, contingit iecur atque uentriculum. Deinde cum quibusdam membranulis a sinistro rene uenientibus iungitur, atque hinc dextra recuruatum in imum dirigitur quod excernit, ideoque id ibi rectum intestinum nominatur. Contegit uero uniuer sa haec omentum ex * interio re parte leue & strictum, ex superiore mollius. Cui adeps quoque innascitur, quae sensu, sicut cerebrum quoque, & medulla, caret. At a renibus singulae uenae colore albae ad uesicam feruntur, ^{διὰ πτυχίας} Graeci uocant, quod per eas inde descendente m urinam in uesicam destillare concipiunt. Vesica autem in ipso sinu neruosa & duplex, ceruice plena atque carnosa, iungitur per uenas cum intestino, eoque osse, quod pubi subest. Ipsa soluta atque liberio r est, aliter in uiris atque in foeminis posita. Nam in uiris iuxta rectum intestinum est potius in sinistro ram partem inclinata. In foeminis super genitale earum posita est, superque elapsa ab ipsa uulua sustinetur. Tum in masculis iter urinae spatiosius, & compressius a ceruice huius descendit ad colem. In foeminis

Tenue intestinum.

Caecum intestinum.

Rectum intestinum.

Omentum.
* inferiore

minis breuius & plenius super uuluae ceruicem se ostēdit.

Vulua autem in uirginibus quidem admodum exigua est.

In mulieribus uero, nisi ubi grauidae sunt, non multo maior, quā ut manu comprehendatur. Ea recta continuataq;

Canalis. ceruice (quem canalem uocant) contra mediam aluū orsa, inde paulum ad dexteriores coxas cōuertitur, deinde super rectum intestinū progressa ilijs fœminae latera sua innectit. Ipsa autem ilia inter coxas & pubem imò uentre posita sunt, à quibus ac pube abdomen sursum uersus ad praeordia peruenit, ab exteriori parte euidenti cute, ab interiori laui membrana inclusum, quae omento iungitur, περιτόναι & autem à Græcis nominatur.

De curationibus morborum, qui nascuntur à capite: & primò de eius dolore, deinde de morbo, qui circa faciem nascitur, tum de linguae resolutione, postremò de destillatione, ac grauedine.

CAP. II.

His ueluti in conspectum quendam (quatenus scire curanti necessarium est) adductis, remedia singularum laborantium partium exequar, orsus à capite: sub quo nomine nunc significo eam partē, quae capillo tegitur. Nam oculorum, auriū, dentiū dolor, & si quis similis est, aliās erit explicandus. In capite autem interdum acutus & pestifer morbus est, quem κεφαλαία Græci uocant. Cuius notae sunt horror calidus, neruorū resolutio, oculorum caligo, mentis alienatio, uomitus, sic ut uox supprimatur, uel sanguinis ex naribus cursus, sic ut corpus frigescat, anima deficiat. Præter hæc dolor intolerabilis maximè circa tempora, uel occipitium. Interdum autem in capite longa imbecillitas, sed neque grauis, neque periculosa, per hominis ætatem est. Interdum grauior dolor, sed breuis, neque tamen

tamen mortiferus, qui uel uino, uel cruditate, uel frigore, uel igne, aut sole contrahitur. Hiq; omnes dolores modò in febre, modò sine hac sunt, modò in toto capite, modò in parte, interdum sic, ut oris quoq; proximā partem excrucient. Præter hæc etiam unum inuenitur genus, quod potest longum esse, ubi humor cutem inflat, eaq; intumescit, & prementi digito cedit, ^{ὑποέμφαση} Græci appellāt. Ex his, id quod secundo loco positum est, dum leue est, qua sit ratione curandum dixi, cum persequerer ea, quæ sani homines in imbecillitate partis alicuius facere deberēt. Quæ uero auxilia sint capitis, ubi cum febre dolor est, eo loco explicitum est, quo febrium curatio exposita est. Nunc de cæteris dicendum: Ex quibus id quod acutum est, & id quod supra consuetudinem intēditur, idq; quod ex subita caussa, etsi non pestiferum, tamen uehemens est, primam curationem habet qua sanguis mittatur. Sed id, nisi intolerabilis est dolor, superuacuum est. Satiuscq; est abstinere à cibo, si fieri potest, etiam à potione. Si non potest, aquam bibere. Si postero die dolor remanet, aluum ducere, sternutamenta euocare, nihil assumere, nisi aquam. Sæpe enim dies unus aut alter totum dolorem hac ratione discutit, utique si ex uino uel cruditate origo est. Si uerò in his auxilij parum est, tonderi oportet ad cutem: deinde considerandum est, quæ caussa dolorē excitarit: si calor, aqua frigida multa perfundere caput expedit, spongiam concuam imponere subinde in aqua frigida expressam, ungere rosa & aceto, uel potius his tinctam lanam succidant imponere, aliaque refrigerantia cataplasmata. At si frigus nocuit, caput oportet perfundere aqua calida maritima, uel certè salsa, aut in qua laurus decocta sit, tum caput uehementer perfricare, deinde calido oleo implere,

Aqua frigida;

ueste uelare. Quidam etiam id deuinciunt. Alij ceruicibus uestimentis que onerant, & sic leuantur, alios calida cataplasmata adiuuant. Ergo etiam ubi caussa incognita est, uidere oportet, refrigerantia magis, an calefacientia leniant, & his uti, quæ experimentum approbarit. At si parum caussa discernitur, perfundere caput, primum aqua calida, sicut supra præceptum est, uel salsa, uel ex lauro decocta, tum frigida posca. Illa in omni uetusto capitis dolore communia sunt, sternutamēta excitare, inferiores partes uehementer perfricare, gargarizare his, quæ saliuā mouent, cucurbitulas temporibus & occipitio admouere, sanguinē ex naribus detrahē, resina subinde tēpora peruellere, & imposito sinapi exulcerare ea quæ male habēt, antē linteolo subiecto, ne uehemēter arrodat: candentibus ferramentis ubi dolor est ulcera excitare, cibum permodicum cum aqua sumere: ubi leuatus est dolor in balneum ire, ibi multa aqua prius calida, deinde frigida per caput perfundi. Si discussus ex toto dolor est, etiam ad uinum reuerti, sed postea semper antequam quicquam aliud, aquam bibere. Dissimile est id genus quod humorem in caput contrahit. In hoc tonderi ad cutem necessarium est. Deinde imponere sinapi, sic ut exulceret. Si id parum * profuit * profluit, scalpello utendum est. Illa cum hydropicis communia sunt, ut exerceatur, insudet, uehementer perfricetur, cibus, potionibusq; utatur, urinam præcipuē mouentibus.

De morbo qui circa faciem nascitur, quem

Græci κυνικὸν ἀκασμὸν uocant.

Circa faciem uerò morbus innascitur, quē Græci κυνικὸν ἀκασμὸν nomināt. Is cū acuta ferē febre oritur. Os cum motu quodam peruertitur, ideo quæ nihil aliud est, quam

quàm distictio oris. Accedit crebra coloris in facie totoq; corpore mutatio. Somnus in promptu est. In hoc sanguinem mittere, optimum est. Si finitum eo malum nō est, ducere aluum, si ne sic quidē discussum est, albo ueratro uomitum mouere: præter hæc necessarium est uitare solem, lassitudinē, uinum. Sed si discussum his nō est, utendum est cursu, frictione, in eo quod læsum est, leni & multa, in reliquis partibus breuiore, sed uehementi: prodest etiam mouere sternutamēta, caput radere, idq; perfundere aqua calida, uel marina, uel certè salsa, sic ut ei quoque sulphur adijciatur, post perfusionē iterum perfricari, sinapi manducare, eodemq; tempore affectis oris partibus ceratum, integris idē sinapi, donec arrodant, imponere. Cibus aptissimus ex media materia est.

De resolutione linguæ.

AT si lingua resoluta est, quod interdum per se, interdum ex morbo aliquo fit, sic ut sermo hominis non explicetur, oportet gargarizare ex aqua, in qua uel thymum, uel hyssopum, uel nepeta decocta sit, aquam bibere, caput & os & ea quæ sub mento sunt, & ceruicem uehementer perfricare, lasere linguam ipsam linere, māducare quæ sunt acerrima, id est sinapi, allium, cepam, magna uiluctari, ut uerba exprimantur, exerceri retento spiritu, caput sæpe aqua frigida perfundere, nonnunquam multam esse radiculam, deinde uomere.

De Destillatione ac Grauedine.

Destillat autem humor ex capite interdum in nares, quod leue est: interdum in fauces, quod peius est: interdum etiam in pulmonem, quod pessimum est. Si in nares destillat, tenuis per has pituita profluit, caput leuiter dolet, grauitas eius sentitur, frequentia sternutamēta sunt.

k 5 Si in

Si in fauces, has exasperat, tuſſiculam mouet. Si in pulmo-
nem, præter ſternutamēta & tuſſim, eſt etiam capitis gra-
uitas, laſſitudo, ſitis, æſtus, bilioſa urina. Aliud autem
(quāuis non multū diſtans malum) Grauedo eſt. Hæc na-
res claudit, uocē obtundit, tuſſim ſiccā mouet, ſub eadē
ſalſa eſt ſaliua, ſonant aures: uenæ mouentur in capite, tur-
bida urina eſt. Hæc omnia *ῥεφύλας* Hippocrates nominat.
Nunc uideo apud Græcos in grauedine hoc nomen ſerua-
ri, deſtillationes *ῥεταστέρας* appellari. Hæc autem & bre-
uia, & ſi neglecta ſunt, longa eſſe conſueuerūt. Nihil pe-
ſtiſerum eſt, niſi quod pulmonē exulcerauit. Vbi aliquid
eiuſmodi ſenſimus, protinus abſtinere à ſole, balneo, uino,
uenere debemus. Inter quæ unctiōe, & aſſueto cibo ni-
hilominus uti licet, ambulatione tantū acri, ſed tectā uten-
dum eſt, & poſt eam caput atque os ſupra quinquagies
perfricandū. Raroq; fit, ut ſi biduo, uel certe triduo nobis
temperauiſimus, id uitium nō leuetur. Quo leuato, ſi in de-
ſtillatione craſſa facta pituita eſt, uel in grauedine nares
magis patent, balneo utendū eſt, multaq; aqua prius cali-
da, poſt egelida fouendum os, caputq; deinde cū cibo ple-
niore uinum bibendū. At ſi æquē tenuis die quarto pitui-
ta eſt, uel nares æquē claſſæ uidentur, aſſumendū eſt, ui-
num aminæum, auſterum, deinde ruruſus biduo aqua, poſt
quæ ad balneum & ad conſuetudinem reuertendum eſt.
Neq; tamē illis ipſis diebus, quibus aliqua omittēda ſunt,
expedit tanquam ægros agere, ſed cætera omnia quaſi ſa-
nis faciēda ſunt, præterquā ſi diutius aliquem & uehe-
mentius iſta ſolicitare cōſuerunt. Huic enim quædā curio-
ſior obſeruatō neceſſaria eſt. Igitur huic, ſi in nares uel
in fauces deſtillauit, præter ea quæ ſuprà retuli, protinus
primis diebus multū ambulandum eſt, perfricandæ uehe-
menter

menter inferiores partes, leuior frictio adhibenda thoraci erit, leuior capiti, demenda assueto cibo pars dimidia, sumenda oua, amyllum, similiaq; quæ pituitam faciunt crassiores. Siti quanta maxime sustineri potest, pugnandum est. Vbi per hæc idoneus aliquis balneo factus, eoq; usus est, adiiciendus est cibo pisciculus, aut caro, sic tamen ne protinus iustus modus cibi sumatur. Vino meraco copiosius utendum est. At si in pulmonem quoq; destillat, multoq; magis & ambulatione, & frictione opus est, eademq; adhibita ratione in cibis, si non satis illi proficiunt, acrioribus utendum est, magis somno indulgendum, abstinendumq; a negotijs omnibus, aliquando, sed serius, & balneum tentandum. In grauedine autem primo die quiescere, neq; esse, neq; bibere, caput uelare, fauces lana circumdare, postero die surgere, diu abstinere a potione, aut si res coegerit, non ultra heminam aquæ assumere. Tertio die panis non ita multum ^{*tanta} ex parte interiore cum pisciculo, uel leni carne sumere, aquam bibere. Si quis sibi temperare non potuerit, quo minus pleniore uictu utatur, uomere. Vbi in balneum uentum est, multa aqua calida caput & os fouere usq; ad sudorem, tum ad uinum redire: post quæ uix fieri potest, ut idem incommodum maneat. Sed si manserit, utendum erit cibis frigidis, aridis, leuibus, humore quam minimo, seruatis frictionibus, exercitationibusq; quæ in omni tali genere ualitudinis necessariae sunt.

De ceruicis morbis, curationibusq; CAP. III.

A Capite transitus ad ceruicem est, quæ grauibus admodum morbis obnoxia est. Neque tamen alius importunior, acutiorq; morbus est, quam is qui quodam rigore neruorum, modo caput scapulis, modo mentum pectori annectit, modo rectam & immobilem ceruicem intendit.

Priorem

Priorem Græci ὀπισθόθεν, insequentem ἐμπροσθεν, ultimum τέτατον appellant, quamuis minus subtiliter, quidam indiscretis his nominibus utuntur. Ea sæpe intra quartum diem tollunt. Si hunc euaserunt sine periculo sunt. Omnia eadem ratione curantur, idque conuenit. Sed Asclepiades utique mittendum sanguinem credidit. Quod quidam uitandum esse dixerunt, eo quod maxime tum corpus calore egeret, usque esset in sanguine. Verum hoc quidem falsum est. Neque enim natura sanguinis est, ut utique caleat, sed ex his, quæ in homine sunt, is celerrime uel calefcit, uel refrigescit. Mitti uero nec ne debeat, ex his intelligi potest quæ de sanguinis missione præcepta sunt. Vtique autem recte datur castoreum, & cum hoc piper uel laser. Deinde opus est fomento humido & calido. Itaque plerique aqua calida multa ceruices subinde perfundunt. Id in præsentia leuat, sed opportuniore neruos frigore reddit. Quod utique uitandum est. Vtilius igitur est cerato liquido primum ceruicem perungere, deinde admouere uesicas bubulas, uel utriculos oleo calido repletos, uel ex farina calidum cataplasma, uel piper rotundum cum fico contusum. Vtilissimum tamen est humido sale fouere. Quod quomodo fieret, iam ostendi. Vbi eorum aliquid factum est, admouere ad ignem, uel si æstas est, in sole, ægrum oportet, maximeque oleo uetere, si id non est, syriaco, si ne id quidem est, adipe quam uetustissima ceruicem, & scapulas, & spinas perfricare. Frictio cum omnibus in homine uertebis utilis sit, tum ijs præcipue, quæ in collo sunt. Ergo die nocteque, interpositis tamen quibusdam temporibus, hoc remedio utendum est. Dum id intermittitur, imponendum malagma aliquod ex calefacientibus. Cauendum uero præcipue frigus. Ideoque in eo conclaui, in quo cubabit æger, ignis

ignis continuus esse debebit, maximeq; tempore anteluca-
no, quo præcipue frigus intenditur. Neq; inutile erit, ca-
put attonsum habere, idq; irino uel cyprino calido made-
facere, & superimposito pileo uelare, nonnunquã etiam
in calidum oleum totum descendere, uel in aquam calidã,
in qua fœnum græcum decoctum sit, & adiecta olei pars
tertia. Alius quoq; ducta sæpe superiores partes resoluit.
Si uerò etiam uehementius dolor creuit, admouendæ cer-
uicibus cucurbitulæ sunt, sic, ut cutis incidatur, eadem aut
ferramentis, aut sinapi addurandæ. Vbi leuatus est dolor,
moueri que ceruix cœpit, scire licet cedere remedijs mor-
bum. Sed diu uitandus cibus, quisquis mandendus est. Sor-
bitionibus utendum, itemq; ouis sorbilibus, aut à pullis
mollibus ius aliquod assumendum. Id si bene processerit,
iamq; ex toto recte se habere ceruices uidebuntur, inci-
piendum erit à pulticula, uel intrita bene madida. Cele-
rius tamen etiam panis mādendus, quàm uinum gustandū.
Siquidem huius usus præcipue periculosus, ideoq; in lon-
gum tempus differendus est.

De faucium morbis, ac curationibus, & pri-
mum de Angina, deinde de Difficultate spi-
randi, ultimo de Tussi.

CAP. IIII.

VT hoc autem morbi genus circa totam ceruicem, sic
alterum æquè pestiferum acutumq; in faucibus esse
consuevit. Nostri Anginam uocant, apud Græcos nomen
prout species est. Interdum enim neq; rubor, neq; tumor
ullus apparet, sed corpus aridum est, uix spiritus trahi-
tur, membra soluuntur, id σωδύχην uocant. Interdum
lingua faucesq; cum rubore intumescunt, uox nihil signi-
ficat, oculi uertuntur, facies pallet, singultusq; est, id ὤσ
σωδύχῃ uocatur. Illa cōmunia sunt, æger non cibū deuo-
rare

rare, non potionem potest, spiritus eius includitur. Leuius est, ubi tumor tantummodo, & rubor est, cætera non sequuntur, id *πρεσβύτης* *χρῆς* appellant. Quicquid est, si uires patiuntur, sanguis mittendus est, si non abundat, secundum est ducere aluum. Cucurbitula quoque rectè sub mento, & circa fauces admouetur, ut id quod stragulat, euocet. Opus est deinde fomentis humidis. Nam sicca spiritum elidant. Ergo admouere spongiæ oportet, quæ melius in calidum oleum, quam in calidam aquam subinde demittuntur. Efficacissimusque est hic quoque salis calidi succus. Tum commodum est hyssopum, uel nepeta, uel thymum, uel absinthium, uel etiam fursures, aut ficus aridas, aut mulsam aquam decoquere, eaque gargarizare, post hæc, palatum ungere uel felle taurino, uel eo medicamento, quod ex moris est, poline etiam piperis id rectè respergitur. Si per hæc parum proficitur, ultimum est incidere satis altis plagis sub ipsis maxillis supra collum, & in palato citra uiam, uel eas uenas, quæ sub lingua sunt, ut per ea uulnera morbus erumpat. Quibus si non fuerit æger adiutus, scire licet, malo uictum esse. Si uero his morbus leuatus est, iamque fauces et cibum et spiritum capiunt, facilis ad bonam ualeitudinem recursus est. At interdum natura quoque adiuuat, si ex angustiore sede uitium transit in latiore. Itaque rubore & tumore in præcordiis orto, scire licet fauces liberari. Quicquid autem eas leuauit, incipiendum est ab humidis, maximeque aqua mulsa decocta, deinde assumendi molles & non acres cibi sunt, donec fauces ad pristinum habitum reuertantur. Vulgo audio, si quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari, seruatumque cum ex sale, cum is morbus urget, comburi, carbonemque eius contritum in aquam mulsam (quæ potui datur) infricari, & prodesse. Id cum idoneos autores ex populo

pulo habeat, neq; habere quicquam periculi possit, quamuis in monumentis medicorū non legerim, tamen inserendum huic operi meo credidi.

De difficultate spirandi.

Est etiam circa fauces malū, quod apud Græcos aliud atq; aliud nomē habet, prout se intēdit. Omne in difficultate spirandi consistit. Sed hæc dum modica est, neq; ex toto strangulat, δύσπνοια appellatur. Cū uehementior est, ut spirare æger sine sono & anhelatione non possit, ἀδυνα. Cum accessit id quoque, ne nisi recta ceruice spiritus trahatur, ὀρθόπνοια. Ex quibus id, quod primum est, potest diutius trahi. Duo insequentia acuta esse consuerunt. His cōmunia sunt, quod propter angustias, per quas spiritus euadit, sibilū elidit, dolor in pectore præcordijs q; est, interdum etiam in scapulis, isq; modò decidit, modò reuertitur, ad hæc tussicula accedit. Auxilium est, nisi aliquid prohibet, in sanguinis detractiōe. Neq; id satis est, sed lacte quoq; uenter soluendus est. Liquanda aluius, interdū etiam ducenda, quibus extenuatū corpus incipit spiritum trahere cōmodius. Caput autē etiā in lecto sublime habendum est, thorax fomentis, cataplasmatibusq; calidis, aut siccis, aut etiam humidis adiuuandus est, & postea uel malagma superimponendum, uel certe ceratū ex cyprino, uel irino unguento. Sumēda deinde ieiuno potui mulsæ aqua, cū qua uel hyssopus cocta, uel cōtrita capparis radix sit. Datur etiā utiliter, aut nitrū, aut nasturtiū, allium frictū, deinde contritū & cum melle mistum, simulq; coquantur mel, galbanū, resina terebinthina, & ubi coierunt, ex his quod fabæ magnitudinē habet, quotidie sub lingua liquatur, aut sulphuris ignem nō experti pondo & quadrans, abrotani pondo in uini cyatho terūtur, idq; tepefactū sorbetur

betur. Est etiā non uana opinio uulpinum iecur, ubi siccū
 & aridum factū est, contundi oportere, polentamq; ex eo
 potioni aspergi, uel eiusdem pulmonē quā recentissimū
 assum, sed sine ferro coctū, edendum esse. Præter hæc sor-
 bitionibus, & lenibus cibis utendum est, interdū uino te-
 nui austero, nōnunquam uomitu. Prosunt etiā quæcunq;
 urinā augment, sed nihil magis quā ambulatio lenta penē
 usq; ad lassitudinē, frictio multa, præcipuē inferiorū par-
 tium, uel in sole, uel ad ignē, & per seipsum, & per alios,
 usq; ad sudorē. In interiore uerō faucium parte interdum
 exulceratio esse cōsuevit. In hac pleriq; extrinsecus cata-
 plasmatis calidis, fomentisq; humidis utuntur. Volunt etiā
 uaporem calidum ore recipi, per quem molliores alijs par-
 tes eas fieri dicunt, opportunioreq; uitio iam hærenti.
 Sed si bene sic uitari morbus potest, tuta illa præsidia. Si
 metus eius est, superuacua sunt. Vtiq; autem perfricare fau-
 ces periculosum est: exulcerat enim, neque utilia sunt,
 quæ urinæ mouendæ sunt apta, quia possunt dum trans-
 eunt, ibi quoq; pituitam extenuare, quam suppressi melius
 est. Asclepiades multarum rerum, quas ipsi quoq; secuti su-
 mus, autor bonus, acetum ait quā acerrimū esse sorben-
 dum: hoc enim sine ulla noxa cōprimi ulcera. Sed id sup-
 primere sanguinem potest, ulcera ipsa sanare non potest.
 Melius huic rei licium est, quod idem quoq; æquē probat,
 uel porri, uel marrubij succus, uel nuces græcæ cum traga-
 cantho contritæ, & cum passo mistæ, uel lini semen con-
 tritum, & cū dulci uino mistum. Exercitatio quoq; ambu-
 landi, currendiq; necessaria est. Frictio à pectore uehemēs
 toti inferiori parti adhibenda. Cibi uerō esse debent, neq;
 nimū acres, neq; asperi, mel, lenticula, tragū, lac, ptisana,
 pinguis quoq; caro, præcipueq; porrū, & quicqd cū hoc
 mistum

mistum est. Potionis quam minimum esse conuenit. Aqua dari potest, uel pura, uel in qua malum cydoniū, palmulae uel decoctae sunt. Gargarizationes quoque lenes, si haec parum proficiunt, reprimētes utiles sunt. Hoc genus neque acutum est, et potest esse non longum, curationem tamen maturam, ne uehementer et diu laedat, desiderat.

De Tussi.

Tussis uero fit propter faucium exulcerationem molestissima est, quae multis modis contrahitur. Itaque illis restitutis ipsa finitur. Solet tamen interdum per se quoque male habere, et uix cum uetus facta est eliditur, ac modo arida est, modo pituitam citat. Oportet hyssopum altero quoque die bibere, spiritu retento currere, sed minime in puluere, ac lectione uti uehementi, quae primo impeditur a tussi, post eam uincit, tum ambulare, deinde per manus quoque exerceri, et pectus diu perfricare. Post haec quam pinguius ficiis uncias tres supra prunas incoctas, esse. Praeter haec si humida est, profunt frictiones ualidae, cum quibusdam calefacientibus, sic, ut caput quoque siccum uehementer perfricetur. Item cucurbitulae pectori admotae, sinapi ex parte exteriori faucibus impositum, donec leuiter exulceret, potio ex mēta, nucibusque Graecis et amylo, primoque assumptus panis aridus, deinde aliquis cibus lenis. At si sicca tussis est, cum ea uehementissime urget, adiuuat uini austeri cyathus assumptus, dum ne amplius id interposito tempore aliquo, quam ter aut quater fiat. Item laseris quam optimi paulum deuorare opus est, porri uel marrubij succum assumere, scillam delingere, acetum ex ea, uel certe acre sorbere, aut cum spica alij contriti duos uini cyathos. Vtilis etiam in omni tussi est peregrinatio, nauigatio longa, loca maritima, natationes. Ci

nes. Cibus interdum mollis, ut malua, ut urtica; interdum acer, ut lac cum allio coctum, sorbitiones quibus laser sit adiectum, aut in quibus porrum incoctum tabuerit, ouum sorbile sulphure adiecto, potus primum aqua calida, deinde inuicem alijs diebus hæc, alijs uinum. Magis terri potest aliquis, cum sanguine expuit. Sed id modò minus, modò plus periculi habet. Exit enim modò ex gingiuis, modò ex ore, et quidè ex hoc interdum etià copiose, sed sine tussi, sine ulcere, sine gingiuarum ullo uitio, ita ut nihil excreetur. Verum ut ex naribus, sic ex ore aliquando prorupit. Atque interdum sanguis pfluit, interdum simile aquæ quiddam, in qua caro recens lota est. Nonnunquam autem is a summis faucibus fertur, modò exulcerata ea parte, modò non exulcerata, sed aut ore uenæ alicuius adaperto, aut tuberculis quibusdam natis, ex his sanguine erumpente. Quod ubi incidit, neque lædit potio aut cibus, neque quicquid aut ex ulcere excreatur. Aliquando gutture et arterijs exulceratis, frequens tussis sanguinem quoque extundit. Interdum etiam fieri solet, ut aut ex pulmone, aut ex pectore, aut ex latere, aut iocinere feratur. Sæpe scemina, quibus sanguis per menstrua non respondet, hunc expuunt, autoresque medici fuerunt, uel exesa parte aliqua sanguinem exire, uel rupta, uel ore alicuius uenæ patefacto. Primam διαίτησιν, secundam ἡμυόχασιν, tertiam ἀνασόμωσιν appellant. Ultima minimè nocet, prima grauissimè. Ac sæpe quidem euenit, uti sanguinem pus sequatur: interdum autem qui sanguinem ipsum suppressit, satis ad ualitudinem profuit. Sed si secuta ulcera sunt, si pus, si tussis est, prout sedes ipsa est, ita uaria et periculosa genera morborum sunt. Si uerò sanguis tantum fluit, expeditius et remedium et finis est. Neque ignorari oportet, eis quibus

bus fluere sanguis solet, aut quibus spina dolet, coxæ uel
aut post cursum uehementē uel ambulationē, dum febris
absit, non esse inutile sanguinis mediocri profluuium,
id quæ per urinam redditum, ipsam quoque lassitudinem
soluere. Ac ne in eo quidem terribile esse, qui ex supe-
riore loco decidit: si tamen in eius urina nihil nouabit.
Neque uomitum huius asserre periculum, etiam cum re-
petit, si antè confirmare & implere corpus licuit: & ex
toto nullum nocere, qui in corpore robusto, neque ni-
mius est, neque tussim aut calorem mouet. Hæc pertinent
ad uniuersum. Nunc ad ea loca quæ proposui ueniam.
Si ex gingiuis exit, portulacam manducasse satis est: si
ex ore, continuasse co merum uinum: si id parum pro-
ficit, acetum: si inter hæc quoque grauiter crumpit
(quia consumere hominem potest) commodissimum est,
impetum eius admota occipitio cucurbitula, sic ut cu-
tis quoque incidatur, auertere. Si id mulieri, cui men-
strua non feruntur, euenit, eandem cucurbitulam inci-
sis inguinibus eius admo uere. At si ex faucibus, interio-
ribus uel partibus processit, & metus maior est, & cura
maior adhibenda, sanguis mittendus est, & si nihilomi-
nus ex ore processit, iterum tertioq; & quotidie paulum
aliquid, protinus autem debet sorbere uel acetum, uel
etiam cum thure plantaginis aut porri succum, imponen-
da quæ extrinsecus supra id quod dolet lana succida ex
aceto est, & id spongia subinde refrigerandum. Eras-
stratus horum crura quoque & femora, brachiaq; plu-
ribus locis deligabat. Id Asclepiades adeo non pro-
desse, ut etiam inimicum esset, proposuit. Sed id sæpe
commode respondere experimenta testantur. Neque ta-
men pluribus locis deligari necesse est, sed sat est in-

fra inguina & super talos, summosq; humeros, etiā brachia. Tum si febris urget, danda est sorbitio, & potui aqua, in qua aliquid ex his quæ aluum astringunt, decoctū sit: ac si abest febris, uel elota alica, uel panis ex aqua frigida, & molle quoq; ouum dari potest potui, uel idem quod supra scriptum est, uel uinum dulce, uel aqua frigida, sed sic bibendum erit, ut sciamus huic morbo sitim prodesse, præter hæc necessaria sunt quies, securitas, silentium. Caput huius quoque cubantis sublime esse debet, recteq; tondetur. Facies sæpe aqua frigida fouenda est. At inimica sunt uinum, balneum, uenus, in cibo oleum, acriora omnia, item calida fomenta, conclaue calidum & inclusum, multa uestimenta corpori iniecta, etiam fricationes, ubi bene etiam sanguis conquieuit. Tum uerò incipiendum est à brachijs, cruribusq; à thorace abstinendum. In hoc casu per hyemem locis maritimis, per æstatem mediterraneis opus est.

De stomachi morbis, & curationibus.

CAP. V.

FAucibus subest stomachus, in quo plura longa uitia incidere consuerunt. Nam modò ingens calor, modò inflatio hunc, modò inflammatio, modò exulceratio afficit. Interdum pituita, interdum bilis oritur, frequentissimumq; est eius malum, quo resoluitur, neq; ulla re magis aut afficitur, aut corpus afficit. Vt diuersa autem uitia eius, sic etiam remedia sunt. Vbi exæstuat, aceto cum rosa extrinsecus subinde fouendus est, imponendusq; puluis cum oleo, & ea cataplasmata, quæ simul & reprimunt, & molliunt. Potui (nisi quid obstat) gelida aqua præstanda. Si inflatio est, prosunt admotæ cucurbitulæ: neq; incidere cutē necesse est: prosunt sicca & calida fomenta, sed

non

non uehementissima. Interponenda abstinencia est. Vtilis in ieiuno potio est absynthij aut hyssopi aut rutæ. Exercitatio primò lenis, deinde maior adhibenda est, maxime quæ superiores partes moueat. Quod genus in omnibus stomachi uitij aptissimum est. Post exercitationem opus est unctione, frictione, balneo quoque nonnunquam, sed rarius, interdum alui ductione. Cibis deinde calidis, neque inflatibus, eodẽque modo calidis potionibus, primò aquæ, post, ubi resedit inflatio, uini austeri. Illud quoque in omnibus stomachi uitij præcipiendũ est, ut quo modo se quisque æger refecerit, eo ut sanus utatur. Nam redit huic imbecillitas sua, nisi iisdem defendatur bona ualetudo, quibus reddita est. At si inflammatio aliqua est, quam ferè timor et dolor sequitur, prima sunt quies et abstinencia, lana sulphurata circumdata, in ieiuno absinthium. Si ardor stomachum urget, aceto cum rosa subinde fouendus est, deinde cibis quidem utendum est modicis. Imponenda uerò extrinsecus quæ simul et reprimunt et molliunt: deinde his detractis, utendum calidis ex farina cataplasmatibus, quæ reliquias digerant. Interdum aluius ducenda. Adhibenda exercitatio, et cibus plenior. At si exulceratio stomachum infestat, eadem ferè facienda sunt, quæ in faucibus exulceratis præcepta sunt. Exercitatio, frictio inferiorum partium adhibenda. Adhibendi leues et glutinosi cibi, sed citra satietatem. Omnia acria atque acida remouenda. Vino, si febris non est, dulci, aut si id inflat, certe leni utendum, sed neque præfrigido, neque nimis calido. Si uerò pituita stomachus impletur, necessarius modò in ieiunio, modò post cibum uomitus est. Vtilis exercitatio, gestatio, nauigatio, frictio. Nihil edendum, bibendumque, nisi calidũ, uitatis tantũ his, quæ pituitã contrahere consuerunt.

suerunt. Molestius est, si stomachus bile uitiosus est. Solent autem hi, qui sic tentantur, interpositis quibusdam diebus hanc (& quidem quod pessimum est) atram uomere. His recte alius ducitur, potiones ex absynthio dantur: necessaria gestatio, nauigatio, & (si fieri potest) ex nau sea uomitus, uitanda cruditas, sumendi cibi faciles & stomacho non alieni, uinum austerum. Vulgatissimum uero pessimumque stomachi uitium est resolutio, id est cum cibi non tenax est, soletque desinere ali corpus, ac sic tabe consumi. Huic generi inutilissimum balneum est. Lectiones, exercitationesque superioris partis necessariae. Item unctiones, frictionesque, hinc perfundi frigida, atque in eadem nature, canalibus eiusdem subijcere etiam stomachum ipsum, & magis etiam a scapulis, id quod contra stomachum est. Consistere in frigidis, medicatisque fontibus, quales cutiliarum* subcutiliarumque sunt, salutare est. Cibi quoque assumendi sunt frigidi, qui potius difficulter coquuntur, quam facile uitiantur. Ergo plerique, qui nihil aliud concoquere possunt, bubulam coquunt. Ex quo colligi potest, neque auem, neque uenationem, neque piscem dari debere, nisi generis durioris. Potui quidem aptissimum est uinum frigidum, uel certe bene calidum meracum, potissimum rheticum, uel allobrogicum, aliudue, quod & austerum & resina conditum est: si id non est, quam asperimum, maximeque signinum. Si cibus non continetur, danda aqua, & eliciendus plenior uomitus est, iterumque dandus cibus, et tum ad mouendam duobus intra stomachum digitis cucurbitula, ibique duabus aut tribus horis continenda sunt. Si simul & uomitus & dolor est, imponenda supra stomachum est lana succida, uel spongia ex aceto, uel cataplasma, quod refrigeret. Perfricanda uero non diu, sed uehementer brachia,

*symbruina
rumque;

De aquis cuti-
liis, Plini⁹ lib.
2. cap. 95. item
lib. 31. ca. 2. &
6. de iisdem &
Vitruuius lib.
8. cap. 3.

chia, & crura, & calefacienda. Si plus doloris est, infra præcordia quatuor digitis cucurbitula utendū est, protinus dādus panis ex posca frigida. Si nō continuit, post uomitū lene aliquid ex his, quæ nō aliena stomacho sint. Si ne id quidē tenuit, singuli cyathi uini singulis interpositis horis, donec stomachus cōsistat. Valens etiā medicamentū est radicula succus, ualētius acidi punici mali, cū pari modo succi, qui ex dulci punico malo est, adiecto etiā intubi succo & mēta, sed huius minima parte, quibus tantundem, quantū in his omnibus est, aquæ frigida quāmoptime misceatur. Id enim plus quā uinum ad comprimendū stomachum potest, suppressendus autem uomitus est, qui per se uenit, sic, si nausea est. Sed si coacuit intus cibus, aut computruit, quorum utrumlibet ructus ostendit, ei sciendus est, protinusq; cibus assumptis ijsdem quos proxime posui, stomachus restituendus. Vbi sublatus est præsens metus, ad ea redeundum est, quæ supra præcepta sunt.

De laterum doloribus.

CAP. VI.

Stomachus lateribus cingitur, atq; in his quoq; uementes dolores esse consuerunt, & initium uel ex frigore, uel ex ictu, uel ex nimio cursu, uel ex morbo est. Sed interdum id malum intra dolorem est, is que modò tardè, modò celeriter soluitur: interdū ad perniciē quoq; procedit, oriturq; acutus morbus, qui pleuriticus à Græcis nominatur. Huic dolori lateris febris, & tuſsis accedit, & per hāc excreatur, si tolerabilis morbus est, pituita, si grauis, sanguis. Interdum etiā sicca tuſsis est, quæ nihil emollitur. Idq; primo uitio grauius, secundo tolerabilius est. Remedium uerò est magni & recentis doloris, sanguis missus. At siue lenior, siue uetustior casus est, uel superuacuum, uel serum id auxilium est, confugiendum que

ad cucurbitulas est, antè summa cute incisa. Recte etiam sinapi ex aceto super pectus imponitur, donec ulcera pustulasq; excitet, & tum medicamentum, quod humorè il-
luc citet. Præter hæc circumdare primum oportet latus ipsum lana sulphurata: deinde cum paulum inflammatio se remisit, siccis & calidis fomentis uti. Ab his transitus ad malagmata est. Si uetustior dolor remanet, nouissimè rhesina imposita discutitur. Utendum cibis, potionibusq; calidis, uitandum frigus. Inter hæc tamen non alienū, & extremas partes olco et sulphure perfricare. Si leuata tussis est, leni lectione uti, iamq; & acres cibos, et uinū meracius assumere. Quæ à medicis præcipiuntur, ut tamen sine his, rusticos nostros epota ex aqua herba trixago satis adiuuet. Hæc in omni lateris dolore communia sunt, plus negotij est, si acutus quoque morbus is factus est. In hoc præter ea quæ suprà posita sunt, hæc animaduertenda sunt, ut cibus sit quammaxime tenuis & lenis præcipueq; sorbitio, eaq; ex ptisana potissimū, aut ius in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus sit. Idq; non nisi tertio quoq; die detur, si tamen per uires licebit: potio uerò aqua mulsa, in qua hyssopum aut ruta decocta sit. Quæ quibus temporibus dāda sint, ex ratione uel adiectæ, uel leuatæ febris apparebit, sic, ut in remissione quā maxima dent, cū eo tamen, ut sciamus non esse eius generis tussis aridas fauces committendas. Sæpe enim, ubi nihil est quod excreatur, continuatur, & strangulat. Ob quam causam dixi etiam peius id genus esse tussis, quod nihil, quā quod pituitam moueret. Sed hic uinum sorbere, ut suprà præcepimus, morbus ipse non patitur, in uicē eius cremor ptisanæ sumendus est. Ut his autem in ipso morbi feruore sustinendus æger est, sic ubi paulum is se remisit, alimen

alimenta pleniora & uini quoq; aliquid dari potest, dum nihil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fauces asperet. Si in refectioe quoq; manserit tuſſis, intermittere oportebit uno die, posteroq; cum cibo uini paulo plus asſumere. Atque incipiente quoq; tuſſi, tum non erit alienū (ut ſuprà quoq; poſitum eſt) uini cyathos ſorbere. Sed in hoc genere ualeitudinis dulce, uel certè lene cōmodius eſt. Si malum inueterauit, athletico uictu corpus firmandum eſt.

De uiſcerum morbis, & primo de Pulmone,
deinde de Iocinere, tum de Liene, poſtremo de Renibus.

CAP. VII.

A Compagine uerò corporis ad uiſcera tranſeundum eſt, & in primis ad pulmonē ueniendum, ex quo uehemēs & acutus morbus oritur, quem peripneumonicon Græci uocāt. Eius hæc cōditio eſt. Pulmo totus afficitur, hunc eius caſum ſubſequetur tuſſis, bilem uel pus trahēs, præcordiorum, totiusq; pectoris grauitas, ſpiritus difficultas, magnæ febres, continua uigilia, cibi faſtidium, tabes. Id genus morbi plus periculi, quàm doloris habet. Oportet, ſi ſatis ualidæ uires ſunt, ſanguinem mittere: ſi minores, cucurbitulas ſine ferro præcordijs ad mouere. Tum ſi ſatis ualet, geſtando ægrum, digerere: ſi parū, intra domum tamē dimouere. Potionem autē hyſſopi dare, cui ficus arida ſit incocta, aut aquam mulſam, in qua uel hyſſopū uel ruta decocta ſit. Frictione uti diutiſſime in ſcapulis, proximè ab his in brachijs, & pedibus, et cruribus, leuiter contra pulmonem, idq; bis quotidie facere. Quod ad cibū uerò pertinet, huic nec ſalsis opus eſt, neq; acris, neq; amaris, neq; aluum aſtringentibus, ſed paulo lenioribus. Ergo primis diebus dāda eſt ſorbitio ptisanæ, uel

na, uel alicæ, uel oryzæ, cum qua recens adeps cocta sit. Cum hac sorbibile ouū, nuclei pinei ex melle, panis, uel clo
 Aqua mulsa. ta alica, ex aqua mulsa: potui deinde non solum pura a-
 qua, sed etiam mulsa egelida: aut si æstas est, etiam frigi-
 da, nisi quid obstat. Hæc autem altero quoq; die increscē
 te morbo dare satis est. Vbi in incremento constitit, quan-
 tum res patitur, ab omnibus abstinendum est, præterquā
 aqua egelida. Si uires desunt, adiuuandæ sunt aqua mulsa,
 prosuntq; aduersus dolores imposita calida fomenta, uel
 quæ simul & reprimunt & emolliunt. Prodest imposi-
 tus super pectus sal bene contritus, cū cerato mistus, quia
 leuiter cutem erodit, eoq; impetum materiæ, quò pulmo
 uexatur, euocat. Vtile etiam aliquod malagma est ex his
 quæ materiam trahunt. Neque alienum est dum premit
 morbus, clausis fenestris ægrum continere. Vbi paulum
 leuatus est, ter aut quater die, fenestris aliquanto apertis,
 paruū aërem recipere. Deinde in refectiōe pluribus die-
 bus à uino abstinere, gestatione, frictione uti, sorbitioni-
 bus, & prioribus cibis adijcere, ex oleribus porrum, ex

uētriculo= carne ungulas, & summa trunculorum, atq; pisciculos,
 rum: uel, ty= sic, ut diu nihil molle & lene sumatur.

runculorum De iocineris morbo, & curatione. CAP. VIII.

Alterius quoq; uisceris morbus, id est, iocineris æquē
 amodò longus, modò acutus esse consuevit, ἰσχυρὸς
 Græci uocant. Dextra parte sub præcordijs uehementis do-
 lor est, idemq; ad latus dextrum, & ad iugulum, hume-
 rumq; partis eiusdem peruenit, nonnunquā manus quoq;
 dextra torquetur, horror calidus est. Vbi male est, bilis
 euomitur, interdum singultus propè strangulat. Et hæc
 quidem acuti morbi signa sunt: longioris uerò, ubi suppu-
 ratio in iocinere est, dolorq; modò finitur, modò intendi-
 tur.

zur: dextra parte præcordia dura sunt, & tument, post cibum maior difficultas est, accedit maxillarum quædã resolutio, ubi inueterauit malum, uenter & crura pedesq; intumescunt, pectus atq; humeri, circaq; iugulum utrumque extenuatur. Initio sanguinem mittere optimum est, tum uenter soluendus est: si non potest aliter, per nigrum ucratrum imponenda extrinsecus cataplasmata, primum quæ reprimant, deinde calida quæ deducant, quibus rectè iris uel absynthium adijcitur, post hæc malagma. Dãdæ uerò sorbitiones sunt, omnesq; cibi & calidi, & qui non multum alant, & ferè qui pulmonis quoq; dolori cõueniunt, præterq; eos qui urinam mouent, potionesq; ad id efficaces. Vtilia in hoc morbo sunt thymum, saturcia, hyssopum, nepeta, amyllum, sisamũ, lauri baccæ, pini flos, herba sanguinalis, mēta, ex malo cotoneo medium, colũbæ iecur recēs & crudum. Ex quibus quædã per se esse, quædã adijcere uel sorbitioni, uel potioni licet, sic tamen ut parcè assumantur. Neq; alienũ est absynthium contritum ex melle, & pipere, eiusq; catapotiiũ quotidie deuorare: abstinedum utiq; est ab omnibus frigidis: neq; enim res ulla magis iecur lædit. Frictionibus utẽdum in extremis partibus, uitãdus omnis labor, omnis uehemētior motus, ne spiritus quidẽ diutius continẽdus est. Ira, trepidatio, pondus, iectus, cursus, inimica sunt. Perfusio corporis multa prodest ex aqua: si hyems est, calida: si æstas, tepida. Item liberalis unctio, et in balneo sudor. Si uerò iccur uomica laborat, eadẽ faciendã sunt, quæ in cæteris interioribus suppurationibus. Quidam etiam contra id scalpello aperiunt, ipsam uomicam adurunt.

De lienis morbo, & curatione. CAP. IX.

AT lienis ubi affectus est, intumescit, simulq; cum copars sinistra, eaq; dura est, & prementi renititur,

uenter intentus est, aliquis etiam cruribus est tumor. Vlcera aut omnino non sanescunt, aut certe cicatricem uix recipiunt. In intēta ambulatione, cursuq; dolor, & quædam difficultas est. Hoc uitium quies auget. Itaq; exercitatione & labore opus est, habita tamen ratione, ne febre mista, si nimium processerit, excitetur. Vnctiones, frictionesq; & sudores necessarij sunt. Dulcia omnia inimica sunt. Itē lac & caseus. Acida autem maxime cōueniunt. Ergo acetum acre per se sorbere, & magis etiam, quod scilla conditum est, expedit. Edenda sunt salsamenta, uel olea ex muria dura tincta in aceto lactuca, intubiq; & betæ ex eodem, ex sinapi asparagus, armoracia, pastinaca, ungula, rostra, aues macræ, eiusdem generis uenatio. Potui uerò ieiuno dari debet absynthium incoctum, at post cibum aqua à ferrario fabro, in qua candens ferrum subinde tinctum sit. Hæc enim uel præcipue lienem coërcet: quod animaduersum est in his animalibus, quæ apud hos fabros educata, exiguos lienes habent. Potest etiam dari uinum tenue, austerum, omniaq; in cibis et potionibus quibus urinæ mouendæ sunt, præcipueq; ad id ualet, uel trifolij semen, uel cuminum, uel apium, uel serpillum, uel cytisus uel portulaca, uel nepeta, uel thymū, uel hysopum, uel satireia. Hæc enim inde commodissimè uidentur humorem deducere. Lienis quoque bubulus utiliter esui datur: præcipueq; eruca & nasturtium lienem extenuant. Imponenda quoq; extrinsecus sunt, quæ leuēt. Fit ex unguento & palmulis, quod *μυροβάλανος* Græci uocant. Fit ex lini & nasturtij semine, quo uinum et oleum adijcitur. Fit ex cupresso uiridi, & arida ficu. Fit ex sinapi, cui seui hircini à renibus quarta pars ponderis adijcitur, teriturq; in sale, & protinus imponitur. Multisq; modis

modis huic rei cappari aptum est. Nam & ipsum cum cibo assumere, & muriam eius cum aceto sorbere commodum est. Quin etiam extrinsecus radicem contritam, uel corticem eius cum fursuribus, aut ipsum cappari cum melle contritum imponere expedit. Malagmata quoque huic rei aptantur.

De renum morbis, & curationibus.

C A P. X.

AT renes ubi affecti sunt, diu male habent. Peius est, si frequens biliosus uomitus accedit. Oportet con- quiescere, cubare molliter, soluere aluum, si aliter non respondet, etiam ducere; saepe desiderare in aqua calida, neque cibum, neque potionem frigidam assumere, abstinere ab omnibus salsis, acribus, acidis pomis, bibere liberaliter, adijcere modò cibo, modò potioni piper, porrum, ferulam, album papauer. Quæ maxime inde urinam mouere consuerunt. Auxilio quoque his exulceratis sunt, si adhuc ulcera purganda sunt, cucumeris semina detractis corticibus sexaginta, nuclei ex pinu syluestri duodecim, anisi, quod tribus digitis sumi possit, croci paulum, contrita, & in duas mulsi potiones diuisa. Si uero dolor tantum leuandus est, eiusdem cucumeris semina triginta, iidem nuclei uiginti, nuces Græcæ quinque, croci paululum, contrita & cum lacte potui data, * ac insuper quoque recte quædã * at super malagmata iniiciuntur, maximeque ea, quæ humori extrahendo sunt.

De intestinorum morbis, & primo de

Cholera.

C A P. XI.

Avisceribus ad intestina ueniendum est, quæ sunt & acutis, & longis morbis obnoxia. Primo æquè faciendã

da mentio est cholerae, quia commune id stomachi, atque
intestinorum uitiū uideri potest. Nam simul & deiectio,
et uomitus est, præterq; hæc inflatio est, intestina torquē
tur, bilis supra infraq; erūpit, primum aquæ similis, dein
de ut in ea recens caro lota esse uideatur, interdum alba,
nonnunquam nigra, uel uaria. Ergo eo nomine morbum
hunc *χολέρα* Græci nominarunt. Præter ea uero quæ su=
prâ comprehensa sunt, sæpe etiam crura manusq; cōtra=
huntur, urget sitis, anima deficit: quibus concurrentibus
non mirum est, si subito quis moritur. Neque tamen ulli
morbo minori momento succurritur. Protinus ergo ubi
istâ cœperunt, aquæ tepidæ quàm plurimū bibere oportet,
& uomere. Vix unquā sine uomitu sequitur, sed etiā
si non incidit, miscuissc tamē nouam materiam corruptæ
prodest, parsq; sanitatis est uomitum esse suppressum: si
id incidit, protinus ab omni potione abstinendum est. Si
uerò tormina sunt, oportet frigidis, & humidis fomentis
stomachum fouere: sed si uenter dolet, iisdem egelidis, sic
ut uenter ipse mediocriter calentibus iuuetur. Quod si ue
hementer & uomitus, & deiectio, & sitis uexant, et ad=
huc subcruda sunt quæ uomuntur, nondum uino matu=
rum tempus est, aqua, neq; ea ipsa frigida, sed potius ege
lida danda est, admouendumq; naribus est pulegium ex
aceto, uel polenta uino aspersa, uel menta, si nondum ma
tura est. At cū discussa cruditas est, tum magis uerendū
est, ne anima deficiat. Ergo tum confugiendum est ad ui=
num. Id esse oportet tenue, odoratum, cum aqua frigida
mistum, uel polenta adiecta, uel melle quoq; assumere ex=
pedit, quotiesq; aliquid aut stomachus, aut uenter effu=
dit, toties per hæc uires restituere. Erasistratus primo
tribus uini guttis, aut quinis aspergendam potionem es=
se dixit,

Se dixit, deinde paulatim merum adiiciendum. Is si & ab initio uinum dedit, & metum cruditatis secutus est, non sine caussa fecit. Si uehementem infirmitatem adiuuari posse tribus guttis putauit, errauit. At si inanis est homo, & crura eius contrahuntur, interponenda potio absynthij est. Si extremæ partes corporis frigent, ungendæ sunt calido oleo, cui cæræ paulum sit adiectum, calidisq; fomentis nutriendæ. Si ne sub his quidem quies facta est, extrinsecus contra uentriculum ipsum cucurbitula admo uenda est, aut sinapi supèr imponendum. Vbi his cõstitit, dormire oportet, postero die utiq; à potione abstinere, die tertio in balneũ ire, paulatim se cibo reficere: somno, quisquis facile acquiescit, itemq; lassitudine, & frigore. Si post suppressam choleram febricula manet, aluum duci necessarium est, tum cibus, uinoq; utendum est, sed hic quidem morbus & acutus est, & inter intestina, stomachumq; uersatur, sic ut cuius potissimum partis sit, nõ facile dici possit.

De Coeliaco uentriculi morbo. CAP. XII.

IN ipsius uerò uentriculi porta consistit is, qui & longus esse consuevit, *κσιλιακὸς* à Græcis nominatur. Sub hoc uenter indurescit, dolorq; eius est. Aluus nihil reddit, ac ne spiritum quidem trāsmittit. Extremæ partes frigesunt. Difficulter spiritus redditur. Cõmodissimum est inter initia calida cataplasmata toto uētri imponere, ut dolorem leniant, post cibũ uomere, atq; ita uētre exinanire. Proximis deinde diebus cucurbitulas sine ferro uentri, & coxis admouere. Ventrẽ ipsum liquare dato lacte, & uino salso frigido. Si tẽpus anni patitur, etiã uiridibus ficis, sic tamẽ, ne quis aut cibus aut humor uniuersus detur, sed paulatim. Ergo per interualla tẽporis sat est cyathos binos

binos ternosue sumere, & cibum pro portione huius: cōmodeq; facit cyatho lactis cyathus aquae mistus, et sic datus. Cibiq; inflantes, & acres utiliores sunt, adeo ut lacti quoq; rectè contritum allium adijciatur. Procedēte uerò tempore opus est gestari, maximeq; nauigare, perfricari ter aut quater die, sic ut nitrum oleo misceatur, persundi aqua calida post cibum, deinde sinapi imponere per omnia mēbra, excepto capite, donec arrodatur & rubeat, maximeq; si corpus durum & uirile est, paulatim deinde faciendus est transitus ad ea, quae uentrem comprimunt. Assa caro danda, ualens & quae non facile corrumpatur: potui uerò pluuiialis aqua decocta, sed quae per binos ternosue cyathos bibatur. Si uetus uitium est, oportet laser quā optimum ad piperis magnitudinem deuorare, altero quoq; die uinū, uel aquam bibere, interdum interposito cibo singulos uini cyathos sorbere, ex inferiori parte infundere pluuialem egelidam aquam, maximeq; si dolor in imis partibus remanet.

De tenuioris intestini morbo. CAP. XIII.

INter ipsa uerò intestina cōsistunt duo morbi, quorum alter in tenuiore, alter in pleniore intestino est. Prior acutus est. Insequēs esse longus potest. Diocles Carystius tenuioris intestini morbum χορδαῖον, plenioris ἄλειον nominauit. A plerisque uideo nunc illum priorem ἄλειον, *κωλικόν hunc *κόρδαον nominari. Sed prior modò supra umbilicum, modò sub umbilico dolorem mouet. Fit ex alterutro loco inflāmatio, nec aluus, nec spiritus infrā trāsmittitur. Si superior pars affecta est, cibus: si inferior, stercus per os redditur: si utrumlibet uetus est, adijcitur periculo uomitus biliosus, mali odoris, aut uarius, aut niger. Remedium est sanguinē mittere, uel cucurbitulas pluribus locis admo

admouere, non ubiq; cute incisa. Id enim duobus aut tribus locis satis est. Ex cæteris spiritū euocare, abunde est. Tum animaduertere oportet, quo loco malum sit. Solet enim cōtra id tumere. Et si supra umbilicum est, alui ductio utilis nō est. Si infrā est, aluum ducere (ut Erasistrato placuit) optimum est, & sæpe id auxilij satis est. Ducitur autem percolato ptisanæ cremore cum oleo & melle, sic ut præter ea nihil adijciatur. Si nihil tumet, duas manus imponere oportet, supra summum uentrem, paulatimq; deducere. Inuenietur enim mali locus qui necesse est renitatur, & ex eodem deliberari poterit, ducēda necne aluus sit. Illa cōmunia sunt, calida cataplasmata admouere, eaq; imponere a mammis usq; ad inguina, & spinam, ac sæpe mutare: brachia, cruraq; perfricare, demittere totū hominē in calidum oleū. Si dolor non quiescit, etiā in aluū ex parte inferiore tres, aut quatuor cyathos calidi olei dare. Vbi per hæc cōsecuti sumus, ut iā ex inferiore parte spiritus transmittatur, offerre potui mulsum tepidū nō multū. Nam antè magna cura uitādum est, ne quid bibat. Si id cōmodè cessit, adycere sorbitionē. Vbi dolor & febricula quierūt, tum demū uti cibo pleniore, sed neq; inflante, neq; duro, neq; ualido, ne intestina adhuc imbecilla lædātur, potui uerò nihil præterquā purā aquā. Nā siue qd uinolētū, siue acidū est, id huic morbo alienū est. Ac postea quoq; uitare oportet balneū, ambulationē, gestationē, cæterosq; corporis motus. Nā facile id malū redire cōsuevit, & siue cū frigus subit, siue aliqua iactatio, nisi bene iā cōfirmatis intestinis, reuertitur.

De morbo intestini plenioris. CAP. XIIII.

IS autē morbus, qui in intestino pleniore est, in ea maxime parte est, quam cecam esse proposui. Vehemens
m inflat

inflatio, uehementes dolores dextra magis parte, intestinum quod uerti uidetur, propè spiritum elidit. In pleurisque post frigora, cruditatesque oritur, deinde quiescit, & per etatem sæpe repetens, sic cruciat, ut uitæ spatium nihil demat. Vbi is dolor cœpit, admouere sicca & calida fomenta oportet, sed primo lenta, deinde ualidiora, simulque frictiones, ad extremas partes, id est, crura, brachiaque materiam reuocare. Si discussum non est, quæ dolet, cucurbitulas sine ferro defigere. Est etiã medicamentum eius rei causa comparatum, quod $\kappa\sigma\lambda\iota\kappa\omicron\nu$ nominatur. Id se reperisse Cassius gloriabatur. Magis prodest potui datum, sed impositum quoque extrinsecus, digerendo spiritum, dolorem leuat. Nisi finito uerò tormento, recte neque cibum neque potio assumitur. Quo uictu sit utendum, qui hoc genere tentantur, iam mihi dictum est. Confectio medicamenti, quod $\kappa\sigma\lambda\iota\kappa\omicron\nu$ nominatur, ex his constat: Costi, anesi, castorci, singulorum P. denariorum III. ✕. petroselinii P. denariorum III. piperis longi, & rotundi, singulorum P. ✕. I. I. papaueris lacrymæ, iunci rotundi, myrrhæ, nardi, singulorum P. v. I. ✕. quæ melle excipiuntur, id autem & deuorari potest, & ex aqua calida sumi.

De Torminibus, id est, $\delta\upsilon\sigma\tau\epsilon\rho\epsilon\gamma\iota\alpha$. CAP. XV.

Proxima his inter intestinorum mala, tormina esse consueuerunt, $\delta\upsilon\sigma\tau\epsilon\rho\epsilon\gamma\iota\alpha$ Græce uocatur, intus intestina exulcerantur. Ex his cruor manat. Isque modò cum stercore aliquo semper liquido, modò cum quibusdã quasi mucosis excernitur, interdum simul quædã carnosæ descendunt. Frequens deijciendi cupiditas, dolorque in ano est. Cum eodẽ dolore exiguum aliquid emittitur. Atque eo quoque tormentum intenditur. Idque post tempus aliquod leuatur, exiguaque requies est, somnus interpellatur, febricula

la or

la oritur, longoq; tēpore id malū cum inueterauerit, aut tollit hominē, aut etiā (si finitur) excruciat. Oportet in primis cōquiescere. Siquidem omnis agitatio exulcerat, deinde ieiunū sorbere uini cyathū, cui cōtrita radix quinquefolij sit adiecta, imponere cataplasmata super uentrē, quæ reprimūt, qd' in superioribus uētris morbis non expedit, quotiesq; desidit, subluere aqua calida, in qua decoctæ uerbenæ sint, portulacā uel coctā, uel ex dura muria edisse, cibos, potionesq; eas, quæ astringūt aluū. Si uetustior morbus est, ex inferioribus partibus tepidū infundere, uel ptisanæ cremorē, uel lac, uel adipē liquatā, uel medullā ceruinā, uel oleū, uel cū rosa butyrū, uel cū eadē albū crudū ex ouis, uel aquā, in qua lini semē decoctum sit: uel si somnus nō accedit, uitellos cū aqua, in qua rosæ floris folia cocta sint. Leuāt enim dolorē hæc, & mitiora ulcera efficiūt, maximeq; utilia sunt, si cibi quoq; secutū fastidium est. Themison muria dura quā asperrima sic utendū memoriæ prodidit. Cibi uerò esse debēt, qui leniter uentrē dstringāt, & ea quæ urinā moueāt. Si ea cōsecuta sunt, in aliā partē humorē auertēdo, prosunt: si non sunt cōsecuta, noxā augēt. Itaq; nisi in quibus prōptē id facere consuerunt, non sunt adhibenda. Potui si febricula est, aqua pura calida, uel ea quæ ipsa quoq; astringat, dari debet: si non est, uinum lene, austerū. Si pluribus diebus nihil remedia alia iuuerūt, uetusq; iā uitiū est, aquæ bene frigide potio assumpta ulcera astringit, & initium secundæ ualctudinis facit. Sed ubi uenter suppressus est, protinus ad calidam potionem reuertendum est. Solet autem interdum etiam putris sanies pessimī quæ odoris descendere, solet purus sanguis profluere. Si superius uitiū est, aluus aqua mulsā duci debet, tunc deinde

eadem infundi, quæ supra comprehensa sunt. Valensq; est etiam aduersus ulcera intestinorum minij gleba, cum salis hemina contrita. Si minus, musta his aqua in aluum datur. Ac si sanguis profluit, cibi potionesq; esse debent, quæ astringant.

De læuitate intestinorum.

CAP. XVI.

Desidat, suban-
di æger: sic in-
frà cap. proxi.

EX torminibus interdum intestinorum læuitas oritur, quæ continere nihil possunt, & quicquid assumptum est, imperfectū protinus reddunt. Id interdū ægros trahit, interdum præcipitat. In hoc utiq; adhibere oportet comprimentia, quò facilius tenendi aliquid intestinis uis sit. Ergo & super pectus ponetur sinapi, exulcerataq; cute, malagma, quod humorem euocet, & ex uerbennis decoctis aqua desidat, & cibos, potionesq; assumat, quæ aluum astringunt, & frigidis utetur persusionibus. Oportet tamen prospicere, ne simul his omnibus admotis uitium cōtrarium per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari intestina debebūt, aliquibus quotidie adiectis. Et cum in omni fluore uentris, tum in hoc præcipuè necessarium est, non quoties libet desiderare, sed quoties necesse est, ut hæc ipsa mora in cōsuetudinem ferendi oneris intestina deducat. Alterū quoq; quod æquè ad omnes similes affectus pertinet, in hoc maxime seruandum est, ut cum pleraq; utilia insuauia sint, qualis est plantago, & rubi, & quicquid mali corio mistum est, ea potissimum ex his dentur, quæ maxime æger uolet. Deinde si omnia ista fastidiet, ad excitandam cibi cupiditatem interponatur aliquid minus utile, sed magis gratū. Exercitationes, frictiones huic quoq; morbo necessariae sunt, & cum his sol, ignis, balneum, uomitus (ut Hippocratis uisum est) etiam albo ueratro (si cætera parum proficiunt

cient)euocatus.

De Lumbricis aluum occupantibus.

CAPVT XVII.

Nonnunquam autem Lumbrici quoq; occupāt aluū, hiq; modò ex inferioribus partibus, modò foedius ore redduntur. Atq; interdū latos eos, qui peiores sunt, interdum teretes uidemus. Si lati sunt, aqua potui dare debet, in qua lupinum aut cortex mori decoctus sit, aut cui adiectum sit, contritum uel hyssopū, uel piperis acetabulum, uel scamoneæ paulum. Vel etiam pridie cū multum allium ederit, uomat. Posteroq; die mali punici tenues radículas colligat, quantum manu comprehendet, easq; contusas in aquæ tribus sextarijs decoquat, donec tertia pars supersit. Huc adijciat nitri paulū, & ieiunus bibat. Interpositis deinde tribus horis, duas portiones sumat, aut aquæ, uel muriæ duræ sic adiectæ, tum desidat subiecta calida aqua in pelue. Si uerò teretes sunt, qui pueros maxime exercent, & eadē dari possunt, & quædam leuiora, ut contritū semen urticæ, aut brassicæ, aut cumini cum aqua, uel menta cum eadem, uel absynthium decoctum, uel hyssopum ex aqua mulsæ, uel nasturtij semen cum aceto contritum. Edisse etiam & lupinum, & allium prodest, uel *maluæ oleum subter dedisse.

*in aluums

De τρυσιμῶν intestinorum morbo.

CAPVT XVIII.

Est autem aliud leuius omnibus proximis, de quibus supra dictū est, quod τρυσιμῶν Græci uocāt, id neq; acutis, neq; longis morbis annumerari debet, cum & facile tollatur, neque unquam per se iugulet, in hoc æquē atq; in torminibus frequens desidēdi cupiditas est, æquē dolor ubi aliquid excernitur. Descendūt autem pituitæ,

m 3

nucisq;

nucisq; similia, interdum etiam leuiter subcructa: sed his interponuntur nonnunquam ex cibo quoq; recte coacta, desiderare oportet in aqua calida, sæpiusq; ipsum manu nutrire, cui plura medicamenta idonea sunt, butyrum cum rosa, acacia ex aceto liquata, emplastrum id, quod *τρυπημα* Græci uocant, rosa liquatum, alumen lana circumdatum, & ita appositum, eademq; ex inferiore parte indita, quæ torminum auxilia sunt, eadem uerbena decoctæ, ut inferiores partes foueantur, alternis uerò diebus aqua, alternis leue & austerum uinum bibendum est. Potio esse debet egelida & frigida: proprior ratio uictus talis, qualem in tormina supra præcepimus.

De uentris fluxu, & curatione. CAP. XIX.

Leuior etiam dum recens deiectio, ubi & liquida aluus, & sæpius quàm ex consuetudine fertur, atq; interdum tolerabilis dolor est, interdum grauissimus, idq; peius est: sed uno die fluere aluum sæpe pro ualetudine est, atq; etiam pluribus, dum febris absit, & intra septimum diē id conquiescat. Purgatur enim corpus, & quod intus læsurum erat, utiliter effunditur, uerū spatium periculosum est. Interdum enim tormina, ac febriculas excitat, uiresq; consumit: primo die quiescere satis est, neque impetum uentris prohibere: si per se desijt, balneo uti, paulum cibi capere: si mansit, abstinere non solum à cibo, sed etiam à potione. Postero die si nihilominus liquida aluus est, æquè conquiescere, paulum astringentis cibi sumere, tertio die in balneum ire, uehementer omnia præter uentrem perfricare, ad ignem lumbos, scapulasq; admouere, cibis uti, sed uentrē contrahentibus, uino non multum meraco. Si postero quoque die fluet, plus edisse, sed uomere etiam ex toto, donec conquiescat. Contra sitim,

tim, fame, uomitu niti. Vix enim fieri potest, ut post hanc animaduersionē alius non contrahatur. Alia uia est ubi uelis suppressere, coenare, deinde uomere, postero die in lecto conquiescere, uesperī ungi, sed leniter, deinde panis circa selibram, ex uino aminaeo mero sumere, tum assum aliquid, maximeq; aucm, & postea uinum idem bibere aqua pluuiali mistum, idq; usq; ad quintum diem facere, iterumq; uomere. Frigidam autem assidue potio- nem esse debere, contra priores autores Asclepiades as- firmavit, & quidem quam frigidissimā. Ego experimen- tis quemq; in se credere debere existimo, calida potius an frigida utatur. Interdum autem euenit, ut id pluribus diebus neglectū, curari difficilius possit. A uomitu oportet incipere, deinde postero die uesperī, tepido *loco un- gi, cibum modicum assumere, uinum meracū quam asper- rimum, impositam super uentrem habere cum cerato ru- tam. In hoc autem affectu corporis neque ambulatione, neq; frictione opus est, uehiculo sedisse, uel magis etiam equo prodest. Neq; enim ulla res magis intestina confir- mat. Si uero etiam medicamentis utendum est, aptissimū est id quod ex pomis fit. Vindemiae tēpore in grande uas coniicienda sunt pira, atq; mala syluestria: si ea nō sunt, pira tarētina uiridia, uel signina, mala scādiana uel ame- rina, myrrhappia, hisq; adijciēda sunt cotonea, & cum ipsis corticibus suis punica, sorba, & quibus magis uti- mur, etiam torminalia. sic ut hac tertiam ollae partem te- neant, tum deinde ea musto implēda est, coquēdumq; id, donec omnia quae indita sunt, liquata in unitatem quan- dam coēant. Id gustui non insuaue est, & quandocunq; opus est, assumptū leuiter, sine ulla stomachi noxa uen- trem tenet: duo aut tria cochlearia uno die sumpsisse,

Myrrhappia
Plinius ab o-
dore dicta esse
dicit, li. 15. ca-
pi. 15.

satis est. Alterum ualentius genus est, myrti baccas legere, ex his uinum exprimere, id decoquere, ut decima pars remaneat, eiusq; cyathum sorbere. Tertium quod quandoq; fieri potest, malum punicum excavare, exemptisq; omnibus seminibus, membranas quæ inter ea fuerunt, iterum conijcere, tum infundere cruda oua, rudiculaq; miscere, deinde malum ipsum super prunam imponere, quod dum humor intus est, non adurit. Vbi siccum esse coepit, remouere oportet, extractumq; cochleari, quod intus est, edisse. Aliquibus adiectis maius momentum habet. Itaq; etiam in piperatum conijcitur, misceturq; cum sale, & pipere: est quid ex his edendum, est pulicula etiã, cum qua paulum ex fauo uetere coctum sit, & lenticula cum malo corio cocta, rubiq; cacumina in aqua decocta, & ex oleo atq; aceto assumpta, efficacia sunt, atque ea aqua, in qua uel palmula, uel malum cotoncum, uel arida sorba, uel rubi decocti sunt, potata. Quod genus significo, quoties potionem dandam esse dico, quæ astringat. Tritici quoq; hemina in uino aminæo austero decoquitur, idq; triticum ieiuno, ac sitienti datur, superq; id uinum id sorbetur, quod iure ualentissimis medicamentis annumerari potest, atq; etiam potui datur uinum signinum, uel resinatum austerrum, uel quodlibet austerrum. Contuditurq; cum corticibus, seminibusq; suis punicum malum, uinoq; tali miscetur, idq; uel merum sorbet aliquis, uel bibit mistum. Sed medicamentis uti, nisi in uehementibus malis superuacuum est.

De uulua morbo, & curationibus. CAP. XX.

EX uulua quoq; foeminis uehemens malum nascitur, proximeq; ab stomacho uel afficitur hæc, uel corpus afficit. Interdum etiam sic exanimat, ut tanquam comitiali

Potio quæ astringat.

tiali morbo prosternat. Distat tamen hic casus, eò quòd neq; oculi uertuntur, nec spumæ profluunt, nec nerui distenduntur, sopor tantum est, idq; quibusdam fœminis crebro reuertens, perpetuum est. Vbi incidit, si satis uirium est, sanguis missus adiuuat. Si parum est, cucurbitulæ tamen defigendæ sunt in inguinibus. Si diutius aut iacet, aut alioqui iacere consuevit, admouere oportet nari bus extinctum ex lucerna linamentum, uel aliud ex his quæ fœdioris esse odoris retuli, quod mulierem excitet. Idemq; aquæ frigidæ perfusio efficit, adiuuatq; ruta contrita cum melle, uel ex cyprino ceratū, uel quodlibet calidum, & humidū cataplasma, naturalibus pubctenus impositum. Intra hæc etiam perfricare coxas, & poplites oportet. Deinde ubi ad se redit, circumcidendum uinum est in totum annum, etiam si casus idem non reuertitur. Friccione quotidie utendū totius quidem corporis, præcipuè uerò uentris & poplitum. Cibus ex media materia dādus. Sinapi super imum uentrem, tertio quoq; aut quarto die imponēdum, donec corpus rubeat. Si durities manet, mollire commodè uidetur solanum in lac demissum, deinde contritum, & cæra alba, atq; medulla ceruina cum irino, aut seuum taurinum, uel caprinum cum rosa mistum. Dandum potui etiam uel castoreum est, uel git, uel anethum. Si parum pura est, purgatur iūco quadrato, si uero uulua exulcerata est, ceratum ex rosa fiet, & recēs suilla adeps, & ex ouis albū misceatur, idq; apponatur, uel albū ex ouo cū rosa mistū, adiecto quo facilius cōsistat, cōtritæ rosæ puluere. Dolēs uerò ea sulphure suffumigari debet. At si purgatio nimia mulieri nocet, remedio sunt cucurbitulæ cute incisa inguinibus, uel etiam sub māmīs admotæ: si maligna purgatio est, subij-

* coeuntia cienda sunt,

* coercetia. Id faciunt etiam albae oliuae, & nigrum papauer cum melle assumptum, & gummi cum trito semine apij liquatum, & cum cyatho passi datum. Praeter haec in omnibus uesciae doloribus idoneae potiones sunt, quae ex odoribus fiunt, idest spica nardi, croco, cinnamomo, casia, similibusque. Idemque etiam decocta letiscus praestat. Si tamen intolerabilis dolor est, & sanguis profluit, etiam sanguinis detractio apta est, aut certe coxis admotae cucurbitulae cute incisa. At cum urina super potionum modum etiam sine dolore profluens, maciem, & periculum facit, si tenuis est, opus est exercitatione & frictione, maximeque in sole uel ad ignem. Balneum rarum esse debet, neque longa in eo mora, cibus comprimens. Vinum austum meracum, per aestatem frigidum, per hyemem egelidum, sed tantum, quantum minimum sit. Infima aluus quoque uel ducenda, uel lacte purganda est. Si crassa urina est, uehementior esse debet & exercitatio, & frictio, longior in balneo mora, cibus opus est teneris, uinum idem. In utroque morbo uitanda omnia sunt, quae urinam mouere consueverunt.

De nimia profusione seminis ex naturalibus.

CAPVT

XXI.

Est etiam circa naturalia uitium, nimia profusio seminis, quod sine uenere, sine nocturnis imaginibus sic fertur, ut interposito spatio tabe hominem consumat. In hoc affectu salutare sunt uehementes frictiones, perfusiones, natationesque quam frigidissime, neque cibi, nec potio, nisi frigida assumpta. Vitare autem oportet cruditates, omnia inflantia, nihil ex his assumere, quae contrahere semine uidentur, qualia sunt, siligo, simila, oua, alica, amylium, omnis caro glutinosa, piper, cruca, bulbi, nuclei pinei. Neque alienum est fouere inferiores partes, aqua decocta ex uerbenis comp

comprimimentibus, ex iisdem aliqua cataplasmata imo uen-
tri inguinibusq; circumdare, præcipueq; ex aceto rutam
uitare, etiam ne supinus obdormiat.

De coxarū morbis, & curatiōibus. CAP. XXII.

Superest ut ad extremas partes corporis ueniam, quæ
articulis inter se cōserūtur, initiū a coxis faciā. Harū
ingens dolor esse cōsuevit. Isq; hominē sæpe debilitat, &
quosdam nō dimittit. Eoq; id genus difficilimè curatur,
quòd serè post longos morbos uis pestifera huc se incli-
nat, quæ ut illas partes liberat, sic hāc ipsam quoq; affe-
ctam prehēdit. Fouēdū primū aqua calida est, deinde
utendū calidis cataplasmatibus. Maxime prodesse uidetur
aut cū hordeacea farina, aut cū ficu ex aqua decocta mi-
stus capparis cortex cōcisus, uel lolij farina ex uino dilu-
to cocta, & mista cū acida fece: * quæ, quia refrigescunt, * quæq; rea-
imponere noctu malagmata commodius est. Inulæ quoq; frigescent
radix cōtusa, & ex uino austero postea cocta, & latè su-
per coxā imposita, inter ualētissima auxilia est. Si ista nō
soluerūt, sale calido & humido utēdū est. Si ne sic quidē
finitus dolor est, aut tumor ei accedit, incisa cute admo-
uendæ sunt cucurbitulæ, mouēda urina. Alius si cōpres-
sa est, ducēda. Vltimū est, & in ueteribus quoq; morbis
efficacissimū, tribus aut quatuor locis super coxā, cutem
candētibus ferramētis exulcerare. Sed frictiōe quoq; utē-
dum est, maximè in sole, & eodē die sæpius: quò facilius
ea, quæ cōeūdo nocuerūt, dirigātur. Ea q; si nulla exulce-
ratio est, etiā ipsis coxis, sicut & cæteris partibus adhi-
benda est. Cū uerò sæpe aliquid exulcerādū candēti fer-
ramento sit, ut materia inutilis euocetur, illud perpetuū
est, nō ut primū fieri potest, huius generis ulcera sanare,
sed ea trahere, donec id uitium, cui per hæc opitulantur,
conquiescat.

De genuum doloribus, & cura. CAP. XXIII.

COxis proxima genua sunt, in quibus ipsis nonnunquam dolor esse consuevit. In eisdē autē cataplasmatibus, cucurbitulisq; praesidium est, sicut etiam cū in humeris, alijs'ue cōmissuris dolor aliquis exortus est. Equitare ei cui genua dolēt, inimicissimum omnīū est. Omnes autem eiusmodi dolores, ubi inueterauerunt, uix citra uisionem finiuntur.

De articulorum doloribus, in manibus, pedibusque. CAP. XXIII.

IN manibus pedibusq; articulorū uitia frequentiora, longioraq; sunt, quae in podagris, chiragris'ue esse cōsuerunt. Ea raro uel castratos, uel pueros ante foeminae coitum, uel mulieres, nisi quibus mēstrua suppressa sunt, tentant. Vbi sentiri coeperunt, sanguis mittendus est. Id enim inter initia statim factum, saepe annuā, nōnunquam perpetuā ualitudinē totam praestat. Quidā etiā cū asinino^{*laete} lotio epoto se eluissent, in perpetuū hoc malū euaserunt. Quidā cū toto anno a uino, mulso, uenere sibi temperassent, securitatē totius uitae cōsecuti sunt. Idq; utiq; post primū dolorem seruādū est, etiam si quieuit. Quod si iam cōsuetudo eius facta est, potest quidem aliquis esse securior his temporibus, quibus dolor se remisit. Maiorē uerò curā adhibere debēt hi, quibus id reuertitur. Quod fere uere, autumnō'ue fieri solet. Cū uerò dolor non urget, manu gestari debet, deinde ferri, in ambulatione leui se dimouere: & si podagra est, interpositis tēporibus exiguīs inuicem modō sedere, modō ingredi, tum antequam cibū capiat, sine balneo loco calido leuiter perfricari, sudare, perfundi aqua egelida, deinde cibum sumere ex media materia interpositis rebus urinam mouentibus, quotiesq;

ticsq; plenior est, euomere. Vbi dolor uehemens urget, interest sine tumore is sit, an tumor cum calore, an tumor iam etiam obcaluerit. Nam si tumor nullus est, calidis fomentis opus est. Aquam marinam, uel muriam duram feruefacere oportet, deinde in peluem conijcere, & cum iam homo pati potest, pedes demittere, superq; palam dare, & uestimento tegere, paulatim deinde iuxta labrum ipsum ex eadem aqua leuiter infundere, ne calor intus destituat, ac deinde noctu cataplasmata calefacientia imponere, maximeq; hibisci radicē ex uino coctam. Sin uerò tumor calorq; est, utiliora sunt refrigerantia, recteq; in aqua quā frigidissima articuli continentur: sed neq; quotidie, neq; diu sit, ne nerui^{*} ledantur. Imponendum uerò est cataplasma quod refrigeret. Neque tamen^{*} in hoc ipso permanendum, sed ad ea transeundum, ^{*}in hoc quo quæ sic reprimunt, ut emolliant. Si maior est dolor, papauide perm. ueris cortices in uino coquendi, miscendiq; cum cerato sunt, quod ex rosa factum sit. Vel ceræ, & adipis suillæ tantundem unā liquandum, deinde his uinum miscendum, atq; ubi quod ex eo impositum est, incaluit, detrahendū, & subinde imponendum aliud est. Si uerò tumores etiam obcaluerunt, & dolēt, leuat sponsia, quæ imposita subinde ex oleo, uel aceto, uel aqua frigida exprimitur, aut pari portione inter se mista, pix, cæra, alumen. Sunt etiā plura idonea manibus, pedibusq; malagmata. Quod si nihil superimponi patitur, id quod sine tumore est, fouere oportet sponsia, quæ in aquam calidam demittatur, in qua uel papaueris cortex, uel cucumeris syluestris radix decocta sit, tum inducere articulis crocum cum succo papaueris, & ouillo lacte. At si tumor est, fouere quidem debet aqua^{*} calida, in qua lentiscus, aliāue uerbena ex ^{*}egelida reprim

reprimentibus decocta sint: induci uero medicamentum ex
 nucibus amaris cum aceto tritis, aut ex cerussa, cui con-
 trita herba muralis succus sit adiectus. Lapis etiam qui
 carnem exedit, quem *σάρκοφαγός* Græci uocant, excisus,
 sic ut pedes capiat, demissos eos cum dolent, retentosque
 ibi leuare consuevit. Ex quo in Asia lapidi * Asio gra-
 tia est. Vbi dolor, et inflammatio se remiserunt, quod in-
 tra dies quadraginta fit, nisi uitium hominis accessit, mo-
 dicis exercitationibus, abstinentia, unctionibus lenibus
 utendum est: sic, ut etiam acopo, uel liquido cerato cy-
 prino articuli perfricentur. Equitare podagricis quoque
 alienum est. Quibus uero articulorum dolor certis tem-
 poribus reuertitur, hos ante et curioso uictu cauere o-
 portet, ne inutilis materia corpori supersit, et crebriore
 uomitu, et si quis ex corpore metus est, uel alui ductio-
 ne uti, uel lacte purgari. Quod Erasistratus in podagri-
 cis expulit, ne in inferiores partes factus cursus pedes re-
 pleret, cum euidens sit omni purgatione non superiora
 tantummodo, sed etiam inferiora exinaniri. Ex quacumque
 autem morbo quis inualescit, si tarde confirmatur, uigila-
 re prima luce debet, nihilominus in lecto conquiescere,
 circa tertiam horam leuiter unctis manibus corpus per-
 mulcere. Deinde delectationis causa (quantum iuuat)
 ambulare, circumcisa omni negotiosa cogitatione uel a-
 ctione, tum gestari diu, multa fricatione uti, loca, cœlum, cibos
 sæpe mutare. Vbi triduo, quatrinduo uel uinum bibit, uno
 aut etiam altero die interponere aquam. Per hæc enim fiet, ne
 in uitia tabe inferentia incidat, et ut maturè uires suas re-
 cipiat. Cum ex toto uero conualuerit, periculosè uitæ genus
 subito mutabit, et inordinatè aget. Paulatim ergo de-
 bebit ommissis his legibus, cōtrāsire, ut arbitrio suo uiuat.

DIXI de his malis corporis, quibus uictus ratio maxime subuenit. Nunc transeundum est ad eam medicinae partem, quae magis medicamentis ^{*}purgat. His multum ^{*}anti ^{*}pugnat qui autores tribuerunt, et Erasistratus, et hi qui se empiricos nominauerunt, praecipue tamen Herophilus, deductique ab illo uiri, adeo ut nullum morbi genus, sine his curaret. Multaque etiam de facultatibus medicamentorum memoriae prodiderunt, qualia sunt uel Zenonis, uel Andrae, uel Apollonij, qui Mys cognominatus est. Horum autem usum ex magna parte Asclepiades, non sine causa sustulit: et cum omnia ferè medicamenta stomachum laedant, mali quoque succi sint, ad ipsius uictus rationem potius omnem curam suam transtulit. Verum ut illud in plerisque morbis utilius est, sic multa admodum corporibus nostris incidere consueverunt, quae sine medicamentis ad sanitatem peruenire non possunt. Illud ante omnia scire conuenit, quod omnes medicinae partes ita innexae sunt, ut ex toto separari non possint, sed ab eo nomen trahant, a quo plurimum petunt. Ergo ut illa quae uictu curat, aliquando medicamentum adhibet, et illa quae praecipue medicamentis ^{*}purgat, adhibere etiam rationem uictus debet, quae multum admodum in omnibus malis corporis perficit. Sed cum omnia medicamenta proprias facultates habeant, ac saepe simplicia opitulentur, saepe mista, non alienum uidetur antea proponere et nomina, et uires, et mixturas eorum, quo minor ipsius curatiois ex sequentibus mora sit.

De simplicibus facultatibus quarumcunque rerum, ex quibus medicamenta fiunt, & primo de his quae sanguinem supprimunt. CAP. I.

Sanguinem supprimunt, atramentum sutorium, quod Graeci χαλκίσιον appellant, chalcitis, acacia, et ex

aqualicium, thus, aloë, gummi, plumbū combustum, por
 rum, herba sanguinalis, creta uel cimolia uel figuralis,
 misy, frigida aqua, uinum, acetum, alumen, melinū, squa
 ma & ferri, & æris, atq; huius quoq; duæ species sunt,
 alia tantum æris, alia rubri æris.

Quæ uulnus glutinent.

CAP. II.

Glutinant uulnus, myrrha, thus, gummi, præcipueq;
 acanthinum psilleum, tragacantha, cardamomon,
 bulbi, lini semen, nasturtium, oui album, gluten, ichthy=
 ocolla, uitis alba, contusa cum testis suis cochleæ, mel co
 ctum, spōgia, uel ex aqua frigida, uel ex uino, uel ex ace
 to expressa, ex iisdē lana succida, si leuis plaga est, etiam
 aranea: reprimunt alumen & scissile (quod *χίσσιν* uoca=
 tur) & liquidum, melinum, auripigmentum, ærugo, chal
 citis, atramentum sutorium.

Quæ concoquant, & moueant pus. CAP. III.

Concoquant & mouent pus, nardū, myrrha, costus,
 balsamum, galbanum, propolis, styrax, thuris & fu
 ligo, & cortex, bitumen, pix, sulphur, resina, seuum,
 adeps, oleum.

Quæ aperiant uulnera.

CAP. IIII.

Vulnera aperiunt tanquam ora in corporibus, quod
σῶμα Græce dicitur, cynamomum, balsamum, pa=
 * bdell^a naces, iuncus quadratus, pulegiū, flos albæ uiolæ, * bdel=
 lium, galbanum, resina terebinthina, & pinea, propolis,
 * aminia^a oleum uetus, piper, pyrethrum, chamæpitys, uua* tamī=
 nia, sulphur, alumen, rutæ semen.

Quæ purgant.

CAP. V.

Purgant, ærugo, auripigmētū, quod *ἀρσενικόν* a Græ
 cis nominatur. Huic autē & sandaracæ in omnia, ea
 dē uis, sed ualidior est squama æris, pumex, iris, balsamū,
 styrax

styrax, thus, thuris cortex, resina & pinea, & terebinthina liquida, œnanthe, lacerti stercus, sanguis columbæ, & palumbi, & hirundinis, ammoniacum, bdellium, quod in omnia idem quod ammoniacum potest, sed ualentius est, abrotanum, ficus arida, coccū gnidium, scobis eboris, omphacium, radícula, coagulum, sed maxime leporinum, cui eadem quæ cæteris coagulibus facultas, sed ubique ualidior est, fel, uitellus crudus, cornu ceruinum, gluten taurinum, mel crudum, misyos chalcitis, crocum, uua, * taminia, abro * aminia tanum, spuma argēti, galla, squama æris, lapis hæmatites, minium, costum, sulphur, pix cruda, seuū, adeps, oleum, ruta, porrum, lenticula, eruum.

Quæ rodant.

CAP. VI.

Rodunt, alumen liquidum, sed magis rotundum, ærugo, chalcitis, misy, squama æris, sed magis rubri, æs combustum, sandaraca, minium Synopicum, galla, balsamum, myrrha, thuris cortex, galbanum, resina terebinthina humida, piper utrunq; sed rotundum magis, cardamomum, auripigmentum, calx, nitrum, & spuma eius, apij semen, narcissi radix, omphacium, alcyonium, oleum ex amaris nucibus, allium, mel crudum, uinum, lentiscus, squama ferri, fel taurinum, scamonea, uua taminia, cinnamomum, styrax, cicutæ semen, resina, narcissi semen, fel, nucees amarae, oleumq; earum, at ramentum sutorium, chrysocola, ueratrum, cinis.

Quæ exedant corpus.

CAP. VII.

Exedunt corpus, acaciæ succus, hebenus, ærugo, squama æris, chrysocola, cinis Cyprius, nitrum, cadmia, spuma argenti, hypocistis, diphryges, sal, auripigmentum, sulphur, cicuta, sandaraca, salamandra, alcyonium, æris flos, chalcitis, atramentum sutorium, ochra, calx, acetum,

tum, galla, alumen, lac caprifici, uel lactuce marine, quæ
tithymallos à Græcis nominatur, alcyonium, fel, thuris
fuligo, spodium, lenticula, mel, oleæ folia, marrubium, la-
pis hematites, & Phrygius, & Asiæ, & scissilis, misy,
uinum, acetum.

Quæ adurant.

CAP. VIII.

Adurant, auripigmentum, atramentum sutoriū, chal-
citis, misy, ærugo, calx, charta combusta, sal, squama
æris, fex combusta, myrrha, stercus & lacerti & colum-
bæ, & palumbi, & hirundinis, piper, coccum Gnidium,
allium, diphryges, lac utrunq; (quod proximo capite su-
prà comprehensum est) ueratrum & album & nigrū, can-
tharides, corallium, pyrethrum, thus, salamandra, eruca,
sandaraca, uua taminia, chrysocolla, ochra, alumen scissi-
le, ouillum stercus, ænanthe.

Quæ crustas ulceribus inducant. CAP. IX.

Eadem fere crustas ulceribus tanquam igne adustis in-
ducunt, sed præcipuè chalcitis, utiq; si cocta est, flos
æris, ærugo, auripigmentū, misy, & id, quò magis coctū.

Quæ crustas ulceribus resoluant. CAP. X.

Crustas uerò has, resoluit farina triticea cum ruta, uel
porro, aut lenticula, cui mellis aliquid adiectum est.

Quæ discutiant ea, quæ in aliqua parte corpo-
ris coierunt.

CAP. XI.

Ad discutienda uerò ea, quæ in corporis parte aliqua
coierunt, maxime possunt, abrotanum, helenium, a-
* sampucus maracus, alba uiola, mel, lilium, * sansucus, cyperus, lac,
Cyprias sertula campana, serpillum, cupressus, cedrus, iris, uiola
purpurea, narcissus, rosa, crocum, passum, iuncus quadra-
tus, nardum, cinnamomum, casia, ammoniacum, cera, re-
sina, uua taminia, spuma argenti, styrax, ficus arida, tra-
go

goriganus, lini & narcissi semen, bitumen, sordes ex gymnasio, pyrites lapis, aut molaris, crudus vitellus, amaræ nuces, sulphur.

Quæ euocent, & educant.

CAP. XII.

E Vocat & educit, ladanum, alumen rotundum, hebenus, lini semen, omphacium, fel, chalcitis, bdellium, resina terebinthina & pinea, propolis, ficus arida decocta, stercus columbæ, pumex, farina lolij grossi in aqua cocti, elaterium, lauri bacca, nitrum, sal.

Quæ exasperata leuent.

CAP. XIII.

L Euat id quod exasperatum est, spodium, hebenus, gummi, oui album, lac, tragacanthum.

Quæ carnē nutriāt, & ulcus impleāt.

CAP. XIII.

C Arnem alunt, & ulcus implēt, resina pinea, * ochra, * ochra actica, uel asteri-
Castice, mel, asteriace, cera, butyrum.

Quæ molliant.

CVP. XV. ca

M Olliūt, es combustū, terra cretaria, nitrum, papaueris lacryma, ammoniacū, bdellium, cera, seuū, adeps, oleum, ficus arida, sesamū, fertula Campana, narcissi & radix & semē, rosæ folia, coagulū, vitellus crudus, amaræ nuces, medulla omnis, stibi, pix, cochlea cocta, cicutæ semen, plumbi recrementū, σκωγίαρ μολύβδω Græci uocant, panaces, cardamomū, galbanū, resina, uua tamunia, styrax, iris, balsamum, sordes ex gymnasio, sulphur, butyrum, ruta.

Quæ cutem purgent.

CAP. XVI.

C Vtem purgat mel, sed magis, si est cum galla, uel eruo, uel lenticula, uel marrubio, uel iride, uel ruta, uel nitro, uel æruginē.

De misturis simplicium rerum, & de ratione ponderū, & quid Malagma, & Emplastrum, & Passillus inter se differant.

CAP. XVII.

n 2

EX

EXpositis simplicibus facultatibus, dicendum est quemadmodum misceatur, quæ ex his fiant. Miscentur autem uarie, neque huius ullus modus est, cum ex simplicibus alia demantur, alia adijciantur, iisdemque seruatis, ponderum ratio mutetur. Ita cum facultatum materia non ita multiplex sit, innumerabilia mixturarum genera sunt, quæ comprehendi si possent, tamen esset superuacuum. Nam eisdem effectus inter paucas compositiones sunt, et mutare eas cuilibet (cognitis facultatibus) facile est. Itaque contentus his ero, quas accepi uelut nobilissimas. In hoc autem uolumine eas explicabo, quæ uel desiderari in prioribus potuerunt, uel ad eas curationes pertinet, quas protinus hic comprehendam, sic ut tamen quæ magis communia sunt, simul iungam. Si qua singulis, uel etiam paruis accommodata sunt, in ipsorum locum differam. Sed et antea sciri uolo, in uncia pondus denariorum septem esse. Vnius deinde denarij pondus diuidi à me in sex partes, id est sex uncias, ut idem in uncia denarij habeam, quod Græci habent in eo, quem *δραχμή* appellant. Id ad nostra pondera relatum, paulo plus dimidio scrupulo facit. Malagmata uero, atque Emplastra Pastilliique (quos *πρωχίστρον* Græci uocant) cum plurima eadem habeant, differunt eo, quod Malagmata maxime ex floribus, eorumque etiam surculis: Emplastra Pastilliique magis ex quibusdam metallicis fiunt: deinde malagmata confusa abunde mollescunt: nam super integram cutem iniiciuntur. Laboriose uero coteruntur ea, ex quibus emplastra pastilliique fiunt, ne lædant uulnera cum imposita sunt. Inter Emplastrum autem, et Pastillum hoc interest, quod Emplastrum utique liquati aliquid accipit, in Pastillo tantum arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Tum Emplastrum hoc modo fit, arida medicamenta per se

se teruntur, deinde mistis his instillatur aut acetum, aut si quis alius non pinguis humor accessurus est, & ea rursus ex eo teruntur: Ea uero quæ liquari possunt, ad ignem simul liquantur, & si quid olei misceri debet, tunc infunditur. Interdum etiam aridum aliquod ex oleo prius coquitur. Vbi facta sunt, quæ separatim fieri debuerunt, in unum omnia miscentur. At Pastilli hæc ratio est: Arida medicamenta contrita humore non pingui, aut uino, uel aceto coquantur, & rursus cocta, inarescunt. Atque ubi utendum est, eiusdem generis humore diluuntur, tum Emplastrum imponitur, *pastillus illinitur, aut alicui molliori, aut cerato miscetur. *pastillis

DE MALAGMATIS. CAP. XVIII.

Malagma aduersus calidas podagras.

His cognitis, primum malagmata subiiciam, quæ ferè non sunt refrigerandi, sed calefaciendi causa reperiuntur. Est tamen quod refrigerare possit, ad calidas podagras aptum. Habet gallæ & immaturæ & alterius, coriandri seminis, cicutæ lacrymæ aridæ, gummi, singulorum plenum acetabulum, cerati eloti, quod περιμύρον Græci uocant, selibram. Reliqua fere calefaciunt. Sed quædam digerunt materiam, quædam extrahunt, quæ ἐπιωκασικὰ uocantur, pleraque certis magis partibus membrorum accommodata sunt.

Malagma ad materiam extrahendam.

Si materia extrahenda est, ut in hydropico, in lateris dolore, in incipiente abscessu, in suppuratione quoque mediocri, aptum est id, quod habet resinæ aridæ, nitri, ammoniaci, galbani, singulorum pondo x. cære pondo x. Aut in quo hæc sunt, æruginis rasæ, thuris singulorum P. i i. x. ammoniaci salis P. v i. x. squamæ aris, cære, singulorum P. v i i i. x. resinæ aridæ P. * x i i. x. aceti cyathus. * v i i. Idem præstat cumini farina cum struthio, & melle P. i i. x.

Malagma ad iecur dolens.

Si iecur dolet, id in quo est balsami lacrymæ P. x i i.
 ✕. costi, cinamomi, casia, corticis myrrhæ, croci, iunci
 rotundi, balsami seminis, iridis illyricæ, cardamomi, amo=
 mi, nardi, singulorum P. x: v i. ✕. Quibus adiicitur nar=
 dinum unguentum, donec cerati crassitudo sit, & huius
 quidem recentis usus est. Si uero seruandum est, resinæ te=
 rebinthinæ P. x v i. ✕. ceræ P. x. ✕. ex uino leni contun=
 duntur, tum eo muscentur.

Malagma ad lienem.

At si lienis torquet, glandis (quam ἑλάνωρ Græci uo=
 cant) cortex & nitrum paribus portionibus contun=
 duntur, respergunturq; aceto quàm acerrimo. Vbi cerati
 crassitudinem habet, linteo antea in aqua frigida madefa=
 cto illinitur, et sic imponitur, supraq; farina ordeacea in=
 ijcitur, sed manere ibi non amplius sex horis debet, ne lie=
 nem consumat. Satiusq; est id bis, aut ter fieri. Commu=
 nem autem & iocineri, & lieni, & abscessibus, & stru=
 mæ, parotidibus, articulis, calcibus quoq; suppurantibus,
 aut aliter dolentibus, etiam concoctioni uentris, Lysias
 composuit ex hyssopi, panacis, styracis, galbani, resinæ,
 singulorū P. i i i. ✕. ammoniaci, bdellij, ceræ, seui taurini,
 iridis aridæ P. i i i i. ✕. cachryos acetabulo, piperis granis
 quadraginta. Quæ contrita, irino unguento temperantur.

Malagma ad laterum dolores.

Ad laterū autē dolores cōpositio est Apollonophanis, in
 aqua sunt resinæ terebinthinæ, thuris fuliginis, singu=
 lorum P. i i i i. ✕. bdellij, ammoniaci, iridis, seui uitulini,
 aut caprini à renibus sicci, singulorū P. i i i i. ✕. Hæc au=
 tem eadem omnē dolorem leuant, dura emolliūt, mediocri=
 ter calefaciūt. Ad idem latus Andreæ quoq; malagma est,
 quod

quod etiam resoluit, educit humorem, pus maturat, ubi id maturum est, cutem rumpit, ad cicatricem perducit, prodest impositum minutis maioribusq; abscessibus, item articulis, ideoq; & coxis, & pedibus dolentibus: item si quid in corpore collisum est, reficit, prae cordia quoq; dura et inflata emollit, ossa extrahit, ad omnia deniq; ualet, quae adiuuare calor potest. Id habet cerae P. * x i. *. uisci, sycamini, quam alias sycomorū uocāt, lacrymae, singulorū P. * i. *. piperis & rotūdi, & lōgi, amoniaci, thymiamatis, bdellij, iridisillyricae, cardamomi, amomi, xylobalsami, thuris masculi, myrrhae, resinae aridae, singulorū P. x. *. pyrethri, cocci Gnidiij, spumae nitri, salis ammoniaci, aristolochiae Creticae, radiceis ex cucumere agresti, resinae terebinthinae liqdae, singulorū P. x x v. *. Quibus adijcitur unguēti irini, quātū satis est ad ea molliēda, atq; cogēda.

Malagmata ad resoluenda quae astricta sunt, & molliēda quae dura sunt, & digerēda quae coeūt.

PRæcipuum uerò est ad resoluenda quae astricta sunt, mollienda quae dura sunt, digerenda quae coeunt, id quod ad Polyarchum autorem refertur. Habet iunci quadrati, cardamomi, thuris, fuliginis, amomi, cerae, resinae liquidae, pares portiones.

Aliud malagma ad eadem.

Aliud ad eadem Nilei, crocomagmatis (quod quasi recrementum eius est) P. i i i i. *. ammoniaci, thymiamatis, cerae, singulorum P. x x. *. ex quibus duo priora ex aceto teruntur, cera cum rosa liquatur, & tum omnia iunguntur.

Malagma Moschi ad molliendum.

Proprie etiam dura mollit id, quod Moschi esse dicitur. Habet galbani unciam, thuris fuliginis

n 4 P. *. *

P. ✕. 3. cære, ammoniaci, thymiamatis trientes, picis aridæ P. i i. ✕. aceti heminas tres.

Malagma Medi ad digerenda quæ coëunt.

Fertur etiam ad digerenda quæ coëunt sub autore Medo, quod habet cære P. ✕. 3. panacis P. ✕. semis, squamæ aris, aluminis rotundi, item scissilis, singulorum P. i. ✕. plumbi combusti P. i. ✕. & semis.

Malagma Panthemi ad eadem.

Ad eadem Panthemus utebatur, calcis P. ✕. semis, sinapis contriti, item fœni Græci, aluminis, singulorum P. i. ✕. seui bubuli P. i i. ✕. & semis.

Malagma ad strumas.

Ad strumam multa malagmata inuenio. Credo autem quo peius id malū est, minusq; facile discutitur, eo plura esse tentata, quæ in personis uarie responderunt. Andreas autor est, ut hæc misceantur, urticæ seminis P. i. ✕. piperis rotundi, bdellij, galbani, ammoniaci, thymiamatis, resinæ aridæ, singulorum P. i i i i. ✕. resinæ liquidæ, cære, pyrethri, piperis longi, lactucæ marinæ seminis, sulphuris ignem non experti (quod ἀπυρον uocatur) fœcis aridæ, aceti, spumæ nitri, salis ammoniaci, sinapis, cardamomi, radicis ex cucumeris syluestri, resinæ, singulorum

* P. v. * P. v i i i. ✕. Quæ ex leni uino contunduntur.

Aliud malagma ad idem ualens.

* alias: semine, stercoris. Legē dū fortasse uel caprini, uel bouilli ex Galeno de strumis.

Expeditius ad idem fit, quod habet uisci, * felini stercoris, resinæ, sulphuris ignem non experti pares portiones. Et in quo est sulphuris P. i. ✕. lapidis, quem pyriten uocant P. i i i i. ✕. cumini acetabulū. Item in quo est lapidis eiusdem pars una, sulphuris duæ partes, resinæ terbinthinæ partes tres.

Mal

Malagma ad strumam, & phymata.

A Rabis autem cuiusdam est ad strumam, & orientia tubercula, quæ φήματα uocantur, quod hæc digerit. Habet myrrhæ, salis ammoniaci, thuris, resinæ & liquidæ & aridæ, crocomagmatis, cæræ singulorum P. i. ✕. lapidis eius, quem πυρίτης uocant, P. iiii. ✕. quibus quidam adijciunt, sulphuris P. ii. ✕.

Malagma ad strumam, & tubera, & carcinodas.

E St etiam proficiēs in struma, & in his tuberibus, quæ difficiliter concoquuntur, & in his quæ carcinodæ uocantur, quod ex his constat: Sulphuris P. ii. ✕. nitri P. iiii. ✕. myrrhæ P. vi. ✕. fulignis, thuris P. ✕. semis, salis ammoniaci P. ✕. 3. cæræ P. i. ✕.

Malagma Protarchi ad parotidas, & fauum,
& mala ulcera.

P Rotarchus autem ad parotidas, eaq; tubercula, quæ meliceriæ, id est, fæui, uel phymata nominantur, item mala ulcera, pumicis, resinæ pineæ liquidæ, thuris, fuliginis, spumæ nitri, iridis, singulorū P. viii. ✕. cum cæræ P. ix. ✕. miscebat, hisq; olei cyathū, & dimidiū adijciebat.

Malagma, aduersus panum & phymata.

A T aduersus panum, tum primum orientem (quod φύμα *φύμα* Græci uocant) & omne tuberculū, quod phyma nominatur, miscetur ochra, quæ Attice nominatur, cū duabus partibus similæ, hisq; contunditur, subinde mel in stillatur, donec malagmatis crassitudo sit.

Malagma aduersus phymata.

D iscutit etiam omne tuberculum (quod phyma uocatur) id quod habet calcis, nitri spumæ, piperis rotundi, singulorum P. i. ✕. galbani P. ii. ✕. salis P. iiii. ✕. quæ excipiuntur cerato ex rosa factō.

Malagma ad suppressendū omne quod abscedit.

** frixa* **S**upprimitq; omne quod abscedit id, in quo est galba= *ni, faba* fresca, singulorū P. 1. ✕. myrrhae, thuris, ex ra*
dice capparis corticis, singulorum P. 1111. ✕. Satisq; o= *mnia abscedentia digerit, murex cōbustus, & bene con*
tritus, aceto subinde adiecto.

Malagma ad sanguinem suppressendum,
& phymata.

At si satis sanguis subit, recte imponitur quod ad= *uersus phymata quoq; potest. Constat ex his, bdellij,*
styracis, ammoniaci, galbani, resinae & aridae & liquidae *pineae. Item ex lentisci, thuris, iridis, singulorum P. 11. ✕.*

Malagma ad carcinodas, & phymata lenienda.

Carcinodae uero & phymata commodè his leniuntur: *Galbani, uisci, ammoniaci, resinae terebinthinae in*
singulis P. 1. ✕. seui taurini P. ✕. semis, fecis cōbustae quā= *maxima portione, dum id siccius non faciat, quā esse ma*
lagma oportet.

Malagma ad liuorem faciei contusae.

Quod si facie contusa liuor subcruētus est, haec com= *positio nocte & die imposita tollit: Aristolochiae,*
thapsiae, singulorum P. 11. ✕. bdellij, styracis, ammoniaci, *thymiamatis, galbani, resinae aridae, & ex lentisco liqui*
dae, thuris masculi, iridis illyricae, cerae, singulorū P. 1111. *✕. Item faba quoq; imposita proficit.*

Malagmata stomachica ad aperiendum.

Sunt etiam quaedam malagmata, quae socaluntur Graeci *Suocant, quoniam aperiendi uim habent. Quale est quod*
ex his constat, piperis longi, spumae nitri, singulorum P. *11. ✕. crisimi P. ✕. 1111. quae cū melle miscentur. Idoneaq;*
etiam strumae aperiendae sunt eius generis. Vehementiusq; *ex his*

ex his est id quod habet calcis P. i i i i. ✕. piperis grana sex, nitri, cere, singulorum P. x. ✕. mellis P. ✕. 3. olei heminam.

Miconis malagma, ad resoluendum aperien-
dumq; ac purgandum.

Miconis quoq; est quod resoluit, aperit, purgat. Ha-
bet alcyonium, sulphur, nitrum, pumicem, paribus
portionibus, quibus tantum picis, & cere adijcitur, ut
fiat cerati crassitudo.

Malagma ad ossa, & nervos.

Ad ossa autem Aristogenis, fit ex his, sulphuris P.
i. ✕. resinae terebinthinae, nitri spuma, & ex scilla
partis interioris, plumbi eloti, singulorum P. i i. ✕. thuris,
fuliginis P. v i i i. ✕. ficus arida quam pinguisima, seu
taurini, singulorum P. viii. ✕. cere P. xi. ✕. iridis Ma-
cedonicae P. vi. ✕. sesami fricti acetabulum, maxime que
necruis, & articulis malagma conuenit.

Malagma Euticlei ad articulos, &
ad omnem dolorem.

Igitur Euticlei est, & ad articulos, & ad omnem dolo-
rem, & ad uescia, & ad recenti cicatrice contractos
articulos, quas ἀρκῦδας Græci nominant, quod habet fuli-
ginis, thuris acetabulum, resinae tantundem, galbani sine
furculis sescunciam, ammoniaci, bdellij, singulorum P. ✕.
3. cere P. ✕. semis. Aliud item fit, quod habet iridis, ammo-
niaci, galbani, nitri, singulorum P. xiiii. ✕. resinae liqui-
dae P. vi. ✕. cere P. xvi. ✕.

Malagma Sofagoræ ad dolores articulorum.

Ad dolores articulorum Sofagoræ: Plumbi combusti,
papaueris lacrymae, corticis hyoscyami, styracis,
peucedani, seu, resinae, cere pares portiones.

Chrysip=

Chryssippi malagma, ad idem ualens.

Chryssippi, resinae liquidæ, sandaracæ, piperis, singulorum P. xii. ✕. quibus ceræ paulum adijcitur.

* Clesiphontis

* Ctesiphontis malagma ad idem ualens, & ad parotidas, & phymata, & strumam.

Ctesiphontis, ceræ Creticæ, resinae tercbinthinæ, nitri quàm ruberrimi, singulorum P. ✕. semis, olei cyathi tres. Sed id nitrum antè per triduum instillata aqua teritur, & cum sextario eius incoquitur, donec omnis humor consumatur. Potest uerò ea cõpositio etiam ad parotidas, phymata, strumam, omnemq; coitum humoris emolliendū.

Malagma ad articulos.

Ad articulos fici quoq; aridi, partem nepetæ mistam uel uuam taminiæ sine seminibus cum pulegio rectè aliquis imponit.

Malagma Aristonis, aduersus podagras, & recentia phymata, & omnes dolores.

Eadem podagræ præsidio sunt. Sed ad eam fit Aristonis quoq; quod habet nardi, cinnamomi, casia, chamæleontis, iunci rotundi, singulorum P. viii. ✕. seui caprini ex irino liquati P. xx. ✕. iridis P. i. ✕. quæ in aceto quàm acerrimo iacere per xx. dies debet. Idem autem etiam recentia phymata doloresq; omnes discutit.

* Theoni

* Theoseni malagma, ad pedum dolores,

At Theosenus ad pedum dolores, seui à renibus partem tertiam, salis partes duas miscebat, hisq; membranulam illitam imponebat, tum superinijciebat ammoniacum, thymiama in aceto liquatum.

Numenij malagma, ad podagram, cæterosq; articulos induratos.

At Numenius podagram, cæterosq; articulos induratos

tos hoc mollebat: abrotani, rosæ aridæ, papaueris lacrymæ, singulorum P. iiii. ✕. resinæ terebinthinæ P. iiii. ✕. thuris, spumæ nitri, singulorum P. viii. ✕. iridis, aristolochiæ, singulorum P. xii. ✕. cæræ P. iiii. ✕. quibus adiicitur cedri cyathus unus, olei laurini cyathi tres, olei acerbi sextarius.

Dexij malagma, si quando callus in articulis increuit.

SI quando autem in articulis callus increuit, Dexius docuit imponere, calcis P. iiii. ✕. cerusæ P. viii. ✕. resinæ pineæ P. x. ✕. piperis grana P. x. ✕. cæræ P. i. ✕. Quibus dum contunduntur, hemina uini lenis instillatur.

DE EMPLASTRIS CAP. XIX.

EX emplastris autem nulla maiorem usum præstant, quàm quæ cruentis protinus uulneribus iniiciuntur, ^{ἡ ὀκεία} Græci uocant. Hæc enim reprimunt inflammationem (nisi magna uis eam cogit) atque illius quoque impetum minuunt, tum glutinant uulnera, quæ id patiuntur, cicatricem ipsæ inducunt. Constant autem ex medicamentis non pinguibus, ideoque * alipenæ nominantur. * alipenæ

Barbarum emplastrum nigrum, quod cruentis protinus uulneribus iniicitur.

Optimum ex his est, quod Barbarum uocatur. Habet æruginis rasæ P. xii. ✕. spumæ argenti P. x. ✕. æluminis, picis aridæ, resinæ pineæ, aridæ, singulorum P. i. ✕. quibus adiiciuntur olei, & aceti singulæ heminæ.

Coacon emplastrum nigrum, ad idem ualens.

Alterum ad idem, quod χακκον uocant, habet spumæ argenti P. c. ✕. resinæ aridæ tantundem. Sed spuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His duobus emplastris color niger est, qui fere talis fit ex pice atque resina. At
ex bis

ex bitumine nigerrimus: ex æruginē, aut æris squama, uiridis: ex minio rubet, ex cerussa albus.

Basilicon emplastrum nigrum ad idem.

PAucæ admodum compositiones sunt, in quibus aliquid misturæ uarietas nouat. Ergo id quoque nigrum est, quod Basilicon nominatur. Habet panacis P. i. ✕. galbani P. ii. ✕. picis, & resinæ singulorum P. x. ✕. olei dimidium cyathum.

Smaragdinum emplastrum ad idem.

AT quod peruiride est, smaragdinum appellatur, in quo sunt resinæ pineæ P. iiii. ✕. ceræ P. i. ✕. æruginis P. ✕. semis, thuris fuliginis P. ii. ✕. olei tantundem, & aceti, quo fuligo & ærugo in unum cogantur.

Emplastrum rufum ad idem.

Est etiam coloris fere ruffi, quod celeriter ad cicatricem uulnera perducere uidetur. Habet thuris P. i. ✕. resinæ P. ii. ✕. squamæ æris P. iiii. ✕. spumæ argenti P. xx. ✕. ceræ P. c. ✕. olei heminam.

Παρακολλητικὸν emplastrum ad idem.

PRæterea est, quod παρακολλητικὸν à glutinando uocant. Constat ex his: Bituminis, aluminis scissilis P. iiii. ✕. spumæ argenti * P. iiii. ✕. & olei ueteris hemina.

Cephalicum emplastrum Philotæ capiti cōueniēs.

PRæterea sunt quædam generis eiusdem, quæ quia capitibus fractis maxime cōueniunt, Cephalica à Græcis nominantur. Philotæ compositio habet: Terræ * erythræ, chalcitidis, singulorum P. iiii. ✕. myrrhæ, æris combusti P. x. ✕. ichthyocollæ singulorum P. vi. ✕. æruginis rasæ, aluminis rotundi, misyos crudi, aristolochiæ, singulorum P. viii. ✕. squamæ æris P. xx. ✕. thuris masculi P. ii. ✕. ceræ P. i. ✕. rosæ, & olei acerbi, ternos cyathos,

thos, aceti quantum satis est, dum arida ex eo cōteruntur.

Emplastrum uiride ad idem ualens.

Aliud ad idem uiride, æris combusti, squamæ æris, myrrhæ, ichthyochollæ, singulorum P. vi. ✕. misyos crudi, æruginis rasæ, aristolochiæ, aluminis rotundi, singulorum P. vii. ✕. cæra* P. vii. ✕. olei hemina, aceti* P. i. quod satis sit.

Tetrapharmacum emplastrū, ad pus mouendū.

Puri autem mouendo non aliud melius, quàm quod expeditissimum est, Tetrapharmacon à Græcis nominatur. Habet pares portiones cæra, picis, resina, seui taurini, si id non est, uitulini.

Enneapharmacum emplastrum ad pus mouendum, & ad purgandum ualens.

Aliud ad idem Enneapharmacū nominatur, quod magis purgat. Constat ex nouem rebus, cæra, melle, seuo, resina, myrrha, rosa, medulla uel ceruina, uel uitulina, uel bubula, hyssopo, butyro. Quorum ipsorum quoque pondera paria miscētur. Sunt autem quædam emplastra, quibus utriusque rei facultas est, quæ si singula habenda sunt, meliora sunt. Sed in copia rei scienda sunt, his potius adhibitis, quæ proprie id, quod eo tempore opus est, consequuntur. Exempli causa duo proponam.

Attalum emplastrum ad uulnera.

Est igitur ad uulnera Attalum, quod habet squamæ æris* P. xvi. ✕. fulginis P. xv. ✕. ammoniaci tantundem, resinae terebinthinæ liquidæ P. xxv. ✕. seui taurini tantundem, aceti heminas tres, olei sextarium.

Iudæi emplastrum, fracto capiti accommodatū.

At inter ea quæ fracto capiti accommodantur, habent quidam id quod ad auctore Iudæum refertur. Constat ex his

ex his, salis P. x. iiii. squamæ æris rubri, æris cōbusti, singulorū P. xii. x. ammoniaci, thymiamatis, thuris, fuliginis, resinæ aridæ, singulorū P. vi. x. resinæ Colophoniacæ, cææ, seu uitulini curati, singulorū P. xx. x. aceti se squicyathū, olei minus cyathum, *τετραπλευμὴν* Græci ap-
 Curata. pellāt, quæ curata uocant, cum ex seuo, puta omnes mēbra-
 nulæ diligenter exemptæ sunt aut ex alio medicamento.

Dia daphnidon emplastrum, ad extrahendū.

Sunt etiam quædam emplastra nobilia ad extrahendum. Quæ ipsa quoque *ἐπιωκεία* nominantur. Quale est, quod quia lauri baccas habet, dia daphnidon appellatur. In eo est, resinæ terebinthinæ P. x. x. nitri, cææ, picis aridæ, baccarum lauri, singulorum P. x x. x. olei paulum. Quoties aut baccam, aut nucem, aut simile aliquid posuero, scire oportebit, antequam expendatur, ei summam pelliculam esse demendam.

Aliud dia daphnidon ad extrahendum,
 & pus mouendum.

Aliud eo nomine, quod puri quoq; mouendo est: Seui uitulini, ammoniaci, thymiamatis, picis, cææ, nitri, baccarum lauri, resinæ aridæ, aristolochiæ, pyrethri, pares portiones.

Philocratis emplastrum ad extrahendum,
 & pus mouendum.

Præter has, est Philocratis, quod habet salis ammoniaci P. vii. x. aristolochiæ P. viii. x. cææ, resinæ terebinthinæ, fuliginis, thuris, singulorum P. xv. x. spumæ
 * P. xxxii argenti. * P. lii. x. Quibus ut pus quoq; moucant, iridis
 P. iiii. x. & galbani P. vi. x. adiiciuntur.

ORhypodes emplastrum, ad extrahendum.
 Optimum tamen ad extrahendum est id quod à similitudine

litudine sordiu $\varphi\pi\omega\delta\varsigma$ Græci appellant. Habet myrrhæ, croci, iridis, propolis, bdellij, capitulorum punici mali, aluminis & scissilis & rotundi, mſyos, chalcitis, atramenti sutorij cocti, panacis, salis ammoniaci, uisci, singulorū P. 1111. ✕. aristolochiæ P. viii. ✕. squamæ æris P. xvi. ✕. resinæ terebinthinæ P. lxxv. ✕. cææ, & seui uel taurini, uel hircini P. c. ✕.

Emplastrum Hecatæi, ad extrahendum.

Hecatæo quoq; autore emplastrum generis eiusdem fit ex his, galbani P. 11. ✕. fuliginis thuris P. 1111. ✕. picis P. vi. ✕. cææ, & resinæ terebinthinæ, singulorū P. viii. ✕. quibus paulum irini unguenti mſcetur.

Alexandrinū emplastrum uiride, ad extrahendū.

Valensq; ad idem emplastrum uiride Alexandrinum est. Habet aluminis scissilis P. viii. ✕. salis ammoniaci P. ✕. viii. 3. squamæ æris P. xvi. ✕. myrrhæ, thuris, singul. P. xviii. ✕. cææ P. cl. ✕. resinæ Colophoniacæ, aut pineæ * P. cxc. ✕. olei heminā, aceti sextariū. * P. cc.

De emplastris exedentibus.

Quædā autē sunt emplastra exedentia, quæ $\sigma\eta\pi\iota\kappa\alpha$ Græci uocant, quale est id quod habet resinæ terebinthinæ, fuliginis thuris, singulorum P. ✕. 3. squamæ æris P. i. ✕. ladani P. 11. ✕. aluminis tantundem, spumæ argenti P. 1111. ✕.

Emplastrum quod exest corpus, & ossa resoluit, & supercrescentem carnem coërcet.

Exest etiam uehementer corpus, atq; ossa quoq; resoluit, & supercrescentem carnem coërcet, id quod habet spumæ argenti, squamæ æris, uncias singulas, nitri ignem non experti, lapidis Asij, aristolochiæ P. sextantes, cææ, resinæ terebinthinæ, thuris, olei ueteris, atramenti sutorij

sutorij, salis ammoniaci P. semis, æruginis rasæ P. bessem,
aceti stillitici heminam, uini aminæi tantundem.

Emplastra aduersus morsus, & alia re-
centiora uulnera.

Sunt etiam aduersus morsus quædã accommodata, quæ
le est Diogenis nigrum, quod habet bituminis, cære,
resinæ pineæ aridæ, singulorum P. x x. ✕. spumæ argenti
P. c. ✕. olei sextarium. Aut in quo sunt squamæ æris P.
passæ i i i i. ✕. cerussæ, & æruginis rasæ, singulorū P. v i i i.
✕. ammoniaci P. x i i. ✕. cære, resinæ pineæ, singulorū,
P. x x v. ✕. spumæ argenti P. c. ✕. olei sextarium. Aut in
quo sunt squamæ æris P. x i i i i. ✕. galbani P. v i. ✕.
cerussæ, & æruginis rasæ, singulorū P. v i i i. ✕. ammo-
* P. x l v. niaci P. x i i. cære, resinæ pineæ, singulorum *P. l v. ✕.
ex quibus spuma argenti concoquitur.

Ephesium emplastrum rubrum, ad idē ualens.

*Ethesium **R**ubrum quoq; emplastrū quod* Ephesiū uocatur huc
aptū est. Habet resinæ terebinthinæ P. i i i. ✕. galbani
P. i i i i. minij sinopici P. v i. ✕. thuris fuliginis P. v i.
✕. cære P. v i i i. ✕. spumæ argenti P. l v i. ✕. olei uete-
ris heminam.

Aliud emplastrum ad idem ualens.

Itē id quod ex his cōstat, squamæ æris, thuris fuliginis,
singulorū P. i i i i. ✕. galbani P. v i. ✕. salis ammoni-
aci P. ✕. x i i. 3. cære P. x x v. ✕. olei tribus heminis. Hæc
aut alijs quoq; recētoribus uulneribus recte imponūtur.

Λεύκα emplastra non grauib; uulneribus ac-
commodata, & maxime senilibus.

Sunt enim alba lenia, λεύκα Græci uocant, ferē nō gra-
uibus uulneribus accommodata, præcipue que senilibus.
* P. x x x i i. Quale est quod habet cerussæ* P. l i i. ✕. seui uitulini cu-
rati, & cære, singulorū P. l v i i i. ✕. olei heminas tres,

ex quibus ea cerussa coquitur.

Elephantinum emplastrum.

Aliud quod habet cerussæ P. x x. ✕. cæræ* P. l v. ✕. *P. xxxv. olei heminā, aquæ sextariū. Quæ quoties adiiciūtur cerussæ, uel spumæ argenti, scire licet illa ex his coquenda esse. Est autem ea percādida compositio, quæ suprà posita est, ideoq; elephantina nominatur.

Lenia emplastra.

Lenia quoq; quedā emplastra sunt, quas Νίπας ferè Græci nominant, ut id quod habet minij P. i i i i. ✕. spumæ argenti P. x x v. ✕. cæræ, & adipis suillæ, singulorum P. x x v i i. uitellos quatuor.

Emplastrum lene.

Alia compositio generis eiusdē, cæræ, resinæ terebinthinae, singulorum P. vi. ✕. cerussæ* P. vi. ✕. spumæ* P. viii. argenti, plumbi recrementi, scoriam molybdi Græci uocant, singulorū P. x x. cicini olei, & myrti, singulorum hemina.

Archaghati emplastrum lene.

Tertia quæ ad autorem Archaghatū refertur, Misyos cocti, æris combusti, sing. P. i i i i. ✕. cerussæ coctæ P. viii. ✕. resinæ terebinth. P. x. ✕. spumæ argenti P. vi. ✕. Emplastra eiusdem generis ad leniendum apta.

Etiamnum generis eiusdē, spumæ argenti, cæræ, adipis suillæ, singulorum P. x x v i i. ✕. uitelli cocti, rosæ hemina. Aut cerati ex oleo myrteo facti partes tres, adipis suillæ pars quarta, paulum ex plumbi recremento. Aut spumæ argenti selibra, ex olei hemina, & aquæ marinæ altera cocta donec bullire desierit, cui paulum cæræ sit adiectum, aut pares portiones cæræ, seui, stibi, spumæ argenti, cerussæ.

De pastillis, & primo de his qui ad recētia uulnēra glutinanda, sanandaq; apti sunt.

C A P. X X.

Pastilli quoq; facultates diuersas habent. Sunt enim ad recentia uulnēra glutinanda, sanandaq; apti. Qualis est qui habet chalcitis, misyos, spumæ nitri, floris æris, gallæ, aluminis scissilis modice cocti, singulorum P. i. ✕. æris combusti, capitulorū mali punici, singulorū P. iiii. ✕. Hunc oportet diluere aceto, sic ubi uulnus glutinandum est, illinere. At si neruosus aut musculosus is locus est, commodius est cerato miscere, sic ut illius octo partes, nona huius sit.

Alius pastillus ad glutinanda uulnēra.

Alius ad idem constat ex his, bituminis, aluminis scissilis, singulorū P. i. ✕. æris combusti P. iiii. ✕. spumæ argenti P. xi. ✕. olei sextario.

De sphragide pastillo, quem Polybus confecit ad glutinandum uulnus.

Sed longe Polybi celeberrimus est, Sphragidis autem nominatur, qui habet aluminis scissilis P. ✕. i. 3. atramenti sutorij P. ii. ✕. myrrhæ P. v. ✕. aloës tantundem, capitulorum punici mali, fellis taurini, singulorū P. vi. ✕. Quæ contrita uino austero excipiuntur.

Pastillus ad ulcera sordida, & nigritiem in auribus, naribus, & in obscœnis partibus, inflammationesq; eorum.

Ad ulcera sordida, & nigritiem in auribus, naribus, obscœnis partibus, inflammationesq; eorum: Chrysocolle P. i. ✕. atramenti sutorij, aluminis scissilis, singulorum P. ii. ✕. halicacabi corticis P. iiii. ✕. minij P. vi. ✕. spumæ argenti P. xii. ✕. cerussæ P. xvi. ✕. Quæ ex aceto

et coguntur, et ubi utendum est, diluuntur.

Pastillus Andronis ad uuam inflammata[m], ad naturalia sordida, etiam cancro laborantia.

Andronis uero est ad uuam inflammata[m], ad naturalia sordida etiam cancro laborantia: Gallæ atramenti sutorij, myrrhæ, singulorum * P. i. ✕. aristolochiæ, alumi- * P. ii. nis scissilis, singulorum P. ii. ✕. capitulorum punici mali P. xxv. ✕. ex passo coactorum, et (cum usus exigit) acetum uel uino dilutorum, prout ualentius aut lenius uitium est, cui medendum est.

Pastillus ad fissam ani, uel ora uenarum fundentia sanguinem uel cancrum.

Proprie autem ad ani fissam, uel ora uenarum fundentia sanguinem, uel cancrum: Aeruginis P. ii. ✕. myrrhæ P. xii. ✕. stibis, lacrymæ papaueris, acaciæ singulorum P. xvi. Quæ ex uino et teruntur, et in ipso usu deliquantur.

Pastillus ad expellendum calculum cum urina.

Expellere autem ex uesica cum urina calculum uidetur hæc compositio: Casiæ, croci, myrrhæ, costi, nardi, cinnamomi, dulcis radicis, balsami, hyperici pares portiones conteruntur, deinde uinum lene instillatur, et pastilli fiunt, qui singuli habeant P. ✕. 3. hiq; singuli quotidie mane ieiuno dantur.

De pelsis.

CAP. XXI.

Hæc tria compositionum genera, id est, quæ in malagmatis, pastillis, emplastrisq; sunt, maximum, precipueq; uarium usum præstant. Sed alia quoque utilia sunt, ut ea quæ foeminis subiiciuntur (πείλαρος Græci uocant) Eorum hæc proprietas est: Medicamenta composita molli lana excipiuntur, eaq; lana naturalibus conditur.

o 3

Ad

Ad sanguinem euocandum.

AD sanguinem autem euocandū, cauneis duabus adijci-
tur nitri * P. II. ✕. aut allij semen conteritur, adijci-
tur myrrhæ paululū, et ungueto susino miscetur, aut cucu-
meris syluestris pars interior, ex lacte muliebri diluitur.

Ad uulvam molliendam.

AD uulvam molliendā, oui vitellus, & fœnū Græcum,
& rosa & crocum temperantur. Aut elaterij P. ✕. 3.
salis tantundem, uuae taminiæ P. VI. ✕. melle excipiuntur.

Alia pessii compositio ad idem ualens.

AUt Boetho autore, croci, resinæ terebinthinæ, singu-
lorum P. ✕. IIII. myrrhæ P. ✕. 3. rosæ P. I. ✕. seui
uitulini P. ✕. 3. cæræ P. II. ✕. miscentur.

Ad inflammationes uulvæ Numenij pessus.

Optima autem aduersus inflammationes uulvæ, Nume-
nij compositio est, quæ habet croci P. ✕. 3. cæræ P. I.
✕. butyri P. VIII. ✕. adipis anserini P. XII. ✕. vitellos
coctos duos, rosæ minus cyatho.

Ad eijciendum è uulua infantem mortuum.

SI uerò infans intus decessit, quò facilius eijciatur, mali-
corum ex aqua teredum, eoq; utendum est.

Si mulier uitio locorum concidit, qua cura-
tione utendum sit.

SI concidere uitio locorū mulier solet, cochleæ cū testis
suis cōburendæ, conterendæq; deinde his mel adijciendū
est. Si nō cōprehendit, adeps leonina ex rosa molliēda est.

De medicamentis qbus aridis utimur. CAP. XXII.

Ad carnem supercrescentem exedendam.

QUædam autem musturæ medicamentorum sunt, qui-
bus aridis neq; coactis utimur, sic ut inspergamus,
aut cū aliquo liquido mista illinamus, quale est ad carnē su-
percrescētē exedēdā, quod habet squamæ, fuliginis thuris,

singulorū P. i. ✕. æruginis P. ii. ✕. Hæc aut eadē cū melle purgāt ulcera, cū cera implēt. Misce quoq; et galla, si paribus portionibus misceantur, corpus consumunt, eaq; uel arida inspergere licet, uel excepta cadmia, illinire.

Ad putrem carnem cōtinendam, ne ultrā serpat, eamq; leniter exedendā plures compositiones.

Putrem uero carnem continet, neq; ultrā serpere patitur, & leniter exest, mel, uel cum lenticula, uel cum marrubio, uel cum oleæ folijs, antē ex uino decoctis. Item fertula campana in mulso cocta, deinde contrita, aut calx cum cerato, aut amaræ nuces cum allio, sic ut huius pars tertia sit, paulumq; his croci adiiciatur. Aut quod habet spumæ argenti P. v. i. ✕. cornu bubuli combusti P. x. i. ✕. olei myrtei, & uini cyathos ternos. Aut quod ex his constat: Floris punici mali, atramenti sutorij, aloës, singulorum P. i. i. ✕. aluminis scissilis, thuris, singulorum P. i. i. i. i. ✕. gallæ P. vii. i. ✕. aristolochiæ P. x. ✕. Vehementius idē facit etiā adurendo auripigmentū cū chalcitide, & aut nitro, aut calce, aut charta combusta. Itē sal cū aceto. Vel ea cōpositio quæ habet chalcitidis, capitulorū punici mali, aloës, singulorum P. i. i. ✕. aluminis scissilis, thuris, singulorū P. i. i. i. i. ✕. gallæ P. vii. i. ✕. aristolochiæ P. x. ✕. mellis quātū satis sit ad ea cogēda. Vel cantharides P. i. ✕. sulphuris P. i. ✕. lolij P. i. i. i. ✕. Quibus adiicitur picis liquidæ quātū satis est, adiungēdum mel, chalcitis quoq; cū resina & ruta mīsta, aut cū eadē resina diphryges, aut uua taminia, cum pice liquida. Idem uerō possunt feces uini cōbustæ, et calcis, & nitri pares portiones, uel aluminis scissilis. P. ✕. 33. thuris, sandaracæ, nitri, singul. P. ✕. i. gallæ P. vii. i. ✕. aristolochiæ P. x. ✕. mellis quantum satis est.

Hieræ compositio.

Est etiam Hieræ compositio, quæ habet myrrhæ, chalcitidis, singulorum P. i i. ✕. aloës, thuris, aluminis scissilis, singulorum P. iiii. ✕. aristolochiæ, gallæ immaturæ, singulorum P. viii. ✕. mali corij cōtriti P. * xx. ✕.

Iudæi compositio.

Est et Iudæi, in qua sunt calcis partes duæ, nitri quàm eruberrimi pars tertia, quæ urina impuberis pueri cōguntur, donec strigmenti crassitudo sit. Sed subinde is locus, cui id illinitur, made faciendus est.

Iollæ compositio.

At Iollas, chartæ combustæ, sandaracæ, singulorū P. i. ✕. calcis P. i i. auripigmenti tantundem miscebat. Ad sanguinis profluvia uel ex mēbrana cerebri, uel alijs locis, & ad cācrū, & ad inducendū cicatricem, & ad coërcendam carnē crescentem.

Si uerò ex membrana, quæ super cerebrum est, profluit sanguis, uitellus combustus & contritus inspergi debet, si alio loco sanguinis profluvium est, auripigmenti, squamæ æris, singulorum P. i. ✕. sandaracæ P. ii. ✕. mar moris cocti P. iiii. ✕. inspergi debet. Eadem cancro quoque obsistunt. Ad inducendam cicatricem, squamæ æris, thuris fuliginis, singulorum P. i i. ✕. calcis P. iiii. ✕. Eadem increscentem quoq; carnem coërcent.

Timæi compositio ad ignem sacrum uel cancrū.

Timæus autem ad ignem sacrum, uel ad cancrum his utebatur, myrrhæ P. ii. ✕. thuris, atramenti sutorij, singulorum P. iii. ✕. sandaracæ, auripigmenti, squamæ æris, singulorum P. iiii. ✕. gallæ P. vi. ✕. cerussæ combustæ P. viii. Eadem uel arida inspersa, uel melle excepta idem præstant,

Ad

Ad sternutamenta excitanda.

Sternutamenta uerò uel albo ueratro, uel struthio con-
iecto in nares excitantur, uel his mistis, piperis, uera-
tri albi, singulorum P. x. 3. castorei pondo 1. x. spuma,
nitri P. 11. x. struthij P. 111. x.

Gargarizationes quibus fieri debeant.

Gargarizationes autem aut leuandi causa fiunt, aut
reprimendi, aut euocandi. Leuant lac, cremor, uel
ptisanæ, uel furfurum. Reprimunt aqua, in qua uel lenticu-
la, uel rosa, uel rubus, uel cotoneum malum, uel palmulæ
decoctæ sunt. Euocant, sinapi, piper.

De antidotis, & quibus malis opitulentur.

CAP XXIII.

Antidota raro, sed præcipue interdum necessaria sunt,
quia grauissimis casibus opitulantur. Ea recte qui-
dè dantur collisis corporibus uel per ictus, uel ubi ex alto
deciderunt, uel in uiscerum, laterum, faucium, interiorumq;
partium doloribus. Maxime autem desideranda sunt ad-
uersus uenena, uel per morsus, uel per cibos, aut potiones
nostris corporibus inserta.

Compositio antidoti.

VNum est quod habet lacrymæ papaueris P. x. 3. aco-
ri malobatri P. v. x. iridis illyricæ, gummi, singulo-
rum P. 11. x. anisi P. 111. x. nardi gallici, foliorum rosæ
aridorum, cardamomi, singulorum P. 1111. x. petroselinij
P. x. 1111. 3. trifolij P. v. x. casie nigre, silis, bdellij, balsa-
mi, seminis piperis albi, sing. P. x. 3. styracis P. x. v. 3. myr-
rhæ, opoponacis, nardi syri, thuris masculi, hypocistidis
succij, singul. P. vi. x. castorei P. vi. x. costi, piperis albi,
galbani, resinæ terebinthinæ, croci, floris iunci rotundi,
singulorum P. x. vi. 3. dulcisradicis P. viii. x. 3. Quæ uel

o s melle

melle uel passo excipiuntur.

Aliud antidotum Ambrosia nominatū, quod
Zopyrus Ptolemæo regi composuit.

Alterū quod Zopyrus regi Ptolemæo dicitur cōpo-
suisse, atq; Ambrosiā nominasse, ex his cōstat: Costi,
thuris masculi, singulorum P. v. ✕. piperis albi P. ✕. 3. flo-
ris iunci rotundi P. 11. ✕. cinamomi P. 111. ✕. casie nigrae
P. 1111. ✕. croci Cilicij P. ✕. 1111. 3. myrrhae quam staecten
nominat P. v. ✕. nardi indici P. ✕. v. 3. Quae siugula cōtri-
ta melle cocto excipiuntur. Deinde ubi utendum est, id
quod Aegyptiae fabae magnitudinem impleat in potione
uini diluitur.

Antidotum Mithridatis.

Nobilissimū autē est Mithridatis, quod qnotidie su-
mendo rex ille dicitur aduersus uenenorum pericula
tutū corpus suū reddidisse. In quo haec sunt, costi P. ✕. s.
3. acori P. v. ✕. hyperici, cumini, sagapeni, acaciae succi,
iridis Illyricae, cardamomi, singulorū P. 11. ✕. anesi P. 111.
✕. nardi gallici, gentianae, radicis, aridorū rosae foliorum,
singulorū P. 1111. ✕. papaueris lacrymae, petroselini, sin-
gulorū P. ✕. 1111. 3. casiae, silis, lolij, piperis longi, singu-
lorū P. v1. ✕. styracis P. ✕. v. 3. castorei, thuris, hypocisti-
dis succi, myrrhae, opopanax, singulorū P. v1. ✕. malo-
bathri folij P. v1. ✕. floris iunci rotūdi, resinae terebinthi-
nae, galbani, dauci cretici seminis, singulorum * P. ✕. v. 3.
nardi, opobalsami, singul. P. ✕. v1. 3. thlaspi P. ✕. v. 3. 3.
radicis ponticae P. vii. ✕. croci, zinziberis, cinnamomi,
singulorum P. ✕. viii. 3. Haec contrita melle excipiun-
tur, & aduersus uenenum, quod magnitudinē nucis Grae-
cae impleat, ex uino datur. In ceteris autem affectibus
corporis pro modo eorum, uel quod Aegyptiae fabae, uel
erui

erui quod magnitudinem impleat, satis est.

DE ACOPIS.

Acopum neruis utile.

CAP. XXIIII.

A Copa quoq; utilia neruis sunt. Quale est quod habet
floris iunci rotundi P. \times . 11. 33. costi, iunci quadrati,
lauri baccarū, ammoniaci, cardamomi, sing. P. \times . 1111. 3.
myrrhæ, æris cōbusti, singulorū P. \times . VII. iridis illyricæ,
cæræ, singulorum P. 1111. \times . alexandrini calami, iunci ro
tundi, appalathi, xylobalsami, singulorum P. XVIII. \times .
seui P. I. \times . unguenti irini cyathum.

Acopum Euodes neruis utile.

A Lt^{er}um quod ^{ῥωδῆς} uocant, hoc modo fit, cæræ P.
 \times . 3. olei tantundem, resinæ terebinthinæ ad nucis iu
glandis magnitudinem simul incoquantur, deinde infusa
in mortario teruntur, instillaturq; subinde quàm optimi
mellis acetabulum, tum irini unguenti, & rosæ terni
cyathi.

Enchrasta ad ulcera purganda & implenda.

E ^{ῥῆξ} autem Græci uocant liquida quæ illinuntur.
Quale est quod fit ad ulcera purganda, & implenda
maxime inter neruos, paribus portionibus inter se mistis,
butyri, medullæ uitulinæ, seui uitulini, adipis anserinæ,
cæræ, mellis, resinæ terebinthinæ, rosæ, olei ^{*}cicini. Quæ ^{*}cilicini
separatim omnia liquantur, deinde liquida miscentur, &
tum simul teruntur. Et hoc quidem magis purgat: magis
uerò emollit, si pro rosa cyprus infunditur.

Ad sacrum ignem.

A D sacrum ignem spumæ argenti P. VI. \times . cornu bu
buli combusti P. II. \times . conteruntur, adijciturq; inuis
cem uinum, & id quod specialiter sil uocatur, & myrtē,
donec utriusq; terni cyathi conficiantur.

De

De Catapotijs.

CAP. XXV.

Catapotium ad somnum accersendum, & leuationē doloris, & simul ad coquendum.

Catapotia quoq; multa sunt, uarijsq; de causis fiunt. Anodina uocant, quæ somno dolorem leuant. Quibus uti, nisi nimia necessitas urget, alienum est. Sunt enim ex uehementibus medicamentis, & stomacho alienis. Potest tamen etiam ad cōcoquendum, quod habet papaueris lacrymæ, galbani, singulorum P. i. ✕. myrrhæ, castorei, piperis P. ii. ✕. Ex quibus quod erui magnitudinem habet, satis est deuorasse.

Catapotium ualentius ad somnum.

Alterum stomacho peius, ad somnum ualentius ex his fit, mandragoræ P. ✕. 3. apij seminis, item hyoscyami seminis, singulorum P. iiii. ✕. Quæ ex uino teruntur. Vnum autem eiusdem magnitudinis, quæ suprā posita est, abunde est sumpsisse.

Catapotium ad plurimos dolores per somnum leniendos.

Sive autem capitis dolores, siue ulcera, siue lippitudo, siue dentes, siue spiritus difficultas, siue intestinorum tormenta, siue inflammatio uulvæ est, siue coxa, siue iccur, aut lienis, aut latus torquet, siue uitio locorū aliqua prolabitur, & obmutescit, occurrit dolori per quietē eiusmodi catapotium: Silis, acori, rutæ syluestris seminis, singulorū P. i. ✕. castorei, cinnamomi, singulorū P. ii. ✕. papaueris lacrymæ, panacis, radicis mādragoræ, malorum aridorū, iunci rotūdi floris, singulorū P. ii. ✕. piperis grana lvi. Hæc per se contrita, rursus instillato subinde passo, simul omnia terūtur, donec crassitudo sordium fiat. Ex eo paulum aut deuoratur, aut aqua diluitur, & potui datur.

Catapo

Catapodium aliud ad multa ualens.

Quinetiam syluestris papaueris cū iam ad excipien-
dam lacrymam maturum est, manipulus, qui manu
comprehendi potest, in uas demittitur, & superinfunditur
aqua, quæ id contegat, atque ita coquitur. Vbi iam bene
manipulus is coctus est, ibidem expressus proijcitur, & cū
eo humore, passi pari mensura miscetur, inferuetq; donec
crassitudinem sordium habeat. Cum infrixit, catapodia ex
eo fiunt, ad nostræ fabæ magnitudinem, habentq; usum
multiplicē. Nam et somnū faciūt, uel per se assumpta, uel
ex aqua data, & aurium dolores leuant, adiectis exiguo
modo rutæ succo, ac passi. Et tormina supprimūt ex uino
liquata, & inflammationem uulue coërcent, mista cerato
ex rosa facto, cū paulū his croci quoq; accessit, et ex aqua
fronti inducta, pituitam in oculos decurrentem tenent.

Catapodium ad inducendum somnum, quod
uulua dolens prohibuit.

Item si uulua dolens somnū prohibuit, croci P. II. ✕.
anisi, myrrhæ, singulorū P. I. ✕. papaueris lacrymæ P.
IIII. ✕. cicutæ seminis P. VIII. ✕. miscetur, excipiūturq;
uino uetere, & quod lupini magnitudinē habet in tribus
cyathis aquæ diluitur. Id tamē in febre periculose datur.

Ad iecur sanandum.

Ad sanandum iecur nitri P. ✕. 3. croci, myrrhæ, nardi
Gallici, singulorū P. I. ✕. melle excipiuntur, daturq;
quod Aegyptiæ fabæ magnitudinem habeat.

Ad finiendos dolores lateris.

Ad lateris dolores finiendos, piperis, Aristolochiæ,
nardi, myrrhæ pares portiones.

Ad thoracis dolores finiendos.

Ad thoracis, nardi P. I. ✕. thuris, casiæ, singulorū P.
III. ✕.

III. ✕. myrrhæ, cinamomi singul. P. VI. ✕. croci P. VIII.
✕. resinæ therebinthinæ quadrans, mellis hemina tres.

Catapodium Athenionis ad tussim.

AD tussim Athenionis, myrrhæ, piperis, singulorum
P. I. ✕. castorei, papaueris lacrymæ, singulorum P.
I. ✕. Quæ separatim contusa, postea iunguntur, & ad
magnitudinem fabæ nostræ, bina catapodia mane, bina no-
ctu dormituro dantur.

Catapodium Heraclidis Tarentini, ad
tussim, & somnum.

SI thusis somnum prohibet, ad utrunq; Heraclidis Ta-
rentini, croci P. I. ✕. cinamomi, castorei, papaueris la-
crymæ, singulorum P. I. ✕. myrrhæ, piperis longi, costi,
galbani, singulorum P. ✕. 3.

Catapodium ad purganda ulcera in
faucibus tussientibus.

QUOD si purganda sunt ulcera in faucibus tussienti-
bus, panacis, myrrhæ, resinæ terebinthinæ, singulo-
rum P. V. ✕. galbani P. ✕. 3. hyssopi P. ✕. 3. conterenda
sunt, hisq; hemina mellis adiicienda, & quod digito ex-
cipi potest, deuorandum est.

Colicæ Celsij medici.

COLICÆ uerò Celsij ex his constat, croci, anisi, casto-
rei, singulorum P. III. ✕. petroselini P. IIII. ✕. piperis
& longi, & rotundi, singulorum P. V. ✕. papaueris
lacrymæ, iunci rotundi, myrrhæ, nardi, singulorum P. VI.
✕. Quæ melle excipiuntur. Id autem & deuorari potest,
& ex aqua calida sumi.

Ad infantē mortuū aut secundas impellendas.

INfantem uerò mortuū, aut secundas expellit aquæ po-
tio, cui salis ammoniaci P. I. ✕. aut cui dictami Cre-
tici

tici P. i. ✕, adiectum est.

Laborantibus ex partu quid dari debeat.

EX partu laborantibus crisimum, ex uino tepido ieiuna dari debet.

Ad adiuuandum uocem.

VOcem adiuuat thuris P. i. ✕. in duobus cyathis uini datum.

Aduersus difficultatem urinæ.

ADuersus urinæ difficultatem, piperis longi, castorei, myrrhæ, galbani, papaueris lacrymæ, croci, costi unciæ singulæ, styracis, resinæ terebinthinæ pondo sextantes, mel, absinthij cyathus. Ex quibus ad magnitudinem fabæ Aegyptiæ, et mane, et cœnato dari debet.

Arteriace compositio quomodo fiat.

ARteriace uerò hoc modo fit, castiæ, iridis, cinamoni, nardi, myrrhæ, thuris singulorum P. i. ✕. croci P. i. ✕. piperis grana xxx. ex passi tribus sextarijs decoquantur, donec mellis crassitudo his fiat. Aut croci, myrrhæ, thuris, singulorum P. i. ✕. coniiciuntur in passi eundem modum, eodemq; modo decoquuntur. Aut eiusdem passi heminae tres usq; eò coquuntur, donec extracta inde gutta indurescat, et adijcitur tritiæ castiæ P. i. ✕.

De quinque generibus noxarum corporis, & primo de uulneribus, quæ maxime per tela inferuntur.

C A P. XXVI.

CUM facultates medicamentorum proposuerim, genera in quibus noxa corpori est, proponam. Ea quinque sunt. Cum quid extrinsecus læsit, ut in uulneribus. Cum quid intra seipsum corruptum est, ut in cancro. Cum quid innatū est, ut in uesica calculus. Cū quid increuit, ut uena, quæ intumescens, in uaricem cōuertitur. Cum quid deest, ut cum

ut cum curta pars aliqua est. Ex his alia sunt, in quibus plus medicamēta, alia in quibus plus manus proficit. Ergo dilatis his, quæ præcipue scalpellū et manū postulāt, nūc de his dicā, quæ maxime medicamētis egent. Diuidā autē hanc quoq; curandi partem sicut priorē. Et antē dicā de his, quæ in quamlibet partem corporis incidunt. Tum de his, quæ certas partes infestant. Incipiam à uulneribus. In his autē ante omnia scire medicus debet, quæ insanabilia sint, quæ difficilem curationem habeāt, quæ promptiorē. Est enim prudentis hominis, primum eum qui seruari non potest, nō attingere, nec subire *speciem eius, ut occisi, quē fors ipsius peremit. Deinde ubi grauis metus, sine certa taxamen desperatione est, indicare necessarijs periclitantis in difficili *rem esse, ne si uicta ars malo fuerit, uel ignorasse, uel sefellisse uideatur. Sed ut hæc prudēti uiro conueniūt, sic rursus histrionis est, paruum rem attollere, quò plus præstitisse uideatur. Obligariq; æquū est, cōfessione promptæ rei, quò curiosius etiam circumspectat, ne quod per se exiguum est malum, maius curantis negligentia fiat.

Quæ uulnera insanabilia sint.

Seruari nō potest, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui iocinoris portæ, cui in spina medulla percussa est, cuiq; aut pulmo medius, aut ieiunū, aut tenuius intestinum, aut uentriculus, aut renes uulnerati sunt, cui uel circa fauces *grandes uenæ, uel arteriæ præcisæ sunt.

*glandes, uel
næ uel arte-
riæ, &c.

Quæ uulnera difficilem curationem habeant.

Vix autem ad sanitatem perueniunt, quibus ulla parte pulmo, aut iocineris crassum, aut membrana quæ continet cerebrum, aut lienis, aut uulua, aut uesica, aut ullum intestinum, aut ceptum transversum uulneratum est. Hi quoque in præcipiti sunt, in quibus usque ad grandes

des, intus¹ que conditas uenas, in alis uel poplitibus mucro
 * desedit. Periculosa etiā uulnera sunt, ubicunq; uenæ ma^{*} descendit
 iores sunt, quoniam exhaurire hominem, profusione san-
 guinis possunt. Idq; euenit non in alis tantum, atq; popli-
 tibus, sed etiam in his uenis, quæ ad anum, testiculos¹ que
 perueniunt. Præter hæc malum uulnus est, quodcunq; in
 alis, uel feminibus, uel inanibus locis, uel in articulis, uel
 inter digitos est. Item quodcunq; muscolum, aut neruum,
 aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem
 læsit.

Quæ uulnera tutiorem curationem habeant.

Tutissimum omnium, quod in carne est, & hæc qui-
 dem loco, uel peiora, uel meliora sunt. Modò uerò
 periculum facit, quodcunq; magnum est.

Observationes quædam, & ætatis, & corporis,
 & uitæ, & temporis in uulneribus.

Aliquid etiam in uulneris genere, figura¹ que est. Nam
 peius est quod etiam collisum, quàm quod tantum di-
 scissum est, adeo ut acuto quoq; quàm retuso telo uulnera
 ri commodius sit. Peius etiam uulnus est, ex quo aliquid
 excisum est, ex quo¹ ue caro alia parte abscissa, alia depen-
 det. Pessimaq; plaga in orbem est: tutissima, quæ lineæ mo-
 do recta est. Quò deinde propius huic, illi¹ ue figuræ uul-
 nus est, eò uel deterius, uel tolerabilius est. Quin etiam con-
 fert aliquid & ætas, & corpus, & uitæ propositum, &
 anni tempus: quia facilius sanescit puer, uel adolescens,
 quàm senior, ualēs, quàm infirmus: neq; nimis tenuis, neq;
 nimis plenus, quàm si alterum ex his est. Integri habitus,
 quàm corrupti: exercitatus, quàm iners: sobrius, & tempe-
 rans, quàm uino, ueneriq; deditus. Opportunissimum¹ que
 curationi tempus uernum est, aut certè neq; feruens, neq;

p frig

frigidum. Siquidem uulnera & nimius calor, & nimium frigus infestant: maximè tamen horum uarietas, ideo' que perniciosissimus autumnus est. Sed pleraq; ex uulneribus oculis subiecta sunt, quorundam ipsæ sedes indices sunt, quas alio loco demonstrauius, cum positus interiorum partium ostendimus. Verûtamen quia quædã uicina sunt, interest quoq; uulnus in summa parte sit, an penitus penetrauerit, necessarium est notas subijcere, per quas quid intus actum sit, scire possimus, & ex quibus uel spes, uel desperatio oritur.

Signa percussi cordis.

Igitur corde percusso, sanguis multus effertur, uenæ languescunt, color pallidissimus, sudores frigidi, mali' que odoris, tanquam in rotato corpore oriuntur, extremis' que partibus frigidis, matura mors sequitur.

Signa pulmonis icti.

Pulmone uerò icto, spirandi difficultas est, sanguis ex ore spumans, ex plaga rubens, simulq; etiam spiritus cum sono fertur: in uulnus inclinari iuuat, quidam sine ratione consurgunt. Multi si in ipsum uulnus inclinati sunt, loquuntur: si in aliam partem, obmutescunt.

Signa iocineris uulnerati.

Iocineris autem uulnerati notæ sunt, multus sub dextra parte præcordiorum profusus sanguis, ad spinam reducta præcordia, in uentrem cubandi dulcedo, punctiones, doloresq; usq; ad iugulum, iunctumq; ei latus scapularum, os intentum. Quibus nonnunquam etiam biliosus uomitus accedit.

Signa percussorum renum.

Renibus uerò percussis, dolor ad inguina, testiculosq; descendit, difficulter urina redditur, eaq; aut est cruenta,

enta, aut cruor fertur.

Signa uulnerati lienis.

AT liene icto, sanguis niger à sinistra parte prorumpit, præcordia cum uentriculo ab eadem parte indurescunt, sitis ingens oritur, dolor ad iugulum, sicut iocine re uulnerato uenit.

Signa percussæ uulvæ.

AT cum uulua percussa est, dolor inguinibus, & coxis, & femoribus est. Sanguinis pars per uulnus, pars per naturale descendit, uomitus bilis insequitur. Quædam obtumescunt, quædam mente labuntur, quædam sui compotes, neruorum, oculorumq; dolore urgeri se confitentur, morientesque tandem, eadem quæ corde uulnerato patiuntur.

Signa percussi cerebri, uel membranæ eius.

SIn cerebrum, membranaue eius uulnus accepit, sanguis per nares, quibusdam etiam per aures exit, fereq; bilis uomitus insequitur. Quorundam sensus obtunduntur, appellatiq; ignorant. Quorundam trux uultus est, quorundam oculi quasi resoluti, huc atq; illuc mouentur. Ferèque tertio uel quinto die delirium accedit. Multorum etiam nerui distenduntur. Ante mortem autem pelrique fascias, quibus caput deligatum est, lacerant, ac nudum uulnus frigori obijciunt.

Signa percussi stomachi.

VBi stomachus autem percussus est, singultus, & bilis uomitus insequitur. Si quid cibi uel potionis assumptum est, id redditur cito. Venarum motus elanguescunt, sudores tenues oriuntur, per quos extremæ partes frigescent.

Signa ieiuni intestini, & uentriculi uulnerati,
& aliorum intestinorum.

Comunes uerò ieiuni intestini, & uentriculi uulnerati notæ sunt. Nam cibus, & potio per uulnus exeunt, præcordia indurescunt, nonnunquam bilis per os redditur. In intestino tantum sedes inferior est. Cætera intestina icta uel stercus, uel odorem eius exhibent.

Signa percussæ medullæ, quæ in spina est.

Medulla uerò quæ in spina est discussa, nerui resoluntur, aut distenduntur, sensus intercidit, interposito tempore aliquo sine uoluntate inferiores partes uel semē, uel urinam, uel etiam stercus excernunt.

Signa septi transuersi percussi.

At si septum transuersum percussum est, præcordia sursum contrahuntur, spina dolet, spiritus rarus est, sanguis spumans fertur.

Signa uesicæ uulneratæ.

Vesica uerò uulnerata, dolent inguina. Quod super pubem est, intenditur, pro urina sanguis, aut ex ipso uulnere urina descendit, stomachus afficitur. Itaque aut bilem uomunt, aut singultiunt, frigus, & ex eo mors sequitur.

De sanguine, & sanie, & pure, & eorum speciebus, quando meliora, deteriora uel sint.

His cognitis, etiam nunc quædam alia noscenda sunt, ad omnia uulnera ulceraq; de quibus dicturi sumus, pertinentia. Ex his autem exit sanguis, sanies, pus. Sanies omnibus notus est. Sanies est tenuior hoc, uarie crassa, & glutinosa, & colorata. Pus crassissimū, albißimūq; glutinosius & sanguine & sanie. Exit autem sanguis ex uulnere recenti, aut iā sanescente. Sanies est inter utrunq;

Sanies.
Pus.

tem

tempus: Pus ex ulcere iam ad sanitatem spectante. Rursus
 & sanies, & pus quasdam species Græcis nominibus di-
 stinctas habent. Est enim quædam sanies, quæ uel ἰχωρ,
 uel * meliceria nominatur. Est pus, quod ελαιώδες appella- * μελίκηρ
 tur. ἰχωρ tenuis, subalbidus ex malo ulcere exit, maximeq;
 ubi neruo læso inflammatio secuta est. Meliceria crassior,
 & glutinosior, subalbida melli' que albo subsimilis fertur.
 Hæc quoque ex malis ulceribus, ubi nerui circa articulos
 læsi sunt, & inter hæc loca, maxime ex genibus. Ελαιώδες
 tenue, subalbidum, quasi unctum colore atq; pinguitudi-
 ne, oleo albo non dissimile, adparet in magnis ulceribus sa-
 nescentibus. Malus autem est sanguis nimium aut tenuis,
 aut crassus, colore uel liuidus, uel niger, aut pituita mistus,
 aut uarius. Optimus calidus, rubens, modice crassus, non
 glutinosus. Itaq; protinus eius uulneris expedita magis cu-
 ratio est, ex quo sanguis bonus fluxit. Itēq; postea spes in
 his maior est, ex quibus melioris generis quæq; proueni-
 unt. Sanies igitur mala est, multa, nimis tenuis, liuida, aut
 pallida, aut nigra, aut glutinosa, aut mali odoris, aut quæ
 & ipsum ulcus, & iunctam ei cutem erodit. Melior non
 multa, modice crassa, subrubicunda, aut subalbida. ἰχωρ
 autē peior est multus, crassus, subliuidus, aut subpallidus,
 glutinosus, ater, calidus, mali odoris. Tolerabilior est sub-
 albidus, qui cætera omnia contraria prioribus habet. Me-
 liceria autem mala est multa, & percrassa, melior quæ &
 tenuior, & minus copiosa est. Pus inter hæc optimum
 est. Sed id quoque peius est multum, tenue, dilutum, ma-
 gis' que si ab initio tale est. Item' que si colore sero simile,
 si pallidum, si liuidum, si feculentum est. Præter hæc, si
 male olet, nisi tamen locus hunc odorem excitat. Melius
 est, quo minus est, quo crassius, quo albidius. Item' que si

leue est, si nihil olet, si æquale est, modo tamen conuenire, & magnitudini uulneris & tempori debet. Nam plus ex maiore, plus nondum solutis inflammationibus naturaliter fertur. Eleodes quoq; peius est multum, & parū pingue, quo minus etiam, quoq; idipsum pinguius, eo melius est.

Curatio aduersus profusionem sanguinis in uulneribus.

Quibus exploratis, ubi aliquis ictus est, qui seruari potest, protinus prospicienda duo sunt, ne sanguinis sit profusio, ne uel inflammatio interimat. Si profusionem timemus, quod ex sede uulneris, et magnitudine eius, & ex impetu ruentis sanguinis intelligi potest, siccis linamentis uulnus implendum est, supraq; imponenda spongia, ex aqua frigida expressa, ac manu super comprimenda. Si parum sic sanguis conquiescit, sæpius linamenta mutanda sunt. Et si sicca parum ualent, aceto madefacienda sunt. Id uehemens ad sanguinem suppressendum est. Ideoque quidam id uulneri infundunt. Sed alius rursus metus subest, ne nimis ualenter ibi retenta materia magnam inflammationem postea moueat. Quæ res efficit, ut neq; rodentibus medicamentis, neq; adurentibus, & ob idipsum inducentibus crustam, sit utendum, quamuis pleraq; ex his sanguinem supprimunt. Sed si semel ad ea decurritur, potius quæ mitius idem efficiunt. Quod si illa quoq; profluuio uincuntur, uenæ quæ sanguinem fundunt apprehendendæ, circa quæ id quod ictum est, duobus locis deligandæ, intercidendæq; sunt, ut & in se ipsæ coeant, & nihilominus ora præclusa habeant. Vbi ne id quidem res patitur, possunt ferro candenti aduri. Sed etiam satis multo sanguine effuso ex eo loco, quo neq; neruus, neq; musculus est, ut puta in fronte, uel superiore capitis parte,

com

commodissimum tamen est, cucurbitulam admouere à diuersa parte, ut illuc sanguinis cursus reuocetur.

Curaciones aduersus uulnerū inflammationem.

ET aduersus profusionem quidem in his auxilium est. Aduersus inflammationē autem in ipso sanguinis cursu, ea timeri possunt, ubi læsum est uel os, uel neruus, uel chartilago, uel musculus: aut ubi parum sanguinis pro modo uulneris fluxit. Ergo quoties quid tale erit, sanguinem maturè suppressere nō oportebit, sed pati fluere, dum tutum erit, adeo ut si parū fluxisse uidebitur, mitti quoq; ex brachio debeat, utiq; si corpus iuuenile, & robustum, & exercitatum est, multoq; magis, si id uulnus ebrietas præcessit. Quod si musculus læsus uidebitur, præcidendus erit. Nam percussus mortiferus est, præcisus sanitatem recipit.

De glutinatione uulnerum.

Sanguine autem uel suppresso, si nimius erumpit: uel sexhausto, si per se parū fluxit, longè optimum est, uulnus glutinari. Potest autem id uel quod in cute uel etiam in carne est, si nihil ei præterea mali accedit. Potest caro alia parte dependens, alia in hærens, si tamen etiamnum integra est, & coniunctione corporis fouetur. In his uerò quæ glutinantur duplex curatio est. Nam si plaga in molli parte, sui debet, maximeq; si discissa auris ima est, uel imus nasus, uel frons, uel bucca, uel palpebra, uel labrum, uel circa guttur cutis uel uenter. Si uerò in carne uulnus est, hiatq; neque in unum oræ facile attrahuntur, futura quidem aliena est. Imponendæ uerò fibulæ sunt, ἀγκύρας Græci nominant) quæ oras, paulum tamen, contrahunt, quo minus lata postea cicatrix sit. Ex his autem colligi potest, id quoque quod alia parte dependens, alia in hærebit, si alienatum adhuc non est, futuram,

an fibulam postulet. Ex quibus neutra antè debet imponi, quàm intus uulnus purgatum est, ne quid ibi concreti sanguinis relinquatur. Id enim & in pus uertitur, & inflammationem mouet, & glutinari uulnus prohibet. Ne linamentum quidem, quod suppressendi sanguinis causa inditum est, inibi relinquendum est. Nam id quoque inflammatur. Comprehendi uero sutura uel fibula non cutem tantum, sed aliquid etiam ex carne, ubi suberit hæc, oportebit, quò ualentius hæreat, neque cutem abrumpat. Vtraque optima est ex * acia molli non nimis torta, quò mitius corpori insidat. Vtraque neque nimis rara, neque nimis crebra iniicienda est. Si nimis rara est, non continet. Si nimis crebra est, uehementer afficit, quia quò sæpius acus corpus * transiit, quòque plura loca iniectum uinculum mordet, eo maiores inflammationes oriuntur, magisque aestate. Neutra etiam uim illam desiderat: sed eatenus utilis est, quâ cutis ducentem, quasi sua sponte subsequitur. Ferè tamen fibulae latius uulnus esse patiuntur. Sutura oras iungit, quæ ne ipsæ quidem inter se cõtingere ex toto debent, ut si quid intus humoris concreuerit, sit quâ emanet. Si quod uulnus neutrum horum recipit, id tamen purgari debet, deinde omni uulneri primo imponenda est spongia ex aceto expressa: si sustinere aliquis aceti uim non potest, uino utendum est. Leuis plaga iuuatur etiam, si ex aqua frigida expressa spongia imponitur. Sed ea quocunque modo imposita est, dum manet, prodest. Itaque ut inarescat, non est committendum. Licetque sine peregrinis, & conquisitis, & compositis medicamentis uulnus curare. Sed si quis huic parum confidit, imponere medicamentum debet, quod sine seuo compositum sit ex his, quæ cruentis uulneribus apta esse proposui. Maximeque si

caro est, barbarū: si nerui, uel chartilago, uel aliquid ex eminentibus, quales aures, uel labra sunt, Polybi sphragidem. Alexādrinū quoq; uiride neruis idoneū est, eminentibusq; partibus ea, quam Græci *ῥομφαία* uocant. Solet etiam colliso corpore exigua parte findi cutis. Quod ubi incidit, non alienum est scalpello latius aperire, nisi musculi, neruiq; iuxta sint, quos incidi non expedit. Vbi satis deductum est, medicamentum imponendū est. At si id quod collisum est, quamuis parum deductum est, latius tamen aperiri propter neruos, aut musculos non licet, adhibenda sunt ea, quæ humorem leniter extrahant, præcipueq; ex his, id quod rhypodes uocari proposui. Non alienum est, etiam ubicunque uulnus graue est, impositum, quo id iuuetur, insuper circūdare lanam succidam ex aceto, & oleo. Vel cataplasma, si mollis is locus est, quod leniter reprimat: si neruosus aut musculosus, quod emolliat.

Quomodo uulnus ligari conueniat.

Fascia uerò ad uulnus deligādum, lintea aptissima est, eaq; lata esse debet, ut semel iniecta non uulnus tantum, sed paulum utrinque etiam oras eius comprehendat. Si ab altera parte caro magis recessit, ab ea melius attrahitur. Si æquē ab utraque, transuersē comprehendere oras debet: aut si id uulneris ratio non patitur, media primum iniicienda est, ut tum in utranque partem ducatur. Sic autem deliganda est, ut & contineat, neq; astringat. Quod non continetur, elabitur: Quod nimis astrictum est, cancro periclitatur. Hyeme sæpius fascia circuire debet, æstate quoties necesse est, tum extrema pars eius inferioribus acu assuenda est. Nam nodus * uulnus lædit, nisi tamē longē est. Illo neminem decipi decet, ut propriā uiscerū curationem requirat, de quibus supra posui. Nam plaga ipsa

curanda extrinsecus, uel sutura, uel alio medicinae genere est. In uisceribus nihil mouendum est, nisi aut si quid ex iocinere, aut liene, aut pulmone duntaxat extremo dependat, praecidatur. Alioquin uulnus interius, ea uictus ratio, eaque medicamenta sanabunt, quae cuique uisceri conuenire superiore libro proposui.

De ratione uictus, & notis uulnerum curationibusque eorum.

His ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus est, isque si graue uulnus est, abstinere, quantum uires patiuntur, ante inflammationem à cibo debet: bibere donec sitim finiat aquam calidam: uel si aestas est, neque febris, neque dolor est, etiam frigidam. Adeo tamen nihil perpetuum est. Sed semper pro uiribus corporis aestimandum, ut imbecillitas etiam cibum protinus facere necessarium possit, tenuem scilicet & exiguum, qui tantum sustineat. Mulierque etiam ex profluuio sanguinis intermorientes, ante ullam curationem uino reficiendi sunt, quod alioquin inimicissimum uulneri est. Nimis uero intumescere uulnus, periculosum: nihil intumescere, periculosissimum est. Illud indicium est magnae inflammationis, hoc emortui corporis. Protinusque, si mens homini consistit, si nulla febris accessit, scire licet, maturè uulnus sanum fore. Ac ne febris quidem terrere debet, si in magno uulnere, dum * inflatio est, permanet. Illa perniciosa est, quae uel leui uulneri superuenit, uel ultra tempus inflammationis durat, uel delirium mouet, uel si neruorum rigor, aut distentio, quae ex uulnere orta est, eam non finit. Vomitus quoque biliosus non uoluntarius, uel protinus ut percussus est aliquis, uel dum inflammatio manet, malum signum est, in his duntaxat, quorum uel nerui, uel etiam neruosi loci uulnerati sunt.

* inflammatio

sunt. Sponte tamen uomere non alienum est, præcipuè his, quibus in consuetudine fuit: sed neq; protinus post cibum, neq; iam inflammatione orta, neque cum in superioribus partibus plaga est. Biduo sic uulnere habito, tertio die aperiendū, detergendaq; sanies ex aqua frigida est, eadēq; rursus iniicienda sunt. Quinto iam die quanta inflammatio futura est, se ostendit. Quo die rursus detecto uulnere considerandus color est. Quod si liuidus, aut pallidus, aut narius, aut niger est, scire licet malum uulnus esse: id que quando cūq; animaduersum est, terrere nos potest. Album, aut rubicundum esse ulcus, commodissimum est. Item cutis dura, crassa, dolens, periculum ostendit. Bona signa sunt, ubi hæc sine dolore tenuis, et mollis est. Sed si glutinatur uulnus, aut leuiter intumuit, eadem sunt imponēda, quæ primò fuerunt. Si grauis inflāmatio est, neq; glutinandi spes est, eaq; pus moueat, aquæ quoq; calidæ necessarius usus est, ut et materiā digerat et duritiā emolliat, et pus citet. Ea sic tēperanda est, ut et manu contingēti iocūda, sit, usq; eò adhibēda donec aliquid ex tumore minuisse, coloremq; ulceri magis naturalem reddidisse uideatur: maximeq; si grande uulnus est, tetrapharmacum: si in articulis, digitis, locis chartilaginosi, rhypodes. Post id sōmentum, si lata plaga non patet, imponi protinus emplastrum debet, et si latius hiat, illud emplastrum liquari ex irino unguento oportet: eoq; illita linamenta disponi per plagam, deinde emplastrum suprā dari, et super id succidam lanam, minusq; etiā, quā primò, fasciæ asstringēdæ sunt.

Curationes propriæ articulorum.

Propriè quædam in articulis uisenda sunt, in quibus si præcisi nerui sunt, qui cōtinebant, debilitas eius partis sequitur. Si id dubium est, et ex acuto telo plaga est,

ea

ea transversa commodior est. Si retuso & graui est, nullum in figura discrimen est. At uisendum est pus supra articulum, an infra nascatur. Si sub eo nascitur, albumq; & crassum diu fertur, neruū præcisum esse credibile est. Magis quoq; maiores dolores inflammationesq; quò maturius excitatæ sunt. Quamuis autem non abscissus neruus est, tamen si circà tumor durus diu permanet, necesse est & diuturnum ulcus esse, & sano quoq; eo tumorem permanere, futurumq; est, ut tardè membrum id extendatur uel contrahatur. Maior tamen in extēdendo mora est, ubi recuruato articulo curatio adhibita est, quàm in recuruando eo, quod rectum continuerimus. Collocari quoque membrum quod ictum est ratione certa debet. Si glutinandum est, ut superius sit, si in inflammatione est, ut in neutram partem inclinatum sit. Si iam pus profluit, ut deuexum sit. Optimum etiam medicamentum quies est, moueri & ambulare, nisi sanis, alienū est. Minus tamē his est periculosum, qui in capite uel brachijs, quàm qui in inferioribus partibus uulnerati sunt. Minimeq; ambulatio conuenit, femine, aut crure, aut pede laborante. Locus in quo cubabit, tepidus esse debebit. Balneum quoq; dum parum uulnus purum est, inter res infestissimas est. Nam id & humidum, & sordidum reddit, ex quibus ad cancerum trāsitus esse consuevit. Leuis frictio rectè adhibetur, sed his partibus, quæ longius absunt à uulnere.

Vulnus quomodo purgandum est.

INflammatione finita, uulnus purgandum est. Id optime faciunt tincta in melle linamenta, supraq; id, emplastrum, uel enneapharmacum dandū est. Tum demum uerò purum ulcus est, cum rubet, ac nimium neque siccum, neque humidum est. Ac quodcunque sensu caret, quod non

natu=

naturaliter sentit, quod nimium aut aridum, aut humidum est: quod aut pallidum, aut albidum, aut liuidum, aut nigrum est, id purum non est.

Quomodo uulnus implendum est.

Purgato, sequitur ut impleatur, iamq; calida aqua ea tenus necessaria est, ut sanies remoueatur. Lanæ succida superuacuius usus est. Lota melius circumdatur. Ad implendum autem uulnus proficiūt quidem etiam medicamenta aliqua. Itaq; ea adhiberi non alienum est, ut butyrum cum rosa, exigua mellis parte, aut cum eadem parte, aut cum eadem rosa tetrapharmacum, aut ex rosa linamenta. Plus tamē proficit balneum rarum. Cibi boni succi, uitatis omnibus acribus, sed iam plenioribus. Nam & auis, & uenatio, & suilla elixa dari potest. Vinum omnibus dum febris, dum inflammatio est, alienum est. Item que usque ad cicatricem, si nerui, musculi uel uulnerati sunt, etiam si alte caro, aut si plaga in summa cute generis tutioris est, potest non peruetus, modicè tamen datum, ad implendum quoque proficere. Si quid molliendum est, quod in neruosis locis, musculosisq; necessarium est, cerato quoq; super uulnus utendum est. At si caro supercreuit, modice reprimat siccum linamentū, uehementius squama æris. Si plus est, quod tolli opus est, adhibenda sunt etiānum uehementiora, quæ corpus exedant. Cicatricem post omnia hæc commodè inducit, lyciū ex passo, aut lacte dilutum, uel etiam per se impositum siccum linamentum.

De ulceribus, quæ extrinsecus per uulnera incidunt, curationibusq; eorum.

Hic ordo felicitis curationis est. Sed quædā tamē periculo sa incidere cōsuerunt. Interdū enim uetustas ulcus occupat, induciturq; ei callus, & circū oræ crassæ liuent, post

post quæ quicquid medicamentorū ingeritur, parū profi-
cit, quod fere negligēter curato ulceri superuenit. Inter-
dū uel ex nimia inflāmatiōe, uel ob æstus immodicos, uel
ob nimia frigora, uel quia nimis uulnus astrictum est, uel
quia corpus aut senile, aut mali habitus est, cācer occupat.
Id genus à Græcis diductū ī species est, nostris uocabulis
nō est. Omnis autē cācer non solū id corrūpit, quod occu-
pauit, sed etiā serpit, deinde alijs alijsq; signis decernitur.
Nā modò super inflāmatiōē rubor ulcus ambit, isq; cū
dolore procedit, *ἔρυσιπέλας* Græci nominant. Modò ulcus
nigrū est, quia caro eius corrupta est. Idq; uehementius etiā
putrescendo intenditur. Vbi uulnus humidū est, & ex ni-
gro ulcere humor pallidus fertur, maliq; odoris est, carū-
culæ corruptæ. Interdum etiam nerui ac membranæ re-
soluuntur, specillūq; demissum descendit aut in latus, aut
deorsum, eoq; uitio nonnunquam os quoq; afficitur. Mo-
dò oritur ea, quam Græci *ῥάτῃ παύειν* appellant. Priores in
qualibet parte corporis fiunt. Hæc in prominētibus mem-
bris, id est inter ungues, & alas uel inguina, fereq; in se-
nibus, uel his quorum corpus mali habitus est. Caro in ul-
cere uel nigra, uel liuida est, sed sicca & arida, proximāq;
cutis plerūq; subnigris* pustulis impletur, deinde ei pro-
xima uel pallida uel liuida fereq; rugosa sine sensu est.
Vltior in inflammatione est, omniaq; ea simul serpunt.
Vlcus in locum postulosum: Pustulæ, in eum qui pallet aut
liuet: Pallor aut liuor, in id quod inflammatū est: Inflam-
matio, in id quod integram est, transit. Inter hæc deinde
febris acuta oritur, ingensq; sitis, quibusdam etiam deli-
rium accedit, alij quamuis mentis suæ compotes sunt, bal-
butiēdo tamen uix sensus suos ore explicant. Incipit affi-
ci stomachus. Fit fœdi spiritus ipse odoris. Atq; initium eius
quidam

* pustulis

quidē mali recipit curationem. Vbi uerò penitus infedit, insanabile est, plurimūq; sub frigido sudore moriuntur.

Curatio ulceris.

AC pericula quidem uulnecum hæc sunt. Vetus autem ulcus scalpello* incidendum est, excidendæq; eius oræ, * coniiciendū & quicquid super eas liuet, æquē incidendum. Si uaricula intus est, quæ his sanari prohibet, ea quoq; excidenda. Deinde, ubi sanguis emissus, nouatumq; uulnus est, eadem curatio adhibenda, quæ in recentibus uulneribus exposita est. Si scalpello aliquis uti non uult, potest sanare id emplastrum, quod ex ladano fit, & cum ulcus sub eo exesum est, id quo cicatrix inducitur.

Curatio Erysipelarum.

ID autem quod Erysipelas uocari dixi, non solum uulneri superuenire, sed sine hoc quoq; oriri consuevit, atq; interdum periculū maius affert, utique si circa ceruices aut caput cōstitit. Oportet, si uires patiuntur, sanguinē mittere, deinde imponere simul reprimentia & refrigerantia, maximeq; cerussam solani succo, aut cimoliā creatam aqua pluuiāli exceptā, aut ex eadē aqua subactā farinā cupresso adiectā, aut si tenerius corpus est, lenticulā. Quicquid impositū est, betæ folio cōtegendū est, & super linteolū frigida aqua madēs imponendū. Si per se refrigerantia parū proderūt, miscenda erunt hoc modo, sulphuris P. i. .x. cerussæ & croci, singulorū * P. x x. .x. eaq; cū uino cōterēda sunt, & id his illinendū: aut si durior locus est, solani folia cōtrita, suillæ adipi miscēda sunt, & illita linteolo superiniiciēda. At si nigrities est, neq; dū serpit, iponēda sunt, quæ carnē putrē lenius exedāt, repurgatūq; ulcus sic ut cætera nutriendū est. Si magis putre est, iāq; procedit ac serpit, opus est uehemētius erodētibus. Si ne hæc quidem

* P. XII.

quidem euincunt, aduri locus debet, donec ex eo nullus humor feratur: nam quod sanum est, siccum est cum aduritur, post unctionem putris ulceris superponenda sunt quæ crustas à uiuo resoluant, eas ἰχάρας Græci uocant. Vbi ex
 *resina usta ciderunt, purgandum ulcus maxime melle & *resina est, sed alijs quoque purgari potest, quibus purulenta curantur, eodemque modo ad sanitatem perducendum est.

Curatio Gangrænæ.

Gangrænâ uerò, si nondum planè tenet, sed adhuc incipit, curare non difficilimum est, utiq; in corpore iuuenili, & magis etiam si muscoli integri sunt, si nerui uel læsi non sunt, uel leuiter affecti sunt, neq; ullus magnus articulus nudatus est, aut carnis in eo loco paulum est, ideoq; nō multū, quod putresceret, fuit, cōsistitq; eo loco uitium: quod maxime fieri in digito potest. In eiusmodi casu primum est, si uires patiuntur, sanguinem mittere.
 *usq; eo sa. Deinde quicquid aridum est, & intentione quadam proximum quoq; locum male habet, *usque ad sanum corpus concidere. Medicamenta uero, dum malum serpit, adhibenda nulla sunt, quæ pus mouere consuerunt, ideoq; ne aqua quidem calida. Grauiâ quoque, quamuis reprimentia, aliena sunt. Sed his quàm leuissimis opus est, superq; ea quæ inflammata sunt, utendum est refrigerantibus. Si nihilo magis malum constitit, uri id, quod est inter integrum ac uitiatum locum, debet. Præcipue que in hoc casu petendum, non à medicamentis solum, sed etiam à uiuius ratione præsidium est. Neque enim id malum nisi corrupti uitiosi que corporis est. Ergo, primo, nisi imbecillitas prohibet, abstinentia utendum. Deinde danda quæ per cibum potionemq; aluum, ideoq; etiam corpus, astringant, sed ea leuia. Postea si uitium constitit, imponi

imponi super uulnus eadem debent, quæ in putri ulcere præscripta sunt. Actum quoq; plenioribus cibis uti licebit ex media materia, sic tamē non nisi aluū, corpusq; sic cantibus: aqua uerò pluuiali frigida balneū (nisi iam certa fiducia redditæ sanitatis est) alienum est, siquidem emollitū in eo uulnus, cito rursus eodem malo afficitur. Solent uerò nonnunquam nihil omnia auxilia proficere, ac nihilominus serpere his cancer. Inter quæ miserum, sed unicū, auxilium est, ut cætera pars corporis tuta sit, mēbrum quod paulatim emoritur, abscindere. Hæ grauiſſimorum uulnorum curationes sunt. Sed ne illa quidem negligenda, ubi integra cute interior pars collisa est, aut ubi deraſum, attritum uel aliquid est, aut ubi surculus corpori infixus est, aut ubi tenue, sed altum uulnus inſedit. In primo casu commodiſſimum est malicorium ex uino coquere, interiorēq; eius partē conterere, & cerato miſcere ex roſa factū, idq; ſupponere: deinde ubi cutis ipſa exaſperata eſt, inducere lene medicamentum, quale λιπαρά eſt. Deraſo uerò, detritūq; imponendum eſt emplaſtrum tetrapharmacum, minuendusq; cibus, & uinum ſubtrahendum. Neq; id quia non habebit altiores iſtus, contemnendum erit. Si quidem ex eiufmodi caſibus ſæpe cancri fiunt. Quòd ſi leuius id erit, & in parte exigua, contenti eſſe poterimus eodem leni medicamento. Surculum uerò (ſi fieri poteſt) oportet uel manu, uel etiā ferramēto eiſcere. Si uel præfractus eſt, uel altius deſcendit, quàm ut ita fieri poſſit, medicamento euocandus eſt. Optime autem educit ſuperimpoſita arundinis radix, ſi tenera eſt protinus cōtrita, ſi iam durior, antè in mulſo decocta. Cui ſemper mcl adiſciendum eſt, aut ariſtolochia cum eodem melle. Peſſima ex ſurculis arūdo eſt, * filicis haec quia aſpera eſt. Eademq; offeſa, etiam in * filice eſt. Sed ſtula

usu cognitum est, utranq; aduersus alteram medicamentū esse, si contrita superimposita est. Facit autem idem in omnibus surculis, quodcunque medicamentum extrahendi uim habet. Idem altis tenuibusque uulneribus aptissimum est. Priori rei Philocratis, huic Hecatæi emplastrum maxime conuenit.

Quomodo cicatrix uulneri inducenda,
purgandaq; sit.

Vbi uero in quolibet uulnere uentum ad inducendum cicatricem est, quod perpurgatis iam repletisq; ulceribus necessarium est: primum ex aqua frigida linamentū, dum caro alitur: deinde cum iam continenda est, siccū imponendum est, donec cicatrix inducatur. Tum deligari super album plumbum oportet, quo et reprimatur cicatrix, & colorem maxime sano corpori similem accipit. Idē radix syluestris cucumeris præstat. Idem compositio, quæ habet elaterij P. i. ✕. spumæ argenti P. i. i. ✕. unguenti pondo iiii. ✕. Quæ excipiuntur resina terebinthina, donec emplastrum crassitudo ex omnibus fiat. Ac nigras quoque cicatrices leniter purgant paribus portionibus mista, arugo, plumbum elotum, eademq; rosa cocta, siue ungitur cicatrix, quod in facie fieri potest: siue id ut emplastrū imponitur, quod in alijs partibus commodius est. At si uel excreuit cicatrix, uel cōcaua est, stultum est decoris caussa rursus, & dolorem & medicinam sustinere. Alioqui res utriq; succurri patitur. Siquidem utraq; cicatrix exulcerari salpello potest. Si medicamentum aliquis mauult, idem efficiunt compositiones hæ, quæ corpus exedūt. Cute exulcerata, super eminentem carnem exedentia medicamenta coniicienda sunt: super concauam implentia, donec utrūq; ulcus sanæ cuti æquetur, & tum cicatrix inducatur.

De

De uulneribus quæ per morsus inferuntur,
eorumq; curationibus. CAP. XXVII.

Dixi de his uulneribus, quæ maxime per tela inferuntur. Sequitur, ut de his dicam, quæ morsu fiunt, interdum hominis, interdum simiæ, sæpe canis, nōnunquam ferarum animalium, aut serpentium. Omnis autem fera morsus habet quoddam uirus. Itaq; si uehemens uulnus est, cucurbitula admouenda est. Si leuius, protinus emplastrum iniiciendum, præcipueq; * Diogesi. Si id non est, quodlibet * Diogenis ex his, quæ aduersus morsus proposui. Si ea non sunt, uiride Alexandrinum. Si ne id quidem est, quodlibet nō pingue ex his quæ recentibus uulneribus accommodatur. Sal quoq; his, præcipueq; ei, quod canis fecit, medicamentū est, si manus uulneri imponitur, superq; id duobus digitis uerberatur: Exaniat enim: ac salsamentum quoq; recte super id uulnus deligatur.

Curatio aduersus rabiosi canis morsum.

Vt itaq; autem si rabiosus canis fuit, cucurbitula uirus eius extrahendum est. Deinde si locus neque neruosus neque musculosus est, uulnus id adurendum est. Si uri non potest, sanguinem homini mittere nō alienum est. Tum usto quidem uulneri superimponenda, quæ cæteris ustis, sunt. Ei uero quod expertum ignem non est, ea medicamenta, quæ uehementer exedunt. Postq; nullo nouo magisterio, sed iam supraposito ulcus erit implendum, & ad sanitatē perducendum. Quidam post rabiosi canis morsum protinus in balneum mittunt, ibiq; patiuntur desudare, dum uires corporis sinūt, ulcere adaperto, quo magis ex eo quoque uirus distillet, deinde multo, meracoq; uino excipiūt: Quod omnibus uenenis contrarium est. Idq; cum ita per triduum factum est, tutus esse homo à periculo uidetur.

Timor aquæ. Solet autem ex eo uulnere, ubi parum occursum est, aquæ
 ὕδωρ φόβος timor nasci, ὕδωρ φόβος Græci appellant. Miserrimū genus
 morbi, in quo simul æger & siti, & aquæ metu crucia-
 tur. Quo oppressis in angusto spes est. Sed unicum tamen
 remedium est, nec opinantem in piscinam non antè ei pro-
 uisam proijcere. Et si natandi scientiam non habet, modò
 mersum bibere pati, modò attollere. Si habet, interdum de-
 primere, ut inuitus quoq; aqua satietur. Sic enim simul &
 sitis, & aquæ metus tollitur. Sed aliud periculum excipit,
 ne infirmum corpus in aqua frigida uexatum, nervorum
 distentio absumat. Id ne incidat, à piscina protinus in o-
 leum calidum demittendus est. Antidotum autem, præci-
 pue id, quod primo loco posui: ubi id nō est, aliud, si non-
 dum æger aquam horret, potui ex aqua dandum est, & si
 amaritudine offenditur, mel adiiciendum est. Et si iam is
 morbus occupauit, per catapotia sumi potest.

Curationes communes, aduersus omnes
 morsus serpentium.

Serpentium quoq; morsus non nimium distantem cura-
 tionem desiderant, quamuis in ea multum antiqui ua-
 riarunt, ut in singula genera anguiū singula medendi ge-
 nera præciperent, atq; alijs alia. Sed in omnibus eadē ma-
 xime proficiunt. Igitur in primis super uulnus id membrū
 deligandum est, non tamen nimium uehemēter, ne torpeat.
 Dein uenenum extrahendum est. Id cucurbitula optime fa-
 cit. Neq; alienum est, antè scalpello circa uulnus incidere,
 quo plus uitiati iam sanguinis extrahatur. Si cucurbitula
 non est, quod tamen uix incidere potest, tum quodlibet si-
 mile uas, quod idem possit. Si ne id quidem est, homo ad-
 hibendus est, qui uulnus exugat. Neq; Hercules scientiam
 Psylli. præcipuam habent hi qui Psylli nominantur, sed audaciā
 usus

usu ipso confirmatam. Nam uenenum serpentis, ut quædā etiam uenatoria uenena, quibus Galli præcipuè utuntur, non gustu, sed in uulnere nocent. Ideoq; colubra ipsa tuto estur, ictus eius occidit, & si stupente ea (quod per quædā medicamenta circulatores faciunt) in os digitum quis indidit, neque percussus est, nulla in ea salua noxa est. Ergo quisquis exemplum Psylli secutus, id uulnus exuxerit, & ipse tutus erit, & tutum hominem præstabit. Illud ne intereat, antè debet attendere, ne quod in gingiuis, palato'ue, alia'ue parte oris ulcus habeat. Post hæc is homo loco calido collocandus est, sic ut id, quod percussus erit, in inferiorem partem inclinetur. Si neque qui exugat, neq; cucurbitula est, sorbere oportet ius anserinū, uel ouillum, uel uitulinum, & uomere. Viuum autem gallinaceum pullum per medium diuidere, & protinus calidum super uulnus imponere, sic ut pars interior corpori iungatur. Facit id etiam hœdus, agnus'ue discissus, & calida eius caro statim super uulnus imposita. Emplastra quoque, quæ suprā comprehensa sunt. Aptissimumq; est, uel Ephesium, uel id quod ei subiectum est. Præsensq; in aliquo antidoto præsidium est. Sin id non est, necessarium est exorbere potionē meri uini cum pipere, uel quidlibet aliud, quo calor mouendus est, ne humorem intus coire patiatur. Nam maxima pars uenenorum frigore interimūt. Omnia etiam urinā mouentia, quia materiam extenuant, utilia sunt.

Speciales curationes aduersus ictus serpētium,
& primo aduersus ictum aspidis.

HAec aduersus omnes ictus communia sunt. Vsus tamē ipse docuit, eum quem aspis percussit, acetum potius bibere debere. Quod demonstrasse dicitur casus cuiusdam pueri, qui cum ab hac ictus esset, & partim ob ipsum uul-

nus, partim ob immodicos æstus siti premeretur, ac locis siccis alium humorem non reperiret, acetum quod forte se cum habebat, ebibit, & liberatus est. Credo quoniam id, quãuis refrigerãdi uim habet, tamen habet etiã dissipandi.

Aceti uis & natura.

Quò fit, ut terra respersa eo, spumet. Eadem ergo ui uerisimile est, spissescentem quoq; intus humorem hominis ab eo discuti, & sic dari sanitatem.

Aduersus ictum scorpionis.

IN quibusdam etiam alijs serpentibus, certa quædam auxilia satis nota sunt. Nam scorpio sibi ipse pulcherimum medicamentum est. Quidam contritum cum uino bibunt, quidam eodem modo contritum super uulnus imponunt, quidam super prunam eo imposito, uulnus suffumigant, undiq; ueste circumdata, ne is fumus dilabatur, tũ carbonem eius super uulnus deligant. Bibere autem oportet herbe solaris, quam ἡλιότροπιον Græci uocant, semen, uel certe folia ex uino. Super uulnus uero etiã surfures ex aceto, uel ruta syluatica recte imponitur, uel cum melle sal tostus. Cognoui tamen medicos, qui ab scorpione ictis, nihil aliud quàm ex brachio sanguinem miserunt.

Heliotropium herba solaris.

Aduersus aranei, & scorpionis ictum.

ET ad scorpionis autem, & ad aranei ictum, allium cũ Eruta recte misceatur, ex oleoq; cõtritũ superimponitur.

Aduersus cerasæ, & dipsæ, & hæmorrhoidis ictum.

AT si cerasæ, aut dipsas, aut hæmorrhoids percussit, *catapotium ^{assphodeli}, quod Aegyptiæ fabæ magnitudinem æquet, arefactũ, in duas portiones diuidendũ est, sic ut ei rutæ paulum adijciatur. Trifolium quoq; & mētastrum, & cum aceto panaces æquè proficiunt. Costumq; & casia, & cinamomum rectè per portionem assumuntur.

Aduer

Aduersus chersydri ictum, & ceraſtis.

ADuersus chersydri uerò ictū, panaces, aut laſer, quod ſit ſcrupulorum^x P. 11. ^x. uel porri ſuccus cum hemina uini ſumendus eſt, & edenda multa ſatureia. Imponendum autem ſuper uulnus ſtercus caprinū ex aceto coctū, aut ex eodem ordeacea farina, aut ruta, uel nepeta, cū ſale contrita melle adieſto. Quod in eo quoque uulnere, quod ceraſtes fecit, æquè ualet. * IIIIS. X. I.

Aduersus phalangij ictum.

VBi uerò phalangium nocuit, præter eam curationem quæ manu redditur, ſæpe homo demittendus in ſoliū eſt, dandusq; ei myrrhæ, & uuæ taminiæ par modus ex paſſi hemina, uel radicula ſemen, aut lolij radix ex uino, & ſuper uulnus ſurfures ex aceto coctæ, imperandumq; ut is conquieſcat.

Aduersus ictus Italorum anguium, qui minus terribiles peregrinis ſunt.

Verum hæc genera ſerpentium & peregrina, & alia quanto magis peſtifera ſunt, maximeq; æſtuosis locis gignuntur. Italia, frigidioresq; regiones hac quoque parte ſalubritatem habent, quòd minus terribiles angues edūt. Aduersus quos ſatis proficit herba betonica, uel cantabrica, uel cētaurion, uel agrimonia, uel trixago, uel perſonina, uel marinæ paſtinacæ, ſingulae binæ uel trita, & cū uino potui datae, & ſuper uulnus impoſita. Illud ignorari non oportet, omnis ſerpentis ictum & ieiuni, & ieiuno magis nocere. Ideo quæ pernicioſiſſimi ſunt cum incubant. Vtiliſſimumq; eſt, ubi ex anguib; metus eſt, non antè progredi, quàm quis aliquid aſſumpſit.

Remedium generale aduerſus omnia uenena, uel in cibo, uel in portione aſſumpta,

Non tam facile his opitulari est, qui uenenum, uel in cibo, uel in potione sumpserunt. Primum, quia non protinus sentiunt, ut ab angue icti, ita ne succurrere quidē statim sibi possunt. Deinde; quia noxa non à cute, sed ab interioribus partibus incipit. Commodissimum est tamen ubi primum sensit aliquis, protinus oleo multo epoto uomere. Deinde, ubi præcordia exhausit, bibere antidotum. Si id non est, uel merum uinum.

Specialia remedia aduersus quædam uenena,
& primo aduersus cantharidas.

Sunt tamen quædam remedia propria aduersus quædā uenena, maximeq; leuiora. Nam si cantharidas aliquis ebibit, panaces cum lacte contusa, uel galbano, uino adiecto dari, uel lac per se debet.

Aduersus cicutam.

Si cicutam, uinum merum calidum cū ruta quāplurimū singerendū est, deinde is uomere cogendus. Posteaq; laser ex uino dandum. Isq; si febre uacat, in calidum balneum mittendus. Si non uacat, ungendus ex calefacientibus est. Post quæ quies ei necessaria est.

Aduersus hyoscyamum.

Si hyoscyamum, feruens mulsū bibendum est, aut quodlibet lac, maxime tamen asininum.

Aduersus cerussam.

Si cerussam, ius maluæ, uel ius glandis ex uino contrita, maxime profunt.

Aduersus sanguisugam si epota est, &
lac quod intus coñt.

Si sanguisuga epota est, acetum cum sale bibendum est. Si lac intus coijt, aut passum, aut coagulam, aut cum aceto laser.

Aduersus

Aduersus fungos inutiles.

SI fungos inutiles quis assumpserit, radícula aut epota, aut cum sale & aceto edēda est. Ipsi uerò hi & specie quidem discerni possunt ab utilibus, & cocturæ genere idonei fieri. Nam siue ex oleo inferbuerunt, siue piri surculus cum his inferbuit, omni noxa uacant.

De adustis corporis locis, & quomodo curari debeant.

ADustis quoq; locis extrinsecus uis infertur, itaq; sequi uidetur, ut de his dicam. Hæc autem optime curatur folijs aut lilij, aut linguæ caninæ, aut betæ in uetere uino oleoq; decoctis. Quorum quodlibet protinus impositum, ad sanitatem perducit. Sed diuidi quoq; curatio potest in ea, quæ mediocriter exedentia reprimentiq; primo & pustulas prohibeant, & summam pelliculam exasperent. Deinde ea quæ lenia ad sanitatem perducant. Ex prioribus est lenticulæ cum melle, farina, uel myrrha, uel uino, creta cimolia cum thuris cortice contrita, & aqua coacta, atq; ubi usus necessitas incidit, aceto diluta. Ex insequentibus quælibet lipara. Sed idonea maxime est, quæ uel plumbi recrementū, uel uitellos habet. Est etiam illa adustorum curatio, dum inflāmatio est, impositam habere cū melle lenticulam. Vbi ea declinauit farina cum ruta, uel porro, uel marrubio, donec crustæ cadant. Tum eruum cū melle, aut irim, aut resinam terebinthinam, donec ulcus purum sit. Nouissime siccum linamentum.

De interioribus ulceribus, quæ aliqua corpo

nī parte corrupta nascūtur. CAP. XXVIII.

De carbunculo, & eius curatione.

AB his quæ extrinsecus incidunt, ad ea ueniendum est quæ interius corrupta aliqua corporum parte, nascuntur

scuntur. Ex quibus non aliud carbunculo peius. Eius hæ notæ sunt: Rubor est, superq; eum non nimium pustulæ eminent, maxime nigræ, interdum subliuidæ, aut pallidæ. In his sanies esse uidetur, infrà color niger est. Ipsum corpus aridū, & durius quàm naturaliter oportet. Circa quæ quasi crusta est, eaq; inflāmatione cingitur, neq; in eo loco leuari cutis potest, sed inferiori carni quasi affixa est. Somnus urget, nonnunquam horror, aut febris oritur, aut utrunq;. Idq; uitium subteractis quasi quibusdā radicibus serpit, interdum celerius, interdum tardius, suprà quoque procedens inalbescit, dein liuidū fit, circumq; exiguae pustulæ oriuntur. Et si circa stomachū fauces ue incidit, subito spiritum sæpe elidit. Nihil melius est, quàm protinus adurere. Neq; id graue est. Nam nō sentit, quoniā ea caro mortua est. Finisq; adurēdi est, dum ex omni parte sensus doloris est. Tum deinde uulnus, sicut cætera adusta, curandum est. Sequitur enim sub medicamentis erodentibus crusta undiq; à uiua carne diducta, quæ trahit secū quicquid corruptū erat, purusq; iam sinus curari potest implētibus. At si in summa cute uitium est, possunt succurrere quædā uel exedentia tantū, uel etiā adurētia. Vis pro magnitudine adhibēda est. Quodcunq; uerò medicamentum positū est, si satis proficiet, protinus à uiua corruptā partem resoluit. Certaq; esse fiducia potest, serè ut undiq; uitiosa caro excedat, qua huiusce rei medicamen exest. Si id nō fit, medicamentūq; malo uincitur, utiq; ad uersionē properandum est. Sed in eiusmodi casu abstinendum à cibo, à uino est. Aquam liberaliter bibere expedit. Magisq; ea seruanda sunt, si febricula quoq; accessit.

De Carcinomate, & eius curatione.
Non idem periculum ~~αρκινωμα~~ affert, nisi imprudentia cu

tia curantis agitatedum est. Id uitium fit maxime in superio-
 ribus partibus, circa faciem, nares, aures, labra, mammas
 foeminarum. Et in iecore autem, aut splene hoc nascitur. Cir-
 ca locum aliqua quasi puncta sentiuntur, isque immobilis, in-
 equalis tumet, interdum etiam torpet. Circa eum inflatae
 uenae quasi recurantur, haecque pallent, aut liuent, nonnunquam
 etiam in quibusdam delitescunt. Tactusque is locus, alijs dolo-
 rem affert, in alijs eum non habet. Et nonnunquam sine ulce-
 re durior aut mollior est, quam esse naturaliter debet, non-
 nunquam ipsius omnibus ulcus accedit. Interdumque nullam ha-
 bet proprietatem, interdum simile his est, quae uocant Graeci
 κενδυλώματα, aspredine quadam et magnitudine sua.
 Colorque eius ruber est, aut lenticulae similis, neque tuto fer-
 tur. Nam protinus aut resolutio neruorum, aut distictio inse-
 quitur. Saepo homo ictus obmutescit, atque eius anima defi-
 cit. Quibusdam etiam si id ipsum pressum est, quae circa sunt,
 inteduntur et intumescunt. Namque pessimum id genus est, se-
 reque primum id fit, quod κακοῦθες à Graecis nominatur. De-
 inde ex eo id καρκίνωμα, quod sine ulcere est. Deinde ulcus
 ex eo thymium. Tolle nihil nisi κακοῦθες potest, reliqua cu-
 rationibus iritantur. Et quo maior uis adhibita est, eo ma-
 gis quidam usi sunt medicamentis adurentibus. Quidam ferro
 adusserunt. Quidam scalpello exciderunt. Neque ulli unquam
 medicina proficit. Sed adusta protinus concitata sunt, et
 increuerunt, donec occiderent. Excisa etiam post inductam
 cicatricem, tamen reuerterunt, et causam mortis attulerunt.
 Cum interim plerique nullam uim adhibendo, qua tollere id
 malum tentent, sed imponendo tantum lenia mendicamenta,
 quae quasi blandiantur, quo minus ad ultimam senectutem
 perueniant, non prohibentur. Discernere autem cacoethes,
 quod curationem recipit, à carcinomate, quod non recipit,
 nemo

nemo scire potest, nisi tempore & experimento. Ergo ubi primum id uitium notatū est, imponi debent medicamenta adurentia. Si leuatur malū, minuunturq; eius indicia, procedere curatio potest, & ad scalpellum, & ad uestionē. Si protinus irritatum est, scire licet iam carcinoma esse, remouendaq; sunt omnia acria, omnia uehementia. Sed si sine ulcere is locus durus est, imponi ficū quāmpinguissimam, aut rhyodes emplastrum satis est. Si ulcus æquale est, ceratum ex rosa iniiciendum est, adiiciendusq; ei puluis ex contrita testa, ex qua faber ferrarius tingere candens ferrū solitus est. Sed si id nimium supercreuit, tentanda squama aris est, quæ lenissima ex adurentibus est, eatenus ne quid eminere patiatur, sed ita, si nihil exacerbauit. Si minus, eodem cerato contenti esse debebamus.

De Theriomate, & eius curatione.

Est etiam ulcus, quod *θηρίωμα* Græci uocant. Id & per se nascitur, et interdū ulceri ex alia causa factō superuenit. Color est uel liuidus, uel niger, odor fœdus, multus, & mucco similis humor. Id ipsum ulcus neq; tactum, neq; medicamentū sentit, prurigne tantum mouetur. At circā dolor est, & inflammatio. Interdum etiam febris oritur. Nonnunquam ex ulcere sanguis erumpit. Ad id quoque malum serpit. Quæ omnia sæpe intenduntur. Fitq; ex his ulcus, quod *ἑρπητιὰ* *ἰδιό μύρον* Græci uocant, quia celeriter serpēdo, penetrandoq; usq; ossa corpus uorat. Id ulcus inæquale est, cœno simile, inestq; multus humor glutinosus, odor intolerabilis, maiorq; quā pro modo ulceris inflammatio. Vtrūq; sicut omnis cancer, fit maxime in senibus, uel his, quorum corpora mali habitus sunt. Curatio utriusq; eadem est, sed in maiore malo magis necessaria. Ac primum à uictus ratione ordinandus est, ut quiescat in lectulo

lectulo, ut primis diebus à cibo absteineat, aquam quàm plurimam assumat. Alius quoq; ei ducatur. Dein post inflammationem cibum boni succi capiat, uitatis omnibus acribus, potionis quantum uolet, sic, ut interdum quidem aqua contentus sit. In cœna etiam uini austeri aliquid bibat. Non æquè tamē fame in his quos herpes urgebit, atq; in his qui therioma adhuc habebunt, utendum erit. Et uetus quidē talis necessarius est. Super ulcus uerò inspergenda est arida aloë, cœnanthe, & si parum proficiet, chalcitis. Ac si quis neruus exesa carne nudatus est, cōtegendus antè linteolo est, ne sub eo medicamento aduratur. Si ualidioribus etiamnum remedijs opus est, ad eas cōpositiones uenitendum est, quæ uehementius adurunt. Quicquid autē inspergitur, auerso specillo infundi debet. Superdāda cum melle sunt uel linamenta, uel oleæ folia ex uino decocta, uel marrubium, eaq; linteolo contegenda in aqua frigida madefacto, dein bene expresso. Circaq; quā tumor ex inflammatione est, imponenda, quæ reprimant, cataplasmata. Si sub his nihil proficitur, ferro locus aduri debet, diligenter neruis, si qui adparēt, antè contactis. Adustum uel medicamētis, uel ferro corpus, primū purgādū, deinde implendum esse, adparere cuilibet ex prioribus potest.

De sacro igne, & eius curatione.

Sacer quoq; ignis, malis ulceribus annumerari debet. Eius duæ species sunt: Alterum est subrubicundum, aut mistum rubore atque pallore, exasperatumq; per pustulas continuas, quarum nulla altera maior est, sed plurimæ perexiguæ. In his semper serē pus, & sæpe rubor cū calore est, serpit, que id nonnūquam sanescente eo, quod primum uitiatum est, nonnunquam etiam exulcerato, ubi ruptis pustulis ulcus continuatur, humorq; exit, qui esse

esse inter saniem, & pus uideri potest. Fit maxime in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipueq; in plantis. Alterum autem est in summæ cutis exulceratione, sed sine altitudine, latum, subliuidum, inæqualiter tamen, mediumque sanescit, extremis procedentibus, ac sæpe id, quod iam sanum uidebitur, iterum exulceratur. At circa proxima cutis quæ uitium receptura est, tumidior & durior est, coloremque habet ex rubro subnigrum. Atque hoc quoque malo ferè corpora seniores tentantur, aut quæ mali habitus sunt, sed in cruribus maxime. Omnis autem sacer ignis, ut minimum periculum habet ex his quæ serpunt, sic propè difficilimè tollitur. Medicamentum eius fortuitum est, uno die febris, quæ humorem noxium absumat. Cuius quo crassius & albidius est, eo periculi minus est. Prodest etiam infra os ulcerum ladi, quo plus puris exeat, & id quod ibi corruptum corpus est extrahat: sed tamen si febricula accessit, abstinentia, lectulo, alui ductione opus est. In omni uerò sacro igni neq; lenibus, & glutinosis cibis, neq; salsis & acribus utendum est, sed his quæ inter utrunq; sunt, qualis est panis sine fermento, piscis, hædus, aues, exceptoq; apro omnis ferè uenatio. Si non est febricula, & gestatio utilis est, & ambulatio, & uinum austerum, & balneum. Atq; in hoc quoq; genere potio magis liberalis esse, quam cibus debet. Ipsa autem ulcera si mediocriter serpunt, aqua calida, si uehementius, uino calido fouenda sunt. Deinde acu pusulae quæcunq; sunt aperiendæ. Tum imponenda ea, quæ putrem carnem exedant. Vbi inflammatio sublata, ulcusq; purgatum est, imponi lene medicamentum debet. In altero autem genere possunt proficere mala cotonea in uino cocta, atq; contrita. Potest emplastrum uel Hieræ, uel tetraphar
macum

macum, cui quinta pars thuris adiecta sit. Potest nigra hederæ ex uino austero cocta. Ac si celeriter malum serpit, non aliud magis proficit. Purgato ulcere, quod in summa cute esse proposui, satis ad sanitatem eadem lenia medicamenta proficient.

De chironio ulcere, & eius curatione.

Chironium autem ulcus adpellatur, quod & magnum est, & habet oras duas, callosas, tumētes. Exit sanies non multa, sed tenuis. Odor malus neque in ulcere, neque in eius* tumore est. Nulla inflammatio, dolor modicus est, *humore nihil serpit, ideoq; nullum periculum adfert, sed non facile sanescit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, ulcusque renouatur. Fit maxime in pedibus & cruribus. Super id imponi debet, quod & lene aliquid, & uehemens, & reprimens habeat. Quale eius rei causa sit ex his, Squamæ æris, plumbi eloti combusti, singulorum P. iiii. ✕. cadmiæ, ceræ, singulorū P. viii. ✕. rosæ quantum satis est ad cerā simul cū eis molliendam.

De ulceribus quæ ex frigore in pedibus, & manibus oriuntur, & eorum curationibus.

Funt etiā ex frigore hyberno ulcera, maxime in pueris, & præcipue pedibus, digitisq; eorū, nōnunquam etiā in manibus. Rubor cū inflāmatione mediocri est. Interdū pustulæ oriuntur, deinde exulceratio. Dolor autem modicus. Prurigo maior est, nōnunquā humor exit, sed nō multus, qui referre uel pus, uel saniem uidetur. In primis multa calida aqua fouendū est, in qua rapa decocta, aut si ea nō sunt, aliquæ uerbenæ ex reprimētibus. Si nondū ad apertū ulcus, æs quāmaxime calidū quis pati potest, ad mouēdū est. Si iam exulceratio est, imponi debet alumen, æqua portione cū thure contritū, cū uino adiecto, aut malicorium

Χιριον
hoc genus ulceris dicitur à Græcis, à Latinis Pernio.

licorū in aqua coctū, deinde contritū. Si summa detracta pellicula est, hic quoq; melius lenia medicamēta pficiunt.

De struma, & eius curatione.

Struma quoq; est tumor, in quo subter concreta quædam ex pure & sanguine, quasi glandule oriuntur. Quæ uel præcipuè fatigare medicos solent, quoniam & febres mouent, nec unquam facile maturescunt, & siue ferro, siue medicamentis curantur. Plerunque iterum iuxta cicatrices ipsas resurgunt, multoq; post medicamento est opus. Quibus id quoque accedit, quod longo spatio detinent. Nascuntur maxime in ceruice, sed etiam in alis & inguinibus, et in lateribus. In mammis quoq; sceminarū se reperisse, Chirurgicus Meges autor est. Propter hæc & album ueratrum recte datur, atq; etiam sæpius donec ea digerantur. Et medicamenta imponuntur, quæ humorē uel educant, uel dissipent, quorum supra mentio facta est. Adurentibus quoque quidam utuntur, quæ exedunt, crustaq; eum locum astringunt: tunc uero ut ulcus conterant. Quæcunque autem ratio curandi est, corpus puro ulcere exercendum, atque alendum est, donec ad cicatricem perueniat. Quæ cum medici doceant, quorundam rusticorum experimento cognitum: quem struma male habet, eum, si anguem edit, liberari.

De Furunculo, & eius curatione.

***inflatione** **F**urunculus uero est tuberculum acutum cum *inflammatione, & dolore, maximeq; ubi iam in pus uertitur. Qui ubi ad apertus est, & exit, super adparet pars carnis in pus uersa, pars corrupta subalbida, subrubra, quem uentriculum quidā furunculi nomināt. In eo nullum periculū est, etiā si nulla curatio adhibeatur. Maturescit enim per se, atq; erumpit. Sed dolor efficit, ut potior medicina sit, quæ

quæ maturius liberet. Proprium eius medicamentum galbanum est. Sed alia quoq; supra comprehensa sunt. Si cætera desunt, imponi debet primum nõ pingue emplastrũ, ut id reprimat: deinde si non repressit, quodlibet puri mouendo accommodatum. Si ne id quidem est, uel resina, uel fermentum. Expresso pure, nulla ultra curatio necessaria est.

De Phymate, & eius curatione.

Phyma uerò nominatur tuberculum furunculo simile, sed rotundius & planius, sæpe etiam maius. Nam furunculus oui dimidij magnitudinem raro explet, nunquam excedit. Phyma etiam latius patere consuevit, sed inflammatio dolorq; sub eo minores sunt. Vbi euulsum est pus, eodem modo adparet uentriculus, quod in furunculo nõ inuenitur. Verum omnis corrupta caro in pus uertitur. Id autem in pueris & sæpius nascitur, & facilius tollitur: in iuuenibus rarius oritur, & difficilius curatur. Vbi ætas indurauit, ne nascitur quidẽ. Quibus uerò medicamentis discuteretur, supra propositum est.

De Phygetlo, & eius curatione.

Phygetlon autem est tumor, nõ altus, sed latus, in quo quiddam pustulæ simile est. Dolor distentioq; uehemens est, & maior quam pro magnitudine tumoris: interdum etiam febricula, idq; tarde maturescit, neque magnopere in pus cõuertitur. Fit maxime aut in uertice, aut in alis, aut in inguinibus. Panem, ad similitudinẽ figuræ, Panis. nostri uocant. Atque idipsum quo medicamento tolleretur, supra demonstraui. Sed cum omnes hi nihil nisi minuti abscessus sint, generale nomẽ trahit latius uitiũ ad supurationẽ spectans. Idq; ferè fit aut post febres, aut post dolores partis alicuius, maximeq; eos, qui uentrẽ infesta-

r runt.

runt. Sæpiusq; oculis expositū est, siquidē latius aliquid intumescit ad similitudinē eius, quod phyma uocari propositui, rubetq; cū calore, & paulò post etiam cum duritia, magisq; innocēter indolescit, & sitim uigiliamq; ex-
 primit. Interdum tamē nihil horum in cute deprehēdi potest, maximeq; ubi altius pus mouetur. Sed cum siti uigiliaq; sentiuntur intus aliqua punctiōes, & quod de subito durius non est, melius est, & quamuis non rubet, coloris tamen aliter mutati est. Quæ signa iam pure oriēte nascuntur. Tumor ruborq; multo antè incipiunt. Sed si locus mollis est, auertendus is materiæ aditus est per cataplasmata, quæ simul & reprimunt, & refrigerant, quælia & aliàs & paulò antè in Erysipelate proposui. Si iā durior est, ad ea ueniendū est, quæ digerant, & resoluāt: qualis est ficus arida, contusa: aut fex mista cum cerato, quod ex adipe suilla coactū sit, aut cucumeris radix, cui ex farina duæ partes adiectæ sint, antè ex mulso decoctæ. Licet etiam miscere æquis portionibus ammoniacū, galbanum, propolim, uiscum, pondusq; adicere myrrhæ dimidio minus, quā in prioribus singulis erit. Atque emplastra quoq; et malagmata idē efficiunt, quæ suprà explicui. Quod per hæc discussum nō est, necesse est, maturescat. Adq; quo celerius fiat, imponēda est farina ordeacea, ex qua cocta rectē miscetur. Eadē autem hæc in mino-
 ribus quoq; abscessibus, quorum nomina proprietatesq; suprà reddidi, rectē fiunt. Eademq; omnium curatio, tantummodo distat. Crudum est autē, in quo magis quasi uenarum motus est, & grauitas, & ardor, & distēcio, et dolor, & rubor, et durities. Et si maior abscessus est, horror aut etiā febricula permanet, penitusq; cōdita suppuratio. Si pro his quæ alibi cutis ostēdit, punctiōes sunt, ubi ista
 sc remi

Se remiserunt, *iamq; cutis prurit, & aut subliuidus, aut *iamq; is lo subalbidus est, matura suppuratio est, ea que ubi uel per cus prurit ipsa medicamēta, uel etiā ferro aperta est, pus debet emit ti. Tum si qua in alis, uel inguinibus sunt, sine linamento nutrienda sunt. In cæteris quoque partibus, si una plaga exigua est, si mediocris suppuratio fuit, si non altè pene trauit, si febris non est, si ualet corpus, æquè linamenta su peruacua sunt. In reliquis, parce tamē, nec nisi plaga est, imponi debent. Commodè uerò uel supèr linamēta, uel si ne his imponitur lenticula ex melle, aut malicoriū ex ui no coctum. Quæ & per se, & mista idonea sunt. Si qua circā duriora sunt, ad ea mollienda, uel malua contrita, uel fœni græci, lini uel semen ex passo coctum superdan dum est. Quicquid deinde impositum est, nō astringi, sed modicè deligari debet. Illo neminē decipi decet, ut in hoc genere cerato utatur. Cætera quæ pertinet ad purgandū ulcus, ad implendum, ad cicatricem inducendam, conue niuntq; in uulneribus, exposita sunt.

De Fistulis, & earū generibus, & curationibus.

Nonnunquam autem ex eiusmodi abscessibus, & ex alijs ulcerum generibus Fistulæ oriuntur. Id nomen est ulceri alto, angusto, calloso. Fit in omni fere parte corporis, habet que quædam in singulis locis propria. prius de communibus dicam. Genera igitur fistularū plu ra sunt. Siquidem aliæ breues sunt, aliæ altius penetrant, aliæ rectè intus feruntur, aliæ multoq; plures trāsuersæ, aliæ simplices sunt, aliæ duplices, triplices uel ab uno ore intus orsæ, quæ tres fiunt, aut etiam in plures sinus diui dūtur, aliæ rectæ, aliæ flexæ, et tortuosæ sunt. Aliæ intra carnē desinunt. Aliæ ad ossa, aut chartilaginem pene trant, aut ubi neutrum horum subest, ad interiora perue niunt.

niunt. Aliæ deinde facile, aliæ cum difficultate curantur. Atq; etiam quædam insanabiles reperiuntur. Expedita curatio est in fistula simplici recenti intra carnem, adiuuatq; ipsum corpus, si iuuenile, si firmum est. Inimica contraria his sunt. Itemq; si fistula os, uel chartilaginem, uel neruum, uel musculos læsit, si articulum occupauit, si uel ad uesicam, uel ad pulmonem, uel ad uulnam, uel ad grandes uenas arterias uel ad inania, ut guttur, stomachum, thoracem penetrauit. Ad intestina quoq; ea tendere semper periculosum, sæpe pestiferum est. Quibus multum mali accedit, si corpus uel ægrum, uel senile, uel mali habitus est. Ante omnia autem demitti specillum in fistulam cõuenit: ut quò tendat, & quàm alte perueniat, scire possimus. Simul etiam protinus humida, an siccior sit: quod extracto specillo patet. Si uerò os in uicino est, id quod disci potest, si iam nec ne, eò fistula penetrauit, quatenus nocuerit. Nam si molle est, quod ultimo specillo contingitur, intra carnem adhuc uitium est. Si magis id renititur, ad os uentum est. Ibi deinde si elabitur specillum, nõdum caries est: si non labitur, sed æquali innititur, caries quidem, uerum adhuc leuis est. Si inæquale quoq; & asperum subest, uehementius os exesum est. At chartilago ubi subhæsit, ipsa sedes docet, peruentumq; esse ad eam ex renixu potest. Sed ex his quidem colliguntur fistularum sedes, spatia, noxæ. Simples uerò hæ sint, an in plures partes diducantur, cognosci potest ex modo puris, cuius si plus fertur, quàm quod simplici spatio conuenit, plures sinus esse manifestum est. Cumq; fere iuxta sint caro, et neruus, & aliqua neruosa, quales ferè tunicae, membranæq; sunt: genus quoq; puris docebit, num plures sinus intus diuersa corporis genera perroserint. Siquidem ex carne pus leue,

ue, albū copiosius fertur. At ex nervoso loco coloris quidem eiusdem, sed tenuius & minus. Ex nervo pingue, & oleo non dissimile. Deniq; etiam corporis inclinatio docet, num in plures partes fistulæ penetrarint, quia sæpe cum quis aliter decubuit, aliterq; membrum collocavit, pus ferri, quod iam defierat, incipit, testaturq; non solum aliū sinū esse ex quo descēdat, sed etiā in aliam corporis partem eum tēdere. Sed si & in carne, & recens, & simplex est, ac neq; rugosa, neq; caua sede, neq; in articulo, sed in eo membro, quod per se immobile, non nisi cum toto corpore movetur, satis proficiet emplastrū, quod recentibus uulneribus imponitur, dum habeat uel salcī, uel alumen, uel squamam aris, uel æruginem, ex metallicis aliquid. Exq; eo collyrium fieri debet altera parte tenuius, altera paulo plenius. Idq; ea parte qua tenuius est, altera antecedente demitti oportet in fistulam, donec sanguis purus se ostendat. Quæ in omnibus fistularum collyrijs perpetua sunt. Idem deinde emplastrum in linteolo super imponēdum, supraq; iniicienda spongia, in acetum antè demissa, solui quinto die satis est. Genusq; uetus adhibendum est, quo carnem ali docui. Ac si longius à præcordijs fistula est, ex interuallo ieiunum radículas edisse, deinde uomere, necessarium est. Vetustate callosa fit fistula. Callus autem neminem fallit, quia durus est, & Callus, aut albus, aut pallidus. Sed tum ualidioribus medicamētis opus est. Quale est, quod habet papaueris lacrymæ P. 1. ✕. gummi P. 111. ✕. cadmiæ P. 1111. ✕. atramēti sutorij P. v 111. ✕. Ex quibus aqua coactis collyrium fit. Aut in quo sunt gallæ* P. ✕. æruginis, sandaracæ, alumi= P. 1. nis Aegyptij, singulorum P. 1. ✕. atramenti sutorij combusti P. 111. ✕. Aut quod constat ex chalcitide, & saxo r 3 calcis,

calcis, quibus auripigmenti dimidio minus, quam in singulis prioribus est, adijcitur, eaq; melle cocto excipiuntur. Expeditissimum autem est ex praecepto Megetis, aeruginis $\text{ras} \text{ } \text{P. 11.} \times$. cōterere, deinde ammoniaci, thymiamatis $\text{P. 11.} \times$. aceto liquare, eoq; infuso ex aerugine colligere. Idq; ex primis medicamentis est. Sed ut haec maximi effectus sunt, si cui ista non adsunt, facile tamen est callū quibuslibet adurentibus medicamentis prodere, aut quibus haec maxime in effectu sunt erodere. Satius q; est uel papyrus intortum, uel aliquid ex penicillo in modum collirij astrictum cō illinere. Scilla quoq; cocta & mista cū calce, callum exest. Si quando uerò longior & transversa fistula est, demisso specillo contra principiū huius incidi, commodissimum est, & collirium *utrinq; demitti. At si duplicem esse fistulam, aut multiplicem existimamus, sic tamē ut brevis, intraq; carnem sit, collirio uti non debemus, quod unam partē curret, reliquas omittat: sed eadē medicamenta arida in calamum scriptorium coniicienda sunt, isq; ori fistulae aptandus, inspirandumq; ut ea medicamenta intus compellantur. Aut eadem ex uino liquanda. Vel si sordidior fistula est, ex mulso: si callosior, ex aceto sunt, atq; intus infundendum, quicquid inditum est. Superponenda sunt quae refrigerent & reprimant. Nam ferē quae circa fistulam sunt, habent aliquid inflammationis. Neq; alienum est ubi quis resoluerit, antequam rursus alia medicamenta coniiciat, per oricularium clysterē fistulam eluere. Si plus puris fertur, uino: si callus durior est, aceto: si iam purgatur, mulso, uel aqua, in qua eruum coctum sit, sic ut huic quoq; mellis paulum adijciatur. ^{*foramen} re uerò sit, ut ea tunica quae inter *ferramentum & integram carnem est, uicta medicamentis tota exeat, infraq;

fraq; ulcus purum sit. Quod ubi contigit, imponēda glutinantia sunt, præcipueq; spongia melle cocto illita. Neque ignoro multis placuisse, linamentum in modum colirij compositum, tinctum melle demitti. Sed celerius id glutinatur, quàm impletur. Neq; uerendum est, ne purum corpus puro corpori iunctum, nō coeat, adiectis quoque medicamentis ad id efficacibus, cum sæpe exulceratio digitorum, nisi magna cura prospeximus, sanescendo in unum eos iungat.

De Meliceria.

Est etiam ulceris genus, quod & à faui similitudine ^{μελικερία} à Græcis nominatur, idq; duas species habet. Alterum subalbidum furunculo simile, sed maius, & cum dolore maiore. Quod ubi maturescit, habet foramina per quæ fertur humor glutinosus, & purulentus, nec tamen ad iustam maturitatem peruenit. Si diuisum est, multo plus intus corrupti quàm in furunculo apparet, altiusq; descendit. Rarò fit, nisi in scapulis. Alterum est minus super corpus eminens, durum, latū, subuiride, subpallidum, magis exulceratum. Siquidem ad singulorum pilorum radices foramina sunt, per quæ fertur humor glutinosus subpallidus, crassitudinem mellis, aut uisci referens, interdum olei. Si inciditur, uiridis intra caro apparet. Dolor autem, & inflammatio ingens est, adeo ut acutam quoque febrem mouere consuerit. Super id quod minus crebris foraminibus exasperatum est, rectè imponitur & ficus arida, & lini semen* in mulso coctum, & *quod in uñ
emplastra ac malagmata materiā educētia, aut quæ pro= no coctum
prie huc pertinentia, supra posui. Super alterum, & ea
medicamenta, & farina ex mulso cocta, sic ut ei dimidiū
resinæ terebinthinæ misceatur, et ficus in mulso decocta,

cui paulum hyssopi contriti sit adiectum, & uuae tamē
niæ pars quarta fico adiecta. Quod si parum in utrolibet
genere medicamenta proficiunt, totum ulcus usq; ad sa-
nam carnem excidi oportet, & ulcere ablato, super pla-
gam medicamenta danda sunt, primum quæ pus citet, de-
inde quæ purgent, tum quæ impleant.

De Acrochordone, & Thymio, & Myrmecis,
& Clauo, curationibusq; eorum.

Sunt quædam uerò uerrucis similia, quorum diuersa
nomina, ut uitia sunt. Acrochordona Græci uocant,
ubi sub cute coit aliquid durius, & interdum paulo aspe-
rius, coloris eiusdem, infra tenue, ad cutē latius, idq; mo-
dicum est, quia raro fabæ magnitudinē excedit. Vix unū
tantum eodem tēpore nascitur, sed ferè plura, maximeq;
in pueris, eaq; nonnunquam subito desinunt, nonnunquā
mediocrem inflammationem excitant. Sunt quæ etiam in
pus cōuertūtur. At Thymion nominatur, quod super cor-
pus quasi uerrucula eminet, ad cutem tenue, supra latius,
sub durum, & in summo perasperum. Idq; summum colo-
rem floris thymi repræsentat, unde ei nomen est, ibiq; fa-
cile finditur, & cruentatur, nonnunquam aliquantū san-
guinis fundit, ferèq; circa magnitudinem fabæ Aegyptiæ
est, raro maius, interdum perexiguum, modò unū, modò
autē plura nascuntur, uel in talis, uel palmis, uel inferio-
ribus pedū partibus. Pessima tamen in obscænis sunt, ma-
ximeq; ibi sanguinem fundunt. Myrmecia autem uocan-
tur, humiliora thymio, durioraq; quæ radices altius exi-
gunt, maioremq; dolorem mouent, infra lata, super autem
tenuia, minus sanguinis mittūt, magnitudine uix unquam
lupini modū excedūt. Nascuntur ea quoq; aut in palmis,
aut in inferioribus partibus pedū. Clauus autem nonnun-
quam

quam quidem etiam alibi, sed in pedibus tamen maxime nascitur, præcipue tamen ex contuso, quamuis interdum aliter, doloremq; etiã, si non aliàs, tamen ingredienti mouet. Ex his Acrochordon, siue Thymium sæpe etiam perse finiuntur, & quo minora sunt, eò magis. Myrmecia et clauis sine curatione uix unquam desinunt. Acrochordon ^{ἀκροχόρδων} si excisa est, nullam radicula relinquit, ideoq; ne renascitur quidem. Thymio clauoq; excisis subter rotunda ^{θυμίου} radícula nascitur, quæ penitus descendit ad carnem, eaque relictæ idem rursus* exigit. Myrmecia latissimis radicibus ^{μυρμηκία} inheret, ideoq; ne excidi quidem sine exulceratione magna possunt. Clauum subinde deradere commodissimū est. Nam sine ulla ui sic emollescit, ac si sanguinis quoq; aliquid emissum est, sæpe emoritur. Tollitur etiam, si quis cum circumpurgat, deinde imponit resinam, cui miscuit pulueris paulum, quæ ex lapide molari contrito fecit. Cætera uero genera medicamentis adurenda sunt. Alijsq; id quod ex fece uini: myrmecijs id, quod ex alumine, & sandaraca fit, aptissimū. Sed ea, quæ circa sunt, folijs cõtegi debet, ne ipsa quoq; exulcerentur. Deinde postea lenticula imponi solet. Tollit thymium etiã ficus in aqua cocta.

De pustularum generibus, & earum curationibus.

AT pustulæ maximè uernis temporibus oriuntur. Earum plura genera sunt. nam modò circa totum corpus partemue aspredo quædã fit, similis his pustulis, quæ ex urtica, uel ex sudore nascuntur, ^{ἔκφυσηματα} Græci uocant, eaq; modò rubent, modò colorem cutis non excedunt. Nonnunquam plures similes uaris oriuntur, nonnunquã maiores pustulæ liuidæ, aut pallidæ, aut nigræ, aut aliter naturali colore mutato, subestque humor. Vbi hæru-

*φλυκταίνας ptæ sunt, infrà quasi exulcerata caro adparet, *ελκός
 Græcè nominatur. Fiūt uel ex frigore, uel ex igni, uel ex
 medicamentis. Psyracion autē paulo durior pustula est,
 subalbida, acuta, ex qua ipsa quod exprimitur humidum
 est. Ex pustulis uerò nonnunquam etiam ulcuscula sunt,
 aut aridiora, aut humidiora: & modò tantum cum pruri
 gine, modò etiam cum inflammatione aut dolore. Exitq;
 aut pus, aut sanies, aut utrūq;. Maximeq; id euenit in æta
 te puerili, rarò in medio corpore, sæpe in emīnētibus par
 tibus. Pessima pustula est, quæ επιφυκτῖς uocatur. Ea colo
 re uel subliuida, uel subnigra, uel alba esse consueuit. Cir
 ca hanc autem uehemēs inflammatio est, & cum adaper
 ta est, reperitur intus exulceratio muccosa. Color est hu
 mori suo similis. Dolor ex ea supra magnitudinē eius est,
 neq; enim ea faba maior est. Atq; hæc quoq; oritur in emi
 nentibus partibus, & ferè noctu. Vnde nomen quoque à
 Græcis ei Epinyctis impositum est. In omni uerò pustula
 rum curatione primum est, multū ambulare, atq; exerce
 ri. Si quid ista prohibet, gestari. Secundum est, cibum mi
 nuere, abstinere ab omnibus acribus, & extenuantibus,
 eademq; nutrices facere oportet, si lactens puer ita affe
 ctus est. Præter hæc is qui iam robustus est, si pustulæ mi
 nutæ sunt, desudare in balneo debet, simulq; super eas ni
 trum inspergere, oleoq; uinum miscere, & sic ungi. Tum
 descēdere in soliu. Si nihil sic proficitur, aut si maius pu
 stularum genus occupauit, imponēda lenticula est, detra
 ctāq; summa pellicula ad medicamēta lenia trāseundum.
 Epinyctis post lenticulam rectè herba quoq; sanguina
 li, uel uiridi coriandro curatur. Vlcerā ex pustulis facta
 tollit spuma argenti cum semine fœni græci mista, sic, ut
 his inuicē rosa, atq; intubi succus adiiciatur, donec mellis
 crassè

crassitudo fiat. Proprie ad eas pustulas, quæ infantes male habent, lapidis, quæ pyriten uocant P. viii. ✕. cū quinquaginta amaris nucibus miscetur, adijciunturq; olci cyathi tres. Sed prius ungi ex cerussa pustulæ debent, tum hoc illini.

De Scabie, & eius curatione.

Scabies uerò est, *durior cutis rubicundior, ex qua pu- * al's: humor
stulæ oriuntur, quædā humidiores, quædam sicciores. cutis rubicū
Exit ex quibusdā sanies, fitq; ex his cōtinuata exulceratio dus
pruriēs, serpitq; in quibusdā citò. Atq; in alijs quidem ex
toto desinit, in alijs uerò certo tempore anni reuertitur.
Quo asperior est, quoq; prurit magis, eò difficilius tolli-
tur. Itaq; eā, quæ talis est, αἰμαξ (id est ferā) Græci adpel-
lāt. In hac quoq; uictus ratio eadē quæ supra, necessaria
est. Medicamentū autem ad incipientem hanc idoneum est,
quod fit ex spodij, croci, æruginis, singulorū P. i. ✕. pipe-
ris albi, omphacij, singulorū P. i. ✕. cadmiæ P. vii. ✕.
Aut ubi iā exulceratio est, id qd' fit ex sulphuris P. i. ✕.
cere P. iiii. ✕. picis liquidæ hemina, olei sextarijs duo-
bus. Quæ simul incoquuntur, dū crassitudo mellis fiat. Est
etiā qd' ad Protarchū autorē refertur. Habet hoc farinæ lu-
pinorū sextariū, nitri cyathos quatuor, picis liquidæ he-
minā, resinæ humidæ selibrā, aceti cyathos tres. Crocum
quoq; lyciū, ærugo, myrrha, cinis, æqs portionibus rectè
miscetur, et ex passo coquuntur. Idq; oēm pituitā ubiq; su-
stinet. At si nihil aliud est, amurca ad tertiā partem deco-
cta, uel sulphur pice liquidamistū, sicut in pecoribus pro-
posui, hominibus quoq; scabie laborantibus opitulantur.

De Impetiginis speciebus, & curationibus.

Impetiginis uerò species sunt quatuor. Minime mala
est, quæ similitudine scabiem repræsentat. Nam & ru-
bet, &

*discedunt

bet, & durior est, & exulcerata est, & roditur. Distat autem ea, quia magis exulcerata est, & uaris similes pustulas habet, uidenturque esse in ea quasi bullulae quaedam, ex quibus interposito tempore squamulae resoluuntur, certioribusque hoc temporibus reuertitur. Alterum genus peius est, simile papulae ferè, sed asperius, rubicundiusque, figuras uarias habens: squamulae ex summa cute* descendunt, rofio maior est, celerius & latius procedit, certioribusque etiam nonnunquam prior temporibus & fit, & desinit, Rubrica cognominatur. Tertia etiamnum deterior est, nam & crassior est, & durior, & magis tumet, in summa cute finditur, & uehementius rodit. Ipsa quoque squamosa, sed nigra procedit, & latè, & tardè minus serpit. In temporibus aut oritur, aut desinit, neque ex toto tollitur, Nigrae cognomen est. Quartum genus est, quod curatio nem omnino non recipit, distans colore: Nam subalbidum est, & recenti cicatrici simile, squamulasque habet pallidas, quasdam subalbas, quasdam lenticulae similes, quibus deëptis, nonnunquam profluit sanguis. Alioqui uero humor eius albidus est, cutis dura, atque fissa est, proceditque latius. Haec uero omnia maxime genera oriuntur in pedibus, et manibus, atque ungues quoque infestant. Medicamentum non aliud ualētius est, quam quod ad scabiem quoque pertinere sub autore Protarcho retuli. Serapion autem nitri P. 11. ✕. sulphuris P. 1111. excipiebat resina copiosa, eoque utebatur.

De Papulis, & eius curatione.

Papularum uero duo genera sunt. Altera est in qua per minimas pustulas cutis exasperatur, & rubet, leuiterque roditur: medium habet pauxillo leuius, tarde serpit: idque uitium maxime rotundum incipit, eademque ratione in orbem procedit. Altera autem est, quam ὀφθαλμία, id est, feram Graeci

Græci adpellant. In qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur, exulceraturq; ac uehemētius & roditur, & rubet, interdū etiā pilos remittit. Quæ minus rotūda est, difficilius sanescit: nisi sublata, est, in impetiginē uertitur: sed leuis papula, etiā si ieiuna salua quotidie defricatur, sanescit. Maior cōmodissimè murali herba tollitur, si sub ea detrita est. Vt uerò ad cōposita medicamēta ueniamus, idem illud Protarchi tanto ualētius in his est, quāto minus in his uitij est: alterum ad idē Myronis, nitri rubri, thuris, singulorum P. i. ✕. cantharidū purgatarum P. i. ✕. sulphuris ignem non experti tantūdem, resinæ terebinthinæ liquidæ P. x. ✕. farinæ*lolij semis, gith cyathos tres, *lolij sext. picis crudæ*unum.

111.

De Vitiliginis speciebus, id est, de Alphi, & Melane, & Leuce, & earum curatione.

*sext.

Vitiligo quoq; quāuis per se nullū periculū adfert, tamē fœda est, et ex malo corporis habitu fit. Eius tres species sunt. Αλφου uocatur, ubi color albus est, ferè subasper, & nō continuus, ut quædā quasi guttæ dispersæ esse uideātur. Interdum etiā latius, & cū quibusdam intermissionibus serpit. Μελας colore ab hoc differt, quia niger est, & umbræ similis. Cætera eadē sunt. Λευκη habet quiddam simile alphi, sed magis albida est, & altius descendit, in eaq; albi pili sunt, & lanugini similes. Omnia hæc serpūt, sed in alijs celcrius, in alijs tardius. Alphos et Metas in quibusdā uarijs tēporibus et oriūtur, et desinūt. Leuce quæ occupauit, nō facilè dimittit. Priora curationē nō difficilimā recipiūt, ultimum uix unquā sanescit, ac si quid ei uitio dēptum est, tamē nō ex toto sanus color redditur. Vtrum autē aliquod horū sanabile sit, an non sit, experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet, aut

acu

acu pūgi. Si sanguis exit, quod ferè fit in duobus prioribus, remedio locus est: si humor albidus, sanari nō potest: itaq; ab hoc quidē abstinēdū est. Super id uerò, quod curationē recipit, imponēda lenticula mista cū sulphure & thure, sic ut ea cōtrita ex aceto sit. Aliud ad idē, quod ad Mirenaū autorē refertur, Alcyoniū, nitrū, cuminum, fici folia arida paribus portionibus contūduntur, adiecto aceto. His in sole uutiligo perungitur, deinde non ita multo pōst, ne nimis erodatur, eluitur. Propriè quidē Myrone autore eos, quos Alphos uocari dixi, hoc medicamento perungūt, sulphuris* P. II. ✕. nitri P. IIII. ✕. myrrhæ aridæ cōtritæ acetabulū miscēt, deinde in balneo super uutiliginē inspergunt farinā ex faba, tum hæc inducūt. Hi uerò quos Melanas uocari dixi, curātur, cū simul cōtrita sunt alcyoniū, thus, hordeū, faba sine oleo, in balneo ante sudorē inspergūtur, tum genus id uutiliginis defricatur.

*P. 3. aluminis scissilis P. 3. nitri P. 3. myrti radice cōtrita acetab.

LIBER SE=

XTVS.

De uitijis singularū corporis partium. CAP. I.

De capillis fluentibus.

DIXI de his uitijis, quæ per totū corpus oriētia, medicamētorū auxilia desiderāt. Nūc ad ea ueniā, quæ nō nisi in singulis partibus incidere cōsuerunt, orsus à capite. In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidē sæpe radēdo succurritur. Adijcit enim uim quā dā ad cōtinendū, ladanum cū oleo mistū. Nūc de his capillis loquor, qui post morbū fere fluūt. Nam quo minus caput quibusdā etate nudetur, succurri nullo modo potest.

De Porrigine, & eius curatione. CAP. II.

Porri

Porrigo autē est, ubi inter pilos quaedā quasi squamulae surgunt, eaeq; acutae resoluuntur, et interdū madēt, multo saepius siccae sunt. Id quē euenit modō sine ulcere, modō exulcerato loco, huic quoq; modō malo odore, modō nullo accidente, fereq; id in capillo fit, rarius in barba, aliquādo etiam in supercilio. Ac neq; sine aliquo corporis uitio nascitur, neq; ex toto inutile est. Nā bene integro capite, non exit. Vbi aliquod in eo uitium est, non incommodum est, summā cutem potius subinde corrūpi, quā id quod nocet, in aliam partē magis necessariā uerti. Cōmodius est ergo subinde peccando repurgare, quā id ex toto prohibere. Si tamen ea res nimium offendit, quod humore sequente fieri potest, magisq; si id etiā mali odoris est, caput saepe radendū est, dein id super adiuvandū aliquibus ex leuiter reprimētibus, quale est nitrū cum aceto, uel ladanū cum myrteo uino, uel myrobalanū cū uino. Si parū per hāc proficitur, uehementioribus uti licet, cum eo, ut sciamus, utiq; in recēti uitio id inutile esse.

De Sycoli, & eius curatione.

CAP. III.

Est etiam ulcus, quod à fici similitudine οὐκωσις à Græcis nominatur. Caro excrescit, & id quidē generale est. Sub eo uerō duo species sunt. Alterū ulcus durū, & rotundum est, alterū humidū, & inaequale. Ex duro exiguiū quiddā, & glutinosum exit: ex humido plus, & mali odoris. Fit uerō utrūq; in his partibus, quae pilis conteguntur. Sed id quidem quod callosum, & rotundum est, maximē in barba. Id uerō quod humidum, praecipuē est in capillo. Super utrūq; oportet imponere claterium, aut lini semen contritum, & aqua coactum, aut ficum in aqua decoctam, aut emplastrum tetrastaphyllum ex aceto subactū, terra quoq; cretrea ex aceto liquata rectē illinitur.

De

De Areis, & earum curationibus. C A P. I I I I.

Arearum quoq; duo genera sunt. Commune utrique est, quod emortua summa pellicula pili primum extenuantur, deinde excidunt: ac si ictus is locus est, sanguis exit liquidus, & mali odoris, increfcit que utrunque in alijs celeriter, in alijs tarde. Peius est, quod densam cutem, & subpinguem, et ex toto glabram fecit: sed ea quæ ἀσπερία nominatur, sub qualibet figura dilatatur, fit & in capillo, & in barba. Id uero quod à serpentis similitudine ὀφίως adpellatur, incipit ab occipitio, duorum digitorum latitudinem non excedit, ad aures duobus capitibus serpit, quibusdam etiam ad frontem, donec se duo capita in priorem partē committant. Illud uitiū in qualibet ætate est, hoc fere infantibus. Illud uix unquam sine curatione, hoc per se sepe finitur. Quidā hæc genera arearū scalpello exasperant. Quidam illinunt adurētia ex oleo, maximeq; chartam combustā. Quidam resinā terebinthinam cū thapsia inducunt. Sed nihil melius est, q̄ nouacula quotidie radere, qua cū paulatim summa pellicula excisa est, adaperiūtur pilorū radiculæ. Neq; antè oportet desistere, quā frequētē pilū nasci adparuerit. Id autē, quod subinde raditur, illini atramento scriptorio satis est.

De Varis, & Lenticulis, & Ephelide, & eorum curationibus. C A P. V.

PEnè ineptiæ sunt, curare Varos, & Lenticulas, & Ephelidas. Sed eripi tamen foeminiis cura cultus sui non potest. Ex his autem quas suprà proposui, Vari, Lenticulæq; uulgo notæ sunt, quāuis rarior ea species est, quā ξειλον Græci uocant, cū sit ea Lenticula rubicundior, et inæqualior. Ephidis uero à plerisque ignoratur, quæ nihil est, nisi asperitas quædā, & durities mali coloris. Cætera

non

non nisi in facie, Lenticulae etiam in alia parte nonnun-
quam nasci solent. De qua per se scribere alio loco, ui-
sum operæpretium non est. Sed Vari commodissime tol-
luntur imposita resina, cui non minus quam ipsa est, alu-
minis scissilis, & paulum mellis adiectum est. Lenticulam
tollunt galbanum & nitrum, cum pares portiones ha-
bent, contritaq; ex aceto sunt, donec ad mellis crassitudi-
nem uenerint. His corpus illinendum, & interpositis plu-
ribus horis mane elucendum est, oleoq; leuiter ungendum.
Ephelidem tollit resina, cui tertia pars salis fossilis, &
paulum mellis adiectum est. Ad omnia uero ista, atq; etiā
ad colorandas cicatrices potest ea compositio, quæ ad
Tryphonem patrem autorem refertur. In ea pares por-
tiones sunt myrobalani, *magmatis, cretæ cimoliæ sub- * crocomat=
cerulæ, nucum amararum, farinæ hordei, atq; erui, stru- gmatiss
thij albi, fertulæ campanæ seminis. Quæ omnia contrita,
melle quam amarissimo coquuntur, illitumq; à uespere
usq; mane eluitur.

De oculorum morbis, curationibusq; eorum,
& primo de his morbis, qui lenibus medica-
mentis curantur.

CAP. VI.

SED hæc quidem mediocria sunt. Ingentibus uero, &
uarijs casibus oculi nostri patent. Qui cum magnam
partem ad uitæ simul & usum, & dulcedinem conferat,
summa cura tuendi sunt. Protinus autem orta tippitudi-
ne quædam notæ sunt, ex quibus quid euenturum sit, col-
ligere possimus. Nam simul & lacryma, & tumor, &
crassa pituita cœperint, si ea pituita lacrymæ mista est,
& ea lacryma calida est, pituita uero alba, & mollis, tu-
mor non durus, longæ ualitudinis metus non est. At si la-
cryma multa, & calida, pituita paulū, tumor modicus,

s idq;

idq; in uno oculo est, longū id, sed sine periculo futurum est. Idq; lippitudinis genus minime cū dolore est, sed uix ante uigesimū diē tollitur, nonnūquam per duos menses durat, sed quādoq; finitur. Si pituita alba & mollis esse incipit, lacrymæq; miscentur, aut si simul hæ utrūq; oculū inuaserūt, potest esse breuior, sed periculū ulcerū est. Pituita autē sicca & arida dolorē quidē mouet, sed maturius desinit, nisi quid exulcerauit. Tumor magnus si sine dolore est & siccus, sine ullo periculo est. Si siccus quidē, sed cū dolore est, ferē exulcerat, & nonnūquam ex eo casu fit, ut palpebra cū oculo glutinetur. Eiusdē exulcerationis timor in palpebris pupillis ue est, ubi super magnum dolorē lacrymæ salsæ, calidæq; eunt, aut etiā si tumore infinito diu lacryma cū pituita profluit. Peius etiā num est, ubi pituita calida, aut liuida est, lacryma calida aut multa profluit, caput calet, à tēporibus ad oculos dolor peruenit, nocturna uigilia urget. Siquidē sub his oculi plerūq; rūpitur, uotūq; est, ut tātū exulceretur. Intus ruptū oculū febricula iuuat. Si foras iā ruptus procedit, sine auxilio est. Si de nigro aliquid albidū factū est, diu manet. At si asperū crassum est, etiā post curationē uestigiū aliquod relinquit. Curari uerò oculos sanguinis de tractione, medicamēto, balneo, uino, uetustissimus autor Hippocrates memoriæ prodidit. Sed eorum tempora, & caussas parū explicuit, in quibus Medicinæ summa est. Neq; minus in abstinentia, & alui ductione sepe auxiliij est. Hos igitur interdū inflāmatio occupat, ubi cū tumore in his dolor est, sequiturq; pituitæ cursus nonnūquam copiosior uel acrior, nonnūquā utraq; parte moderatior. In eiusmodi casu prima omniū sunt, quies & abstinentia. Ergo primo die loco obscuro cubare debet, sic ut à sermone

mone quoq; abstineat. Nullum cibū assumere, si fieri potest, ne aquam quidē: sin minus, certē quā minimū eius. Quod si graues dolores sunt, commodius secundo die, si tamen res urget, etiā primo sanguis mittendus est, utiq; si in fronte uenæ tumēt, si firmo corpori materia superest. Si uerō minor impetus, minus acré curationem requirit, aluum, sed nō nisi secūdo, tertio ue die duci oportet. At modica inflammatio neutrū ex his auxiliū desiderat. Satisq; est uti quicte, & abstinentia. Neq; tamē in lippientibus longum ieiunium necessariū est, ne pituita tenuior atq; acrior fiat. Sed secundo die dari debet id, quod leuissimum uideri potest ex his, quæ pituitā faciūt crassiorē, qualia sunt oua sorbilia. Si minor uis urget, pulticula quoq; aut panis ex lacte. Insequētibusq; diebus, quantū inflāmatiōi detrahetur, tantū adijci cibus poterit. Sed generis eiusdē, utiq; ut nihil salsum, nihil acre, nihil ex his, quæ extenuāt, sumatur, nihil potui præter aquam. Et uictus quidē ratio talis maxime necessaria est. Protinus autem primo die croci P. i. ✕. & farine candidæ quā tenuissimæ P. ii. ✕. excipere oportet oui albo, donec mellis crassitudinē habeat, idq; in linteolū illinere, & frōti agglutinare, ut cōpressis uenis pituita impetū cohibeat. Si crocū nō est, thus idē facit. Linteolo an lana excipiat, nihil interest. Sup̄ inungi uerō oculi debēt, sic ut croci quātū tribus digitis cōprehēdi potest, sumatur: myrrhæ ad fabæ, papaueris lacrymæ ad lenticulæ magnitudinē, eaq; cū passō cōterātur, et specillo sup̄ oculū inducātur. Aliud idē: Myrrhæ P. i. ✕. mādragoræ succi P. ii. ✕. papaueris lacrymæ P. ii. ✕. foliorū rosæ, cicutæ seminis, singulorū P. iiii. ✕. acatiæ P. iiii. ✕. gūmi P. viii. ✕. Et hæc qdē interdū. Noctū uerō, quò cōmodior qes ueniat,

non alienū est superimponere candidi panis interiorem partem ex uino subactam. Nā & pituitam reprimūt, & si quid lacrymæ processit, absorbet, & oculum glutinari non patitur. Si graue id, & durū propter magnum oculorum dolorem uidetur, oui & album, & uitellus in uas defundendum est, adijciendumq; co mulsi paulum, idq; digito permiscendum. Vbi facta unitas est, demitti debet lana mollis bene carpta, quæ id excipiat, superq; oculos imponi. Ea res & leuis est, & refrigerando pituitā coërcet, & non exarescit, & glutinari oculum non patitur. Farina quoq; ordeacea cocta, & cum malo cotonco cocto mista, commodè imponitur. Neq; ab ratione abhorret etiam penicillo potissimum uti expresso: si leuior impetus est, ex aqua: si maior, ex posca. Priora fascia deliganda sunt, ne per somnum cadant, & hoc superimponi satis est, quia & reponi ab ipso cōmode potest: & cum inaruit, iterum madefaciendum est. Si tantum mali est, ut somnum diu prohibeat, eorum aliquid dandum est, quæ ἀράδνα Græci uocant. Satisq; est puero, quod crui, uiro quod fabæ magnitudinē impleat. In ipsum uerò oculum * modica primo die, nisi * immodica inflammatio est, nihil rectè conijcitur. Sæpe enim potius concitatur eo pituita, quàm minuitur. A secūdo die graui quoq; lippitudini per indita medicamēta rectè succurritur, ubi uel iam sanguis missus, uel alius ducta est, aut ubi neutrum necessarium esse, manifestum est.

De diuersis oculorum collirijs.

Multa autem multorūq; autorū colliria ad id apta sunt, nouisq; etiam nunc misturis temperari possunt, cum lenia medicamenta & modice reprimētia, facile & uarie misceantur. Ergo nobilissima exequar.

Phil

Philonis collirium.

Est igitur Philonis, quod habet cerussæ elotæ, spodij, gūmi, singulorū P. i. ✕. papaueris lacrymæ cōbustæ P. i. ✕. Illud scire oportet, hic quoq; omnia medicamenta, singula primū per se teri, deinde mīsta, iterum adiecta paulatim uel aqua uel alio humore: gummi cū quasdam ^{Gummi.} alias facultates habeat, hoc maxime præstare, ut ubi colliria facta inaruerunt, glutinata sint, neq; frientur.

Dionysij collirium.

Dionysij uerò collirium est, papaueris lacrymæ combustæ, donec tenerescat, P. i. ✕. thuris cōbusti, gummi, singulorum P. i. i. ✕. spodij P. i. i. i. ✕.

Cleonis collirium.

Cleonis nobile admodum, papaueris lacrymæ frictæ P. i. ✕. croci P. i. ✕. gūmi P. i. ✕. quibus cū terūtur, adiicitur rosæ succus. Aliud eiusdē ualētius: Squamæ aris qd' σόωµα appellāt, P. i. ✕. croci P. ii. ✕. spodij P. i. i. i. ✕. plūbi & eloti, & cōbusti P. vi. ✕. gūmi tantūdē. Eius aliud quoq; ad idē est, maxime ubi multa pituita pfluit. Castorei P. ✕. 3. aloës P. l. ✕. croci * P. l. ✕. myrrhæ P. * P. x i. i. ✕. lycij P. i. i. i. ✕. cadmiæ curatæ P. vii. ✕. stibis tā tundē, acaciæ succi P. x i. i. ✕. quod cum gummi nūscuit, liquidum in pixidicula seruatur. Theodotus uero huic compositioni adiecit papaueris lacrymæ cōbustæ P. ✕. aris combusti & eloti P. i. i. ✕. * nucleorum palmarum * aliis: nucleos palmarum combustorum P. x. ✕. gummi P. x i. i.

Theodoti collirium, Acharistum appellatum.

At ipsius Theodoti, quod à quibusdā ἀχαιστόν nomistos nuncatur, eiusmodi est. Castorei, nardi indici, singulorū P. i. ✕. lycij * P. ✕. papaueris lacrymæ tātūdē, myrrhæ P. i. i. ✕. croci, cerussæ elotæ, aloës, singulorū P. i. i. i.

*P. xviii. viii. ✕. gummi *P. viii. ✕. acacie succi P. xx. ✕. sti
bis tantundem, quibus aqua pluuialis adijcitur.

Cythion uel Tephriion collirium.

Pater hæc ex frequentissimis collirijs est id, quod
quidā Cythion, quidā à cinereo colore Tephriō ap
pellāt, amyli, tragacanthæ, acacie succi, gūmi, singulorū
*P. viii. P. i. ✕. papaueris lacrymæ P. ii. ✕. cerussæ elotæ *P.
spumæ elo= iii. ✕. spumæ elotæ P. viii. Quæ æque ex aqua plu
uiali conteruntur.
tæ P. xiiii.

Euelpidis collirium, Trygodes nominatum.

Euelpides autē qui ætate nostra maximus fuit ocula
rius medicus, utebatur eo, quod ipse cōposuerat, Try
godes nominabat: Castorei P. ii. ✕. lycij, nardi, papau
eris lacrymæ, singulorū P. i. ✕. croci, myrrhæ, aloës, sin
gulorū P. iii. ✕. æris cōbusti *P. viii. ✕. cadmiæ, & sti
bis, singulorū P. xii. ✕. acacie succi P. xxvi. ✕. gūmi
tantūde. Quo grauior uero quæq; inflāmatio est, eo ma
gis leniri medicamētū debet, adiecto uel albo oui, uel mu
liebri lacte. At si neq; medicus, neq; medicamētū præsto
est, sæpius utrūlibet horū in oculis penicillo ad idipsum
facto infusum, id malum lenit. Vbi uero aliquis releuatus
est, iamq; cursus pituitæ cōstitit, reliquias fortasse lenio
res futuras discutiūt balneū & uinū. Igitur lauari debet
leuiter, antè ex oleo perfricatus, diutiusq; in cruribus &
feminibus, multaq; calida aqua fouere oculos, deinde
per caput prius calida, tū egelida perfundi, à balneo ca
uere, ne quo frigore afflatu ue lædatur: posthæc cibo
paulo pleniore, quàm ex corū dierū cōsuetudine, uti: ui
tatis tamē omnibus pituitā extenuātibus. Vinū bibere le
ne, subausterū, modice uetus, neq; effusc neq; timide, ut
neq;

neq; cruditas ex eo, & tamē somnus fiat, leniaturq; intus
 latētia acria. Sed si quis in balneo sensit maiore oculorū
 perturbationē quā attulerat, quod incidere his solet,
 qui manente adhuc pituita cursu festinarūt, quāprimū
 discedere debet, nihil eo die uini assumere, cibi minus
 etiā quā pridie. Deinde cū primū satis pituita substitit
 iterū ad usum balnei redire. Solet tamē euenire nonnun-
 quā siue tēpestatū uitio, siue corporis, ut pluribus die-
 bus neq; dolor, neq; inflāmatio, & minimē pituita cur-
 sus finiatur. Quod ubi incidit, iāq; ipsa uetustate res ma-
 tura est, ab his eisdē auxiliū petēdū est, id est balneo ac
 uino. Hæc enim ut in recētibus malis aliena sunt, quia cō-
 citare ea possunt, & accēdere, sic in ueteribus quæ nullis
 alijs auxilijs cesserūt, admodū efficacia esse cōsuerūt. Vi-
 delicet hic quoq; ut alibi, cū secūda uana fuerint, cōtra-
 rijs adiuuātibus. Sed antē tonderi ad cutē cōuenit. Dein-
 de in balneo aqua calida quāmplurima caput atq; ocu-
 los fouere, tū utrunq; penicillo detergere, & ungere ca-
 put irino unguento: cōtinereq; in lectulo se, donec omnis
 calor qui conceptus est, finiatur, desinatq; sudor, qui ne-
 cessario in capite collectus est. Tum ad idē cibi uiniq; ge-
 nus ueniēdū est sic, uti potiones meracæ sint, obtegēdūq;
 caput, & quiescēdū. Sæpe enim post hæc grauis somnus,
 sæpe sudor, sæpe alui deiectio pituita cursum finit. Si le-
 uatū malū est, quod aliquāto sæpius fit, per plures dies
 idē fieri oportet, donec ex toto sanitas restituatur. Si die-
 bus eisdē alius nihil reddit, ducēda est, quo magis supe-
 riores partes leuētur. Nōnūquā autē ingēs inflāmatio tā
 to ipetu erūpit, ut oculos sua sede ppellat. πρὸς τὸν ὄφθαλμον id,
 quoniā oculi prociđūt, Græci appellāt. His utiq; si uires
 patiuntur, sanguinē mittere: si id fieri nō potest, aluū duci,

longiorēq; inediā indici necessariū est. Opus autē leni-
 mis medicamētis est. Ideoq; Cleonis collirio quidā quod
 ex duobus antē positū est, utuntur. Sed optimum est Ni-
 lei. Neq; de ullo magis inter omnes autores conuenit.

Nilei collirium omnium optimum.

ID habet nardi Indici, papaueris lacrymæ, singulorū
 P. i. ✕ gūmī P. i. ✕ croci P. ii. ✕ foliorū rosæ recētū
 P. iiii. ✕. Quæ uel aqua pluuiatili, uel uino leni subau-
 stero coguntur. Neq; alienū est malicoriū, uel sertulam
 campanā ex uino coquere, deinde conterere, aut myrrhā
 nigram cū rosæ folijs miscere, aut hyoscyami folia, cum
 oui cocti uitello, aut farinam cū acaciæ succo, uel passo,
 aut mulso. Quibus si folia quoq; papaueris adiiciuntur,
 aliquāto ualētiora sunt. Horum aliquo preparato, peni-
 cillo fouere oculos oportet, ex aqua calida expresso: in
 qua antē mel myrti uel rosæ folia decocta sint. Deinde,
 ex illis aliquid imponi. Præter hæc ab occipitio incisa cu-
 te, cucurbitula admouenda est. Quod si per hæc restitū-
 tus oculus in sedē suā non est, eodemq; modo prolapsus
 permanet, scire oportet, lumē esse amissum. Deinde futu-
 rum, ut inarescat is, aut in pus uertatur. Si suppuratio sc-
 ostendit, ab eo angulo qui propior tēpori est, incidi ocu-
 lus debet: ut effuso pure et inflāmatio, ac dolor finiatur,
 & intus tunica residant, quo minus fœda postea facies
 sit. Utendū deinde uel iisdē collirijs est ex lacte, aut ouo,
 uel croco, cui album oui misceatur. Ac si induruit & sic
 emortuus est, ne in pus uerteretur, quatenus fœde promi-
 nebit, excidendū erit, sic ut hamo summa tunica appre-
 hendatur: infra id deinde scalpellus incidat, tantū dē me-
 dicamenta erunt coniicienda, donec omnis dolor finia-
 tur. Iisdē medicamētis in eo quoq; oculo utendū est, qui
 prim

primum procidit, deinde per plura loca fixus est.

De carbunculis oculorum, & eorum curatione.

Solent etiam carbunculi ex inflammatione nasci, nonnunquam in ipsis oculis, nonnunquam in palpebris: & in his ipsis oculis modo ab interiore, modo ab exteriori. In hoc casu alius ducenda est, cibis minuendus, lac potui dandum, ut acria quae laeserunt, leniantur. Quod ad cataplasmata & medicamenta pertinet, his utendum, quae aduersus inflammationes proposita sunt. Atque hic quoque Nilei collirium optimum est: si tamen carbunculus in exteriori palpebrae parte est, ad cataplasmata aptissimum est lini semen, ex mulso coctum: aut si id non est, tritici farina eodem modo cocta.

De pustulis oculorum & curatione earum.

Pustulae quoque ex inflammationibus interdum oriuntur. Quod si inter initia protinus incidit, magis etiam seruanda sunt, quae de sanguine, & quiete supra posui. Sin serius quam ut sanguis mitti possit, alius tamen ducenda est. Si id quoque aliquares inhibet, utique uictus ratio seruanda est. Medicamentis autem hic quoque lenibus opus est, quale Nilei, quale Cleonis est.

* Philetis collirium, ad pustulas oculorum.

* φιλαληθου.

Id quoque, quod * Philetis uocatur, huic aptum est, Myrrhae, papaueris lacrymae, singulorum P. i. ✕. plumbi eloti, thos terrae samiae, quae ασηρ uocatur, tragacathae, singulorum P. iiii. ✕. stibis cocti, amyli singulorum P. xvi. ✕. spodij eloti, cerussae elotae, singulorum P. viii. ✕. Quae aqua pluuiali excipiuntur. Vsus collirij, uel ex ouo, uel ex lacte est.

De ulceribus oculorum, & eorum curatione,

& de αλκυονος collirio.

Ex pustulis ulcera interdum fiunt, ea quae recetia & que lenibus medicamentis nutrienda sunt, & iisdem fere quae

s s

sup

supra in pustulis posui. Fit quoq; proprie ad hæc quod
 *οὗτος βαλανὸν *diabalanu uocatur. Habet æris cōbusti & eloti papaue
 ris lacrymæ frictæ, singulorū P. i. ✕. spodij eloti, thuris,
 stibis cōbusti & eloti, myrrhæ, gūmi, singulorū P. ii. ✕.

Curatio oculorum aliquo casu imminutorum.

EVenit etiam, ut oculi uel ambo, uel singuli, minores
 fiant, quàm esse naturaliter debeant. Idq; & acer pi
 tuitæ cursus in lippitudine efficit, & cōtinuati fletus, &
 ictus parū bene curati. In his quoq; iisdē lenibus medica
 mentis ex muliebri lacte utēdū est. Cibis uero his qui ma
 xime corpus alere, & implere cōsuerūt. Vitandaq; omni
 modo caussa, quæ lacrymas excitet, curaq; domesticorū,
 quorū etiā si quid tale incidit, eius notitiæ subtrahendū:
 atq; acria quoq; medicamenta, & acres cibi nō alio ma
 gis nomine his nocent, quàm quod lacrymas mouent.

De pediculis palpebrarum.

GENUS quoq; uitiij est, qui inter pilos palpebrarū pe
 diculi nascūtur. Id φθρίαι Græci nomināt. Quod
 cum ex malo corporis habitu fiat, raro non ultra proce
 dit. Sed fere tēpore interposito, pituitæ cursus acerrimus
 sequitur, exulceratisq; uehementer oculis, aciem quoq;
 ipsam corrumpit. His aluus ducēda, caput ad cutem ton
 dendum, diuq; quotidie ieiunis perfricandum. His, ambu
 lationibus, alijsq; exercitationibus diligenter utendum,
 gargarizandumq; ex mulso, in quo nepeta & pinguis
 ficus decocta sit: sæpe in balneo multa calida aqua fouen
 dum caput. Vitandi acres cibi, lacte uinoq; pingui uten
 dum, bibendūq; liberalius quàm edendū est. Medicamēta
 uero intus quidē lenia danda sunt, *ne acriorē pituitam
 concitent. Super ipsos uero pediculos alia, quæ necare
 eos et prohibere ne similes nascātur, possint. Ad id ipsum
 spumæ

*Aliās, ne acri
 ores pituitæ
 concitentur.

spuma nitri P. i. ✕. sandaracæ P. i. ✕. uuae taminiae P. ✕.

i. simul teruntur, adijciturq; uetus oleum pari portione, atq; acetum, donec ei mellis crassitudo sit.

De oculorū grauioribus morbis, qui ex inflāma-
tionibus oriūtur, & ualidioribus medicamētis
curātur, & de Andree collirio, et de diacerato. * *ὄψις κίρατος.*

HActenus oculorū morbi lenibus medicamentis* nu-
* *curantur*
triantur. Genera deinde alia sunt, quæ diuersam cu-
rationem desiderāt, fereq; ex inflātionibus nata sunt,
sed finitis quoq; his manētia. Atq; in primis in quibusdā
perseuerat tenuis pituitæ cursus, quibus aluus ab inferio-
re parte euocanda est, demendum aliquid ex cibo. Neq;
alienum est illini frontem cōpositione Andree. Quæ ha-
bet gummi P. i. ✕. cerussæ, stibis, singulorum P. ii. ✕. spu-
ma argenti & coctæ, & clotæ P. iiii. ✕. Sed & ea spu-
ma ex aqua pluuiali coquitur, & arida hæc medicamen-
ta ex succo myrti cōterūtur. His illita fronte, cataplasma
quoq; sup̄er inijciēdum ex farina, quæ frigida aqua co-
acta sit, cuique aut acaciæ succus, aut cupressus adiecta
sit. Cucurbitula quoq; inciso uertice, recte accommoda-
tur, aut ex temporibus sanguis emittitur. Inungi uero co-
debet qd' habet squamæ aris, papaueris lacrymæ, singu-
lorū P. ✕. ceruini cornu cōbusti & eloti, plūbi eloti, gū-
mi, singulorū P. iiii. ✕. thuris P. xii. ✕. Hoc colliriū qd'
cornū habet, *ὄψις κίρατος* nominatur. Quotiescūq; nō adij-
cio qd' genus humoris adijciēdū sit, aquā intelligi uolo.

Memigmenon, Euelpidis collirium.

AD idē Euelpidis, quod *μυμῖγμενον* nominabat. In eo
papaueris lacrymæ, & albi piperis, singulæ unciae
sunt, gūmi libra, aris cōbusti P. i. ✕. Inter has autē cura-
tiōes, post intermissione aliquā prosunt balneū & uinū.

Cumq;

Cumq; omnibus lippientibus uitandi cibi sunt, qui extenuant, tum precipue quibus tenuis humor diu fertur. Quod si iam fastidiū est corū, quæ pituitā crassiorē reddūt, sicut in hoc genere materiae maxime proptū est, cōfugiēdū est ad ea, quæ q̄a uētrē, corpus quoq; astringūt.

De oculorū ulceribus supercrescētibus, sordidis, cauis, ueteribus, & curationibus singulorum.

AT ulcera si cum inflammatione finita non sunt, aut supercrescentia, aut sordida, aut caua, aut certe uetera esse consueverunt. Ex his supercrescētia collirio, quod Memigmenō uocatur, optime reprimuntur. Sordida purgantur & eodem, & eo quod Smilion nominatur.

Smilion collirium.

HAbet æruginis P.iiii. ✕. gūmi tantundē, ammoniaci, minij sinopici, singulorū P. x v i. ✕. Quæ quidā ex aqua, quidā, quo uehementiora sint, ex aceto terunt.

Phynon collirium Euelpidis.

* Aliās, Pyr
rō, uel Pyr
rona.

ID quoq; Euelpidis, quod* Phynona adpellabat, huic utile est: Croci P. i. ✕. papaueris lacrymæ, gūmi, singulorū P. ii. ✕. æris cōbusti & eloti, myrrhæ, singulorū P. iiii. piperis albi P. v i. ✕. Sed ante linitū hoc ungendū est.

Sphæxion collirium Euelpidis.

ID quoq; eiusdem, quod Sphæxion nominabat, eodem ualet. Lapidis hematitis eloti P. i i. ✕. piperis granatæ, cadmiæ elotæ, myrrhæ, papaueris lacrymæ, singulorum P. iiii. ✕. croci P. i i i i. ✕. gummi P. viii. ✕. Quæ cum uino aminæo conterantur.

Liquidum Euelpidis collirium.

Liquidum quoq; medicamentum ad idem componēbat, in quo erant hæc, æruginis P. ✕. minij combusti, atramenti sutorij, cinamomi, singulorum P. i i i. ✕. croci, nardi,

nardi, papaueris lacrymæ, singulorum P. i. ✕. myrrhæ
P. ii. ✕. æris combusti P. iii. ✕. cineris ex odoribus P.
iiii. ✕. piperis grana * xv. Hæc ex uino austero terun * v.
tur: deinde cum passi tribus heminis decoquantur, donec
corpus unum sit. Idq; medicamentum uetustate effica-
cius fit.

De cauis oculorum ulceribus, & curationibus.

CAua uero ulcera commodissime implent ex his quæ
supra posita sunt, Sphæriō, & id quod * Philetis uo * aliās, Phi-
catur. Idem Sphæriō uetustis ulceribus, & uix ad cicā laletis, φιλαι-
tricem uenientibus optime succurrit. ληθῆς

Hermonis collirium.

Est etiam collirium quod cum ad plura ualeat, pluri-
mum tamen proficere in his ulceribus uidetur. Refertur
ad Hermonem autorem, habet piperis longi P. i. 3. ✕.
albi * P. ✕. cinamoni, costi, singulorum P. i. ✕. atramenti * P. v.
futori, nardi, casie, castorei singulorum P. i. ✕. gallæ
P. v. ✕. myrrhæ, croci, thuris, lycij, cerussæ singulorum
P. viii. ✕. papaueris lacrymæ P. xii. ✕. aloës, æris com-
busti, cadmiæ, singulorum P. xv. ✕. acaciæ, stibis, gum-
mi, singulorum P. xxv. ✕.

De cicatricibus oculorum, quæ ex ulceribus fa-
ctæ sunt, & quomodo curari debeant, & de A-
sclepiæ, & Canopite & Pyxino, collirijs.

Factæ uero ex ulceribus cicatrices, duobus uitijs peri-
clitantur, ne aut cauæ, aut crassæ sint. Si cauæ sunt,
potest eas implere, id quod sphæriō uocari dixi, uel id
quod Asclepias nominatur. Habet papaueris lacrymæ
P. ii. ✕. sagapeni, opopanax, singulorum P. iii. ✕. æru-
ginis P. iiii. ✕. cumini P. v. ✕. piperis P. xii. ✕.
cadmiæ elotæ, cerussæ, singulorum P. xv. ✕. At si crassæ
cicat

cicatrices sūt, extenuat uel Smiliō, uel Canopitæ colliriū
 quod habet cinamomi, acaciæ, singulorū P. i. ✕. cadmiæ
 elotæ, croci, myrrhæ, papaueris lacrymæ, gūmi, singulo=
 rū P. ii. ✕. piperis albi, thuris, singulorum P. iiii. ✕. aris
 cōbusti P. ix. ✕. cū aqua pluuiatili. Vel Euelpidis Pyxi
 num, quod ex his constat: Salis fossilis P. iiii. ✕. ammo=
 niaci, thymiamatis P. v i i i. ✕. papaueris lacrymæ P.
 *aliās, singu xii. ✕. cerussæ P. xv. ✕. piperis albi, croci siculi, * sin=
 lorū xxxi. gulum P. lii. ✕. gummi P. x i i i. ✕. cadmiæ elotæ P.
 i x. ✕. Maxime tollere cicatricē uidetur, id qd' habet gū
 mi P. iiii. ✕. aruginis P. i. ✕. crocomagmatis P. iiii. ✕.

De alio genere inflammationis oculorum.

ESt etiā genus inflātionis, in qua si cui tumēt ac di
 stendūtur cū dolore oculi, sanguinē ex fronte emitti
 necessarium, multa q; aqua calida caput atq; oculos foue
 re, gargarizari ex lēticula, uel ex fici cremore, inūgi acri
 bus medicamētis, quæ suprà cōprehēsa sunt, maxime q;
 eo quod Sphærian nominatur, quod lapidē hæmatitē ha
 bet. Atq; alia quoq; utilia sunt, quæ ad extenuādā aspri
 tudinē fiūt, de qua protinus dicā. Hāc autē inflammatio
 oculorū fere sequitur, interdū maior, interdū leuior, nō
 nunquā etiā ex aspritudine lippitudo fit, deinde aspritu
 dinē ipsam auget, fit q; ea in alijs breuis, in alijs lōga, &
 quæ uix unq̄ finiatur. In hoc genere uoletudinis qdā cras
 sas duras q; palpebras, & ficulneo folio & asperato spe
 cillo, & interdū scalpello eradunt, uersas q; quotidie me
 dicamentis suffricāt. Quæ neq; nisi in magna uetusta q;
 aspritudine, neq; sæpe faciēda sunt. Nam melius eodē ra
 tione uictus & idoneis medicamentis peruenitur. Ergo
 exercitationibus utemur, & balneo frequentiore, mul
 ta q; oculorum palpebras aqua calida fouebimus. Cibos
 autem sumemus acres, & extenuantes.

Cæsarianum collirium.

AD medicamentū id quod Cæsarianū uocatur, habet atrametū sutorij P. i. ✕. misyos P. ✕. piperis albi P. v. ✕. papaueris lacrymæ, gummi, singulorum P. i i. ✕. cadmiæ lotæ P. i i i. ✕. stibis P. vi. ✕. Satisq; constat, hoc colliriū aduersus omne genus oculorum uoletudinis idoneum esse, exceptis his quæ lenibus* nutriuntur.

* Aliās, cū-
rantur

Hieracis collirium.

ID quoq; quod Hieracis nominatur, ad aspritudinē potest: Habet myrrhæ P. i. ✕. ammoniaci, thymiamatis P. i i. ✕. æruginis rasæ P. i i i i. ✕. cū aqua pluuiatili. Ad idem idoneum est etiā id quod Canopite est, & id quod Smilion uocatur, & id quod pyxinū, & id quod Sphæ-
rion. Si cōposita medicamēta nō adsunt, felle caprino, uel quā optimo melle satis commode aspritudo curatur.

De Xerophthalmia, genere aridæ lippitudinis.

Est etiā genus aridæ lippitudinis, ξερὸφθαλμία Græci appellāt, neq; tumēt, neq; fluūt oculi, sed rubēt tātū, & cū dolore quodā grauescūt, & noctu prægrauī pituita* inarescūt: quātoq; minor generis huius impetus, tāto* inharescūt finis minus expeditus est. In hoc uitio multū ambulare, multum exerceri, lauari sæpe, ibiq; desudare, multaq; frictione uti necessarium est. Cibi neq; qui implent, neq; nimium acres apti sunt, sed inter hos medij. Mane ubi concoxisse manifestum est, non alienum est ex sinapi gargarizare, tum deinde caput atq; os diutius* perfricare.

* Aliās, de-
fricare

Rhinion collirium.

Colliriū uero aptissimū est, quod Rhiniō uocatur. Habet myrrhæ P. i. ✕. papaueris lacrymæ, acaciæ succi, piperis, gummi, singulorū P. i. ✕. lapidis hæmatitis, lapidis phrygi, lycij, lapidis scissilis, singulorū P. i i. ✕. æris cōbusti P. i i i i. ✕. Ac pyxinū quoq; eodē accommodatū est

Ad oculos scabros, colliria.

SI uero scabri oculi sunt, quod maxime in angulis esse consuevit, potest prodesse Rhiniō, id quod supra positum est: potest similiter prodesse id quod habet æruginis rasæ, piperis longi, papaueris lacrymæ, singulorum P. .x. .ii. piperis albi, gummi, singulorum P. .x. .iiii. cadmiæ elotæ, cerussæ, singulorum P. v .i. .x. Nullum tamen melius est quam Euelpidis, quod Basilicon nominabat. Habet papaueris lacrymæ, cerussæ, lapidis Asij, singulorum P. .ii. .x. gummi P. .x .ii. .x. piperis albi P. .iiii. .x. croci P. v .i. .x. psorici P. .x .ii. .x. Nulla autem per se materia est, quæ Psoricū nominetur, sed chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto simul conteruntur, id quod in uas fictile additum, & contactū ficulneis folijs sub terra reponitur, sublatūq; post dies uiginti rursus teritur, & sic appellatur. Verum in basilico quoq; collirio conuenit, ad omnes affectus oculorum id esse idoneum, qui non* leuibus

† wagsu
descriptio, quæ
eadem fere &
2 Dioscoride
traditur.

* leuibus

Ad Caligationem oculorū, quæ propter lippitudinem oritur, remedia & colliria.

Caligare uero oculi nōnūquam ex lippitudine, nonnunquam etiam sine hac propter senectutem, imbecillitatem uel aliam consuerunt. Si ex reliquijs lippitudinis id uitium est, adiuuat collirium, quod Asclepias nominatur. Adiuuat id quod ex crocomagmate fit.

Διὰ κρόνου collyrium.

Propriè etiā ad id cōponitur, quod διὰ κρόνου uocāt:
Habet piperis P. i. ✕. croci cilicis, papaueris lacrymæ, cerussæ, singulorū P. ii. ✕. psorici, gūmi, singulorū P. iiii. ✕.

Ad caligationem oculorum, quæ propter senectutem, aut aliam imbecillitatem fit.

At si ex senectute, aliā uē imbecillitate id est, recte inungi potest, & melle quā optimo, & cyprino, & oleo uetere. Commodissimum tamen est, balsamī partem unam, et olei ueteris, aut cyprini partes duas, mellis quā acerrimi partes tres mīscere. Vtilia quoq; huic medicamēta sunt, quæ ad caliginē proxime, quæq; ad extenuādas cicatrices suprā cōprehensa sunt. Cuicunq; uero oculi caligabunt, huic opus erit multa ambulatiōe atq; exercitatione, frequēti balneo, ubi totū quidē corpus perfricādū est, præcipue tamē caput, & quidē irino, donec insudet, uel andūq; postea, nec detegēdū antequam sudor & calor domi conquierint. Tū cibis utendum acribus, & extenuātibus, interpositisq; aliquibus diebus, ex sinapi gargarizādum.

De suffusione oculorum.

Suffusio quoq; (quam Græci ὑπόχυσιν nominant) inter ^{* pituitæ} dum oculi * potentiæ, qua cernit, se opponit. Quod si inueterauerit, manu curandum est. Inter initia nonnunquam etiam certis obseruationibus discutitur. Sanguinem ex fronte uel naribus mittere, in temporibus uenas adurere, gargarizando pituitā euocare, suffumigare oculos acribus medicamentis, inungere expedit. Victus optimus est, qui pituitam extenuat.

De resolutione oculorum, quæ Paralysis dicitur.

Ac ne resolutio quidem oculorum, quam παράλυσιν Græci nominant, alio uictus modo, uel alijs medicamen
t men

mentis curanda est. Exposuisse tantum genus uitij satis est. Igitur interdum euenit, modo in altero oculo, modo in utroq; aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitiali, aut ex distentione neruorum, qua uehementer oculus ipse cōcussus est, ut his neq; quoquā intendi possit, nec omnino consistat: sed huc illuc ue sine ratione moueatur, ideoque ne conspectum quidem rerum præstet.

De Mydriasi oculorum.

Non multum ab hoc malo, distat id, quod *μυδρίασις* Græci uocāt. Pupilla effunditur et dilatatur, aciesq; eius hebescit: ac penè difficilime genus id imbecillitatis eliditur. In utraq; uero, id est & paralyti & mydriasi, pugnandum est per eadem omnia, quæ in caligine oculorum præcepta sunt, paucis tantum mutatis: siquidem ad caput irino interdum acetum, interdum nitrum adiiciendum est, melle inungi satis est. Quidam in posteriore uitio calidis aquis usi releuatiq;. Quidā sine ulla manifesta caussa subito obcæcati sunt. Ex quibus nonnulli cum aliquandiu nihil uidissent, repentina profusione alui lumen receperunt. Quo minus alienum uidetur, ex recenti re & interposito tempore medicamentis quoq; moliri deiectiones, quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant.

De imbecillitate oculorum.

Præter hæc imbecillitas oculorum est, ex qua quidem interdum satis, noctu nihil cernunt, quod in fœminam bene respondentibus menstruis non cadit. Sed sic laborantes inungi oportet * aliās, hu-
* aliās, hu-
more iocin. minus, caprini: ubi ad assum coquitur, excepto: atq; edi quoq; ipsum iecur debet. Licet tamen etiam ijsdem medicamentis non inutiliter uti, quæ uel cicatrices, uel aspritudinem extenuant: quidam contrito semine portulacæ mel
adij

adijciunt, eatenus ne id ex specillo distillet, eo'que inungunt. Exercitationibus, balneo, frictionibus, gargarizationibus iisdem, his quoq; utendum est.

Ad oculos, qui extrinsecus offenduntur, cum sanguine suffusi sunt.

ET hæc quidē in ipsis corporibus oriūtur. Extrinsecus uero interdū si ictus oculū lædit, ut sanguis in eo suffundatur, nihil cōmodius est, quā sanguine uel colūbæ, uel palumbi, uel hirūdinis inūgere. Neq; id sine caussa fit, cum horū acies extrinsecus læsa interposito tēpore in antiquum statū redeat, celeberrimeq; hirūdinis. Vnde etiam locus fabulæ factus est, aut per parentes, aut id herba chelidonia restitui, quod per se sanescit. Eorum ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissime tuetur, hoc ordine, ut sit hirūdinis optimus, deinde palumbi, minime efficax colūbæ & illi ipsi, et nobis. Supra percussum uero oculum ad inflammationē leniendā, non est aliud imponere etiam cataplasmata. Sed * ammoniacus, uel * Armeniacus quilibet alius quā optimus teri debet, sic ut ei paulatim oleū adijciatur, donec crassitudo strigmeti fiat. Id deinde miscendū est cum hordeacea farina, quæ ex mulso decocta sit. Facile autē recognitis omnibus, quæ medici quoq; prodiderūt, apparere cuilibet potest, uix ullū ex his, quæ supra cōprehensa sunt, oculi uitiū esse, quod non simplicibus quoq; & promptis remedijs subremoueri possit.

* Armeniacus legendum, ut subaudiatur lapis.

De aurium morbis, & curationibus. CAP. VII.

HAtenus in oculis ea reperiuntur, in quibus medicamenta plurimum possint. Ideoq; ad aures transeundum est, quarum usum proximum à luminibus natura nobis dedit. Sed in his aliquanto maius periculum est: nam uitia oculorum intra ipsos nocent. Aurium inflamma-

t 2 tiones

tiones doloresq; interdum etiam ad demētiam mortemq; præcipitant. Quo magis inter initia protinus succurrendum est, ne maiori periculo locus sit. Ergo ubi primum dolorem aliquis sensit, abstinere & continere se debet. Postero die, si uehementius malum est, caput tondere, idq; irino unguento calido perungere & operire. At magnus cum febre uigiliaq; dolor exigit, ut sanguis quoq; mittatur. Si id aliquæ causæ prohibent, alius soluenda est. Cataplasmata quoque calida subinde mutata proficiunt, siue fœni græci, siue lini, siue alia farina ex mulso decocta est. Recte etiam subinde admouentur spongiæ, ex aqua calida expressæ. Tum leuato dolore, ceratum circumdari debet ex irino aut cyprino factum. In quibusdam tamen melius, quod ex rosa factum est, proficit. Si uehemens inflammatio somnum ex toto prohibet, adijci cataplasmata debent, papaueris corticis fricti atq; contriti, sic ut ex his pars dimidia sit, eaq; tum simul ex passo misto decoquatur. In aurem uero infundere aliquod medicamentum oportet, quod semper antè tepescere conuenit, commodissimèq; per strigilem instillatur. Vbi auris repleta est, super lana mollis addenda est, quæ humorem intus contineat. Et hæc quidem communia sunt. Medicamentum uero est & rosæ, & radicum arundinum succus, et olerum in quo lumbrici cocti sunt, & humor ex amaris nuncibus, aut ex nucleo mali persici expressus. Cōposita uero ad inflammationem doloremq; leniendū hæc fere sunt: Castorei, papaueris lacrymæ pares portiones conteruntur, deinde adijci tur his passū. Vel papaueris lacrymæ, croci, myrrhæ par modus, sic teritur, ut inuicem modo rosæ, modo passum instilletur. Vel id quod amarum in ægyptia faba est, conteritur, rosæ adiecta. Quibus myrrhæ quoq; paulū à quibusdam

dam miscetur, uel papaueris lacrymæ, aut thus cū mulie-
bri lacte, uel amararum nucum cum rosæ succo. Vel casto-
rei, myrrhæ, papaueris lacrymæ pares portiones cū passo.
Vel croci P. 1. ✕. myrrhæ, aluminis scissilis, singulorum P.
✕. 3. quibus cū teruntur, paulatim miscetur passi cyathi
tres, mellis minus cyatho. Idq; ex primis medicamentis est.
Vel papaueris lacryma ex aceto. Licet etiam cōpositione
uti Themisonis, quæ habet castorei, opopanacis, papau-
ris lacrymæ ex aceto, singulorum P. 1. 1. ✕. spumæ lycij
P. 1. 1. 1. 1. ✕. Quæ cōtrita passo excipiuntur, donec cerati
crassitudinē habeant, atq; ita reponuntur. Vbi usus requi-
ritur, rursus idē medicamentū adiecto passo, specillo teri-
tur. Illud perpetuū est, quotiescumq; crassius medicamen-
tum est, quā ut in aurem instillari possit, adiiciendū eum
esse humorem, ex quo id cōponi debet, donec satis liquidū
sit. Si uero pus quoq; aures habent, recte lycium per se in-
funditur, aut irinum unguentū, aut porri succus cū melle,
aut centaureæ succus cū passo, aut dulcis punici mali suc-
cus in ipsius cortice tepefactus, adiecta myrrhæ exigua
parte. Recte etiā miscentur myrrhæ (quam santonem cogno-
minat) P. 1. ✕. croci tantundē, nuces amaræ x v. mellis se-
squicyathus. Quæ contrita cum utēdum est, in cortice pu-
nici mali tepefiant. Ea quoq; medicamenta quæ oris exul-
cerati causa componuntur, æque ulcera aurium sanant.
Quæ si uetustiora sunt, et multa sanies fluit, apta compo-
sitio est, quæ ad autorem Erasistratum refertur, piperis
P. 1. ✕. croci P. 1. 3. ✕. myrrhæ, muscos cocti, singulorū P.
1. 1. ✕. æris cōbusti P. 1. 1. ✕. Hæc ex uino teruntur. Deinde
ubi inaruerunt, adiiciuntur passi heminae tres, et simul co-
quuntur. Cū utendū est, adiicitur his mel et uinū. Est etiā
Ptolemæi chirurgi medicamentū, quod habet lentisci P.

1. ✕. gallæ P. 1. ✕. omphacij P. 1. ✕. succū punici mali. Est Menophili ualidū admodum, quod ex his constat, piperis lōgi P. 1. ✕. castorei P. 1 1. ✕. myrrhæ, croci, papaueris lacrymæ, nardi syriaci, thuris, malicorij, ex Aegyp̄tia faba partis interioris, nucum amararū, mellis quā optimi, singulorū P. 1 1 1 1. ✕. Quibus cum terūtur, adiicitur acetum quā acerrimū, donec crassitudo in his passi fiat. Est Cratonis, cinamomi, casia, singulorū P. 1. ✕. lycij, nardi, myrrhæ, singulorū P. 1. ✕. aloës P. 1 1. ✕. mellis cyathi tres, uini sextarius. Ex quibus uinū cū lycio decoquitur, deinde his alia miscentur. At si multū puris, malusq; odor est, æruginis rasæ, thuris, singulorū P. 1 1. ✕. mellis cyathi duo, aceteti quatuor simul incoquūtur. Vbi utendū est, dulce uinum misceatur. Aut aluminis scissilis, papaueris lacrymæ, acaciæ succi par pōdus misceatur, hisq; adiicitur hyoscyami succi dimidio minor quā unius ex superioribus portio, eaq; trita, ex uino diluuntur. Per se quoq; hyoscyami succus satis proficit. Cōmune uero auxiliū aduersus omnes aurīū casus, iāq; usu cōprobatū Asclepiades cōposuit: In eo sunt cinamomi, casia, singulorū P. 1. ✕. flores iunci rotundi, castorei albi, piperis lōgi, amomi, myrobalani, singulorum scrupuli duo, thuris masculi, nardi syriaci, myrrhæ pinguis, croci, spumæ nitri, singulorū P. 1 1. ✕. Quæ separatim cōtrita, rursus mista ex aceto cōterūtur, atq; ita cōdita, ubi utendū est, aceto diluūtur. Eodē modo cōmune auxiliū auribus laborātibus est, Polybij sphragis ex dulci uino liquata. Quæ compositio priore libello continetur. Quod si & sanies profluit, & tumor est, nō alienum est, misto uino per oriculariū clysterē eluere, & tū infundere uinū austerū cū rosa mistū, cui spodij paulū sit adiectum, aut lyciū cū lacte, aut herbæ sanguinalis succū cum rosa, aut

aut mali punici succū cū exigua parte myrrhæ. Si sordida quoq; ulcera sunt, melius mulso eluuntur, et tū aliquod ex his, quæ suprā scripta sunt, quod mel habeat, infunditur. Si magis pus profluit, et caput utiq; tōdendum est, et multa calida aqua persfundendū, et gargarizandū, et usq; ad lasitudinē ambulandum, et cibo modico utendū est. Si cruor quoq; ex ulceribus apparuit, lyciū cum lacte debet infundi, uel aqua, in qua rosa decocta sit, succo aut herbæ sanguinalis, aut acaciæ adiecto. Quod si super ulcera caro increuit, eaq; mali odoris sanguinē fundit, aqua tepida elui debet: tanē infundi id, quod ex thure et æruginē, et aceto, et melle fit, aut mel cū æruginē incoctum. Squama quoq; æris cū sandaraca cōtrita, p fistulā recte instillatur.

Aduersus aurium uermes.

VBi uero uermes orti sunt, si iuxta sunt, protrahendi oriculario specillo sunt. Si longius, medicamētis enecandi, cauendumq; ne postea nascantur. Ad utrunq; proficit album ueratrū cum aceto contritum. Elui quoque aurem oportet uino, in quo marrubium decoctum sit. Sic emortui uermes in primam auris partem prouocabuntur, unde facillime educi possunt.

Ad compressa aurium foramina.

SIn foramen auris compressum est, et intus crassa sanies subest, mel quā optimum addendum est. Si id parum proficit, mellis cyatho et dimidio, æruginis rasæ P. 11. ✕. adijciendū est, incoquēdumq; et eo utendū. Iris quoq; cum melle idē proficit. Itē mellis et rosæ scripuli duo. Item galbani P. 11. ✕. myrrhæ cū melle, et fellis taurini, singulorū P. 11. ✕. uini quantū satis est ad myrrhā diluendam.

Ad grauem auditum.

VBi uero grauius aliquis audire cœpit, quod maxime

t 4

post

post longos capitis dolores euenire consuevit. In primis aurē ipsam considerare oportet. Apparebit enim aut crusta, qualis super ulcera innascitur, aut sordium coitus. Si crusta est, infundendum est aut oleum calidum, aut cū mele erugo, uel porri succus, aut cum mulso nitri paulum. Atq; ubi crusta à corpore iam recedit, eluenda auris aqua tepida est, quo facilius ea per se diducta, oriculario specillo protrahatur. Si sordes æque molles sunt, eodē specillo eximendæ sunt. At si duræ sunt, acetū & cū eo nitri paululum coniiciendū est. Cumq; emollitæ sunt, eodem modo elui aurem purgariq; oportet. Quòd si capitis grauitas manet, attondendū idem, & leniter, sed diu perfricandum est: adiecto uel irino uel laureo oleo, sic ut utrilibet paulū aceti misceatur: tum diu ambulandū, leniterq; post unctiōnem aqua calida caput fouendū. Cibisq; utendum ex imbecillissima, & media materia, magisq; assumēdæ dilutæ portiones, nonnunquam gargarizandum est. Infundēdum autem in aurem castoreum cū aceto, & laureo oleo, & succo radiculae corticis. Aut cucumeris agrestis succus, adiectis cōtritīs rosæ folijs. Immaturæ quoq; uuæ succus cum * sordiditate rosa instillatus, aduersus * surditatem satis proficit.

Ad sonitum aurium intra seipsas.

Aliud uitij genus est, ubi aures intra seipsas sonant. Atq; hoc quoq; fit, ne externum sonum accipiant. Leuißimū est, ubi id ex grauetudine est. Peius, ubi ex morbis, capitis uel longis doloribus incidit. Pessimum, ubi magnis morbis uenientibus, maximeq; comitiali, prouenit. Si ex grauedine est, purgare aurem oportet, & spiritū continere, donec inde humor aliquis expumet. Si ex morbo uel capitis dolore, quod ad exercitationem, frictionem, perfusionem, gargarizationemq; pertinet, eadem faciēda sunt.

Cibis

Cibis non utendum nisi extenuantibus. In aurem dandus radiculae succus cum rosa, uel cum succo radicis ex cucumere agresti, uel castoreum ex aceto, & laureo oleo. Veratrum quoque cum aceto conteritur, deinde melle cocto excipitur, & inde collyrium factum in aurem demittitur. Si sine his coepit, ideoque nouo metu terret, in aurem dari debet castoreum cum aceto, uel irino, uel laureo oleo, aut huic mistum castoreum cum succo nucum amararum, aut myrrha & nitrum cum rosa & aceto. Plus tamen in hoc quoque proficit uictus ratio. Eademque facienda sunt, quae supra comprehendit, cum maiore quoque diligentia: & praeterea donec his sonus finiatur, à uino abstinendum. Quod si simul & sonus & inflammatio, laureum oleum coniecisse abunde est, aut id quod ex amaris nucibus exprimitur, quibus quidam uel castoreum, uel myrrham miscent.

Ad ea quae in aurem inciderunt extrahenda.

Solet etiam interdum in aurē aliqd incidere, ut calculus, aliudue animal. Si pulex intus est, compellendum eo lanæ paulū est, quo ipse is subit, & simul extrahitur. Si non est secutus, aliudue animal est, specillū lana inuolutū in resinā quāmglutinosissimā, maximeque terebinthinā demittendum, idque in aurē injiciendum, ibique uertendum est. Vtiq; enim comprehendet & eximet. Sin aliquid exanime est, specillo oriculario protrahendum est, aut hamulo retuso paulū recuruato. Si ista nihil proficiunt, potest eodem modo resina protrahi. Sternutamēta quoque admota id cōmode elidunt, aut oriculario clystere aqua uehemēter intus compulsa. Tabula quoque collocatur media inherēs capitibus utrinque pedētib; superque eam homo deligatur in id latus uersus, cuius auris eo modo laborat, sic ut extra tabulam emineat. Tum malleo caput tabulae, quod à pedibus est, feritur: atque ita

t s

concussa

concussa dure, id quod inest, excidit.

De Narium morbis, & curationibus. CAP. VIII.

NAres uerò exulceratas fouere oportet uapore aquæ calidæ, id est sponsia expressa atq; admota. Fit & subiecto uase oris angustî, calida aqua repleto. Post id fomentum illinenda ulcera sunt, aut plumbi recremento, aut cerussa. Aut argenti spumam cum quolibet horum aliquis conerit, eiq; dum teritur, inuicem uinum & oleum myrteum adijcit, donec mellis crassitudinem fecerit. Sin autem ea ulcera circa nares sunt, pluresq; crustas & odorem sœdum habet, quod genus Græci ὀσείων appellant, sciri quidem debet, uix ei malo posse succurri. Nihilominus tamen hæc tentari possunt, ut caput ad cutē tondeatur, assidueq; uehementer perfricetur, multa calida aqua perfundatur, multa ei deambulatio sit, cibus modicus, neq; acer, neq; ualentissimus. Tum in narē ipsam mel cum exiguo modo resinae terebinthinæ cōijciatur, quod specillo quoq; inuolutum lana fit, attrahaturq; spiritu is succus, donec in ore gustus eius sentiat. Sub his enim crustæ resoluuntur, quæ tū per sternutamenta elidi debet. Puris ulceribus uapor aquæ calidæ subijciendus est. Deinde adhibendū aut lycium ex uino dilutum, aut amurca, aut omphacium, aut menta, aut marrubij succus, aut atramentum sutorium, quod candens factum, deinde contritum sit: aut interior scillæ pars contrita, sic ut horum cuilibet mel adijciatur. Cuius in cæteris admodum exigua pars esse debet: in atramento sutorio tanta, ut ea mistura liquida fiat, cum scilla utiq; pars maior, inuoluendumq; lana specillum est, & in eo medicamento intingendum, eoq; ulcera implenda sunt. Rursusq; linamentum inuolutū & oblongum eodem medicamento illinendū, dimittendūq; in narē est, & ab inferiore parte leniter

leniter deligandum. Idq; per hyemem, & uer, bis die: per æstatem, & autumnum, ter die fieri debet. Interdum uero etiam in naribus carūculæ quædā, similes muliebribus māmis nascuntur, hæq; imis partibus, quæ carnosissimæ sunt, inhaerent. Has curare oportet medicamentis adurentibus sub quibus ex toto consumuntur. Polypus uero est caruncula πολύπους., modò alba, modò subrubra, quæ nariū ossi inhaeret, & modò ad labra pedens, narē implet, modò retro per id foramen, quò spiritus à naribus ad fauces descendit, adeo increscit, uti post uuam conspici possit, strangulatq; hominem maxime, austro aut euro flante, fereq; mollis est, raro duræ: eaq; magis spiritum impedit, & nares dilatat, quæ fere καρκινώδης est, itaq; attingi non debet. Illud aliud genus fere quidem ferro curatur, interdum tamē inarescit, si addita in narem per linamentum aut penicillum ea compositio est, quæ habet minij sinopici, chalcitidis, calcis, sandaracæ, singulorum P. i. ✕. atramenti sutorij P. ii. ✕.

De Dentium dolore, & curationibus. CAP. IX.

IN Dentium autem dolore, qui ipse quoq; maximis tormentis annumerari potest, uinum ex toto circumcidendum est. Cibo quoq; primo abstinendum, deinde eo modico molliq; utendum, ne mandentis dentes iritet, tum extrinsecus admouendus per spongiam uapor aquæ calidæ, imponendumq; ceratum ex cyprino aut irino factum, lanæq; id comprehendendum, caputq; uelandū est. Quod si grauior is dolor est, utiliter & alius ducitur, & calida cataplasmata super maxillas iniiciuntur, & ore humor calidus cum medicamētis aliquibus cōtinetur, sæpiusq; mutatur. Cuius rei caussa & quinquæfolij radix, in uino misto coquitur, & hyoscyami radix, uel in posca, uel in uino misto coquitur, sic ut paulū his salis adijciatur, & papaueris nō nimium

nimiū : aridi cortices, & mandragoræ radix, eodē modo. Sed in his tribus utiq; uitandum est, ne quod haustum erit deuoretur. Ex populo quoq; alba, cortex radicis in hunc usum in uino misto rectē coquitur, & in aceto cornu ceruinum rasum, & nepeta cum teda pingui: ac ficus itē pinguis uel in mulso, uel in aceto & melle, ex quibus cum ficus decocta est, is humor percolatur. Specillum quoq; lana inuolutum in calidū oleum demittitur, eoq; ipso dens fouetur. Quinetiam quædam quasi cataplasmata in dētem ipsum illinuntur. in quem usum ex malo punico acido atq; arido, malicorij pars interior cū pari portione, & galle, & pinei corticis conteritur, misceturq; his miniū, eaq; cōtrita aqua pluuiatili coquuntur. Aut panacis, papaueris lacrymæ, peucedani, uuæ taminiæ sine seminibus, pares portiones conteruntur. Aut galbani partes tres, papaueris lacrymæ pars quarta. Quicquid dentibus admotū est, nihilominus supra maxillam, ceratum, quale supra posui, esse debet lana obtectum. Quidam etiam myrrhæ, cardamomi, singulorum P. i. ✕. croci, pyrethri, * ficorū partes, singulorum P. iiii. ✕. sinapis P. viii. ✕. contrita linteolo illinunt, imponunt que in humero partis eius qua dens dolet. Si is superior est, à scapulis : si inferior, à pectore. Id que dolorem leuat, & cū leuauit, protinus submouendum est. Si uero exesus est dens, festinare ad eximendū eū, nisi res coëgit, non est necesse. Sed cum omnibus fomentis, quæ supra posita sunt, adiiciendæ quædam ualentiores cōpositiones sunt, quæ dolorem leuant, quales hæ sunt. Habet autem papaueris lacrymæ P. i. ✕. piperis P. ii. ✕. pso reos P. x. ✕. quæ contrita galbano excipiuntur: idq; circundatur. Aut Menemachi maxime ad maxillares dentes, in qua sunt croci P. i. ✕. cardamomi, thuris fuliginis, fico-

* ficorū pin-
guiū, fortasse
gendū, aut par-
uarum,

rum

rum * partes, pyrethri, singulorum P. iiii. ✕. sinapis P. * paruarū,
viii. ✕. Quidam autem immiscunt pyrethri, piperis, elae- uel pinguiū:
terij, singulorū P. i. ✕. aluminis scissilis, papaueris lacry= ut supra.
mæ, uuae taminiae, sulphuris ignem non experti, bituminis,
lauri baccarum, sinapis, singulorum P. ii. ✕. Quod si do-
lor eximi eum cogit, & piperis semen cortice liberatum,
& eodem modo bacca hederæ coniecta in id foramen, den-
tem findit. isq; forte stans excidet. Et plani piscis, quam pa-
stinacam nostri, τρυγώνα Græci uocant, aculeus torretur, *Pastinaca.*
deinde cōteritur, resinaq; excipitur, quæ denti circunda-
ta hunc soluit. Et alumen scissile in id foramen contectum
demitti commodius est, quia sic dente seruato, dolorem
leuat. Hæc à Medicis accepta sunt. Sed agrestium experi-
mento cognitum, cum dens dolet, herbā mentastrum, cum
suis radicibus uelli debere, & in peluē conijci, supraq; a-
quam infundi, collocariq; iuxta sedentem hominem undiq;
ueste contectum, tum in peluem candentes silices demit-
ti, sic ut aqua tegantur, hominemq; eum hiāte ore uapo-
rem excipere, ut supra dictū est, undiq; inclusum. Nā &
sudor plurimus sequitur, & per os cōtinēs pituita defluit,
idq; sæpe longiorē, sæpe annuā ualeitudinē bonā præstat.

De Tonsillis, & eorum cura. CAP. X.

SI uero tonsillæ sine exulceratione per inflammationē
Sintumuerunt, caput uelandum est extrinsecus, is locus
uapore calido fouendus, multa ambulatione utendum, ca-
put in lecto sublime habendum, gargarizandumq; est ex
reprimentibus. Radix quoq; ea, quam dulcem appellant, *Radix dulcis.*
cōtusa & in passo, mulso uel decocta idem præstat. Leni-
terq; quibusdā medicamentis eas illini nō alienum est, quæ
hoc modo fiunt: Ex malo punico dulci succus exprimitur,
& eius sextarius in leni igne coquitur, donec ei mellis cras-
situdo

fitudo sit, tum croci, myrrhæ, aluminis scissilis, singulorū
P. 11. ✕. per se conteruntur, paulatimq; his adiiciuntur ui
ni lenis cyathi duo, mellis unus, deinde priori succo ista mi
scentur, & rursus leniter incoquantur. Aut eiusdem succi
sextarius eodem modo coquitur, atq; eadem ratione trita
* P. V. ei adiiciuntur hæc: Nardi ✕. P. ✕. omphacij P. 1. ✕. cinamo
mi, myrrhæ, casie, singulorū P. 1. ✕. Eadē autem hæc &
auribus, & naribus purulentis accommodata sunt. Cibus
quoque in hac uoletudine lenis esse debet, ne exasperet.
Quod si tanta inflāmatio est ut spiritū impediat, in lecto
cōquiescēdum, à cibo abstinendū, neq; adsumendū quic=
quam præter aquā calidam est. Aluus quoq; ducenda est.
Gargarizandū ex fico & mulso. Illinendū mel, cū ompha
cio. Intrinsecus admouendus, sed aliquāto diutius, uapor
aquæ calidæ, donec ea suppurēt, & p se aperiātur. Si pu
re substante nō rūpūtur, hi tumores, incidēdi sunt, deinde
ex mulso calido gargarizandū ex fico. At si modicus quidē
tumor & exulceratio est, fursurū cremori ad gargarizan
dū paulū mellis adiiciendū est, illinēdaq; ulcera hoc medica
mēto. Passi quā dulcissimi tres heminae ad unā coquūtur, tū
adijcitur thuris P. 1. ✕. croci, myrrhæ, singulorū P. 1. leni
terq; omnia rursus feruescūt. Vbi plurima ulcera sunt, co
dē fursurū cremore, uel lacte gargarizandum est. Atq; hic
quoq; cibus lenibus opus est, quibus adiici dulce uinū pōt.

De Oris ulceribus, & curationibus: & quæ An
theræ sunt.

C A P. X I.

VLcera autem oris, si cum inflammatione sunt, & pa
rum pura ac rubicunda sunt, optime his medicamen
tis curantur, quæ suprā posita ex malis punicis fiunt. Con
tinendusq; sepe ore reprimens cremor cui paulum mel
lis sit adiectum. Utendū ambulationibus, & nō acri cibo.

Si

Simulatq; uero pura ulcera esse cœperunt, lenis humor,
 interdum etiā quā optima aqua ore cōtinenda est. Pro=
 destq; assumptū * purū uinū, pleniorq; cibus, dum acribus *pyrū mitiū
 uacer. Inspergiq; ulcera debēt alumine scissili, cui dimidio
 plus galle immaturæ sit adiectū. Si iā crustas habēt, qua=
 les in adustis esse cōsuerunt, adhibendæ sunt hæ cōpositio=
 nes quas Græci ἀνθραξ nomināt. Iunci quadrati, myrrhæ,
 sandaracæ, singulorum P. iiii. ✕. aluminis, pares portio=
 nes. Aut croci, myrrhæ, singulorū P. ii. ✕. iridis, aluminis
 scissilis, sandaracæ, singulorū P. iiii. ✕. iunci quadrati P.
 viii. ✕. Aut galle, myrrhæ, singulorū P. ii. ✕. aluminis
 scissilis P. ii. ✕. rosæ foliorū P. iiii. ✕. Quidā autē croci
 P. ✕. aluminis scissilis, myrrhæ, singulorū P. i. ✕. sandara=
 cæ P. ii. ✕. iunci quadrati P. iiii. ✕. miscēt. Priora arida
 inspergūtur. Hoc cū melle illinitur, neq; ulceribus tātum,
 sed etiā tonsillis. Verū ea lōge periculosissima ulcera sunt,
 quas ἀφθὰς Græci appellant, sed in pueris: hos enim sæpe
 consumunt, in uiris & mulieribus idē periculum non est.
 Hæc ulcera à gingiuis incipiunt, deinde palatum to=
 tumq; os occupant: tum ad uuam faucesq; descendunt.
 Quibus obseſis, non facile fit, ut puer conualeſcat. Ac mi=
 serius etiam est, si lactens adhuc infans est, quominus im=
 perari remedium aliquod potest. Sed in primis nutrix co=
 genda est exerceri ambulationibus, hisq; operibus, quæ su=
 periores partes mouent. Mittenda in balneum, iubendaq;
 ibi calida aqua mammas perfundere, tum alenda cibus le=
 nibus, & his qui facile non corrumpuntur. Potiones, si
 febricitat puer, aquæ: si sine febre est, uini diluti. Ac si al=
 uus nutrici substitit, ducēda est. Si pituita eius in os coit,
 uomere debet. Tum ipsa ulcera perungenda sunt melle,
 cui rhus quem syriacum uocant, aut amaræ nuces adie=
 ctæ

etæ sunt. Vel mistis inter se rosæ folijs aridis, pineis nucleis, mentæ coliculo, melle. Vel eo medicamento, quod ex moris fit, quorū succus eodem modo quo punici mali ad mellis crassitudinem coquitur, eadēq; ratione ei crocum, myrrha, alumen, uinum, mel, miscetur. Neq; quicq; dandū, ad quod humor euocari possit. Si uero iam firmior puer est, gargarizare debet his fere, quæ supra comprehensa sunt. At si lenia medicamenta in eo parum proficiunt, adhibenda ea, quæ adurendo crustas ulceribus inducant. Quale est scissile alumen, uel chalcitis, uel atramentum sutorium. Prodest etiam fames, & abstinētia quanta maxime imperari potest. Cibus debet esse lenis. Ad purganda tamen ulcera, interdum caseus ex melle recte datur.

* linguarum

* Gingiuæ

De * linguæ ulceribus.

C A P. XII.

L* Inguæ quoq; ulcera non alijs medicamentis egent, quàm quæ prima parte superioris capitis exposita sunt. Sed quæ in latere eius nascuntur, diutissimè durant. Videndūq; est, num contrà dens aliquis acutior sit, qui scire sepe ulcus eo loco non sinit, ideoq; limandus est.

De parodontidibus gingiuarū tuberculis, deq; alijs ulceribus gingiuarum.

C A P. XIII.

Aldus coniungit hoc caput cū precedente, neque titulum addit.

Solent etiam interdum iuxta dentes in gingiuis tubercula quædam oriri dolentia, παροδοντῖδες Græci appellant. Hæc initio leniter sale contrito perfricare oportet, aut inter se mistis sale fossili, combusto cupresso, nepeta, deinde eluere os cremore lenticulæ, & inter hæc hiare, donec pituitæ satis profluat. In maiore uero inflammatione ijsdem medicamentis utendum est, quæ ad ulcera oris supraposita sunt: & mollis linamenti paulum inuoluendū aliqua cōpositione ex his, quas antheras uocari dixi, demittendūq; id inter dentē & gingiuā: quod si durior erit, & id

Et id prohibebit, extrinsecus admonendus erit spongiæ uapor calidus, imponendumq; ceratū. Si suppuratio se ostendat, diutius eo uapore utendum erit, et continendū ore calidum mulsum, in quo ficus decocta sit. Itēq; subcrudum incidendū, ne si diutius ibi pus permāserit, os lædat. Quod si maior is tumor est, commodius totus exciditur, sic ut ex utraq; parte dens liberetur. Pure exempto, si levis plaga est, satis est ore calidam aquam continere, et extrinsecus fovere eodem uapore. Si maior est, lenticulæ cremore: uti iisdem medicamentis, quibus cætera ulcera oris curantur. Alia quoq; ulcera in gingiuis plerunq; oriuntur, quibus eadem quæ in reliquo ore succurrunt. Maxime tamen mandere ligustrū oportet, succumq; eū ore continere. Fit etiam interdū, ut ex gingiue ulcere, siue* parotides sint, * παροδοντις siue non sint, diutius pus feratur. Quod aut dente corrupto, aut fracto, uel aliter uitiato osse, maximeq; id per fistulam uenire consuevit, ubi incidit, locus aperiendus, dēs eximendus: testa ossis, si qua excessit, recidenda est, si quid uitiosum est, radendū. Post quæ, quid fieri debeat, supra in aliorum ulcerū curatione comprehensum est. Si uerò à dentibus gingiue recedunt, eadem antheræ succurrunt. Vtile est etiam pira, aut mala non permatura mandere, et ore eum humorem continere. Idemq; præstare non acre acetum in ore retentum potest.

De Vuæ morbo, & curatione. CAP. XIII.

Vuæ uehemēs inflammatio terrere quoq; debet. Itaq; in hac abstinētia necessaria est, et sanguis recte mittitur, et si id aliqua res prohibet, alius utiliter ducitur, caputq; super hæc uelandū, et sublimius habendum est: tum aqua gargarizandū, in qua simul rubus et lenticula decocta sit. Illinenda autē ipsa uua uel omphacio, uel

uel alumine sciscili, sic ut cuilibet eorū mel adijciatur. Est Andronium. etiā medicamētū huic aptum, quod Androniū adpellatur. Cōstat ex his, alumine sciscili, squama æris rubri, atramento sutorio, galla, myrrha, misy. Quæ per se cōtrita mistaq; rursus paulatim adiecto uino austero teruntur, donec his mellis crassitudo sit: ubi horū aliquo illita uua est, chelidonie quoq; succo per cochlear illita uua maxime prodest. Fere multa pituita decurrit, cunq; ea quieuit, ex uino calido gargarizandū. Quod si minor in ea inflāmatio, laser terere, eiq; adijcere frigidā aquā satis est, eamq; aquā cochleario exceptam ipsi uuæ subijcere: Ac mediocriter eam tumentem aqua quoq; frigida, eodē modo subiecta, reprimat. Ex eadem autem aqua gargarizandum quoq; est, uel cum lasere, uel sine eo hac curatione uuæ subiecta est.

De Cancro oris.

CAP. XV.

SI quando autem ulcera oris cancer inuasit, primo considerandum est, num malus corporis habitus sit, eiq; occurrendum, deinde ipsa ulcera curāda. Quod si in summa parte id uitium est, satis proficit anthera humido ulceri arida inspersa, sicciore cum exigua parte mellis illita. Si paulo altius, chartæ combustæ partes duæ, auripigmenti pars una. Si penitus malum descendit, chartæ combustæ partes tres, auripigmenti pars quarta. Aut pares portiones salis fricti, & iridis frictæ. Aut item pares portiones chalcitidis, calcis, auripigmenti. Necessarium autem est linamentum in rosa tingere, & super adurētia medicamēta imponere, ne uicinum & sanum locum lædant. Quidam etiam in acris aceti heminā frictum salem conijciunt, donec tabescere desinat: deinde id acetū coquūt, donec exiccetur, eumq; salem contritum inspergunt. Quoties autem medicamentum iniicitur, & antè & post os diluendū est, uel

nel cremore lenticulæ, uel aqua in qua aut eruū, aut oleæ, aut uerbenæ decoctæ sint, sic ut cuilibet eorū paulum mel lis misceatur. Acetum quoq; ex scilla retentum ore, satis aduersus hæc ulcera proficit. Ex aceto cocto sali, sicut supra demonstratū est, rursus mistum acetū. Sed & diu cōtinere utrumlibet, & id bis aut ter die facere, prout uehemens malum est, necessarium est. Quod si puer est, cui id incidit, specillum lana inuolutum in medicamentum demittendum est, & super ulcus tenendum, ne per imprudentiā adurentia deuoret. Et si dolor in gingiuis est, mouenturq; aliqui dentes, refici eos oportet: nam curationes uehementer impediunt. Si nihil medicamenta proficient, ulcera erunt adurenda. Quod tamen in labris ideo nō est necessarium, quoniam excidere commodius est. Et id quidem æque adustum atq; excisum, sine ea curatione, quæ corpori manu adhibetur, impleri non potest. Gingiuarum uero ossa, quæ hebetia sunt, in perpetuum ustione nudantur. Neque enim postea caro increscit. Imponenda tamen adustis lenticula est, donec sanitatem, qualis esse potest, recipiant.

De Parotidibus, quæ sub auribus oriuntur.

CAP. XVI.

HAEC in capite fere medicamentis egent. Sub ipsis uero auribus oriri πρῶτον solent, modo in secunda uoletudine ibi inflammatione orta, modo post longas febres, illuc impetu morbi conuerso. Id abscessus genus est. Itaq; nullam nouam curationem desiderat. Animaduersionem tantummodo hanc habet necessariam, quia si sine morbo id intumuit, primum reprimendum experimentum est. Si ex aduersa ualetudine, illud inimicum est, maturariq; & quàm primum aperiri commodius est.

De Umblici prominētis curatione. CAP. XVII.

AD Umbilicos uerò prominētes, ne manu ferroq; utendum sit, antè tentandum est, ut abstineat, alius his ducatur, imponatur super umbilicum id, quod ex his constat: Cicutæ et fuliginis, singulorū P. i. ✕. cerussæ elotæ P. iiii. ✕. plumbi eloti P. viii. ✕. ouis duobus, quibus etiā solani succus adiicitur. Hoc dilutius impositum esse oportet, & interim conuiescere hominem, cibo modico uti, sic ut uitentur omnia infantia.

De obscenarum partium uitijis, & curationibus.

CAP. XVIII.

Proxima sunt ea, quæ ad partes obscenas pertinent, quarum apud Græcos uocabula & tolerabilius se habēt, & accepta iam usu sunt, cum omni ferè medicorū uolumine atq; sermone iactentur: apud nos fœdiora uerba, ne consuetudine quidem aliqua uerecundius loquentium
 *accommodata
 *commendata sunt: ut difficilis hæc explanatio sit, simul & pudorem, & artis præcepta seruantibus. Neq; tamen ea res à scribendo detertere me debuit. Primum, ut omnia quæ salutaria accepi, comprehenderem, dein quia in uulgus eorum curatio etiam præcipuè cognoscenda est, quæ inuitissimus quisq; alteri ostendit.

De Colis morbis, & curationibus.

Igitur si ex inflammatione Coles intumuit, reduci quæ summa cutis, aut rursus induci non potest, multa calida aqua fouendus locus est. Vbi uerò glans contacta est, oriculario quoq; clystere inter eam, cutemq; aqua calida inferenda est. Si mollita sic & extenuata cutis, ducenti paruit, expeditior reliqua curatio est. Si tumor uicit, imponenda est uel lenticula, uel marrubiū, uel oleæ folia ex uino cocta, sic ut cuilibet eorū, dū teritur, mellis paulum adijciatur

tur. Sursumq; coles ad uentrem deligandus est. Quod in omni curatione eius necessarium est. Isq; homo continere se debet, & abstinere à cibo, & potione aquæ tantum à siti uindicari. Postero die rursus adhibendum iisdem rationibus aquæ fomentum est, & cum ui quoq; experiundum, an cutis sequatur. Ea q; si non parebit, leuiter summo scapello concidenda erit. Nam cum sanies profluxerit, extenuabitur is locus, & facilius cutis ducetur. Siue autem hoc modo uicta erit, siue nunquam repugnauerit, ulcera uel in cutis ulteriore parte, uel in glande ultra ue eam in cole reperientur: quæ necesse est, aut pura sicca ue sint, aut humida, & purulenta. Si sicca sunt, primum aqua calida fouenda sunt: deinde imponendū lyciū ex uino est, aut amurca cocta cū codē, aut cū rosa butyrū. Si leuis ijs humor inest, uino eluenda sunt, tum butyri, & rosæ mollis paulum, & resinæ terebinthinæ pars quarta adiicienda est, eoq; utendū. Aut si pus ex his profluit, ante omnia elui mulso calido debent. Tū imponi piperis P. i. ✱. myrrhæ P. ii. ✱. croci, mysyos cocti, singulorū P. ii. ✱. Quæ ex uino austero coquuntur, donec mellis crassitudinē habeāt. Eadē autē compositio tonsillis, uuæ madentiori, nariūq; ulceribus accommodata est. Aliud ad eam piperis P. i. ✱. myrrhæ P. i. ✱. croci P. ii. ✱. mysyos cocti P. i. ✱. æris cōbusli P. ii. ✱. primum ex uino austero conteruntur, deinde ubi inaruerunt, iterum teruntur ex passi tribus cyathis, & incoquantur, donec uisci crassitudinem habeant. Aerugo quoq; cū cocto melle, & ea quæ ad oris ulcera suprā comprehensa sunt, curant. Aut Erasistrati compositio, aut Cratonis recte super purulenta naturalia imponitur. Folia quoq; oleæ ex nouem cyathis uini coquuntur. His adijcitur aluminis scissilis P. iiii. ✱. lycij P. viii. ✱. mellis sesquicyathus.

Ac si plus puris est, id medicamentū ex melle : si minus, ex uino diluitur. Illud perpetuū est, post curationē dū inflammatio manet, quale suprapositū est, cataplasma suprà dare, & quotidie ulcera eadem ratione curare. Quòd si pus & multū, & cū malo odore cœpit profluere, elui cremore lenticulæ debet, sic, ut ei mellis paulum adijciatur : aut oleæ, aut lentisci folia, uel marrubiū decoquendū est, eoq; humore eodē modo cū melle utendū, imponendaq; eadem, aut etiā omphaciū cum melle, aut id quod ex æruginē & melle ad aures fit, aut compositio Andronis, aut anthera, sic, ut ei paulū mellis adijciatur. Quidā ulcera omnia, de quibus adhuc dictum est, lycio ex uino curant. Si uero ulcus latius atq; altius serpit, eodē modo elui debet. Imponi uero, aut ærugo, aut omphaciū cū melle, aut Andronis cōpositio, aut marrubij, myrrhæ, aut croci, aluminis scissilis cocti, rosæ foliorū aridorū, gallæ, singulorū P. i. ✕. minij sinopici P. ii. ✕. Quæ per se singula primum terūtur, deinde iuncta iterū melle adiecto, donec liquidi cerati crassitudine habeant: tū in æneo uase leniter coquūtur, ne superfluant. Cū iam guttæ indurescunt, uas ab igne remouetur, idq; medicamentū, prout opus est, aut ex melle aut ex uino liquatur. Idem autem per se etiā ad fistulas utile est. Solet etiam interdum ad neruos ulcus descendere, profluitq; pituita multa, sanies tenuis maliq; odoris, non cocta, aut aquæ similis, in qua caro recens lota est. Doloresq; is locus & punctiones habet. Id genus quamuis inter purulentū est, tamen lenibus medicamentis curandum est, quale est emplastrum τετραφάρμακον ex rosa liquatum, sic ut thuris quoq; paulum ei misceatur. Aut id quod ex butyro, rosa, resina, melle fit, suprà uero à me positum est. Præcipueq; id ulcus multa calida aqua fouēdum est, uelandūq; neq;

neq; frigori committendum. Interdum autem per ipsa ulcera, coles sub cute exesus, sic ut glās excidat. Sub quo casu cutis ipsa circuncidēda est. Perpetuumq; est, quoties glās, aut ex cole aliquid uel excidit, uel abscinditur, hanc non esse seruandam, ne confidat, ulceriq; agglutinetur, ac neque reduci possit postea, & fortasse fistulam quoque urinae includat. Tubercula etiam, quæ *φύματα* Græci uocant, circa glandem oriuntur, quæ uel medicamentis uel ferro aduruntur, & cum crustæ exciderunt, squama æris inspergitur, ne quid ibi rursus increseat.

De Cancris, qui in cole nascitur, curatione.

HAec citra cancrum sunt, qui cum in reliquis partibus, tum in his quoque uel præcipue ulcera infestat. Incipit à nigritie, quæ si cutem occupauit, protinus specillum subiiciendum, eaq; incidenda est, deinde ora uulsellæprehendendæ: tum quicquid corruptum est, excidendum, sic ut ex integro quoque paulum demat, idq; adurendum. Quoties quid ustum est, id quoque sequitur: ut imponenda lenticula sit, deinde ubi crustæ exciderunt, ulcera sic, ut alia, curentur. At si cancer ipsum colem occupauit, inspergenda aliqua sunt ex adurentibus, maxime que id quod ex calce, chalcitide, auripigmento componitur. Si medicamenta uincuntur, hic quoque scalpello quicquid corruptum est, sic ut aliquid etiam integri trahat, præcidi debet. Illud quoq; æque perpetuum est, exciso cācro uulnus esse adurendū. Sed siue ex medicamētis, siue ex ferro crustæ occalluerūt, magnū periculum est, ne his decidentibus ex cole profusio sanguinis insequatur. Ergo longa quiete & immobili penè corpore opus est, donec ex ipso crustæ paulatim leniter resoluantur. At si uel uolens aliquis, uel imprudens, dum ingreditur, immature crustas diduxit, & fluit

sanguis, frigida aqua adhibenda est. Si hæc parū ualeat, decurrendum est ad medicamenta, quæ sanguinē suppressunt. Si ne hæc quidē succurrūt, aduri diligēter et timide debet, neq; ullo postea motu dandus eidem periculo locus est.

De Phagedænæ in cole nascentis curatione.

Nonnunquam etiā id genus ibi cancri, quod φάγδαίνα à Græcis nominatur, oriri solet, in quo minime differendum, sed protinus iisdem medicamentis occurrendum est, & si parum ualent, ferro adurendum. Quædam etiam nigrities est, quæ nō sentitur, & serpit, ac si sustinuimus, usq; ad uesicā tendit, neq; succurri postea potest. Si id in summa glāde circa fistulā urinæ est, prius in ea tenue specillum demittendū est, ne claudatur: deinde id ferro adurēdū. Si uero alte penetrauit, quicquid occupatū est præcidēdum est. Cæterū eadem, quæ in alijs cancris, faciēda sunt.

De Carbunculo, qui in cole nascitur.

Ocallefcit etiam in cole interdum aliquid, idq; omni penēsensu caret, quod ipsum quoq; excidi debet. Carbunculus autē ibi natus, ut primū apparet, oriculario clistere eluēdus est. Deinde ipse quoq; medicamentis urēdus, maxime que chalcitide cum melle, aut ærugine cum cocto melle. Vbi is excidit, liquidis medicamentis utendum est, quæ ad ora ulceris componuntur.

De Testiculorum morbis, & eorum curatione.

IN Testiculis uerò, si qua inflāmatio sine ictu orta est, sanguis ex talo mittēdus est, à cibo abstinendū, imponēdum ex faba farina ex mulso cocta, cū cumino cōtrito ex melle cocto. Aut contritū cuminū cū cerato ex rosa factō. Aut lini semen frictū, contritū, & in mulso coctū, aut tritici farina ex mulso cocta cū cupresso, aut lilij radix contrita. Aut si ijdem induruerunt, imponi debet lini uel fœni

græci

græci semen ex mulso coctum, aut ex cyprino ceratū: aut simula ex uino contrita, cui paulum croci sit adiectum. Si uetustior iam durities est, maxime proficit cucumeris agrestis radix ex mulso cocta, deinde cōtrita. Si ex ictu tumet, sanguinē mitti necessariū est, magis q̄; si etiā liuent. Imponendū uerò utrumlibet ex his, quæ cum cumino cōponūtur, supraq̄; proposita sunt. Aut ea cōpositio quæ habet nitri cocti P. i. ✕. resinæ pineæ, gummi, singulorū P. ii. ✕. uuæ taminiæ sine seminibus P. iiii. ✕. mellis quātū satis sit ad ea cogenda. Quod si ex ictu testiculīs aliquid desit, fere quoq̄; increscit, neq̄; aliter succurri potest, q̄; si inciso scroto, et pus emissum, et ipse testiculus excisus est.

De Rhagadijs, & Condylomate, & Hæmorrhoidibus, alijsq̄; ani morbis, & curationibus eorum: & primo de Rhagadijs.

ANus quoq̄; multa tædijq̄; plena mala recipit, nec in se multū abhorrentes curationes habet. At primū in eo sæpe, & quidē pluribus locis, cutis exciditur, *Perjæsiæ* Græci uocāt. Id si recens est quiescere homo debet, & in aqua calida desidere. Colūbina quoq̄; oua coquēda sunt, & ubi induruerunt purgāda: deinde alterum iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus, sic ut in uicē utroq̄; aliquis utatur. Tum tetrapharmacū, aut rhyodes rosa diluendum est, aut hyssopum recens miscendum cum cerato liquido ex rosa factō. Aut eidem cerato liquido plumbū elotum adiiciendū. Aut resinæ therebinthinæ myrrha, aut spumæ argenti, uetus oleum. Et quo libet ex his id perungendū. Si quicquid læsum est, extrā est, neq̄; intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum superdandum est, & quicquid antè adhibuimus cerato contegendum. In hoc autem casu neq̄; acri-

bus cibis utendum, neq; asperis, nec aluum comprimentibus, ne aridum quidem quicquam satis utile est, nisi admodum paulum. Liquida, lenia, pingua, glutinosa meliora sunt. Vino leni uti nihil prohibet.

De Condylomate.

Condyloma autē est tuberculum, quod ex quadam inflammatione nasci solet. Id ubi ortū est, quod ad quietem, cibos, potionesq; pertinet, eadē seruari debent, quæ proxime scripta sunt. Iisdem etiam ouis recte tuberculum id fouetur. Sed desidere antē homo in aqua debet, in qua uerbena decocta sunt ex reprimentibus. Tum recte imponitur & lenticula cū exigua mellis parte, & sertula campana ex uino cocta, & rubi folia cōtrita cū cerato ex rosa facta, & cum eodem cerato contritum uel cotoneum malum, uel malicorij ex uino cocti pars interior, & chalcitis cocta atq; contrita, deinde hyssopo ac rosa excepta. Et ex ea compositione, quæ habet thuris P. i. ✕. aluminis scissilis P. ii. ✕. cerussæ P. iii. ✕. spumæ argenti P. v. ✕. Quibus dum teruntur, inuicem rosa & uinum instillatur. Vinculum autem ei loco linteolū, aut panniculus quadratus est, qui ad duo capita duas ansas, ab altera uerò parte totidē fascias habet, cunq; subiectus est, ansis ad uentrem datis à posteriore parte in eas adductæ fasciæ coniunguntur, atque ubi artatæ sunt, dexteriori sinistra, sinisteriori dextra procedit, circūdataq; circa aluū inter se nouissime nodo deligātur. Sed si uetus cōdyloma iam induruit, neq; sub his curationibus desidit, aduri medicamēto potest, qd' ex his cōstat, æruginis P. ii. ✕. myrrhæ P. iiii. ✕. gummi P. viii. ✕. thuris P. xii. ✕. stibis, papaueris lacrymæ, acaciæ, sing. P. xvi. ✕. quo medicamēto quidā etiā ulcera, de quibus proxime dixi, renouāt. Si hoc parū in cōdylomate proficit

proficit, adhiberi possunt etiā uehemētius adurentia. Vbi cōsumptus est tumor, ad medicamēta lenia trāseundū est.

De Hæmorrhoidibus.

Tertium autem uitium est, ora uenarū tanquam ex capitulis quibusdā surgentia, quæ sæpe sanguinē fundunt, αἱμορροΐδες Græci uocant. Idq; etiā in ore uulue fœminarū incidere cōsuevit. Atq; in quibusdam parum tutò suppressitur, q sanguinis profluuiū imbecilliores nō fiūt. habent enim purgationē hanc, nō morbum. Ideoq; curati quidā cum sanguinis exitū non haberēt, inclinata in præcordia ac uiscera materia, subitis & grauissimis morbis correpti sunt. Si cui uerò id nocet, is desiderare in aqua ex uerbenis debet: imponere maxime malicoriū cū aridis rosæ folijs cōtritum, aut ex his aliqua quæ sanguinē suppressunt. Solet autē oriri inflāmatio, maxime ubi dura aluus eum locū læsit. Tum in aqua dulci desidendum est, & id fouendum ouis, imponendi uitelli cum rosæ folijs ex passo *subactis
*subacto: idq; si intus est, digito illinendū: si extrā, super illitū panniculū imponendū est. Ea quoq; medicamenta, quæ recentibus scissuris posita sunt, hic idonea sunt. Cibis uerò in hoc casu iisdē, quibus in prioribus, utendū est. Si ista parum iuuant, solent imposita medicamēta adurentia, ea capitula absumere. Ac si iam uetustiora sunt, sub autore Dionysio inspargenda sandaraca est, deinde imponendum, quod ex his constat: Squamæ æris, auripigmenti, singulorū P. v. ✕. saxi calcis P. viii. ✕. postero die acu compungendum. Adustris capitulis fit cicatrix, quæ sanguinē fundi prohibet. Sed quoties is suppressus est, ne quid periculi afferat, multa exercitatiōe digerēda materia est. Prætereāq; & uiris & fœminis, quibus menstrua non proueniunt, interdum ex brachio sanguis mittendus est.

Si anus

Si anus, uel os uuluae procidit, qua curatione utendum sit.

AT si anus ipse, uel os uuluae procidit (nam id quoque interdum fit) considerari debet purum ne id sit, quod prouolutum est, an humore mucoso circumdatum. Si purum est, in aqua desidere homo debet, aut salsa, aut cum uerbena, uel malicorio cocta. Si humidum, uino austero subluendum est, illinendumque; fece uini combusta. Vbi utrolibet modo curatum est, intus reponendum est, imponendaque; plantago contrita, uel folia salicis in aceto cocta, tum linteolum, et super lana aequae deliganda, cruribus inter se deuinctis.

De ulcere fungo simili in ano.

Fungo quoque simile ulcus in eadem sede nasci solet. Id si hyems est, egelida: si aliud tempus, frigida aqua fouendum est: deinde ^{*squama} spuma aeris inspergenda, supraque; ceratum ex myrteo factum, cui paulum squamae fuliginis, calcis sit adiectum. Si in hac ratione non tollitur, uel medicamentis uehementioribus, uel ferro adurendum est.

De digitorum ulceribus.

CAP. XIX.

Digitorum autem uetera ulcera commodissime curantur, aut lycio, aut myrrha cocta, cum utrilibet uinum adiectum est. In iisdem recedere ab ungue caruncula cum magno dolore consuevit, ἡ ἐρυσιπὴ Græci appellant. Oportet alumen melinum rotundum in aqua liquare, donec mellis crassitudinem habeat: tum quantum eius aridi fuit, tantumdem mellis infundere, et radicula miscere, donec similis croco colore fiat, eoque; illinere. Quidam ad eundem usum decoquere simul malum solent: cum paria pondera aluminis aridi et mellis miscuerint. Si hac ratione ea non exciderunt, excidenda sunt: deinde digiti fouendi aqua ex uerbena, imponendumque; super medicamentum ita factum: Calcitis, malicorium, squama aeris excipiuntur

tur fico pingui leniter cocto ex melle. Aut chartæ combu-
stæ, auripigmēti, sulphuris ignē nō experti par modus ce-
rato miscetur ex myrteo factō. Aut æruginis rasæ P. I. ✕.
squamæ P. II. ✕. mellis cyatho cogūtur, aut pares portio-
nes miscētur, saxi calcis, chalcitidis, auripigmenti. Quic-
quid horū impositū est, tegendū linteolo aqua madefacto
est, tertio die digitus resoluendus est. Si quid aridi est, iterū
excidendū, similisq; adhibēda curatio est. Si non uincitur,
purgādu scalpello, tenuibusq; ferramentis adurēdu est,
& sicut reliqua uisā curandus est. At ubi scabri unguēs
sunt, circumaperiri debēt, quā corpus cōtingūt, tūc super
eos ex hac cōpositiōe æque imponi sandaracæ, sulphuris,
singulorū P. II. ✕. nitri, auripigmēti, singulorū *P. II. ✕. *at. P. IIII.
resinæ liquidæ P. VIII. ✕. Tertioq; id die resoluendum
est. Sub quo medicamento uitiosi unguēs cadunt, & in
eorum locum meliores renascuntur.

LIBER SEPTI-

M V S.

De Chirurgica, & qui in ea claruerint, & qualis
esse Chirurgus debeat, & quid in hoc
libro describatur.

Ertiam esse medicinæ partem, quæ manu
curet, & uulgo notum, & à me proposi-
tum est. Ea nō quidem medicamenta atq;
uictus rationem omittit, sed manu tamen
plurimū præstat, estq; eius effectus inter
omnes medicinæ partes euidentissimus. Siquidem in mor-
bis cum multum fortuna conferat, eademq; sæpe saluta-
ria, sæpe uana sint, potest dubitari secunda ualetudo medi-
cinæ, an corporis beneficio contigerit. In his quoque, in
quibus medicamentis maxime nitimur, quamuis profe-

Etus euidentior est, tamen sanitatem & per hæc frustra
 quæri, & sine his reddi sæpe manifestum est. Sicut in ocu-
 lis quoq; deprehendi potest, qui à medicis diu uexati, sine
 his interdum sanescunt. At in ea parte, quæ manu curat,
 euidens est, omnem profectum, ut aliquid ab alijs adiuue-
 tur, hinc tamen plurimum trahere. Hæc autem pars cum
 sit uetustissima, magis tamen ab illo parente omnis medi-
 cinæ Hippocrate, quàm à prioribus exculta est. Deinde
 posteaquàm diducta ab alijs habere professores suos cœ-
 pit, in Aegypto quoque increuit, Philoxeno maxime au-
 tore, qui pluribus uoluminibus hanc partem diligentissi-
 me comprehendit. Gorgias quoque & Sostratus, & Hie-
 ron, & Apollonij duo, & Ammonius Alexandrinus, mul-
 tiq; alij celebres uiri, singuli quædam reppererunt. Ac Ro-
 mæ quoq; nō mediocres p̄fessores, maximeq; nuper Try-
 phon pater, & Euelpistus, & ut ex scriptis eius intelligi
 potest, horum eruditissimus Meges, quibusdam in melius
 mutatis, aliquantum ei disciplinæ adiecerunt. Esse autem
 chirurgus debet adolescēs, aut certē adolescētiae propior,
 manu strenua, stabili, nec unquam intremescente, eaq; nō
 minus sinistra, quàm dextra promptus, acie oculorū acri,
 claraq; animo intrepidus, immisericors, sic ut sanari uelit
 eum, quem accipit, non ut clamore eius motus, uel magis
 quàm res desiderat, properet, uel minus quàm necesse est,
 secet: sed perinde faciat omnia, ac si nullus ex uagitibus
 alterius affectus oriatur. Potest autē requiri, quid huic par-
 ti proprie uendicandū sit, quia uulnerū quoq; uulcerūq;
 multorū curationes, quas alibi executus sum, chirurgi si-
 bi uendicāt. Ego eundē quidē hominem posse omnia ista
 præstare concipio. Atq; ubi se diuiserunt, eum laudo, qui
 quàm plurimū percipit. Ipse autē huic parti ea reliqui, in
 quibus

quibus uulnus facit medicus, nō accipit, & in quibus uulncribus ulceribus ue plus perfici manu, quā medicamēto credo: tū quicquid ad ossa pertinet, quæ deinceps exequi adgrediar, dilatisq; in aliud uolumē ossibus, in hoc cætera explicabo: præpositisq; his, quæ in qualibet parte corporis fiunt, ad ea, quæ proprias sedes habent, transibo.

De Luxatis.

CAP. I.

LVxata igitur, in quacūq; parte corporis sunt, quāpri-
mū sic curari debēt, ut quā dolor est, eā scalpello cu-
tis crebro incidatur, detergaturq; eodē aduerso profluens
sanguis. Quōd si paulō tardius subuenitur, iamq; etiā ru-
bor est, quā rubet corpus, si tumor quoq; accessit, quacūq;
is est, id optimū auxiliū est. Tum superdanda reprimētia
sunt: maximeq; lana succida ex aceto & oleo. Quōd si le-
uior is casus est, possūt etiā sine scalpello imposita eadē me-
deri. Et si nihil aliud est, cinis quoq; maxime ex sarmētis.
Si is nō est, q̄libet alius ex aceto, uel etiā ex aqua coactus.

De his quæ per se intumescunt, quomodo ex-
cidenda, & curanda sint.

CAP. II.

Verum hoc quidē promptū est. In his autē negotium
maius est, quæ per se uitio intus orto intumescūt, &
ad suppurationē spectant. Ea omnia genera abscessuū esse
aliās proposui, medicamentaq; eis idonea executus sum.
Nūc superest, ut dicā in ijsdē quæ manu fieri debeāt. Er-
go priusquā indurescāt, cutē incidere, et cucurbitulā accō-
modare oportet, quæ q̄cqd illuc malæ corruptæq; materiæ
coijt, extrahat, idq; iterū tertioq; rectē fit, donec omne
indiciū inflāmatiōis excidat. Neq; tamē fās nō est, nihil
cucurbitula agere. Interdū enim, sed raro quicquid absce-
dit, uelamēto suo includitur, id antiqui tunicā nominabāt. *Tunica.*
Meges, quia tunica omnis neruosa est, dicit nō nasci sub
eo uitio neruū, quo caro cōsumeretur, sed subiecto iam ue

tustiore pure callū circundari. Quod ad curationis ratio-
 nē nullo loco pertinet, quia quicquid dixi, si tunica est,
 idē si callus est, fieri debet. Neq; ulla res prohibet, etiā si
 callus est, tamen quia cingit, tunicā nominari. Tum pure
 quoq; maturior hęc interdū esse cōsuevit. Ideoq; qd' sub
 ea est, extrahi per cucurbitulā nō potest. Sed facile id in-
 telligitur, ubi nihil admota illa mutauit. Ergo siue id inci-
 dit, siue iā durities est, in hac auxiliij nihil est. Et ut aliās
 scripsi, uel auertēda cōcurrēs eō materia, uel digerēda, uel
 ad maturitatem perducēda est. Si priora cōtigerunt, nihil
 prāter ea necessariū est. Si pus maturuit in alis quidē &
 in inguinibus, raro secādū est. Itē ubicūq; mediocris ab-
 scessus est. Itē quoties in summa cute, uel etiā carne uitiū
 est, nisi festinare curantis imbecillitas cogit. Satisq; est ca-
 taplasmata efficere, ut per se pus aperiatur. Nam fere sine
 cicatrice potest esse is locus, qui expertus ferrū non est.
 Si autē altius malū est, cōsiderari debet, neruosus ne is lo-
 cus sit, an nō sit. Nam si sine neruis est, cādenti ferramēto
 aperiri debet. Cuius hęc gratia est, quōd exigua plaga
 diutius ad pus euocandum patet, paruaq; postea cicatrix
 fit. At si nerui iuxtā sunt, * in his periculum est, ne uel di-
 stendantur hi, uel membrum debilitent. Necessaria uerō
 opera scalpelli est. Sed cātera etiam subcruda aperiri
 possunt. Inter neruos uerō ultima expectāda maturitas
 est, quæ cutem extenuet, eiq; pus iungat, quō propius re-
 *alia periat. Itemq; * aliam rectā plagam desiderant in
 carne, quia fere uehementer cutem extenuat, tota ea super
 pus excidenda est. Semper autē ubi scalpellus admouetur,
 id agendū est, ut & quāminimā, & quāparciissimā pla-
 gā sint: cū eo tamē ut necessitati succurramus & in modo
 & in numero. Nā maiores sinus, latius interdū etiā dua-
 bus

bus aut pluribus lineis incidendi sunt. Dandaq; opera, ut
 imus sinus exitum habeat, nequis humor intus subsidat,
 qui proxima & adhuc sana rodendo sinuet. Est etiam in
 rerum natura, ut cutis latius excidenda sit. Nam ubi post
 longos morbos totus corporis habitus uitiatus est, lateq;
 se sinus diffundit, et in eo pars cutis pallet, scire licet eam
 iam emortuam esse, & inutilem futuram. Ideoq; excidere
 commodius est, maxime si circa articulos maiores id eue-
 nit, cubantemq; ægrum fluens aluus * exercuit, neque per * exhaurit
 alimenta quicquam corpori accedit. Sed excidi ita debet,
 ut plaga ad similitudinem myrtei folij fiat, quo facilius sa-
 nescat. Idq; perpetuum est. Vbicumq; medicus ex qua-
 cunq; causa cutem excidit, pure effuso in alis uel inguini-
 bus, linamento opus non est. Spongia ex uino imponenda
 est. In cæteris partibus, si æquè ea linamenta superuacua
 sunt, purgationis causa paulum mellis infundendum, dein
 glutinantia super danda. Si illa necessaria sunt, super ea
 quoq; similiter dari spongia eodē modo ex uino expressa
 debet. Quando autē linamentis opus sit, quādo non sit, a-
 liās dictū est. Cætera eadē, incisa suppurationē, faciēda sūt,
 quæ ubi per medicamenta rupta est, faciēda esse proposui.

De bonis malis'ue signis exulceratorum.

CAP. III.

Protinus autem quantum curatio efficiat, quantumq;
 aut sperari aut timeri debeat, ex quibusdā signis in-
 telligi potest, fereq; iisdē quæ in uulneribus exposita sunt.
 Nā bona signa sunt, somnū capere, facile spirare, siti non
 confici, cibū non fastidire, si febricula fuit, ea uacare. Itēq;
 habere pus albū, leue, nō fœdi odoris. Mala sunt, uigilia,
 spiritus grauitas, sitis, cibi fastidiū, febris, pus nigrū, aut fe-
 culentū, & fœdi odoris. Itē procedente curatione eruptio

x

san

sanguinis: aut si antequam sinus carne impleatur ora carnosae fiunt. Illa quoque ipsa carne hebetere nec firma, deficere tamen animam, uel ipsa curatione uel postea, pessimum omnium est. Quinetiam morbus ipse siue subito solutus est, dein suppuratio exorta est, siue effuso pure permanet, non iniuste terret. Estque inter causas timoris, si sensus in uulnere rodentium non est. Sed ut haec ipsa fortuna huc illuc uel discernit, sic medici partium est, eniti ad reperiendam sanitatem. Ergo quoties ulcus resiliuerit, eluere id: si reprimendus humor uidebitur, uino ex aqua pluuiatili misto, uel aqua in qua lenticula cocta sit, debebit. Si purgandum erit, mulso: rursusque imponere eadem. Vbi iam repressus uidebitur humor, ulcusque purum erit, produci carnem conueniet, et foueri uulnus pari portione uini ac mellis, superque imponi spongia ex uino et rosa tincta. Per quae cum caro producatur, plus tamen (ut alias quoque dixi) uictus ratio eo confert, id est solutis iam febribus et cibi cupiditate reddita, balneum rarum, quotidiana, sed lenis gestatio, cibi potionesque corpori reficiendo. Aptaque omnia quae per medicamenta suppuratione quoque rupta sequuntur, sed quia magno malo uix sine ferro mederi licet, in hunc locum reseruata sunt.

De Fistulis.

CAP. IIII.

ADuersus Fistulas quoque, si altius penetrant, ut ad ultimas demitti collirium non possit, si tortuosae sunt, si multiplices, maius in manu quam in medicamentis praesidium est, minusque operae est, si sub cute transuersae feruntur, quam si recte intus tendunt. Igitur si sub cute transuersa fistula est, demitti specillum debet, supraque id ea incidi: si flexus reperiuntur, hi quoque simul specillo et ferro persequendi sunt. Idemque faciendum, si plures se quasi ramuli ostendunt. Vbi ad fines fistulae uentum est, excidendus ex toto callus

callus est, superq; fibulae dandae, & medicamentum quo glutinetur. At si recta subter tendit, ubi, quò maxime ferat, specillo exploratum est, excidi is sinus debet, dein fibula oris cutis injicienda est, & aequae glutinantia medicamenta superdanda sunt. Aut si corruptius ulcus, quod interdum osse utiatio fit, ubi id quoq; curatum est, pus mouentia. Solent autem inter costas fistulae subter exire, quod ubi incidit, eo loco costa ab utraq; parte decidenda & eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur: solent ubi costas transierunt, septum id, quod transversum à superioribus visceribus intestina discernit, uiolare. Quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris potest, & quia nonnunquam spiritus eo, cum humore quasi bullante prorumpit, maximeq; si hunc ore ille continuit. In eo medicamini locus nullus est. In cæteris uero quæ circa costas sanabilia sunt, pingua medicamenta inimica sunt, cæteris quæ ad uulnera accommodantur, uti licet. Optime tamē sicca linamenta, uel si purgandum aliquid uidetur, in melle tincta imponuntur. Venti nullum os subest, sed ibi perniciosæ admodum fistulae fiunt, adeo ut Sostratus insanabiles esse crediderit. Id nō ex toto ita se habere usus ostendit. Et quidē (quod maxime mirū uideri potest) tutior fistula est contra iecur, & lienē, & uentriculum, quàm cōtra intestina: non quo perniciosior res ibi sit, sed quo alteri periculo locum faciat. Cuius experimento moti quidā autores parum modum rei cognouerunt. Nam uenter sæpe etiā telo perforatur, prolapsaq; intestina conduntur, & oras uulneris suturae cōprehendunt, quod quæadmodum fiat mox indicabo. Itaq; etiā ubi tenuis fistula abdomen perrumpit, excidere eam licet, suturaq; oras coniungere. Si uero ea fistula intus patuit, excisa necesse est latius foramen relinquat,

x 2 quod

quod nisi magna vi utiq; ab interiore parte sui nō potest, qua quasi mēbrana quēdā finit abdomen, quam περιτόναι = op Græci uocant. Ergo ubi aliquis ingredi ac moueri cœpit, rūpitur illa sutura, atq; intestina soluūtur. Quo fit, ut pereundū homini sit. Sed nō omni modo res ea desperatio nē habet. Ideoq; tenuioribus fistulis adhibēda curatio est.

De ani fistulis.

Propriam etiam num animaduersionem desiderāt ea, quæ in ano sunt. In hac demisso specillo, ad ultimum eius caput incidi cutis debet, dein nouo foramine specillū educi lino sequēte, quod in aliam eius partem ob idipsum perforatum coniectum sit. Ibi linumprehendendū, uinciendūq; cum altero capite est, ut laxē cutē, quæ super fistulam est, teneat. Idq; linum esse debet crudū, & duplex triplexue, sic tortū ut unitas facta sit. Interim autē licet negocia agere, ambulare, lauari, cibū capere perinde atq; sanissimo. Tantummodo id linū bis die saluo nodo ducendum est, sic ut subeat fistulā pars quæ superior fuerit. Neque committēdū est, ut id linū putrescat. Sed tertio quoq; die nodus resoluendus est, & ad caput alterum recens linum alligandum, ductoq; uetere, id in fistula cū simili nodo relinquendū. Sic enim id paulatim cutē, quæ suprā fistulam est incidit, simulq; et id sanescit, quod à lino relictum est, & id quod ab eo mordetur, inciditur. Hæc ratio curationis longa, sed sine dolore est. Qui festinat, astringere cutē lino debet, quo celerius secet, noctuq; pernicillo tenuia quēdā intus demittere, ut cutis hoc ipso extenuetur, quo extenditur. Sed hæc dolorē mouent. Adijcitur celeritati * sicut * sic, ut tormento quoq; si & linum & id quod ex pernicillo est, aliquo medicamento illinitur, ex his quibus calum exedi posui. Poterit tamen fieri ut ad scalpelli curationem

nem etiam illò loci ueniendū sit, si intus fistula fert, si multiplex est. Igitur in hæc genera demisso specillo duabus lineis incidenda cutis est, ut media inter eas habenula tenuis admodum eijciatur, ne protinus ora coëant, sitq; locus aliquis linamentis, quæ quàm paucissima superiniicienda sunt, omniâq; eodem modo facienda, qui in abcessibus positus est. Si uero ab uno ore plures sinus erunt, recte fistula scalpello erit incidenda, ab eo ceteræ quæ iam patebunt lino excipiendæ: si intus aliqua procedet, quò ferrum tuto peruenire non poterit, collyrium demittendum erit. Cibus autem in omnibus eiusmodi casibus, siue manu siue medicamentis agetur, dari debet humidus, potio liberalis, diuq; aqua: ubi iam caro increscit, tum demum & balneis raris utendum erit, & cibus corpus implentibus.

De Telis è corpore extrahendis.

Tela quoq; quæ illata corporibus intus hæserunt, magno negotio sæpe eijciuntur. Suntq; quædam difficultates ex generibus eorum, quædam ex his sedibus, in quas illa penetrarunt. Omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte qua uenit, aut ab ea in quâ tetendit. Illic uia qua redeat, ipsum sibi fecit. Hic à scalpello accipit. Nam contra mucronem caro inciditur. Sed si nō alte telum insedit, & in summa est, aut certe magnas uenas & loca neruosa non transijt, nihil melius est, quàm quâ uenit, id euellere. Si uero plus est per quod telo reuertendū, quàm quod periculum est: iamq; uenas neruosq; id transit, cōmodius est aperire quod superest, * itaq; extrahere. Nā & propius * ea que petitur & tutius euellitur, & in maiore membro si medium mucro transijt, facilius sanescit quod peruium est, quia utrinq; medicamēto fouetur. Sed si retro telum recipiendum est, amplianda scalpello plaga est, quo facilius id

sequatur, quoq; minor oriatur inflāmatio, quæ maior sit, si ab illo ipso telo dū redit, corpus laniatur. Item si ex alia parte uulnus aperitur, laxius esse debet, quā ut telo postea transeunte ampliatur. Sūma autē utraq; parte ita habenda cura est, ne neruus, ne uena maior, ne arteria incidatur. Quorum ubi aliquid detectum est, excipiendū hamo retuso est, abducendumq; scalpello. Vbi autē satis incisum est, telum eximendū est, tū quoq; eodē modo & eadem cura habita, ne sub eo quod eximetur, aliquid eorū lædatur, quæ tuēda esse proposui. Hæc cōmunia sūt. Propria quædam in singulis telorū generibus subiiciēda sunt, quæ protinus subiiciam. Nihil tam facile in corpore quā sagitta cōditur, eademq; altissime insedit. Hæc autē eueniunt, & quia magna ui fertur illa, & quia ipsa in angusto est. Sæpius itaq; ab altera parte, quā ex qua uenit, recipienda est, præcipueq; quia fere spiculis cingitur, quæ magis laniant, si retro, q̄ si cōtrā trahūtur. Sed inde aperta uia, caro diduci debet ferramento ad similitudinē factō Græcæ literæ †. Deinde ubi apparuit, si mucro, si arundo inhaeret, propellenda est, donec ab altera parte adprehendi & extrahi possit. Si iam illa decidit, solumq; intus ferrum est, mucro uel digitis adprehēdi, uel forfice, atq; ita educi debet. Neq; alia ratio extrahēdi est, ubi ab ea parte qua uenit, euelli magis placuit. Nam ampliato uulnere, aut arundo, si inest, euellēda est: aut si ea nō est, ferrū ipsum. Quod si spicula apparuerunt, eaq; breuia & tenuia sunt, forfice ibi cōminui debēt, uacuūq; ab his telū educi: si ea maiora ualentioraq; sunt, fisis scriptorijs calamis cōtegenda, ac ne quid laccrēt, sic euellēda sunt. Et in sagittis quidē hæc obseruatio est. Latum uero telū si conditum est, ab altera parte educi non expedit, ne ingenti uulneri ipsi quoq; ingens uulnus adiiciamus. Euellēdum est ergo genere quodā

ferramēti, quod Diocleū Græci graphiscū uocant, quoniā autorem Diocle habet, quē inter priscos maximosq; medicos fuisse iā posui. Lamina uel ferrea uel aenea etiam ab altero capite duos utrinq; deorsum cōuersos uncōs habet, ab altero duplicata lateribus leuiterq; extrema in eā partem inclinata, quæ sinuata est, insuper ibi etiā parte inclinata, quæ perforata est. Hæc iuxta telū transuersa demittitur. Deinde ubi ad imū mucronē uētum est, paulū torque= tur, ut telū foramine suo excipiat. Cum in cauo mucro est, ilico duo digiti subiecti partis alterius uncis, simul & fer= ramentū id extrahūt & telum. Tertiū genus telorum est, quod interdū euelli debet, plūbea glans, aut lapis, aut simi= le aliquid, quod perrupta cute, integrū intus insedit. In o= mnibus his latius uulnus aperiendū, idq; quod inest, eā quā uenit, forfice extrahendū est. Accedit uero aliquid difficul= tatis sub omni ictu, si telum uel osi inhæsit, uel in articulo se inter duo ossa demersit, in osse usq; eo mouendū est, do= nec is locus laxetur, qui mucronē momordit, & tū uel ma= nu uel forfice telū extrahendū est, quæ ratio in dētibus quo= que eiiciendis est. Et uix unquam ita telū nō sequitur. Sed si morabitur, excuti quoq; ictu aliquo ferramēto poterit. Vltimum est, ubi non euellitur, terebra iuxta forare, ab eo quoq; foramine ad speciem literæ † contra telū os excide= re, sic ut lineæ quæ diducuntur ad telum spectent, eo facto id necesse est labet, et facile auferatur. Inter duo uero ossa si per ipsum articulum perruperit, circa uulnus duo mem= bra fascijs habenis ue deligāda, & per has in diuersas par= tes diducenda sunt, ut neruos distendant. Quibus extentis laxius inter ossa spatium est, ut sine difficultate telum re= cipiatur. Illud uidendum est, sicut in alijs locis posui, ne quis neruus, aut uena, aut arteria à telo lēdatur, dum id

extrahitur, eadē scilicet ratiōe quæ suprà posita est. At si uenenato quoq; telo quis ictus est, iisdem omnibus, si fieri potest, etiā festinātius actis adiicienda curatio est, quæ uel epoto ueneno, uel à serpēte ictis adhibetur. Vulneris autē ipsius extractio telo medicina nō alia est, q̄ quæ esset, si corpore icto nihil inhæsisset. De qua satis alio loco dictū est.

De Ganglijs, & Meliceride, & Atheromate, &

Steatomate capitis tuberculis. CAP. VI.

HAec uenire in qualibet parte corporis possunt. Reliqua certas sedes habēt, de quibus dicam, orsus à capite. In hoc multa uariaq; tubercula oriuntur, γάγγλαι, μελι-
κηρίδας, & ἀθηρώματα nominant, alijsq; etiamnum uocabulis quædam alij discernunt, quibus ego σκατώματα quoq; adijciā. Quæ quamuis & in cernice & in alis & in lateribus oriri solēt, per se tamē nō posui, cum omnia ista mediocres differētias habeāt, ac neq; periculo terreant, neq; diuerso genere curentur. Omnia autem ista & ex paruulo incipiūt, & diu paulatimq; increscūt, & tunica sua includuntur. Quædā ex his dura ac renitētia, quædā mollia cedentiaq; sunt: quædā spatio nudātur, quædā tecta capillo suo permanēt, fereq; sine dolore sunt. Quid intus habeāt, ut cōiectura prælagiri potest, sic ex toto cognosci, nisi cū eiecta sunt, non potest. Maxime tamē in his quæ renituntur, aut lapillis quædā similia, aut concreti confertiq; pili reperiuntur. In his uero quæ cedunt, aut melli simile aliquid, aut tenui pulticulæ, aut quasi rasæ chartilagini, aut carni hebeti, & cruētæ, quibus aliqui colores esse consue-
runt, fereq; gāglia renitūtur. Atheromati subest, quasi tenuis pulticula. Meliceridi liquidior humor, ideoq; pressū circūfluit. Steatomati pīgue quiddā, idq; latissime patere cōsuevit, resoluitq; totā cutē superpositā, sic, ut ea labet,
cum

cum in cæteris sit astrictior. Omnia deraſa antè, ſi capillis conteguntur, per medium oportet incidere: ſed ſteatoma-
tis tunica quoq; ſecanda eſt, ut effundatur quicquid intus
coit: quia non facile à cute, ſubiecta carne, ea ſeparetur, in
cæteris ipſa tunica inuiolata ſeruanda eſt. Protinus autem
alba & intenta ſe oſtendit. Tum ſcalpelli manubriolo di-
ducenda à cute & carne eſt, eiſciendaq; cum eo quod in-
tus tenet. Si quando tamen ab inferiore parte tunicæ mu-
ſculus inhæſit, ne is lædatur, ſuperior pars illius deciden-
da, alia ibidem relinquenda eſt. Vbi tota exempta eſt, com-
mittendæ oræ, fibulaq; his iniſcienda, & ſupèr medicamen-
tum glutinans dandum eſt. Vbi uel tota tunica, uel aliquid
ex ea relictum eſt, pus mouentia adhibenda ſunt.

De oculorum uitijſ quæ ſcalpello & manu cu-
rantur.

C A P. VII.

Sed ut hæc neq; genere uitij neq; ratione curationis in-
ter ſe multum diſtant, ſic in oculis, quæ manum poſtu-
lant, & ipſa diuerſa ſunt, & aliter aliterq; curantur. Igi-
tur in ſuperioribus palpebris ueſicæ naſci ſolent pingues
grauesq; quæ uix attollere oculos ſinunt, leuesq; pituitæ
curſus, ſed aſſiduos in oculis mouent. Fere uero in pueris
naſcuntur. Oportet compreſſo digitis duobus oculo, atq;
ita cute intenta, ſcalpello tranſuerſam linea incidere, ſu-
ſpenſa leuiter manu, ne ueſica ipſa uulneretur, & ut locus
ei patefactus eſt, ipſa prorumpat, tum digitis eam appre-
hendere oportet, & euellere. Facile autem ſequitur. Dein
ſuperungi collirio debet ex his aliquo, quo lippientes o-
culi ſuperinunguntur, pauciſſimisq; diebus cicatrix in-
ducitur. Moleſtius eſt, ubi incifa ueſica eſt. Effundit enim
humorẽ, neq; poſtea, quia tenuis admodum eſt, poteſt col-
ligi. Si forte id incidit, eorum aliquid imponendum eſt,

x 5

quæ

quæ puri mouendo sunt.

De Crithe tuberculo palpebrarum.

IN eadē palpebra super pilorū locū, tuberculū paruulū nascitur, quod à similitudine ordeī, à Græcis *κρίθη* nominatur. Tunica quiddā quod difficulter maturescit, cōprehensum est. Id uel calido pane, uel cera subinde calefacta foueri oportet, sic ne nimius is calor sit, sed facile ea parte sustineatur. Hac enim ratiōe sæpe discutitur, interdū cōcoquitur. Si pus se ostēdit, scalpello diuidi debet, & quicquid intus humoris est exprimi. Eodem deinde uapore postea quoq; foueri, & superinūgi, donec ad sanitatē perueniat.

De Chalazio palpebrarum.

ALia quoq; quædā in palpebris huic nō dissimilia nascuntur, sed neq; utiq; figuræ eiusdē, & mobilia simul atq; digito huc uel illuc impelluntur. Ideoq; ea *χαλᾶζια* uocāt. Hæc incidi debēt, si sub cute sunt, ab exteriorē parte: si sub chartilagine, ab interiorē. Dein scalpelli manubriolo diducēda ab integris partibus sunt. Ac si intus plaga est, inungendum primo lenibus, deinde acrioribus. Si extrā, superdandum emplastrum, quo id glutinetur.

De ungue oculorum, quod *πτερυγιον*

Græcis uocatur.

VNguis uero, quod *pterygion* Græci uocāt, est membranula neruosa oriens ab angulo, quæ nōnunquā ad pupillā quoq; peruenit, eiq; officit. Sæpius à nariū, interdum etiā à tēporum parte nascitur. Hunc recentem non difficile est discutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuātur. Si inueterauit, iamq; ei crassitudo quoque accessit, excidi debet. Post abstinentiā uero unius diei, uel aduersus in sedili contra medicum is homo collocandus est, uel sic auersus, ut in gremiū eius caput resupinus effun-

effundat. Quidam si in sinistro oculo uitiū est, aduersum: si in dextro resupinū collocari uolūt. Alterā aut palpebrā à ministro diduci oportet, alterā à medico. Sed ab hoc, si ille aduersus est, inferiore, si supinus, superiore. Tum idem medicus hamulū acutū paulum mucrone intus recuruato subijcere extremo ungui debet, eumq; infigere, atq; eam quoq; palpebrā tradere alteri, ipse hamulo apprehenso leuare unguē, eumq; acu traicere linum trahente. Deinde acum ponere, lini duo capita apprehendere & per ea erecto ungue, si qua parte oculo inhaeret, manubriolo scalpelli diducere, donec ad angulū ueniat. Deinde, inuicē modo remittere, modo attrahere, ut sic & initium eius, & finis anguli reperiatur. Duplex enim periculū est, ne uel ex ungue aliquid relinquatur, quod exulceratum uix ullā recipiat curationē, uel ex angulo quoq; caruncula abscindatur, quæ si uehementius unguis ducitur, sequitur. Ideoq; decipit: ac si abscissa est, patescit foramen, per quod postea semper humor descēdit, * ῥυάδα Græci uocāt. Verus ergo * ῥυάδα anguli finis utiq; noscendus est, qui ubi satis constitit, non nimium adducto ungue scalpellus adhibendus est, deinde excidenda ea membranula, ne quid ex angulo lædatur. Eo deinde ex melle linamentum superdandum est, supraq; linteolum & aut spongia, aut lana succida, proximis que diebus diducendus quotidie oculus est, ne cicatrice inter se palpebræ glutinentur. Siquidem id quoq; tertium periculum accedit, eodemq; modo linamentum imponendum, ac nouissime inungendum collyrio, quo ulcera ad cicatricem perducuntur. Sed ea curatio * uere * esse debet, aut certe ante hyemem. De qua re ad plura loca pertinente semel dixisse satis erit. Nam duo genera curationū sunt. Alia in quibus eligere tēpus non licet, sed utendum

utendum est eo, quod incidit, sicut in uulneribus, & in fistulis. Alia in quibus nullus dies urget, & expectare tutissimum & facile est, sicut euenit in ijs, quæ & tarde crescunt, & dolore non cruciatur, in his uer expectandum est. Aut si quid magis pressit, melior tamen autūnus uel æstas, quam hyems est. Atque is ipse medius, iam fractis æstatibus, non dum ortis frigoribus. Quo magis autem necessaria pars erit, quæ tractabitur, hoc quoque maiori piculo subiecta est, & sæpe quo maior plaga facienda, eo magis hæc temporis ratio seruabitur.

De Encanthide, tuberculo.

EX curatione uero unguis, ut dixi, uitia nascuntur, quæ ipsa alijs quoque de causis oriri solent. Interdum enim fit in angulo, parum ungue exciso, uel aliter tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur, ἐγκανθὶς Græce nominantur. Excidi hamulo & circumcidi debet, hic quoque diligenter temperata manu, ne quid ex ipso abscindat. Tum exiguum linamentum respergendum est, uel cadmia, uel atramento sutorio, inque eum angulum diductis palpebris inferendum, supraque eodem modo deligendum, proximisque diebus similiter nutriendum, tantum ut primis aqua egelida, uel etiam frigida foueatur.

De Ancyloblepharo oculorum uitio.

Interdum inter se palpebre coalescunt, aperiri que non potest oculus. Cui malo solet etiam illud accedere, ut palpebre cum albo oculi cohaerescant: scilicet cum in utroque fuit ulcus negligenter curatum. Sanescendo enim quod diduci potuit & debuit, glutinabit, ἀγκυλοβλέφαρον sub utroque uitio Græci uocant. Palpebre tantum inter se coherentes, non difficulter diducuntur, sed interdum frustra, nam rursus glutinantur. Experiri tamen oportet, quia bene res sæpius cedit. Igitur aduersum specillum inferendum, diducendæque eo palpebre

brae sunt, deinde exigua penicilla interponenda, donec exulceratio eius loci finiatur. Aut ubi albo ipsius oculi palpebra inhaesit, Heraclides Tarentinus autor est, aduerso scalpello subsecare magna cum moderatione, ut neq; ex oculo, neq; ex palpebra quicquā abscindatur, ac si necesse est, ex palpebra potius. Post haec inungatur oculus medicamentis, quibus asspritudo curatur, quotidieq; palpebra uertatur, nō solū ut ulceri medicamentū inducatur, sed etiā ne rursus inhaereat, ipsiq; etiam praecipitur, ut saepe eā duobus digitis attollat. Ego sic restitutū esse neminē memini. Meges se quoq; multa tētassee, neq; unquam profuisse, quia semper iterū oculo palpebra inhaeserit, memoriae prodit.

De Aegilopa, fistula oculorum.

ET iamnū in angulo, qui naribus propior est, ex aliquo Euitio quasi parua fistula aperitur, per quā pituita assidue distillat, οὐροπία Graeci uocant, idq; assidue male habet oculum, nonnunquam etiā exeso osse usq; ad nares penetrat, idq; interdum naturā carcinomatis habet. Vbi intēta uenae & recuruae sunt, color pallet, cutis dura est, & leui tactu iritatur, inflātionēq; in eas partes, quae coniunctae sunt, euocat. Ex his eos qui quasi carcinoma habēt, curare periculosum est. Nam mortē quoq; ea res maturat. Ea uerō quibus ad nares tendit, superuacūū: neq; enim sanescunt. At quibus id in angulo est, potest adhiberi curatio, cum * eā nō ignotum sit esse difficilē, quātoq; angulo * eo, ne propius id foramē est, tanto difficilior est, quoniā per angustum est in quo uersari manus possit. Recēti tamē re mederi facilius est. Sed hamulo summum eius foraminis excipiendū, deinde totū id cauū, sicut in fistulis dixi, usq; ad os excidēdum, oculoq; & ceteris iunctis partibus bene obtectis, os ferramēto adurēdū est uehemētius. Quod si iā carie uexa-

uexatum est, quo crassior his squama accedat, quidā adurētia imponūt, ut atramētum sutorium, uel chalcitidem, uel æruginem rasam. Quod & tardius & nō idem facit. Osse adusto curatio sequitur eadem, quæ in cæteris ustis.

De Pilis palpebrarum oculum iritantibus.

Pili uerò qui in palpebris sunt, duabus de caussis oculum irritare cōsuerunt. Nam modò palpebræ superioris summa cutis relaxatur, & procidit: quo fit, ut eius pili ad ipsum oculū cōuertantur, quia non simul chartilago quoq; se remisit. Modò sub ordine naturali pilorū aliū ordo subcrefcit, qui protinus intus ad oculum tendit. Curationes uerò hæ sunt. Si pili nati sunt, qui nō debuerunt, tenuis acus ferrea ad similitudinē hastæ lata, in ignē cōijciēda est. Deinde candens sublata palpebra sic, ut eius perniciosi pili in conspectū curantis ueniāt, sub ipsis pilorum radicibus ab angulo immittēda est, ut ea tertiā partē palpebræ trāsuat. Deinde iterū tertioq; usq; ad alterū angulum. Quo fit, ut omnes pilorū radices adustæ emorian-
tur. Tum superimponendū medicamentū est, quod inflammationē prohibeat, atq; ubi crustæ exciderūt, ad cicatricem perducēdum. Facillime autē id genus sanescit: quidam aiunt acu transui iuxta pilos in exteriorē partē palpebræ oportere, eāq; trāsmitti duplicē, capillū muliebrē ducētē, atq; ubi acus trāsijt, in ipsius capilli sinū, quā duplicatur, pilū esse injiciēdū, & per eū in superiorē palpebræ partē attrahēdū, ibiq; corpori adglutinandū & imponēdū medicamentū, quo foramē quoq; glutinetur, sic enim fore, ut is pilus in exteriorē partē postea spectet. Id primum fieri nō potest, nisi in pilo lōgiore, cū fere breues eo loco nascantur. Deinde si plures pili sunt, necesse est lōgū tormētū, cū toties acus transuet, magnā inflammationē moueat.

Novissi

Nouissime cū humor aliquis ibi subsit, oculo & antè per pilos, & tū per palpebræ foramina affecto, uix fieri potest, ut gluten, quo uinctus est pilus, non resoluatur. Eoq; fit, ut is eò unde ui abductus est, redeat. Ea uero curatio, quæ palpebræ laxioris ab omnibus frequētatur, nihil habet dubij. Siquidē oportet cōtecto oculo mediā palpebræ cutē, siue ea superior, siue inferior est, apprehēdere digitis, ac leuare, tum considerare quantulo detracto futurum sit, ut naturaliter se habeat. Siquidem hic quoq; duo pericula circūstant: si nimium fuerit excisum, ne contegi oculus nō possit: si parum, ne nihil actum sit, & frustra sectus aliquis sit. Quā deinde incidendum uidebitur per duas lineas atramento notandū est, sic ut de interiore quæ pilos continet, & propiore ei linea aliquid relinquatur, quod apprehendere acus postea possit. His constitutis scalpellus adhibendus est, & si superior palpebra est, antè: si inferior, postea propius ipsis pilis incidendum: initiumq; faciendum in sinistro oculo, ab eo angulo qui tēpori: in dextro, ab eo qui naribus propior est, idq; quod inter duas lineas est excidendū. Deinde oræ uulneris inter se simplici sutura cōmittendæ, operiēdusq; oculus est: & si parū palpebra descēdet, laxāda utiq;: si nimium, aut astringenda, aut etiā rursus tenuis habenula ab ulteriore ora excidēda. Vbi secta est, aliæ suturæ adiiciendæ, quæ supra tres esse non debent. Præter hæc in superiore palpebra sub pilis ipsis incidenda linea est, ut ab inferiore parte diducti pili sursum spectēt. Idq; si leuis inclinatio est, etiā solum satis tuetur. Inferior palpebra eo nō eget. His factis, spōgia ex aqua frigida expressa supèr deligāda est. Postero die glutinans emplastrū iniiciēdū. Quarto sutura tollēda est, & collyrio quod inflāmationes reprimit, superinungendum.

De lago-

De Lagophthalmo oculorum.

Nonnunquam autem nimium sub hac curatione exci-
sa cute euenit, ut oculus non contegatur. Idq; inter-
dum etiā alia de caussa fit, *λαγώφθαλμος* Græci appellāt. In
quo si nimium palpebræ deest, nulla id restituere curatio
potest. Si exiguum, mederi licet, paulū infra superciliū cu-
tis incidēda est lunata figura, cornibus eius deorsum spe-
ctantibus. Altitudo esse plagæ usq; ad chartilaginē debet,
ipsa illa nihil læsa. Nam si ea incisa est, palpebra cōcidit,
neq; attolli postea potest. Cute igitur tantum diducta sit,
ut paulū in ima oculi ora descendat, hiantē scilicet super
plaga, in quā linamētū cōijciēdū est, quod & cōiūgi didu-
ctam cutē prohibeat, & in medio carunculam citet, quæ
ubi eum locum impleuit, postea rectē oculus operitur.

De Ectropio.

VT superioris autē palpebræ uitium est, quod parum
descēdit, ideoq; oculū nō cōtegit, sic inferioris, quod
parum sursum attollitur, sed pendet & hiat, neq; potest
cum superiore cōmitti. Atq; id quoq; euenit interdum ex
simili uitio curationis, interdum etiam senectute, *εκτροπίος*
Græci uocant. Si ex mala curatione est, eadem ratio medi-
cinæ est, quæ suprà posita est, plagæ tantum cornua ad ma-
xillas, non ad oculum conuertēda sunt. Si ex senectute est,
tenui ferramento id totum extrinsecus adurendum est, de-
inde melle inungēdū, & quarto die uapore aquæ calidæ fo-
uēdū inungēdūq; medicamētis ad cicatricē perducētibus.

De Staphylomate oculi.

Hæc fere circa oculū in angulis palpebrisq; incidere
cōsueuerūt. In ipso autē oculo nōnunquā summa at-
tollitur tunica, siue ruptis intus membranis aliquibus, si-
ue laxatis, & similis figura acino fit. Vnde id *σαφύλωμα*
Græci

Græci uocant. Curatio duplex est. Altera ad ipsas radices per medium transuere acu duo lina ducente. Deinde alterius lini duo capita ex superiore parte, alterius ex inferiore astringere inter se, quæ paulatim secando id excidunt. Altera in summa parte eius ad lenticulæ magnitudinem excidere, deinde spodiū aut cadmiam in fricare. Vtrobilibet autem factō, album oui lana excipiendum & imponendum, posteaq; uapore aquæ calidæ fouendus oculus, & lenibus medicamentis ungendus est.

De Clauis oculorum.

Clauis autem uocantur callosa in albo oculi tubercula, quibus nomen à figuræ similitudine est. Hos ad imam radicem perforare acu cōmodissimum est, infraq; eā excidere, deinde lenibus medicamentis inungere.

De natura oculorum, & eorum suffusione.

Suffusionis iam aliās feci mentionem, quia cū recens incidit, medicamētis quoq; sæpe discutitur. Sed ubi uetustior facta est, manus curationē desiderat, quæ inter subtilissimas haberi potest. De qua antequam dico, paucis ipsius oculi natura indicanda est. Cuius cognitio, cum ad plura loca pertineat, tum uel præcipuè ad hunc pertinet. Is igitur summas habet duas tunicas, ex quibus superior à Græcis κερὰ βλεφάρων^{is} nōcatur. Ea qua parte alba est, satis crassa, pupillæ loco extenuatur. Huic inferior adiuncta est media parte, qua pupilla est, modico foramine cōcaua, circa tenuis, ulterioribus partibus ipsa quoq; plenior, quæ *χόρα βλεφάρων^{is} à Græcis nominatur. Hæ duæ tunicæ cū interiora oculi cingāt, rursus sub his coeunt, extenuatæq; & in unū coactæ, per foramē, quod inter ossa est, ad mēbranā cerebri perueniūt, eiq; inhaerescunt. Sub his autē qua parte pupilla est, locus uacuuus est. Deinde infra rursus tenuissima

y tunica

tunica quā Herophilus ἀραχνοειδὴς nominauit. Ea media subsidit, eoq; cauo cōtinet quiddā, quod à uitri similitudine ὕαλος οὖς Græci uocāt. Id neq; liquidum, neq; aridū est, sed quasi concretus humor, ex cuius colore pupillæ color uel niger est, uel cæsius, cum summa tunica tota alba sit. Id autē superueniens ab interiore parte mēbranula includit, sub his gutta humoris est, oui albo similis, à qua uidēdi facultas proficiscitur, χυδαμοειδὴς à Græcis nominatur. Igitur uel ex morbo uel ex ictu concrefcit humor sub duabus tunicis, quā locū uacūū esse proposuissq; Paulatim indurescēs interiori potētiae se opponit. Vitiq; eius plures species sunt, quædā sanabiles, quædā quæ curationē non admittunt. Nā si exigua suffusio est, si immobilis, colorē uero habet marinæ aquæ, uel ferri nitētis, & à latere sensum aliquē fulgoris relinquit, spes superest. Si magna est, si nigra pars oculi amissa naturali figura in aliā uertit, si suffusioni color ceruleus est, aut auro similis, si labat, & hac atq; illac mouetur, uix unquā succurritur. Fere uero peior est, quo ex grauiore morbo, maioribus uel capitis doloribus, uel ictu uehementiore orta est. Neq; idonea curatio, si senilis ætas est, quæ sine nouo uitio tamē acie hebetē habet. At ne puerilis quidē, sed inter hæc media ætas. Oculus quoque curationi neq; exiguus, neq; concauus satis opportunus est, atq; ipsius suffusionis quædā maturitas est. Expectandū igitur est donec iā nō fluere, sed durities quædā cōcreuisse uideatur. Ante curationē autē modico cibo uti, bibere aquā triduo debet, pridie ab omnibus abstinere. Post hæc in aduerso sedili collocandus est loco lucido, lumine aduerso, sic ut cōtrā medicus paulo altius sedeat. A posteriore autē parte caput eius, qui curabitur, minister cōtineat, & immobile id præstet. Nā leui motu eripi acies in perpetuum

petuū potest. Quin etiā ipse oculus qui curabitur, immobi-
lior faciendus est, super alterū lana imposita et deligata. Cu-
rari uero sinister oculus dextra manu, dexter sinistra de-
bet. Tū acus admouēda est, aut acuta, aut forte nō nimū te-
nuis, eaq; demittēda. Sed recta est per summas duas tunicas
medio loco inter nigrū oculi et angulū tēpori propiorē ē
regione mediæ suffusionis, sic ne qua uena lædatur. Neq;
tamen timide demittenda est, quia inani loco excipitur. Ad
quē cū uentū est, ne mediocriter quidē peritus falli potest,
quia premēti nihil renititur. Vbi eo uētum est, inclinanda
acus ad ipsam suffusionē est. Leuiterq; ibi uerti & paula-
tim eā deducere infra regionem pupillæ debet, ubi deinde
eā transit, uehementius imprimi ut inferiori parti insadat. Si
hesit, curatio expleta est. Si subinde redit eadē acu magis
cōcidenda, & in plures partes dissipāda est, quæ singulæ
& facilius cōduntur, & minus late officiūt. Post hæc edu-
cēda acus recta est, imponēdūq; est lana molli exceptū ouī
albū, et suprā, quod inflātionē coërceat, atq; ita deuin-
ciendum. Posthæc opus est quiete, abstinentia, leniū medica-
mētorum inunctionibus, cibo, qui postero die satis mature
datur, primū liquido ne maxillæ laborent, deinde inflāma-
tione finita, tali, qualis in uulneribus propositus est. Qui-
bus ut aqua quoq; diutius bibatur, necessariō accedit.

De Pituita oculorum.

DE pituitæ quoque tenuis cursu, qui oculos infestat,
quatenus medicamētis agendū est, iā explicui. Nunc
ad ea ueniā, quæ curationē ex manu postulant. Animad-
uertimus autē quibusdā nūquā siccescere oculos, sed sem-
per humore tenui madere, quæ res aspritudinē continuat,
ex leuibus momentis inflāmationes & lippitudines exci-
tat, totam deniq; uitā hominis infestat. Idq; in quibusdam

nulla ope adiuuari potest, in quibusdā sanabile est. Quod
 primū discriminē est, nosse oportet, ut alteri succurratur, al-
 teri manus nō iniiciatur. Ac primū superuacua curatio est
 in his qui ab infantibus id uitiū habēt, quia necessario mā-
 surum est usq; mortis diē. Deinde nō necessario etiā in his,
 quibus nō multa, sed acris pituita est. Siquidē manu nihil
 adiuuātur, medicamētis, & uictus ratione, quæ crassiorē
 pituitā reddit, ad sanitatē perueniūt. Lata etiā capita uix
 medicinæ patēt. Tum interest uenæ pituitā emittant, quæ
 inter caluariam & cutē sunt, an quæ inter mēbranam ce-
 rebri, & caluariam. Superiores fere per tēpora oculos ri-
 gant, inferiores per eas mēbranas, quæ ab oculis ad cere-
 brum tendunt. Potest autem adhiberi remediū his, quæ su-
 pra os fluunt, non potest his, quæ sub offe. Ac ne his qui-
 dem succurritur, quibus pituita utrinq; descendit, quia le-
 uata altera parte, nihilominus altera infestat. Quid sit au-
 tem, hac ratione cognoscitur. Raso capite ea medicamēta,
 quibus in lippitudine pituita suspēditur, à supercilijs usq;
 ad uerticē illini debēt. Si sicci oculi esse cōperūt, adparet
 per eas uenas, quæ sub cute sunt, irrigari. Si nihilominus
 madēt, manifestū est sub offe descēdere. Si est humor, sed le-
 uior, duplex uitiū est. Plurimi tamen ex laborātibus repe-
 riuntur, quos superiores uenæ exerceant, ideoq; pluribus
 etiā opitulari licet. Idq; nō in Græcia tantummodo, sed in
 alijs quoque gentibus celebre est, adeo ut nulla medicinæ
 pars magis per nationes quoque exposita sit. Reperti in
 Græcia sunt, qui nouē lineis cutē capitis inciderent, dua-
 bus in occipitio rectis, una super eas transuersa, dein dua-
 bus super aures, una inter eas item transuersa, tribus inter
 uerticē & frōtē rectis. Reperti sunt, qui à capite recte eas
 lineas ad tēpora diducerēt, cognitisq; ex motu maxillarū
 musculo

musculorū initijs, leuiter super eos cutē inciderent, indu-
ctisq; per retusos hamos oris insererent linamēta, ut neq;
inter se cutis antiqui fines cōmitterentur, & in medio ca-
ro incretueret, quæ uenas ex quibus humor ad oculos tran-
siret, astringeret. Quidā etiam atramēto duas lineas duxe-
runt à media aure ad mediam alteram aurem, deinde à na-
ribus ad uerticem. Tum ubi lineæ cōmittebantur, scalpello
inciderunt, & pōst sanguine fūso, os ibidem adusserunt.
Nihilominus autē & in tēporibus, & inter frontem atq;
caluariam eminentibus uenis idē candēs ferrū admouerūt.
Frequens curatio est, uenas in tēporibus adurere, quæ fere
quidem in eiusmodi malo tument, sed tamē ut inflentur ma-
gisq; se ostendant, ceruix antē modice deligāda est: tenui-
busq; ferramētis, & retusis uenæ adurēdæ, donec in ocu-
lis pituitæ cursus conquiescat. Id enim signū est quasi ex-
cātorū itinerū, per quæ humor ferebatur. Valentior ta-
men medicina est, ubi tenues conditæq; uenæ, ideoq; legi
non possunt. Eodē modo ceruice deligata, retētoq; ab ipso
spiritu, quo magis uenæ prodeant, atramēto notare eas cō-
tra tempora & inter ceruicē, ac frontē, deinde ceruice re-
soluta, quā notæ sunt uenas incidere, & sanguinem mūtē-
re. Vbi satis fluxit, tenuibus ferramētis adurere. Cōtra tē-
pora quidem, timide, ne subiecti muscoli, qui maxillas te-
nent, sentiāt: inter frontē uero & uerticē, uehementer, ut
sic squama ab osse recedat. Efficacior tamen etiamnum est
Afrorū curatio, qui uerticē usq; ad os adurunt, sic ut squa-
mā remittat. Sed nihil melius est, quā quod in Gallia quo-
que Comata fit, ubi uenas in tēporibus & in superiore ca-
pitis parte legūt. Adusta quomodo curāda sint, iam expli-
cui. Nūc illud adijcio, neq; ut crustæ decidāt, neq; ut ulcus
impleatur adustis uenis esse properandum, ne uel sanguis

erūpat, uel cito pus supprimatur, cū per hoc siccescere eas partes opus sit, per illud exhauriri opus non sit. Si quando tamen sanguis eruperit, infricanda medicamenta esse, quæ sic sanguinem supprimant, ne adurant. Quemadmodum autem uenæ deligendæ sint, quidq; lectis his faciendum sit, cum uenero ad crurum uarices, dicam.

De aurium morbis, qui manu & scalpello curantur.

CAP. VIII.

Verū ut oculi multiplicē curationē, etiam manus exigunt: sic in auribus admodum pauca sunt, quæ in hac medicina parte tractentur. Solet tamē euenire uel à prima natali die protinus, uel postea facta exulceratione, deinde per cicatricē aure repleta, ut foramē in ea nullū sit, ideoq; audiēdi usu careat. Quod ubi incidit, specillo tentandū est, altē ne id repletū, an in summo tantū glutinatū sit. Nam si altē est, premēti nō cedit: si in summo, specillū protinus recipit. Illud attingi nō oportet, ne sine effectus spe distētio oriatur neruorū, & ex ea mortis periculū sit. Hoc facile curatur. Nā quā cauū esse debet, uel medicamētū aliquod imponēdum est ex adurētibus, uel cādēte ferro aperiendū, uel etiā scalpello incidēdū. Cūq; id patefactum, et iā ulcus purū est, iniiciēda eò pinna est, illita medicamēto cicatricē inducēte: circaq; idē medicamētū dādū, ut cutis circa pinna sanescat: quo fit ut ea remota, postea facultas audiēdi sit. At ubi aures, in uiro puta, perforatæ sunt, et offēdunt, traicere id cauū celeriter cādente acu satis, ut leniter eius ora exulcerētur, aut etiā adurēte medicamēto idem exulcerare, postea deinde imponere id quod purget, tum quod eū locū repleat, & sic cicatricē inducat. Quod si magnū id foramē est (sicut solet esse in his, qui maiora pōdera auribus gesserūt) incidere qd̄ superest ad extremū oportet: suprà

suprà deinde oras scalpello exulcerare, et postea suere, ac medicamētū, quo id glutinetur, iponere. Tertiū est, si quid ibi curti est, sarcire, quæ res cū in labris quoq; & naribus fieri possit, eadē etiā rationē habeat, simul explicāda est.

Curta in auribus, labrisq; ac naribus, quomo-

do sarciri, & curari possint.

CAP. IX.

Curta igitur in his tribus, ac si qua parua paria sunt, curari possunt. Si qua maiora sunt, aut nō recipiunt curationē, aut ita per hāc ipsam deformātur, ut minus inde cora antè fuerint. Atq; in aure quidē & naribus deformitas sola timeri potest. In labris uero si nimium contracta sunt, usus quoq; necessarij iactura fit, quia minus facile & cibis assumitur, & sermo explicatur. Neq; enim creatur ibi corpus, sed ex uicino adducitur: quod in leui mutatiōe, & nihil cripere, et fallere oculū potest: in magna nō potest. Neq; senile autē corpus, neq; quod mali habitus est, neq; in quo difficulter ulcera sanescūt, huic medicinæ idoneū est, quia nusquā celerius cācer occupat, aut difficilior tollitur. Ratio curationis eiusmodi est. Id quod curatū est, in quadratum redigere, ab interioribus eius angulis lineas trāuersas incidere, quæ citeriorē partē ab ulteriore ex toto diducāt: deinde ea quæ sic* reposuimus, in unū adduce- * resoluimus re. Si nō satis iunguntur, ultra lineas, quas antè fecimus, alias duas lunatas, & ad plagā cōuersas immittere, quibus summa tantū cutis diducatur. Sic enim fit, ut facilius quod adducitur, sequi possit: quod nō ui cogendū est, sed ita adducēdum, ut ex facili subsequatur, & * dimissum nō mul- * demissum tum recedat. Interdum autē ab altera parte cutis haud omnino adducta, deformē quem reliquit locum, reddit. Huiusmodi loci altera pars incidēda, altera intacta habenda est. Ergo neq; ex imis auribus, neque ex medio naso imis

uenarum partibus, neq; ex angulis labrorū quicquā attra-
here tentabimus. Vtrinq; autē petemus, si quid summis au-
ribus, si quid imis, si quid aut medio naso, aut medijs nari-
bus, aut medijs labris deerit. Quæ tamen interdū etiā duo-
bus locis curata esse cōsuerūt. Sed eadē ratio curandi est, si
chartilago in eo quod incisum est eminet, excidenda est.
Neq; enim aut glutinatur, aut acu tutō traicitur. Neque
longe tamen excidi debet, ne inter duas oras libera cutis,
utrinq; coitus puris fieri possit. Tum iunctæ oræ inter se
sueandæ sunt, utrinq; cute apprehēsa, & quā priores lineæ
sunt, eā quoq; suturæ iniiciendæ sunt. Siccis locis, ut in na-
ribus, illita spuma argenti satis proficit. In posteriores uero
lunatasq; plagas linamentū dandū est, ut caro increescens
uulnus impleat, summaq; cura quod ita sutū est, tuēdū esse,
apparere ex eo potest, qd' de cācro suprā posui. Ergo etiā
tertio quoq; die fouēdū erit uapore aquæ calidæ, rursusq;
idē medicamētū iniiciendū, fereq; septimo die glutinatum
est. Tū suturæ eximi, & hunc ad sanitatē perducī debēt.

De Polypi curatione per ferrum. CAP. X.

Polypum uero, qui in naribus nascitur, præcipue fer-
ro curari iam aliās posui. Ergo etiam hunc ferramē-
to acuto in modum spathæ factō resoluerē ab osse oportet:
adhibita diligētia, ne infrā chartilago lædatur, in qua dif-
ficilis curatio est. Vbi abscissus est, unco ferramēto extra-
hendus est. Tum implicitum linamentū, uel aliquid ex pe-
nicillo respergendum est medicamēto, quo sanguis suppri-
mitur, eoq; nares leniter implendæ. Sanguine suppresso,
* ulculum linamento * uulnus purgandum est. Vbi purum est, eò pin-
na eodem modo, quo in aure suprā positum est, medica-
mento illita, quo cicatrix inducitur, intus demittenda, do-
nec ex toto id sanescat.

De Ozæna.

CAP. XI.

ID autem uitium, quod ὀζῆνα à Græcis uocatur, si medicamentis non cederet, quemadmodum manu curandum esset, apud magnos Chirurgos non reperi. Credo, quia res raro ad sanitatem satis proficit, cum aliquod in ipsa curatione tormentum habeat. Apud quosdam tamen positum est uel sutilem fistulam, uel enodem scriptorium calami in narē esse cōijciendum, donec sursum ad os perueniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum esse ad ipsum os, deinde adustum locum purgandum esse ærugine & melle. Vbi purus est, lycio ad sanitatē perducendum. Vel narē incidendam esse ab ima parte ad os, ut & cōspici locus possit, & facilius candens ferramentum admoueri. Tum sui narē debere, & adustum quidē ulcus eadē ratione curari. Sutura uerò illini uel spuma argenti, uel alio glutinante.

De oris uitijis, quæ manu & ferro curantur.

CAP. XII.

De Dentibus.

IN ore quoq; quædā manu curantur. Vbi in primis dentes nōnunquam mouentur, modo propter radicum imbecillitatē, modo propter gingiuarum arefcentium uitium. Oportet in utrolibet cādens ferramentum gingiuis admo- uere, ut leuiter attingat, non ut incidat. Adustæ gingiue melle illinendæ, & mulso eluendæ sunt. Vt pura ulcera esse coeperunt, arida medicamenta infricanda sunt ex his quæ reprimūt. Si uerò dens dolores mouet, eximiq; eū, quia medicamenta nihil adiuuāt, placuit, circūradi debet, ut gingiua ab eo resoluatur. Tum is cōcutiendus est. Ea q; faciendā, donec bene moueatur. Nam dens hærēs cū summo periculo euellitur, ac nōnunquā maxilla loco mouetur. Idq; etiā maiore periculo in superioribus dentibus fit, quia potest

γ δ tempora

tempora oculos ue cōcutere. Tum si fieri potest manu, si minus, forfice, dens excipiendus est. Ac si exesus est antè, id foramē uel linamēto, uel bene accōmodato plumbo replendum est, ne sub forfice cōfringatur. Recta uerò forfex ducēda est, ne inflexis radicibus os earum, cui dens inhæret, parte aliqua frangatur. Neq; ideo nullū eius rei periculum est, utiq; in dētibus breuibus, qui ferè lōgiores radices habēt. Sæpe enim forfex cū dentē cōprehendere nō possit, aut frustra cōprehendat, os gingiue prehendit & frangit. Protinus autē ubi plus sanguinis profluit, scire licet, aliquid ex osse fractum esse. Ergo specillo cōquirenda est testa, quæ recessit, & uolsella protrahenda est. Si nō sequitur, incidi gingiua debet, donec labans ossis testa recipiatur. Quod si fractum statim nō est, indurescit extrinsecus maxilla, ut is hiare nō possit. Sed imponēdum calidum ex farina & fico cataplasma est, donec ibi pus moueatur. Tum incidi gingiua debet. Pus quoq; multum profluens, ossis fracti nota est. Itaq; etiam tum id extrahi conuenit. Nonnunquam etiam eo læso, fistula fit, quæ eradi debet. Dens autē scaber, qua parte niger est, radendus est, illinendusq; rosæ flore cōtrito, cui gallæ quarta pars, & altera myrrhæ sit adiecta. Cōtinendumq; ore crebro uinum meracum. Atq; in eo casu uelandum caput, ambulatione multa, frictione capitis, cibo non acri utendū est. At si ex ictu uel alio casu aliqui labant dentes, auro cum his qui bene hærent uinciendi sunt. Continendaq; ore reprimētia, ut uinū in quo malicorium decoctū, aut in quo galla cādens cōiecta sit. Si quando etiā in pueris alter dens nascitur q̃ prior excidat, is q̃ cadere debuit, circū purgādus & euellendus est, is qui natus est in locū prioris quotidie digito adurgēdus, donec ad iustā magnitudinē perueniat. Quo-
tiescunq;

tiescūq; dente exēpto radix relicta est, protinus ea quoq;
ad id facta forfice, quā rhizan Græci uocant, eximēda est.
Tōsillas autē, quæ post inflāmatioēs induruerūt, ^{ἀνθράξες}
autē à Græcis appellātur, cū sub leui tunica sint, oportet
digito circūradere & euellere: si ne sic qdē resoluūtur, ha-
mulo excipere, et scalpello excidere, tū ulcus aceto eluere,
& illinere uulnus medicamēto, quo sanguis supprimatur.

De Vua.

Vua si cū inflāmatione descendit, doloriq; est & sub-
rubicundi coloris, præcidi sine periculo non potest.
Solet enim multū sanguinē effundere. Itaq; melius est his
uti, quæ aliās proposita sunt. Si uerò inflammatio quidem
nulla est, nihilominus autē ea ultra iustum modū à pituita
deducta est, & est tenuis, acuta, alba, præcidi debet. Itēq;
si ima, liuida, & crassa, summa, tenuis est. Neq; quicquam
cōmodius est, q̄ uolsellaprehendere, sub eaq; quod uolu-
mus excidere. Neq; enim ullum periculum est, ne plus mi-
nus ue præcidatur, cū liceat tantū infra uolsellā relinque-
re, quantum inutile esse manifestū est, idq; præcidere quo
longior uua est, quā esse naturaliter debet. Post curatio-
nem eadem faciēda sunt, quæ in tonsillis proxime posui.

De Lingua.

Lingua uerò quibusdā cum subiecta parte à primo na-
tali die iuncta est, qui ob id ne loqui quidē possunt. Ho-
rum extrema lingua uolsellaprehendenda est, sub eaq;
mēbrana incidēda, magna cura habita, ne uenæ quæ iuxta
sunt, uiolentur, et profusione sanguinis noceant. Reliqua
curatio uulneris, in prioribus posita est. Et pleriq; quidē
ubi consanuerunt, loquuntur. Ego autem cognoui, qui
succisa lingua cum abunde super dentes eam premeret,
non tamen loquendi facultatem consecutus est. Adeo in
medicina

medicina etiam ubi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est, id quod sequi conuenit.

De Abscessu sub lingua.

Sub lingua quoque interdum aliquid abscedit, quod seorsum consistit in tunica, doloresque magnos mouet: quod si exiguum est, incidi semel satis est: si maius, summa cutis usque ad tunicam excidenda est, deinde utrinque orae hamulis excipiendae, et tunica undique circumdata liberanda est: magna diligentia per omnem curationem habitanda, ne qua maior uena incidatur.

De Labris.

Labra autem saepe finduntur, eaque res habet cum dolore etiam hanc molestiam, quod sermo prohibetur, qui subinde eas rimas cum dolore diducendo sanguinem citat. Sed has, si in summo sunt, medicamentis curare commodius est, quae ad ulcera oris fiunt. Si uero altius descenderunt, necessarium est tenui ferramento adurere, quod spatulae simile quasi transcurrere, non imprimi debet. Postea facienda eadem sunt, quae in auribus adustis exposita sunt.

De Ceruicis uitijis, & curatione. CAP. XIII.

At in ceruice inter cutem et asperam arteriam tumor increscit, *βρογχόλιον* Graeci uocant, qua modo caro hebes, modo humor aliquis melli aquaeue similis includitur, interdum etiam minutis ossibus pili immixti. Ex quibus quicquid est, quod tunica continetur, potest adurentibus medicamentis curari, quibus summa cutis cum superiecta
**exeditur tunica *exeritur.* Quo facto, siue humor est, profluit: siue quid densius, digitis educitur, tum ulcus sub linamentis sanescit. Sed scalpelli curatio breuior est. Medio tumore una linea inciditur usque ad tunicam. Deinde uitiosus sinus ab integro corpore digito separatur, totusque cum uelamento suo

to suo

to suo eximitur. Tum aceto cui uel salē uel nitrum aliquis adiecit, eluitur, oreq; una sutura iungūtur, ceteraq; eadē quē in alijs suturis superiniiciūtur. Leniter deinde, ne fauces urgeat, deligatur: si quando autē tunica eximi nō potuerit, intus inſpergenda adurētia, linamentisq; id curandum eſt, ceteris pus mouentibus.

De Umbilici uitij.

CAP. IIII.

SVnt etiā circa Umbilicum plura uitia, de quibus propter raritatē inter autores parum cōſtat. Veriſimile eſt autē id à quoq; prætermiſſum, quod ipſe nō cognouerat, à nullo id qd' nō uiderat, fictū. Cōmune omnibus eſt, umbilicū indecore promūnere. Causæ requirūtur. Meges tres has poſuit. Modo inteſtinū eo irrumpere, modo omētum, modo humorem. Soſtratus nihil de omento dixit. Duobus ijsdē adiecit, carnē ibi interdū increſcere, eāq; modo integram eſſe, modo carcinomati ſimilem. Gorgias ipſe quoq; omēti mētione onuſit. Sed cadē tria cauſatus, ſpiritu quoq; interdū eō dixit irrūpere. Hieron omnibus his quatuor poſitis, & omēti mētione habuit, & eius quod ſimul & omentū & inteſtinū habuerit. Quid autē horū ſit, his indicijis cognoscitur. Vbi inteſtinū plapſum eſt, tumor neq; durus, neq; mollis eſt, omni frigore cōminuitur: nō ſolum ſub omni calore, ſed etiā retēto ſpiritu creſcit. Sonat interdū, atq; ubi reſupinatus eſt aliquis delapſo inteſtino ipſe deſidit. Vbi uerō omentum eſt, cetera ſimilia ſunt, tumor mollior ab * ima parte latus extenuatū in uentrē eſt, ſi q̄s * una apprehēdit, elabitur. Vbi utrunq; eſt, indicia quoq; miſta ſunt, et inter utrūq; mollities. At caro durior eſt, ſemperq; etiā reſupinato corpore tumet, premētīq; nō cedit, prioribus facile cedentibus. Si uitioſa eſt, eaſdem notas habet, quā in carcinomate expoſui. Humor autem ſi premitur, circumfluit

circunfluit. At spiritus pressus cedit, sed protinus redit, resupinato quoque corpore tumorē in eadē figura tenet. Ex his id quod ex spiritu uitium est, medicinā nō admittit. Caro quoque carcinomati similis cū periculo tractatur. Itaque omittēda est. Sana excidi debet, idque uulnus linamentis curari. Humore quidā uel inciso summo tumore effundunt, et uulnus iisdē linamentis curāt. In reliquis uarię sententię sunt. Ac resupinandū quidē corpus esse res ipsa testatur, ut in uterum siue intestinū, siue omentū est, delabatur. Sinus uerō umbilici tum uacuu a quibusdā duabus regulis exceptus est, uehemēterque earū capitibus deligatis, ibi emoritur. A quibusdā * ad imum acu traieciatur, duo lina ducente, deinde utriusque lini duobus capitibus diuersę partes astringuntur. Quod in uua quoque oculi fit. Nā sic id quod supra uinculū est, moritur. Adiecerunt quidā, ut antequā uincirēt, summū una linea inciderent, exciderentque quo facilius digito demisso, quod illuc irrupisset, depellerent, tum deinde uinxerunt. Sed abunde est, iubere spiritū cōtinere, ut tumor quātus maximus esse potest, se ostēdat, tum imam basim eius atramento notare, resupinatoque homine digitis tumorē eum premere, ut si quid delapsū nō est, manu cogatur. Posthęc umbilicum adtrahere, et quā nota atramenti est, lino uehemēter astringere. Dinde partem superiorem aut medicamētis, aut ferro adurere donec emoriatur. Atque ut cętera uulsa ulcus nutrire. Idque nō solū ubi intestinū uel omentū uel utrunque est, sed etiā ubi humor est, optime proficit. Sed antē quēdā uisenda sunt, ne quod ex uinculo periculū sit. Nā curationi neque infans. neque aut robustus annis, aut senex aptus est, sed a septimo ferē anno ad quartumdecimū. Deinde ei corpus idoneum est id, quod integrū est. At quod mali habitus est, quodque papulas, impetigines, similiaque habet, idoneum nō est. Le-

uibus quoq; tumoribus facile subuenitur. At in eorum, qui nimis magni sunt, curatione periculum est. Tēpus autē anni & autumnale, & hybernū uitandū est. Ver idonū maxime est. Ac prima aestas nō aliena est. Præter hæc abstine re pridie debet. neq; id satis est. Sed alius quoq; ei ducēda est, quo facilius omnia quæ excefferūt, intra aluū cōfidāt. Quomodo aqua hydropicis emittatur.

CAP.

XV.

Aquam his qui hydropici sunt emitti oportere aliās dixi. Nunc quemadmodū id fiat, dicendum. Quidam autē sub umbilico fere quatuor interpositis digitis à sinistra parte. Quidā ipso umbilico perforato, facere cōsue runt. Quidā cute primū adusta, deinde interiore abdomi ne inciso, quia quod per ignē diuisum est, minus celeriter coit. Ferramentum autē demittitur, magna cura habita, ne qua uena incidatur. Id tale esse debet, ut ferè tertiā digiti partem latitudo mucronis impleat. Demittendum quæ ita est, ut membranam quoq; transeat, qua caro ab interiore parte finitur, eò tum plumbea aut ænea fistula iniicienda est, uel recuruatis in exteriorem partem labris, uel in media circum surgente * quodam nodo, ne tota intus delabi * quadam possit, huius ea pars quæ intrā, paulò longior esse debet, q̄ mora quæ extrā, ut ultra ulteriorem mēbranā procedat. Per hāc effundendus humor est. Atq; ubi maior pars eius euocata est, cludenda demisso linteolo fistula est, & in uulnere, si id ustum nō est, relinquenda. Deinde per insequentes dies circa singulas heminas emittendum, donec nullum aquæ uestigium adpareat. Quidā tamen etiā nō uisita cute pro tinus fistulā recipiunt, et super uulnus spongiā expressam deligāt. Deinde, postero die rursus fistulā demittūt, quod recens uulnus paulum diductum patitur, ut si quid hu moris

moris superest, emittatur. Idq; bis ita fecisse cōtenti sunt.
De intestinorum uulneratorum cu-
rationibus.

CAP. XVI.

Nonnunquā autē uenter ictu aliquo perforatur, sequi-
turq; ut intestina euoluātur. Quod ubi incidit, pro-
tinus cōsiderandū est, an integra ea sint, deinde an his co-
lor suus maneat. Si tenuius intestinū perforatum est, nihil
profici posse iam retuli. Latius intestinū sui potest, nō q;
certa fiducia sit, sed q; dubia spes certa desperatione sit
potior. Interdū enim glutinatur. Tum si utrūlibet intesti-
num liuidū, aut pallidū, aut nigrū est, quibus illud quoq;
necessario accedit, ut sensu careat, medicina omnis inanis
est. Si uerō adhuc ea sui coloris sunt, cū magna festinatio-
ne succurrēdum est. Momēto enim alienātur externo &
insueto spiritu circumdata. Resupinādus autē homo est co-
xis erectioribus. Et si angustius uulnus est, q̄ ut intestina
cōmode refundātur, incidēdum est donec satis pateat. Ac
si iam sicciora intestina sunt, perluenda aqua sunt, cui
paulum admodum olei sit adiectum. Tum minister oras
uulneris leuiter diducere manibus suis, uel etiam duobus
hamis membranæ interiori iniectis debet, medicus priora
semper intestina quæ posteriora prolapsa sunt, condere:
sic ut orbium singulorum locum seruet. Repositis omni-
bus, leniter homo concutiendus est. Quo fit, ut per se sin-
gula intestina in suas sedes diducātur, & inibi cōcidant.
His conditis omentum quoq; considerādum est, ex quo si
quid iam nigri & emortui est, forfice excidi debet. Si
quid integrum est, leuiter super intestina diduci: sutura
autem neque summæ cutis, neque interioris membranæ
per se satis proficit, sed utriusq;. Et quidem duobus linis
uincienda est spissior, quàm alibi, quia rumpi & facilius
motu

motu uentris potest, & nō æquē magnis inflammationibus pars ea exposita est. Igitur in duabus acubus fila traicienda, eaq; duabus manibus tenenda, & prius interiori membrana sutura iniicienda est, sic ut sinistra manus in dexteriore ora, dextra in sinisteriore à principio uulneris orsa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat. Quo fit, ut ab intestinis ea pars semper acum longè sit, quæ retusa est. Semel utraq; parte traiecta permutandæ acus inter manus sunt, ut ea sit in dextra, quæ fuit in sinistra, ea ueniat in sinistram, quam dextra cōtinuit. Iterumq; eodē modo per oras immittendæ sunt. Atq; ita tertio et quarto, deincepsq; permutatis inter manus acubus includenda plaga. Posthæc eadē fila, eadēq; acus ad cutē transferendæ. Similiq; ratione ei quoq; parti utraq; sutura iniicienda, semper ab interiori parte acubus uenientibus, semper inter manus traiectis. Dein glutinātia iniicienda. Quibus aut spongiā, aut succidam lanam ex aceto impressam accedere debere manifestius est, quā ut semper dicendum sit. Impositis his leuiter deligari uenter debet.

De Interiori parte abdominis rupta, & quæ ratione curanda sit.

CAP. XVII.

Interdum tamen uel ex ictu aliquo, uel retento diutius spiritu, uel sub graui fasce interior abdominis mēbrana superiore cute integra, rūpitur. Quod fœminis quoq; ex utero sæpe euenire cōsuevit, fitq; præcipuè circa ilia. Sequitur autē cum superior caro mollis sit, ut nō satis intestina cōtineat, hisq; intentā cutis indecorè intumescat. Atq; id quoq; aliter ab alijs curatur. Quidam enim per acū duobus linis ad imā basim immisis, sic utrinq; deuinciūt, quemadmodū & in umbilico, et in uua positū est, ut quicquid super uinculum est, emoriatur: quidam medium

2. tumo

tumorē excidunt, ad similitudinē myrtacei folij, quod semper eodem modo seruandū esse iam posui, & tū oras sutura iungunt. Cōmodissimum est autem resupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor maxime cedat, quia necesse est ea parte rupta membrana sit, quāq; integra est, ea magis obnitatur, tum qua rupta uidebitur, im-
 duæ lineæ mittēdæ scalpello duæ tunicæ sunt, ut exciso medio interior membrana utrinq; recentē plagā habeat, quia quod uetus est, sutura nō coit, loco patefacto. Si qua parte membrana non nouā plagā, sed ueterē habet, tenuis excidēda habena est, quæ tātū ora eius exulceret. Cætera, quæ ad sutura reliquā curationē pertinent, suprà cōprehēsa sunt.

De Varicibus uentris.

PRæter hæc euenit, ut in quorundam uentribus uarices sint, quarū quia nulla alia curatio est, quā quæ in cruribus esse consuevit, tum eam partē explanaturus, hanc quoq; cōdiffiro.

De Testiculorum natura, & morbis eorum.

CAP. XVIII.

VENIO autē ad ea, quæ in naturalibus partibus circa testiculos oriri solēt, quæ quo facilius explicē, prius ipsius loci natura paucis proponenda est. Igitur testiculi simile quiddā medullis habent. Nā sanguinē non emittūt, & omni sensu carent. Dolent autē in ictibus & inflātionibus tunica, quibus hi continētur. Dependēt uero ab inguinibus per singulos neruos, quos *κρίμασπας* Græci nominant, cum quorum utroq; binæ descendūt & uenæ & arteriæ. Hæ autem tunica cōteguntur tenui, neruosa, sine sanguine, alba, quæ *εγυρσοειδής* a Græcis nominatur: super eam ualentior tunica est, quæ interiori uehementer ima parte inheret, Darton Græci uocant. Multæ deinde membranulæ uenas & arterias, eosq; neruos comprehen-

dunt. Atq; inter duas quoq; tunicas superioribus parti-
 bus leues, paruulæq; sunt. Haftenus propria utriq; testi-
 culo & uelamēta et auxilia sunt. Cōmunis deinde utriq;
 omnibusq; interioribus sinus est, qui iam cōspicitur à no-
 bis, ὁ ὅς ἐστι Græci, scrotum nostri uocāt, isq; ab ima parte Scrotum,
 medijs tunicis leuiter innexus est, à superiore tantum cir-
 cundatus est. Sub hoc igitur plura uitia esse consue-
 runt. Quæ modo ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere
 proposui, modò his integris fiunt. Siquidē interdum uel
 ex morbo primum inflāmur, deinde postea pōdere ab-
 rumpitur, uel ex ictu aliquo protinus rūpitur tunica, quæ
 diducere ab inferioribus partibus intestina debuit, tū pon-
 dere eò deuoluitur, aut omentum, aut etiam intestinum.
 Atq; ibi reperta uia, paulatim ab inguinibus in inferio-
 res quoq; partes* demissum, subinde neruosas tunicas, et *nissum
 ob id eius rei patiētes diducit, ἐντροκίλην & ἐπιπλοκίλην
 Græci uocāt, apud nos indecorū, sed commune his Her- Hernia,
 niæ nomē est. Deinde, si descēdit omentū, nūquā in scroto
 tumor tollitur, siue inedia fuit, siue corpus huc illuc ue
 cōuersum, aut aliquo modo collocatū. Itemq; si retentus
 est spiritus, nō magnopere increscit, tactu uero inæqualis
 est, & mollis, & lubricus. At si intestinū quoq; descēdit,
 tumor is sine inflammatione modò minuitur, modò in- *humor his
 crescit. Estq; serè sine dolore, & cū cōquiescit aliquis,
 aut iacet, interdum ex toto desidit, interdū sic diuiditur,
 ut in scroto exiguae reliquiae mancant. At si clamore &
 satietate, & si sub aliquo pondere is homo nixus est, cre-
 scit, frigore omni cōtrahitur, calore diffunditur. Estq; tū
 scrotū et rotundū, et tactu leue, idq; quod subest, lubricū
 est: si pressum est, ad inguen reuertitur, dimissumq; iterū
 cum quodā quasi murmurē deuoluitur. Et id quidē in le-
 uioribus malis euenit. Nonnunquā autē stercore accepto

uastius tumet, retroq; compelli nō potest: adfert tum dolo-
rem & scroto, & inguinibus, et abdomini: nonnūquā sto-
machus quoq; affectus, primum ruffam bilem per os red-
dit, deinde uiridem, quibusdā etiam nigrā. Integris uero
mēbranis interdum eā partē humor dstringit. Atq; eius
quoq; species duæ sunt. Nā uel inter tunicas is increfcit,
uel in mēbranis, quæ ibi circa uenas & arterias sunt, ubi
hæ grauatae occaluerūt. Ac ne ei quidē humori, qui inter
tunicas est, una sedes est. Nam modo inter summā & me-
diam, modo inter mediā & imā cōsistit. Græci commu-
ni nomine quicquid est, *ὑποκόλην* adpellant: nostri ut scili-
cet nullis discriminibus satis cognitis, hoc quoq; sub eo-
dem nomine, quo priora habēt. Signa autem quædā com-
munia sunt, quædā propria. Cōmunia, quibus humor de-
prehēditur. Propria, quibus locis humorem subesse dici-
mus: si tumor est, nūquam ex toto se remittēs, sed interdū
leuior, aut propter famē, aut propter febriculam, maxi-
mēq; in pueris, isq; mollis est, si nō nimius humor subest.
At si is uehemēter increuit, renititur sic, ut uter repletus,
& arte astrictus. Venæ quoq; in scroto inflantur, & si di-
gito pressimus cedit humor, circūfluensq; id quod nō pre-
mitur, attollit, & tanquā in uitro cornu ue per scrotū ap-
paret, isq; (quātum in ipso est) sine dolore est. Sedes au-
tē eius sic deprehēditur: Si inter summā mediāq; tuni-
cam est, cū digitis duobus pressimus, paulatim humor in-
ter eos reuertēs subit, scrotū ipsius, albidius est. Si duci-
tur, aut nihil, aut paruulū intenditur, testiculus ea parte
neq; uisu, neq; tactu sentitur. At si sub media tunica est,
intentū scrotum magis se attollit, adeo, ut superior coles
sub tumore eo delitefcet. Præter hæc æque integris tuni-
cis ramex innascitur *κισσοκόλην* Græci adpellant, cū uenæ
intume

intumescunt. Hæ quoq; intortæ conglomeratæq; ad superiorem partem, uel ipsum scrotum implent, uel mediam tunicam, uel imam. Interdum etiã sub ima tunica circa ipsum testiculum neruūq; eius crescunt. Ex his eæ quæ in ipso scroto sunt, oculis patet: hæ uerò quæ mediæ imæue tunicæ insidēt, ut magis conditæ, non æquē quidē cernuntur, sed tamen etiã uisui subiectæ sunt, præterquàm quòd & tumoris aliquid est, pro uenarū magnitudine & modo: et id prementi magis renititur, ac per ipsos uenarum toros inæquale est: et qua parte id est, testiculus magis iusto dependet. Cum uero etiam super ipsum testiculum neruūq; eius, id malum increuit, aliquanto longius testiculus ipse descendit, minorq; altero fit, utpote alimēto amisso. Raro, sed aliquando caro quoq; inter tunicas crescit, & *κακίλην* Græci uocant. Interdum etiam ex inflammatione tumet ipse testiculus, ac febres quoq; adfert, & nisi celeriter ea inflammatio conquieuit, dolor ad inguina atq; ilia puenit, partesq; hæ intumescunt: neruus ex quo testiculus depēdet, plenior fit, simulq; indurescit: super hæc inguē quoq; nonnūquam uarices implēt, *εμβωνοκύλην* adpellāt.

De testiculorum curationibus communibus,
& primò de incisione & curatione inguinis,
uel scroti.

CAP. XIX.

His cognitis, de curatione dicēdum est, in qua quædā cōmunia omnium sunt, quædā propria singulorum. Prius de cōmunibus dicā. Loquar autem nunc de his, quæ scalpellum desiderāt. Nam quæ uel sanari nō possint, uel aliter nutriri debeāt, dicēdū erit, simul ad species singulas uenero. Inciditur autē interdū inguē, interdū scrotū. In utraq; curatione, homo ante triduum bibere aquā, pri die abstinere etiã a cibo debet, ipso autē die collocari su

Σ 3 pinus:

pinus: deinde si inguē incidendū est, idq; iā pube contegi-
tur, antē radendū est, & tū extento scroto, ut cutis ingui-
nis intenta sit, id incidendū sub imō uētre, qua cū abdomi-
ne tunicae inferiores cōmittūtur. Aperiendum autē auda-
citer est, donec summa tunica, quæ ipsius scroti est, incida-
tur, perueniaturq; ad eā, qua media est plaga facta. Fora-
mē deorsum uersus subest. In id demittēdus est sinistrae ma-
nus digitus index, ut diductis interueniētibus mēbranu-
lis simul laxet. Minister autē sinistra manu comprehēso
scroto, sursum uersus eū debet extēdere, et quamaximē
ab inguinibus abducere: primū cū ipso testiculo, dū medi-
cus omnes mēbranulas, quæ super mediā tunicā sunt, si di-
gito deducere nō potest, scalpello abscindat. Deinde sine
eo, ut is delapsus ipsi plagæ iungatur, digitoq; inde pro-
matur, & super uentrē cū duabus suis tunicis collocetur.
Inde si qua uitiosa sunt, circūcidenda sunt. In quibus cū
multæ uenæ discurrāt, tenuiores quidē præcidi protinus
possunt. Maiores uerō antē lōgiore lino deligandæ sunt,
ne periculose sanguinē fundant. Sin media tunica uexata
erit, aut sub ea malū increuerit, excidēda erit, sic, ut alte
ad ipsum inguen præcidatur. Infrā tamē nō tota demēda
est. Nā quod ad basim testiculi uehēmēter cū ima tunica
connexū est, excidi sine summo periculo nō potest. Itaq;
ibi relinquendū est. Idē in ima quoq; tunica, si lesa est, fa-
ciendū est. Sed nō à summa inguinis plaga, uerū infrā pau-
lum ea abscindēda, ne lesa abdominis mēbrana inflāma-
tiones moueat. Neq; tamē nimīū ex ea sursum relinquen-
dū est, ne postea sinuetur, et sedem eidē malo præstet. Pur-
gatus ita testiculus per ipsam plagā, cū uenis & arterijs,
et neruo suo leuiter demittēdus est, uidendūq; ne sanguis
in scrotū descendat, ne uē concretus aliquo loco maneat.
Quæ ita fient, si uenis uinciēdo medicus prospexerit: lina

quibus capita earū cōtinebuntur, extra plagā dependere debebūt, quæ pure orto sine ullo dolore excident. Ipsi autem plagæ iniiciendæ duæ fibulae sunt, et insupèr medicamentū quo glutinentur. Solet interdū ab altera ora necessariū esse aliquid excidi, ut cicatrix maior & latior fiat. Quod ubi incidit, linamenta supèr nō fulcienda, sed leuiter tantū ponenda sunt, supraq; ea quæ inflātionē repellant, id est, ex aceto uel lana succida uel spōgia. Cætera eadē quæ ubi pus moueri debet, adhibenda sunt. At cū infrā incidi oportet, resupinato homine subiicienda sub scroto sinistra manus est, deinde id uehementer apprehēdendū, & incidendū. Si paruulū est quod nocet, modice, ut tertia pars integra ad sustinendū testiculū infrā relinquatur. Si maius est, etiā amplius, ut paulum tantūmodo ad imū, cui testiculus insidere possit, integrū maneat. Sed primo rectus scalpellus, quamleuissima manu teneri debet, donec scrotum ipsum diducat. Tū inclinādus mucro est, ut trāsuersa membrana secet, quæ inter summam mediamq; tunicā sunt. At si uitiū in proximo est, mediā tunicā attingi nō oportet. Si sub illa quoq; conditur, etiā illa incidenda est, sic ut tertia quoq; si illa uitiū tegit. Vbi cūque repertū malum est, ministrū ab inferiore parte exprimere moderate scrotum oportet, medicum digito, manus briolo, uel scalpello diductā inferiorē partē tunica extrā collocare: deinde eā ferramēto, qd' ad similitudinē curuū uocant, incidere, sic ut in eādē intrare duo digiti, index & medius possint. His deinde coniectis, excipienda reliqua pars tunicae, & inter digitos scalpellus immittendus est, eximendūq; aut effundendū quicquid est noxiū. Quācūq; autem tunicam quis uiolauit, illam quoque debet excidere, ac mediā quidē (ut suprà dixi) quāmultissime

ab inguine, imā autem paulo infrā. Ceterū antequā exci-
dantur, hæ quoq; uinciri lino summe debēt, et eius lini ca-
pita extra plagā relinquēda sunt, sicut in alijs quoq; ue-
nis, quæ id requisierint. Eo factō testiculus intus reponē-
dus est, oræq; scroti suturis inter se cōmittendæ, neq; pau-
cis, ne parum glutinētur, et longior fiat curatio, neq; mul-
tis, ne inflammationē augeant. Atq; hic quoq; uidēdum
est, nequid in scroto sanguinis maneat. Tum imponenda
glutinātia sunt. Si quādo autē in scrotū sanguis defluxit,
aliquid ue concretū ex eo decidit, incidi subter id debet,
purgatoq; eo spōgia acri aceto madēs circūdari. Deliga-
tur autē uulnus omne, quod ex his causis factū est. Si do-
lor nullus est, quinq; primis diebus nō est resoluēdum, sed
his die tantū aceto irrorāda lana uel spōgia. Si dolor est,
tertia die resoluendū, & ubi fibulæ sunt, hæ incidendæ,
ubi linamentum, id mutandū est: rosāq; & uino mades-
ciendum id, quod imponitur. Si inflāmatio increfcit, adij-
ciendum prioribus cataplasma ex lenticula & melle, uel
ex malicorio, quod in austero uino coctū sit, uel ex his mi-
stis. Si sub his inflāmatio non cōquierit, post diē quin-
tum multa calida aqua uulnus fouendum, donec scrotum
ipsum & extenuetur, & rugosius fiat. Tum imponendū
cataplasma ex triticea farina, cui resina pinea adiecta sit.
Quæ ipsa si robustus curatur, ex aceto: si tener, ex melle
coquēda sunt. Neq; dubiū est, quodcūq; initiū fuit, si ma-
gna inflāmatio est, quin ea, quæ pus mouēt, imponenda
sint. Quod si pus in ipso scroto ortum est, paulū id incidi
debet, ut exitus detur. Linamentūq; catenus imponēdum
est, ut foramen tegat. Inflammatione finita, propter ner-
uos priore cataplasmate, dein cerato utēdū est. Hæc pro-
prie ad eiusmodi uulnera pertinet. Cetera & in curatio-
ne, &

ne, & in uictu similia his esse debent, quæ in alio quoque uulnere genere præcepimus.

De Intestini curatione.

C A P. XX.

His propositis ad singulas species ueniendum est, ac si cui paruulo puero intestinum descēdit antè scalpellū experiēda iunctura est. Fascia eius rei causa fit, cui imo loco pila assuta est ex pāniculis facta, quæ ad repellēdum intestinum ipsi illi subijcitur, deinde reliqua fasciæ pars arctè circūdatur, sub quo sæpe & intus compellitur intestinum, & inter se tunicae glutinantur. Rursus si ætas processit, multūq; intestini descendisse ex tumore magno patet, adijciunturq; dolor et uomitus, quæ ex stercore, et ex cruditate eò delapso ferè accidunt, scalpellum adhiberi sine perniciē nō posse manifestum est. Leuādum tantūmodo malū, & per alias curationes extrahēdum est. Sanguis mitti ex brachio debet, deinde, si uires patiuntur, imperāda tridui abstinentia est: si minus, certe pro ui corporis quāmlongissime. Eodem uero tēpore sup̄er habēdum cataplasma ex lini semine, quod antè aliquis ex mulso decoxerit. Posthæc & farina hordeacea cū resina iniiciēda, & is demittēdus in solū aquæ calidæ, cui oleū quoq; adiectum sit, dādumq; aliquid cibi lenis calidi. Quidam etiā aluum ducūt. Id ducere aliquid in scrotū potest, educere ex eo nō potest. Per ea uerò, quæ sup̄a scripta sunt, leuato malo, si quādo aliās dolor reuerterit, eadem erunt faciēda. Sine dolore quoque, si multa intestina prolapsa sunt, secari superuacūū est, nō quòd excludi à scroto nō possint, nisi tamē id inflāmatio prohibuit, sed quò repulsa inguinibus immorētur, ibiq; tumorem excitēt, atq; ita fiat mali nō finis, sed mutatio. At in eo quē scalpello curari oportebit, simulatq; ad mediā tunicā uulnus in ingui-

ne factū peruenierit, duobus hamulis ea iuxta ipsas oras adprehendi debet, dum eductis omnibus membranulis medicus eam liberat. Neq; enim cū periculo leditur, quæ excidēda est, cum intestinū esse nisi sub ea nō possit. Vbi deducta autem erit, ab inguine usq; ad testiculum incidi debet, sic, ne ipse ledatur, tum excidi. Ferè tamen hanc curationem puerilis ætas, & modicum malum recipit. Si uir robustus est, maiusq; id uitium est, extrahi testiculus nō debet, sed in sua sede permanere. Id hoc modo fit. Inguen eadem ratione usq; ad mediā tunicā scalpello aperitur, eaq; tunica eodem modo duobus hamis excipitur, sic ut à ministro testiculus eatenus cōtineatur, ne per uulnus exeat: tum ea tunica deorsum uersus scalpello inciditur, sub eaq; index digitus sinistræ manus ad imū testiculum demittitur, cumq; ad plagā cōpellit. Deinde dextræ manus duo digiti pollex atq; index, ucnā & arteriam et neruū, tunicāq; eorum à superiore tunica diducunt. Quod si aliqua mēbranula prohibent, scalpello resoluuntur, donec ante oculos tota iā tunica sit. Excisis quæ excidēda sunt, repositoq; testiculo, ab ora quoq; eius uulneris, quod in inguine est: demenda habenula paulò latior est, quo maior plaga sit, & plus creare carnis possit.

De Omenti curatione.

CAP. XXI.

AT si omentum descendit, eodem quidem modo, quo supra scriptum est, aperiendum inguen, diducēdæq; tunicae sunt. Considerandum autē est, maior ne is modus, an exiguus sit. Nam quod paruulum est, super inguen in aluū uel digito uel auerso specillo repellendū est. Si plus est, sinere oportet depēdere, quātum ex utero prolapsum est, idq; adurentibus medicamentis illinere, donec emoriatur & excidat. Quidam hic quoq; duo lina acu trañciūt, binisq;

binisq; singulorum capitibus diuersas partes astringūt. Sub quo æque, sed tardius emoriatur. Adicitur tamen hic quod celeritati, si omentum super uinculum illinitur medicamentis quæ sic exedunt, ne erodant, *ἐπιμαίειν* Græci uo= * *ἐπιμαίειν*.
 cant. Fuerunt etiã qui omentum forfice præciderēt, quod in paruulo non est necessarium. Si maius est, potest profusionem sanguinis facere. Siquidem omentum quoq; uenis quibusdam etiam maioribus illigatum est. Neq; uero si discusso uentre id prolapsum forfice præciditur, cū et emortuum sit, & aliter tutius auelli non possit, inde huc exemplum transfrendum est. Vulnus autem curari, si relictum omentum est, sutura debet. Si id amplius fuit, & extramortuum est, excisis oris, sicut supra propositum est. Si uero humor intus est, incidendum est, in pueris quidē inguen, nisi in his quoq; liquoris eius maior modus prohibet: in uiris uero & ubicunq; multus humor subest, scrotum. Deinde si inguen incisum est, eò protractis tunicis humor effundi debet. Si scrotum, & sub hoc protinus uitium est, nihil aliud quàm humor est effundendus, abscedendæq; membranæ sunt, si quæ cum continuerunt: deinde eluendum id ex aqua, quæ uel salem adiectum, uel nitrum habeat: si sub media, imâ ue tunica, totæ hæ extra scrotum collocandæ, excidendæq; sunt.

De Ramicis curatione.

CAP. XXII.

RAmex autē, si super ipsum scrotū est, adurendus est tenuibus & acutis ferramentis, quæ ipsis uenis infigantur, cū eo ne amplius quàm has urant, maximeq; ubi inter se implicatæ glomerantur, eò ferrum id admouendum est, tū super farina ex aqua frigida subacta injicienda est, utendumq; eò uinculo, quod idoneum esse ani curationibus posui. Tercio die lenticula cum melle imponenda est, post ciectis crustis ulcera melle purganda, rosa implen-

da, ad cicatricem aridis linamentis' perducenda sunt. Quibus uero super mediam tunicam uenæ tument, incidendum inguē est, atq; tunica promouēda, ab eaq; uenæ digito uel manubriolo scalpelli separandæ. Qua parte uero inhærebūt, & ab superiore et ab inferiore parte lino uinciendæ, tum sub ipsis uinculis præcidendæ, reponendusq; testiculus est. At ubi supra tertiā tunicam ramex insedit, mediā excidi necesse est. Deinde, si duæ tresue uenæ tument, & ita pars aliqua obsidetur, ut maiore uitio uacet, idem faciendum quod supra scriptum est, ut ab inguine et à testiculo deligatæ uenæ præcidantur, isq; condatur. Sin totum id ramex obsederit, per plagam demittendus digitus index erit: subijciendusq; uenis, sic ut paulatim protrahat æquē adducēdo, donec is testiculus par alteri fiat. Tum fibulæ oris sic uinciendæ, ut simul eas quoq; uenas cōprehendant. Id hoc modo fit. Acus ab exteriori parte oram uulneris perforat. Tum nō per ipsam uenā, sed per membranā eius immittitur, per eamq; in alterā oram cōpellitur. Venæ uulnerari nō debent, ne sanguinē fundāt. Membrana semper inter has uenas est, ac neq; periculū affert, & filo comprehēsas illas abunde tenet. Itaq; etiam satis est, duas fibulas esse: tum uenæ quæcūque protractæ sunt in ipsum inguen, aduerso specillo cōprehendi debēt: soluendi fibulas tēpus inflammatione finita & purgato uulnere est, *ut una simul & oras et uenas cicatrix deui-

* & ciat. Vbi uero inter imā tunicā & ipsum testiculū nerruumq; eius ramex ortus est, una curatio est, quæ totū testiculū abscindit. Nam neq; ad generationē quicquam is confert, & omnibus indecore, quibusdā etiam cum dolore dependet. Sed tum quoq; inguen incidendū, media tunica promenda, atq; excidēda est, idem in ima faciendum,

neruusq; ex quo testiculus dependet, præcidendus. Post id uenæ & arteriæ ad inguen lino deligandæ, & infra uinculum abscindendæ sunt.

De Carne quæ inter tunicas testiculorum con

scruit, & de neruo indurato. CAP. XXIII.

Caro quoq; si quando inter tunicas cõcreuit, nihil dubij est, quin eximēda sit, sed id ipso scroto inciso fieri commodius est. At si neruus induruit, curari res neque manu neq; medicamēto potest. Vrgent enim febres ardētes, & aut uirides aut nigri uomitus: præter hæc ingens sitis, & linguæ aspritudo, fereq; à die tertio spumans bilis aluo cū rosione redditur. Atq; neq; assumi facile cibus, neq; cõtineri potest, neq; multo pòst extremæ partes frigescunt, tremor oritur, manus sine ratione extenduntur, deinde in fronte frigidus sudor, eumq; mors sequitur.

De Ramice inguinis.

CAP. XXIIII.

Vbi uerò in ipso inguine ramex est, si tumor modicus est, semel incidi: si maior, duabus lineis debet, ut medium excidatur: deinde nō extracto testiculo, sicut intestinis quoq; prolapsis interdū fieri docui, colligendæ uenæ uinciendæq; ubi tunicis inhærebūt, & sub his nodis præcidendæ sunt. Neq; quicquam noui curatio uulneris eius requirit.

Ad tegendam glandem colis, si nuda est.

CAP. XXV.

Ab his ad ea transeundum est, quæ in cole ipso fiunt, in quo si glās nuda est, uultq; aliquis cā decoris causa tegere, fieri potest, sed expeditius in puero quàm in uiro. In eo cui id naturale est, quàm in eo, qui quarūdā gentium more circumcissus est. In eo cui glans parua iuxtaq; eam cutis, spatiosior uero ipse coles est, quàm in quo con

traria

traria his sunt. Curatio autē eorū, quibus id naturale est, eiusmodi est. Cutis circa glādem apprehēditur & extēditur, donec illā ipsam cōdat, ibi q̄ deligatur. Deinde iuxta pubem in orbē tergus inciditur, donec coles nudetur, magna q̄ cura cauetur ne uel urinæ iter, uel uenæ, quæ ibi sunt, incidātur. Eo factō cutis ad uinculum inclinatur, nudatur q̄; circa pubem uelut circulus, eo q̄; linamēta dātur, ut caro increseat & id impleat, satis q̄; uelamēti suprà latitudo plagæ præstat. Sed donec cicatrix sit, uinctum esse id debet, in medio tantū relicto exiguo urinæ itinere. At in eo qui circūcisus est, sub circulo glandis scalpello ducēda cutis ab interiore cole est. Nō ita dolet, quia summo soluto, deduci deorsum usq; ad pubem manu potest. Neq; ideo sanguis profluit. Resoluta autem cutis rursus extēditur ultra glandem. Tū multa frigida aqua fouetur, emplastrum q̄; circa datur, quod ualentem inflāmationē reprimat, proximis q̄; diebus ut propē a fame uictus est, ne forte eā partē satietas excitet. Vbi iā sine inflāmatione est, deligari debet a pube usq; circulū. Super glādē autē aduerso emplastro imposito induci. Sic enim fit, ut inferior pars glutinetur, superior ita sanescat, ne inhareat.

Quomodo glans penis contacta aperiri possit.

Contra si glans ita contacta est, ut nudari non possit, quod uitium Græci *φίμωσις* adpellāt, aperienda est. Quod hoc modo fit. Subter a summa ora cutis inciditur recta linea usq; ad frænū, atq; ita superius tergus relaxatū cedere retro potest. Quod si parū sic profectū est, aut propter angustias, aut propter duritiē tergoris, protinus triagula forma cutis ab inferiore parte excidēda est, sic ut uertex eius ad frænū basis in tergo extremo sit. Tum superdāda linamēta sunt, aliā q̄; medicamēta quæ ad sanitatē perdu-

perducāt. Neceſſarium autē eſt donec cicatrix ſit cōquieſcere. Nam ambulatio atterēdo hūlcus ſordidum reddit.

Inſibulandi ratio.

Inſibulare quoq; adoleſcentulos interdū uocis, interdum ualeitudinis cauſſa quidā cōſuerūt. Eiusq; hæc ratio eſt. Cutis quæ ſuper glādem eſt extenditur, notaturq; utrinq; à lateribus atramento quā perforatur, deinde reſmittitur. Si ſuper glādem notæ reuertūtur, nimis adprehenſum eſt, et ultrā notari debet. Si glās ab his libera eſt, is locus idoneus fibulæ eſt. Tum quā notæ ſunt, cutis ac uſilum ducente tranſiuitur, eiusq; ſili capita inter ſe deligantur, quotidieq; id mouetur, donec circa foramina cicatriculæ fiant. Vbi hæ confirmatæ, exempto filo fibula additur, quæ quo melior, eo leuior eſt. Sed hoc quidem ſæpius inter ſuperuacua, quā inter neceſſaria eſt.

De urinæ reddendæ difficultate, & de Calcu-

lo, rationibusq; eorum.

CAP. XXVI.

Res uero interdum cogit emoliri manu urinam, cum illa non redditur, aut quia ſeneſtute iter eius collapſum eſt, aut quia calculus, uel cōcretum aliquid ex ſanguine intus ſe oppoſuit. At mediocris quoq; inflammatio ſæpe eam reddi naturaliter prohibet. Idq; nō in uiris tantummodo, ſed in ſceminis quoq; interdū neceſſariū eſt. Ergo ænæ fiſtulæ fiunt, quæ ut omni corpori ampliori minoriq; ſufficiant, ad mares tres, ad ſceminas duæ medico habendæ ſunt. Ex uirilibus maxima decem & quinque eſt digitorum: media, duodecim: minima, nouē. Ex muliebribus, maior nouem: minor, ſex. Incuruas uero eſſe eas paulum, ſed magis uiriles oportet, leuesq; admodum: ac neq; nimis plenas, neq; nimis tenues. Homo tum reſupinus, comodo quo in curatione ani figuratur, ſuper ſubſelliū aut

lectum

lectum collocandus est. Medicus autē d' dextro latere sinistra quidem manu colem masculi cōtinere, dextra uero fistulam demittere in iter urinæ debet. Atq; ubi ad cervicē uesicæ uētum est, simul cum cole fistulam inclinatam in ipsam uesicam compellere, eamq; urina reddita recipere. Fœmina breuius urinæ similiter & rectius iter habet, quod māmula simile inter imas oras super naturale positum, nō minus sæpe auxilio eget, aliquāto minus difficultatis exigit. Nonnunquam etiā prolapsus in ipsam fistulam calculus, qui subinde ea extenuatur, nō longē ab exitu inhærescit. Eū si fieri potest, oportet uellere, uel oriculario specillo, uel eo ferramento, quo in sectione calculus protrahitur. Si id fieri nō potuit, cutis extrema quāplurimū attrahēda, & cōdita glāde lino uinciēda est, deinde d' latere recta plaga coles incidēdus, & calculus eximēdus est, tū cutis remittenda. Sic enim fit, ut incisum colem integra pars cutis contegat, & urina naturaliter profluat.

Quæ curatio calculosis adhibeatur.

Cum uesicæ uerò calculi q; facta mentio sit, locus ipse exigere uidetur, ut subiiciam, quæ curatio calculosis, cum aliter succurri nō potest, adhibeatur. Ad quam festinare, cum præceptum sit, nullo modo conuenit: ac neq; omni tēpore, neq; in omni ætate, neq; in omni uitio id experiēdum est, sed solo uere, in eo corpore, quod iam nouē annos, nondum quatuordecim excessit, & si tantum mali subest, ut neq; medicamētis uinci possit, neq; etiam trahi posse uideatur, quo minus interposito aliquo spatio interimat. Nō quo nō interdū etiam temeraria medicina proficiat, sed quo sæpius utiq; in hoc fallat, in quo plura & genera & tēpora periculi sunt. Quæ simul cū ipsa curatione proponam. Igitur ubi ultima experiri statutum est, antè

antè aliquot diebus uictu corpus præparādū est, ut modi-
cos, ut salubres cibos, ut minime glutinosos assumat, ut
aquā bibat. Ambulādi uero inter hæc exercitatione utatur,
quo magis calculus ad uesicæ ceruicē descēdat. Qd'
an iciderit, digitis quoq; sicut in curatiōe docebo, demis-
sis cognoscitur. Vbi eius rei fides est, pridie is puer in ie-
iunio cōtinēdus est, & tū loco calido curatio adhibēda,
quæ hoc modo ordinatur. Homo præualēs & peritus in
sedili alto cōsedit, supinūq; eū & aduersum super genua
sua coxis eius collocatis cōprehēdit, reductisq; eius cru-
ribus, ipsum quoq; iubet manibus ad suos poplites datis
eos q̄ maxime possit attrahere, simulq; ipse sic eos cōti-
net. Quod si robustius corpus eius est qui curatur, duo-
bus sedilibus iūctis duo ualētes insidūt, quo et sedilia &
interiora crura inter se deligantur, ne diduci possint. Tū
is super duorum genua eodē modo collocatur, atq; alter
prout cōsedit sinistrū crus eius, alter dextrū, simulq; ipse
poplites suos attrahit. Siue autē unus, siue duo continēt,
super humeros eius suis pectoribus incūbūt. Ex qbus eue-
nit, ut inter ilia sinus super pubē sine ullis rugis sit exten-
tus, & in angustū cōpulsā uesica, facilius calculus capi
possit. Præter hæc etiā a lateribus duo ualētes obijciū-
tur, qui circūstātes leuare uel unū uel duos, qui pucrū cō-
tinēt, nō sinūt. Medicus deinde diligēter unguibus circū-
cisis, atq; sinistra manu duos eius digitos, indicē & me-
diū, leniter prius unū, deinde alterū in anū eius demittit,
dextræq; digitos super imū abdomē leniter imponit, ne
si utrinq; digiti circa calculū uehementē cōcurrerint, ue-
sicā lædāt. Neq; uero festinanter in hac re, ut i plerisq;
agēdū est, sed ita, ut quāmaxime id tutò fiat. Nā læsa ue-
sica neruorū distentiones cū periculo mortis excitat. Ac

A

prim

primum circa cervicem queritur calculus. Ibi repertus minore negotio expellitur. Et ideo dixi, ne curandū quidem, nisi cū hoc indicijis suis cognitū est. Si uero aut ibi nō fuit, aut recessit retro, digiti ad ultimā uesicā dantur, paulatimq; dextra quoq; manus eius ultrā trāslata subsequitur. Atq; ubi repertus est calculus, qui necesse est in manus incidat, eo curiosius deducitur, quo minor leuiorq; est, ne effugiat, id est, ne saepius agitanda uesica sit. Ergo ultra calculū dextra semper manus eius opponitur, sinistrae digiti deorsum eū cōpellūt, donec ad cervicē peruenitur. In quā si oblongus est, sic cōpellendus est, ut pronus exeat: si planus, sic, ut transuersus sit: si quadratus, ut duobus angulis sedeat: si altera parte plenior, sic ut prius ea, qua tenuior sit, euadat. In rotūdo nihil interesse ex ipsa figura patet, nisi si leuior altera parte est, ut ea antecedit. Cum iā eō uenit, ut incidi super uesicā cervicem iuxta anum cutis plaga lunata usq; ad cervicē uesicā debeat, cornibus ad coxas spectantibus paulū, deinde ea parte qua strictior ima plaga est, etiānum sub cute altera transuersa plaga facienda est, qua ceruix aperiat, donec urinae iter pateat, sic ut plaga paulo maior, quā calculus sit. Nā qui* metu fistulae, quam illo loco

*meatum

*μεατόν

*ούρῳ παρὰ Græci uocāt, parū patefaciūt, cū maiore eodē periculo reuoluuntur, quia calculus iter, cū ui promitur, facit, nisi accipit. Idq; etiam perniciosius est, si figura quoq; calculi uel aspritudo aliquid eō cōtulit. Ex quo et sanguinis profusio, & distentio neruorum fieri potest. Quæ si quis euasit, multo tamen patētiorē fistulā habiturus est, rupta ceruice, quā habuisset incisa. Cū uero patefacta est, in cōspectum calculus uenit, in cuius corpore nullum discriminē est. Ipse si exiguus est, digitis ab altera parte

parte propelli, ab altera protrahi potest. Si maior, iniiciendus à superiore ei parte uncus est, eius rei causa factus. Is est ad extremum tenuis, in semicirculi specie retusæ latitudinis, ab exteriori parte levis qua corpori iungitur, ab interiori asper, qua calculum attingit. Isque longior potius esse debet. Nam brevis extrahendi vim habet. Vbi iniectus est, in utrumque latus inclinandus est, ut appareat calculus, et teneatur, quia si apprehensus est, ille simul inclinatur. Ideoque eo minimo opus est, ne cum adduci uncus coeperit, calculus intus effugiat, hic in oram vulneris incidat, eaqueque contulneret. In qua re quod periculum esset, iam supra proposui. Vbi satis teneri calculum patet, eodem penè momento triplex motus adhibendus est, in utrumque latus, deinde extra, sic tamē, ut leniter id fiat, paulumque primo calculus attrahatur: quo facto, attollendus uncus extremus est, uti intus magis maneat, faciliusque illum producat. Quod si aliquando à superiore parte calculus parum comode comprehendatur, à latere erit apprehendendus. Hæc est simplicissima curatio. Sed uarietas rerum quasdam etiamnum animaduersiones desiderat. Sunt enim quidam non asperi tantummodo, sed spinosi quoque calculi, qui per se quidem delapsi in ceruicem, sine ullo periculo eximuntur. In uescica uero non tuto uel hi conquiruntur, uel attrahuntur, quoniam ubi illam contulnerunt, ex distentione neruorum mortem maturant: multoque magis, si spina aliqua uescicæ inheret, eaqueque cum duceretur, duplicauit. Colligitur autem eo, quod difficilius urina redditur, in ceruice calculum esse: eo quod crueta destillat, illum esse spinosum, maximeque id sub digitis quoque experientum est, neque adhibenda manus, nisi id constitit. Ac tum quoque leniter intus digiti obijciendi, ne uolenter promouendo contulneret, tum incidendum. Multi hic quoque scalpello usi sunt.

Meges (quoniā is infirmior est, potestq; in aliqua prominentia incidere, incisoq; super illā corpore, quā cauum subest, nō secare, sed relinquere, quod iterū incidi necesse sit) ferramētum fecit rectū, in summa parte labrosum, in ima semicirculatū acutūq;. Id receptū inter duos digitos indicē ac mediū super pollice imposito sic deprimebat, ut simul cū carne, si quid ex calculo prominebat, incidere. Quo cum sequebatur, ut semel quantum satis esset, aperiret. Quocunq; autem modo ceruix ea parte facta est, leniter extrahi, quod asperum est, debet, nulla propter festinationem uī admota.

Signa calculorum, uel arenosorū, uel mollium.

AT calculus arenosus, & antē manifestus est, quoniā & urina quæ redditur, arenosa est: & in ipsa curatiōe, quoniā inter subiectos digitos neq; æque leniter renititur, & insuper dilatatur. Item mollis calculus, & ex pluribus minutisq;, sed inter se parū astrictis cōpositus indicatur, in se adtrahēs quasdam quasi squamulas. Hos omneis leniter permutatis subinde digitorum uicibus sic oportet abducere, ne uesicā lēdāt, ne uē intus aliqua dissipata reliquia maneat, quæ postmodū curatiōi difficultatē faciāt. Quicquid autē ex his in cōspectū uenit, uel digitis uel unco eximendū est. At si plures calculi sunt, singuli protrahi debēt, sic tamē, ut si qs exiguus supererit, potius relinquatur. Siquidē in uesica difficulter inuenitur, inuētusq; celeriter effugit. Ita lōga inquisitione uesica lēditur, excitatq; inflammationes mortiferas, adeo ut quidā secti, cū diu frustra q; per digitos uesica esset agitata, decesserint. Quibus accedit etiam quod exiguus calculus, ad plagā urina postea promouēte, excidit. Si quādo autē is maior, nō uidetur, nisi rupta ceruice extrahi posse, find

se, findendus est. Cuius repertor Ammonius, ob id Litho-
tomos cognominatus est. Id hoc modo fit. Vncus injici-
tur calculo, sic ut facile eum concussum quoq; teneat, ne
is retro reuoluatur. Tum ferramentum adhibetur crassi-
tudinis modicæ, prima parte tenui, sed retusa, quod ad-
motum calculum ex altera parte ictum findit: magna cu-
ra habita, ne aut ad ipsam uesicam per ferramentum per-
ueniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

De Calculis fœminarum.

HAc uero curationes in fœminis quoq; similes sunt,
Hæc quibus tamē parū proprie quædā dicenda sunt.
Siquidē in his ubi paruulus calculus est, scalpellus super-
uacuuus est, quia is urinam in ceruicē nō cōpellit, quæ &
breuior, quā in maribus, & laxior est. Ergo & per se
sepe excidit, & si in primo quod est angustius inhaeret,
eodē tamē unco sine ulla noxa educitur. At in maioribus
calculis necessaria eadē curatio est. Sed uirgini subijci di-
giti tanquam masculo: mulieri per naturalia eius debēt.
Tū uirgini quidē sub ima sinisteriore ora. Mulieri uero
inter urinae iter & os pubis incidendum est, sic ut utroq;
loco plaga transuersa sit: neq; terreri conuenit, si plus
ex muliebri corpore sanguinis profluit.

Quæ curatio calculo euulso habenda sit.

Calculo euulso, si ualens corpus est, neq; magnopere
Cū exatū, sinere oportet sanguinē fluere, quo minor
inflāmatio oriatur. Atq; ingredi quoq; eū paulū nō alie-
nū est, ut excidat, si quid intus cōcreti sanguinis mansit.
Quod si per se nō destitit, rursus ne uis omnis intereat,
supprimi debet. Idq; protinus in imbecillioribus ab ipsa
curatione faciendū est. Siquidē ut distēctione neruorū peri-
clitatur aliquis, dum uesica eius agitur, sic alter metus

excipitur remotis medicaminibus, ne tantum sanguinis profluat ut occidat. Quod ne incidat, desiderare is debet in acre acetū, cui aliquātum salis sit adiectū. Sub quo & sanguis fere cōquiescit, & astringitur uesica, ideoq; minus inflāmatur. Quod si parum proficit, agglutināda cucurbitula est & inguinibus et coxis, & super pubē. Vbi iam satis uel euocatus est sanguis, uel prohibitus, resupinus collocādus est, sic ut caput humile sit, coxæ paulum excitentur: ac super hunc imponēdū est duplex aut triplex linteolū, aceto madens. Deinde interpositis duabus horis in soliū is aquæ calidæ resupinus demittendus est, sic, ut a genibus ad umbilicum aqua teneat, cætera uesti mētis circūdata sint, manibus tantummodo pedibusq; nudatis, ut & minus digeratur, & ibi diutius maneat. Ex quo sudor multus oriri solet, qui spongia subinde facile detergendus est, finisq; eius fomenti est, donec infirmādo offendat. Tū multo is oleo perungēdus, inducēdusq; * hapsus lanæ mollis, tepido oleo repletus, qui pubem & coxas & inguina, & plagā ipsam cōtestā eodē ante se linteolo protegat, isq; subinde oleo tepido madefaciendus est, ut neq; frigus ad uesicam admittat, & nervos leniter molliat. Quidā cataplasmatibus calefacientibus utūtur. Eaplus pondere nocēt, quæ uesicā urgēdo uulnus irritant, q̄ calore proficiūt. Ergo ne uinculū quidem ullū necessariū est. Proximo die, si spiritus difficilius redditur, si urina nō excedit, si locus circa pubē mature intumuit, scire licet in uesica sangnīnē cōcretū remāsisse. Igitur demissis eodē modo digitis leniter pertractanda uesica est, & discutienda si qua coierunt. Quo fit, ut per uulnus postea procedāt. Nō alienū etiā est, oriculario clystere acetū nitro mistū per plagā in uesicā cōpellere. Nā sic quoq; discuti-

* Hapsus id latinis dici uideatur, quod Græcis πῆλμα, quod Suidas exponit ὀκίσμα, Hesychius ὥδην. significat autē uel sacculū, crumenam, uel huiusmodi aliquid. aut testorium, aut uelamen, aut cingulū, sacculi, aut crumenæ modo factum.

scut

scutiuntur, si qua cruenta coierunt. Ea q; facere etiā primo
 die conuenit. Si timemus, ne quid intus sit, maximeq; ubi
 ambulādo id clicere imbecillitas prohibuit, cetera eadē
 faciēda sunt: ut demittatur in soliū, ut eodē modo pānicu-
 lus, eadē lana superiniiciatur. Sed neq; saepe, neq; tandiu
 in aqua calida puer habēdus, quā adolescens est: infir-
 mus, quā ualēs: leui, q̄ grauiore inflammatiōe adfectus:
 is cuius corpus digeritur, q̄ is cuius astrictum est. Inter
 hēc uerō si somnus est, & æqualis spiritus, & madēs lin-
 gua, & sitis modica, & uēter imus, sed & mediocris est
 cum febre modica dolor, scire licet recte * procedere cura * *precedere*
 tionē. Atq; in his inflātio fere quinto uel septimo die
 finitur. Qua leuata, soliū superuacuū est. Supini tātūmo-
 do uulnus aqua calida fouēdū est, ut si quid urinæ rodet,
 abluatur. Imponenda autē medicamenta sunt pus mouen-
 tia, & si purgādū ulcus uidēbitur melle linendū. Id si ro-
 det, rosa temperabitur. Huic curationi aptissimū uidetur
 Enneapharmacum emplastrū. Nā & seuū habet ad pus
 mouendū, & mel ad hunc repurgādū: medulla etiā ma-
 ximeq; uitulina, quod in id ne fistula relinquatur, præci-
 pue proficit. Linamenta uero tum super hunc non sunt
 necessaria, super medicamentū ad id cōtinēdū, recte im-
 ponuntur. At ubi hunc purgatū est, puro linamento ad
 cicatricem perducendū est. Quibus temporibus tamen, si
 felix curatio non fuit, uaria circa pericula oriūtur. Quæ
 præagire protinus licet, si cōtinua uigilia est, si spiritus
 difficultas, si lingua arida est, si sitis uehemens, si uenter
 imus tumet, si uulnus hiat, si * trāsiliens *trāsfluens* ^{*} *trāsfluens*
 urinā id non ro-
 det, si similiter ante tertiu diē quādā liuida excidūt, si is
 aut nihil, aut tarde respōdet, si uehementes dolores sunt,
 si post diem quintū magnæ febres urgēt, & fastidiū cibi

permanet, si cubare in uentrem iocūdius est. Nihil tamen peius est distentione neruorum, & ante nonum diem uomitus bilis. Sed cum inflammationis sit metus, succurri abstinencia, modicis & tempestiuis cibis, inter hæc fomentum, de quibus supra scripsimus, oportet.

De cancro qui excisa uesica nascitur, & qua curatione uti deceat. CAP. XXVII.

Proximus canceri metus est: is cognoscitur, si & per uulnus, & per ipsum colem fluit sanies mali odoris, cumq; eo quædā a concreto sanguine nō abhorretia, tenuesq; carūculæ lanulis similes: præter hæc si oræ uulneris aridæ sunt, si dolēt inguina, si febris nō defuit, eaq; in noctē augetur, si inordinati horrores accedūt. Cōsiderandum autē est, in quā partē cancer is tēdat. Si ad colē, indurescit is locus, & rubet, & tactu dolorē excitat, testiculiq; intumescūt. Si in ipsam uesicā, ani dolor sequitur, coxæ durescūt, nō facile crura extēdi possunt. At si in alterutrum latus, oculis id expositū est, paresq; utrinq; easdem notas, sed minores habet. Primū autē ad rē pertinet, corpus recte iacere, ut superior pars semper eadē sit, in quā uitiū fertur: ita si ad colem it, supinus is collocari debet: si ad uesicā, in uētrē: si in latus, in id quod integrius est. Deinde ubi uētū fuerit ad curationē, homo in aquā demittetur, in qua marrubiū decoctū sit, aut cupressus aut myrtus, idēq; humor clystere intus adiicietur. Tū superponetur lēticula cū malicorio mista, quæ utraq; ex uino decocta sint: uel rubus aut olæ folia, eodem modo decocta, aliaq; medicamenta, quæ ad cohibēdos purgandosq; caneros proposuimus, ex quibus, si qua crūt arida, per scriptoriū calamū inspirabūtur. Vbi stare cœperit cancer, mulso uulnus eluetur. Vitabiturq; eo tempore ceratum, quod

quod ad recipiendū id malū corpus emollit, potius plūbū elotū cū uino inungetur, super que idē linteolo illitum imponetur. Sub quibus perueniri ad sanitatē potest, cum eo tamē quod nō ignoremus, orto Cancro saepe affici stomachū, cui cū uesica quoddā cōfortiū est, ex q; eo fieri, ut neq; retineatur cibus, neq; si quis retētus est, concoquatur, neq; corpus alatur: ideo q; ne uulnus quidem aut purgari, aut ali possit, quæ necessario mortē maturāt: sed ut his succurri nullo modo potest, sic a primo tamē diu tenēda ratio curationis est. In qua quædā obseruatio ad cibū quoq; potionēq; pertinens necessaria est. Nā cibus interpretiā nō nisi humidus dari debet. Vbi hylcus purgatū est, ex media materia olera & salsamēta semper alicūna sunt. Potione opus est nō modica. Nā si parū bibitur, accenditur uulnus, & uigilia urget, & uis corporis minuitur. Si plus æquo assumitur, subinde uesica impletur, eoq; iritatur. Nō nisi aquā autē bibēdā esse manifestius est, quā ut subinde dicēdū sit. Solet uero sub eiusmodi uictu uenire, ut aluus nō reddatur. Hæc aqua ducēda est, in qua uel scōnū græcū uel malua decocta sit. Idē humor rosa mistus in ipsum uulnus oriculario clystere agendus est: ubi id rodit urina, neq; purgari patitur. Fere uero primo per uulnus exit hæc, deinde eo sanescēte diuiditur, & pars per colē descēdere incipit, donec ex toto plaga claudatur, quod interdū tertio mēse, interdū nō ante sextum, nōnūquam exacto quoq; anno fit. Neq; desperari debet solida glutinatio uulneris, nisi ubi aut uehementer rupta ceruix est, aut ex cancro multæ magnæq; carunculae, simulq; neruosa aliqua exciderūt. Sed ut uel nulla ibi fistula, uel exigua admodū relinquatur, summa cura puidendum est. Ergo cū iam ad cicatricem uulnus* tēdit, *intendit

extentis iacere feminibus, & cruribus oportet, nisi tamen molles, arenosiue calculi fuerunt. Sub his enim tardius uesica purgatur. Ideoq; diutius plagam patere necessarium est, & tum demum ubi iam nihil tale extra fertur, ad cicatricem perducitur: quod si antequam uesica purgata est, orae se glutinarunt, dolorq; & inflammatio redierunt, uulnus digitis uel aduerso specillo diducendum est, ut torquentibus exitus detur, hisq; effusis tum diutius pura urina descendat. Tum demum quae cicatricem inducant, imponenda sunt, extendiq; ut supra docui, pedes quammaxime uincti. Quod si fistulae metus ex his causis, quas proposui, subesse uidebitur, quo facilius claudatur ea, uel certe coangustetur, in anu quoq; danda plumbea fistula est: extentisq; cruribus, femina taliq; inter se deliganda sunt, donec qualis sutura est, cicatrix sit.

Si naturalia foeminarum concubitum non admittunt, quomodo curari conueniat. CAP. XXVIII.

ET hoc quidem commune esse maribus & foeminis potest. Proprie uero quaedam ad foeminas pertinet, ut in primis quod earum naturalia nonnunquam inter se glutinatis oris, concubitum non admittunt. Idq; interdum euenit protinus in utero matris, interdum exulceratione in his partibus facta, & per malam curationem his oris sanescendo iunctis. Si ex utero est, membrana ori uulvae opposita est. Si ex ulcere, caro id repleuit. Oportet autem membranam duabus lineis inter se transversis incidere ad similitudinem litterae X, magna cura habita, ne urina iter uioletur. Deinde undiq; eam membranam excidere: ac si caro increuit, necessarium est recta linea patefacere. Tum ab ora uel uolsella uel hamo apprehensam, tanquam habenulam excidere: & intus implicitum in longitudinem linamentum, *ἀμνιον*

Greci

Græci uocant, in aceto tinctū demittere, supraq; succidā lanā aceto madentē deligare. Tertio die soluere hunc, & sicut alia hunc curare. Cumq; iā ad sanitatem tendet, plumbeam fistulam medicamēto cicatricem inducente illinere, eamq; intus dare. Supraq; idem medicamentum iniicere, donec ad cicatricem plaga perueniat.

Qua curatione partus emortuus ex utero excutiat.

C A P. X X I X.

Vbi cōcipit autem aliqua, si iā propē maturus partus intus emortuus est, neq; excidere per se potest, adhuc bēda curatio est, quæ numerari inter difficilimas potest. Nam & summā prudentiā moderationēq; desiderat, & maximum periculū affert. Sed ante omnia uulvæ natura mirabilis, cū in multis alijs, tum in hac re quoq; facile cognoscitur. Oportet autē ante omnia resupinā mulierem transuerso lecto sic collocare, ut feminibus eius ipsius ilia cōprimātur. Quo fit, ut & imus uenter in cōspectu medici sit, & infans ad os uulvæ compellatur, quæ emortuo partu id cōprimit, ex interuallo uero paulum dehiscere. Hac occasione usus medicus, unctæ manus indicē digitū primū debet inserere, atq; ibi cōtinere, donec iterum ad os aperiatur, rursusq; alterū digitum demittere debebit, & per easdem occasiones alios, donec tota esse intus manus possit. Ad cuius rei facultatem multum cōfert, & magnitudo uulvæ, & uis neruorum eius, & corporis totius habitus, & mentis etiā robur, cū præsertim intus nōnunquam etiā duæ manus dari debeāt. Pertinet etiā ad rem quācalidissimū esse imū uentrem, & extrema corporis, neq; cū inflāmatione incepisse, sed recenti re protinus *dum inflā- adhiberi medicinā. Nā si corpus iā intumuit, neq; demit mationē cōti manus, neq; educi infans, nisi ægerime potest, se- pisse, quit

quiturq; saepe cum uomitu & cū tremore mortifera ner-
uorum distētio. Verū intus emortuo corpori manus inie-
cta, protinus habitū eius sentit. Nam aut in caput aut in
pedes cōuersum est, aut in trāuersum iacet, fere tamē sic
ut uel manus eius uel pes in propinquo sit. Medici uerō
manus propositū est, ut eū manu dirigat, uel in caput, uel etiā
in pedes, si forte aliter cōpositus est: ac si nihil aliud est,
manus uel pes apprehēsus, corpus rectius reddit: nā ma-
nus in caput, pes in pedes eū cōuertet. Tū si caput proxi-
mum est, demitti debet uncus undiq; leuis, acuminis bre-
uis, qui uel oculo uel auri, uel ori, interdū etiā frōti recte
inijcitur, deinde attractus infāntē educit, neq; tamē quoli-
bet is tempore extrahi debet. Nā si cōpresso uulua ore
id tentatū est, nō emittente eo infāns abrūpitur, & unci
acumen in ipsum os uulua delabitur, sequiturq; neruorū
distētio, & ingens periculū mortis. Igitur cōpressa uul-
ua, conquiescere hiantē, leniter trahere oportet, & per
has occasiōes paulatim eū educere. Trahere autē dextra
manus uncū, sinistra intus posita infāntē ipsum, simulq;
dirigere eū debet. Solet etiā euenire, ut is infāns humore
distēdatur, exq; eo profluat fædi odoris sanies. Quod si
tale est, indice digito corpus illud forandū est, ut effuso
humore extenuetur. Tum id leniter per ipsas manus reci-
piendū est, nā uncus iniectus facile hebeti corpusculo cle-
uabitur. In quo quid periculi sit, supra positū. Sed in pe-
des quoq; cōuersus infāns nō difficulter extrahitur, qui-
bus apprehēsis per ipsas manus cōmode educitur. Si ue-
ro transuersus est, neq; dirigi potuit, uncus alae inijcien-
dus, paulatimq; attrahendus est. Sub quo fere ceruix re-
plicatur, retroq; caput ac reliquū corpus spectat. Remē-
dio est, ceruix præcisa, ut separatim utraq; pars aufera-
tur.

tur. Id unco fit, qui priori similis in interiorem tantum partem per totā aciē exacuitur. Tū id agēdū est, ut antē caput, deinde reliqua pars auferatur, quia fere maiore parte extracta, caput in uacuā uulvā prolabitur: extra- hiq; sine summo periculo nō potest: si tamen id incidit, super uentrem mulieris duplici pāniculo iniecto, ualēs homo nō imperitus à sinistro latere eius debet assistere, & super inum uentrem eius duas manus imponere, alteraq; alterā premere. Quo fit, ut illud caput ad os uulvæ compellatur. Idq; eadem ratione quæ supra posita est, unco extrahitur. At si pes alter iuxta repertus est, alter retro cum corpore est, quicquid protractū est, paulatim abscindendum est: & si clunes os uulvæ urgere cœperūt, iterū retro repellendæ sunt, cōquisitusq; pes eius adducendus. Aliæq; etiānum difficultates faciunt, ut qui solidus non exit, cōcisus eximi debeat. Quoties autem infans protractus est, tradendus ministro est. Is eū supinis manibus sustinere, medicus deinde sinistra manu leniter trahere umbilicum debet, ita ne abrumpat, dextraq; eū sequi usq; ad eas, quas secundas uocāt, qd' uelamētū infantis intus fuit, *Secundæ.* hisq; ultimis apprehēsis uenulas membranulasq; omnes eadē ratiōe manu diducere à uulua, totūq; illud extrahere, & si quid intus præterea cōcreti sanguinis remanet. Tū cōpreßis in unū feminibus, illa in cōclauī collocāda est, modicū calorē sine ullo perflatu habēte. Sup inū uentrē eius iponēda lana succida in aceto & rosa tinctā. Reliqua curatio talis esse debet, qualis in inflāmatiōibus, et in his uulneribus, quæ in nervosis locis sunt, adhibeatur.

De Ani uitijis, & eorū curatione. CAP. XXX.

ANi quoq; uitia ubi medicamentis nō uincuntur, manus auxilium desiderant. Ergo, si qua scissa in co ue-
tusta

tu stante induruerunt, iamq; callum habet, commodissimum est ducere aluum, tum spongiā calidam admouere, ut relaxentur illa, & foras prodeant. Vbi in conspectu sunt, **remouere* scalpello singula excidere, & ulcera* renouare, deinde imponere linamentum molle, & super linteolum illitum melle, locumq; cum molli lana implere, & ita uincire altero die, deincepsq; ceteris lenibus medicamentis uti, quæ ad recētia eadem uitia necessaria esse aliās proposui, & utiq; per primos dies sorbitionibus eum sustinere, paulatim deinde cibis adijcere aliquid, generis tamē eius, quod eodem loco præceptum est. Si quando autem ex inflammatione pus in his oritur, ubi primum id apparuit incidendum est, ne anus ipse suppuret. Neq; tamen antè prope-randum est: nam si crudum incisum est, inflammationis multum accedit, & puris aliquanto amplius concitatur. His quoq; uulneribus, lenibus cibis, iisdemq; medicamentis opus est.

De condylomatum curatione.

AT tubercula, quæ condylomata appellātur, ubi induruerunt, hac ratione curantur, aluus ante omnia ducitur, tum uolsella tuberculum apprehensum iuxta radices exciditur. Quod ubi factum est, eadem sequuntur, quæ supra post curationem adhibēda esse proposui. Tantummodo si quid increscit, squama æris coercendum est. Ora etiam uenarum fundentia sanguinem sic tolluntur: Vbi sanguini qui effluit, sanies adijcitur, aluus acrius ducitur, quo magis oræ promoueantur. Eoq; fit, ut **omnes* omnia uela, quasi capitula conspicua sint. Tum si capitulū exiguum est, basimq; tenuem habet, astringendum lino paulum supra est quā ubi cum ano committitur. Imponenda spongia aqua calida est, donec id libeat. Deinde aut *ne* ungue,

ungue, aut scalpello supra nodum id exulcerandum est. Quod nisi factum est, magni dolores subsequuntur, interdum etiā urinae difficultas. Si id maius est, & basis latior, hamulo uno aut altero excipiendū est, paulumq; supra basim incidendū, neq; relinquendum quicquā ex eo capitulo, neq; quicquā ex ano demendū est. Quod consequitur is, qui neq; nimium, neq; parum hamos ducit. Quā incisum est, acus debet immitti, infraq; eā lino id capitulum alligari: si duo triaue sunt, imū quodq; primū curandum est. Si plura, nō omnia simul, ne tempore eodem undiq; tenerae cicatrices sint: si sanguis profluit, excipiens est spongia, deinde linamentum imponendū. Vngenda femina & inguina, & quicquid iuxta hunc est, ceratumq; superdandum est. Farina hordeacea calida implendus is locus est: sic deligandus est. Postero die is desidere in aqua calida debet, eodemq; cataplasmate foveri. Ac bis die, & ante curationem, & post eam, ceruices ac femina liquido cerato perungenda sunt, tepidoq; is loco continendus. Interpositis quinque aut sex diebus, oculario specillo linamenta educenda. Si capitula simul non exciderunt, digito promouenda. Tum lenibus medicamentis, iisdemq; quae alibi posui, hunc ad sanitatem perducenda. Finito uitio, quemadmodum agendum esset, iam alias superius exposui.

De uaricum curatione.

CAP. XXXI.

AB his ad crura proximus transitus est, in quibus orati uarices non difficili ratione tolluntur. Huc autem & earum uenularum quae in capite nocent, & eorum uaricum qui in uentre sunt curationem distuli: quoniam ubique eadem est. Igitur uena omnis, quae noxia est, aut adusta tabescit, aut manu exciditur. Si recta est, si qua

si quamuis transversa, tamen simplex, si modica est, melius aduritur. Si curua est, & uelut in orbes quosdā implicatur, pluresq; inter se inuoluuntur, utilius eximere est. Adurendi ratio hæc est. Cutis superinciditur, tum patefacta uena tenui & retuso ferramento candente modice premitur, uitaturq; ne plagæ ipsius oræ adurantur, quas reducere hamulis facile est. Id interpositis fere quaternis digitis per totū uaricem fit, & tum superimponitur medicamentum, quo adusta sanantur. At exciditur hoc modo: Cute eadem ratione super uenam incisa, hamulo oræ excipiuntur, scalpelloq; undiq; à corpore uena diducitur, caueturq; ne inter hæc ipsa ledatur, eiq; retusus hamulus subijcitur, impositoq; eodem fere spatio quod supra positum est, in eadem uena idem fit, quæ quò tēdat, facile hamulo extento cognoscitur. Vbi iam idem, quæcunq; uarices sunt, factum est, uno loco adducta per hamulum uena præciditur, deinde quæ proximus hamus est, attrahitur & euellitur, ibi rursus abscinditur. Ac sic undiq; uaricibus crure liberato, tum plagarum oræ committuntur, & super emplastrum glutinans iniicitur.

Curatio digitorū cohærentiū. CAP. XXXII.

AT si digiti uel in utero protinus, uel propter cōmunem exulcerationem postea cohæserūt, scalpello diducuntur, dein separatim uterq; nō pingui emplastro circūdatur. Atq; ita per se uterq; sanescit. Si uerò fit huleus in digito, posteaq; male iudicta cicatrix curuū eū reddit, primū malagma tērandū est. Dein, si id nihil prodest (qd & in ueteri cicatrice, & ubi nerui lesi sunt euenire consuevit) uidere oportet, neruū ne id uitiū, an cutis sit. Si nerui est, attingi nō debet, neq; enim sanabile est: si cutis, tota cicatrix excidēda est, quæ fere callosa efficit, ut extēdi digit

digitum non patiat, tum rectus sic ad nouam cicatricem perducendus est.

De Gangrenæ curatione. CAP. XXXIII.

Gangrena inter ungues alasq; aut inguina nasci, & si quando medicamenta uincuntur, membrum præcidi oportere, alio loco mihi dictum est. Sed id quoq; cū periculo summo sit. Nam sæpe in ipso opere, uel profusione sanguinis, uel animæ defectione moriuntur. Verum hic quoq; nihil interest an satis tutum præsidium sit, quod unicum est. Igitur inter sanam uitiatamq; partem incidenda scalpello caro usq; ad os est: sic ut neq; cōtra ipsum articulum id fiat: & potius ex sana parte aliquid excidatur, quàm ex ægra relinquatur. Vbi ad os uentum est, reducenda ab eo sana caro & circa os subsecanda est, ut ea quoq; parte aliquid os nudetur: dein id ferrula præcidendum est, quàm proxime sanæ carni etiam in hærenti: ac tum frons ossis quam ferrula exasperauit, leuanda est, supraq; inducenda cutis, quæ sub eiusmodi curatione laxa esse debet, ut quàm maxime undiq; os contegat. Quò cutis inducta nō fuerit, id linamentis erit contegendum, & super id spongia ex aceto deliganda. Cætera postea sic facienda, ut in uulnibus, in quibus pus moueri debet, præceptum est.

LIBER VIII.

De positu & figura totius humani corporis. CAP. I.

SUPEREST ea pars quæ ad ossa ptinet, quæ quo facilius accipi possit, prius positus, figurasq; eorū indicabo. Igitur caluaria incipit ex interiore parte cōcaua, extrinsecus gibba, utrinq; læuis, & quæ cerebri mēbranā contegit, & quæ cute capillū gignēte con-

B tegi

tegitur: Eaq; simplex ab occipitio et temporibus, duplex usq; in uerticem à fronte est. Ossaq; eius ab exterioribus partibus dura, ab interioribus, quibus inter se connectuntur molliora sunt. Interq; ea uenae discurrunt, quas his alimentum subministrare credibile est: raro autem caluaria solida sine suturis est. Locis tamen aestuosius facilius inuenitur. Et id caput firmissimum, atq; à dolore tutissimum est: ex cæteris, quo suturae pauciores sunt, eo capitis uoletudo commodior est. Neq; enim certus earum numerus est, sicut ne locus quidē. Ferè tamen duae super aures, tempora à superiore capitis parte discernunt. Tertia ad aures per uerticē tendens occipitiū à summo capite diducit. Quarta ab eodem uertice per mediū caput ad frontem procedit, eaq; modo sub imo capillo desinit, modo frontē ipsam secans inter supercilia finitur. Ex his cæterae quidem suturae in unguem committuntur. Haec uerò quae super aures transuersae sunt, totis oris paulatim extenuantur, atq; ita inferiora ossa superioribus leniter insidunt. Craissimum uero in capite os post aurem est, quia capillus, ut uerisimile est, ob id ipsum non gignitur. Sub his quoq; musculis, qui tempora connectunt, os medium in exteriorē partē inclinatum positum est. At facies suturā habet maximā, quae à tempore incipiens, per medios oculos naresq; transuersa peruenit ad alterū tempus. À qua breues duae sub interioribus angulis deorsum spectant. Et maxillae quoq; in summa parte singulas transuersas suturas habent. À medijsq; naribus aut superiorū dentium gingiuis per mediū palatum una procedit, aliaq; transuersa idē palatum secat. Et suturae quidem in plurimis haec sunt. Foramina autē intra caput maxima oculorum sunt, deinde narium, tum quae in auribus habemus. Ex his quae oculorum sunt, recta simpliciaq; ad cerebrū tendunt. Narium duo
fora

foramina osse medio discernuntur. Siquidem hæc primum à supercilijs angulisq; oculorū esse inchoantur ad tertiam fere partē: deinde in cartilagine uersæ quo propius ori descendūt, eo magis caruncula quoq; molliūtur. Sed ea foramina, quæ à summis ad imas nares simplicia sūt, ibi rursus bina itinera diuiduntur. Aliaq; ex his ad fauces peruia spiritū & reddūt & accipiūt, alia ad cerebrū tendūt. In ultima parte in multa & tenuia foramina dissipātur, per quæ sensus odoris nobis datur. In aure quoq; primo rectū & simplex iter procedēdo flexuosum fit, quod ipsū iuxta cerebrū in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiēdi est: iuxta ea duo paruuli quasi sinus sunt, superq; eos finitur os, quod trāuersum à genis tēdēs ab inferioribus ossibus sustinetur, iugale adpellari potest, ab eadē similitudine à qua id Græci ἰγυάλιον appellāt. Maxilla uero est molle os, eaq; una est, cuius eadē et media & etiā imā pars mētū est, à quo utrinq; procedit ad tēpora, solaq; ea ea mouetur. Nā malæ cū toto osse, quod superiores dētes * excipit, immobiles sunt. Verum ipsius maxillæ partes * excipit extremæ quasi bicornes sunt. Alter processus intrā latior, uertice ipso tenuatur, lōgiusq; pcedēs sub osse iugali subit & super id tēporū musculis illigatur. Alter breuior & rotundior, & in eo sinu qui iuxta foramina auris est cardinis modo fit: ibiq; huc & illuc se inclinās maxillæ facultatē motus præstat. Duriores osse dētes sūt, quorū pars maxillæ, pars superiori ossi malarū harer. Ex his quaterni primi quia secāt, * τρυφοὶ à Græcis nominātur, hi deinde quatuor caninis dētib; ex omni parte cingūtur. Vltra quos utrinq; fere maxillares quaterni sunt, præterquā in his in quibus tres ultimi qui sero gigni solēt, nō increuerūt. Ex his priores singulis radicibus, maxillares utiq; binis, quidā

Iugale.

* τρυφοὶ

Canini.

Maxillares.

etiam ternis quaternis'ue nituntur. Fereq; longior radix breuiorem dentē edit, rectiq; dentis recta etiā radix, curui flexa est: ex eadem radice in pueris nouus dens subit, qui multo saepius priorē expellit, interdū tamen supra infrā ue eum se ostendit. Caput autem spina excipit. Ea constat ex uertebis quatuor & uiginti. Septē in ceruice sunt, duodecim ad costas, reliquae quinq; sunt proximae costis. Haeteretes breuesq; ab utroq; latere, processus duos exigūt: mediae perforatae, quā spinæ medulla cerebro commissa descendit, circa quoq; per duos processus tenuibus cauis peruiæ, per quæ à mēbrana cerebri similes mēbranulæ deducuntur. Omnesq; uertebrae exceptis tribus summis à superiore parte in ipsis processibus parum desidentes sinus habet, ab inferiore alios deorsum uersus processus exigūt. Summa igitur protinus caput sustinet, per duos sinus receptis exiguis eius processibus. Quo fit, ut caput sursum deorsum uersus tuberibus exasperetur, secunda superiori parti inferiore. Quod ad circuitum pertinet, pars summa angustiore orbe finitur. Itaq; superior summæ circumdata, in latera quoq; caput moueri finit. Tertia eodē modo secundam excipit. Ex quo facilis ceruici mobilitas est. Ac ne sustinere quidem caput posset, nisi utrinq; recti ualentesq; nerui collum cōtinerent, quos * *καρπῶτες* Græci adpellant. Siquidē horū inter omnes flexus alter semper intentus ultrā prolabi superiora non patitur. Iamq; uertebra tertia tubercula quæ inferiori inferantur, excipit. Cæteræ processibus deorsum spectantibus, in inferiores insinuantur, ac per sinus quos utrinq; habet, superiores accipiūt, multisq; neruis & multa cartilagine cōtinētur. Ac sic uno flexu modico in promptū dato cæteris negotijs homo & rectus insistit, et alio qui ad necessaria opera curuatur. Infra ceruicē uero summa costa cōtra humeros sita est,

* Sic quidem hos neruos Ludouicus Cælius dicēdos esse contēdit, tamē Hermo. Barb. Tenontas adpellandos putauit.

inde undecim inferiores usq; ad inuicem pectus perueniūt,
 hæq; primis partibus rotundæ et leniter quasi capitulatæ,
 uertebrarū transuersis processibus ibi quoq; paulum insi-
 nuatis inhaerent. Inde patescūt, & in exteriorem partem
 recuruatæ, paulatim in cartilaginē degenerāt. Ea q; par-
 te rursus in interiora leniter flexæ committūtur cum osse
 pectoris. Quod ualens ac durū à faucibus incipit, ab utro-
 que latere lunatum, & à præcordijs iam ipsum quoque
 cartilagine mollium terminatur: sub costis uero priori-
 bus quinq; , quas Nōdas Græci nominant, breues tenuio-
 resq; atq; ipsæ quoq; paulatim in cartilaginē uersæ, ex-
 tremis abdominis partibus inhaerescunt, ima q; ex his ma-
 iore iam parte nihil nisi cartilago est. Rursus à ceruice
 duo lata ossa utrinq; ad scapulas tendunt, nostri scoptula
 operta, *ὤμοπλάτας* Græci nominant. Ea in summis uertici-
 bus sinuata, ab his triangula, paulatimq; lateſcētia ad spi-
 nam tendunt, & quo latiora quaq; parte sunt, hoc hebe-
 tiora. Atq; ipsa quoq; in imo cartilaginosa, posteriore
 parte uelut innatant, quoniam nisi in summo nulli ossi in-
 haerescunt. Ibi uero ualidis musculis neruisq; constricta
 sunt. At à summa costa paulo interius quàm ubi ea media
 est, os excrescit, ibi quidē tenue, procedens uero quo pro-
 prius lato scapularum ossi fit, eo plenius latiusq; & paula-
 tim in exteriora curuatur: quod propius altera uerticis
 parte modice intumescēs, sustinet iugulum. Id autē ipsum
 recuruum ac neq; inter durissima ossa numerādum, altero
 capite in eo quod posui, altero in exiguo sinu pectora-
 lis ossis insidit: paulumq; motu brachij mouetur, & cum
 lato osse scapularum infra caput eius, neruis & cartila-
 gini connectitur. Hinc humerus incipit, extremis utrinq;
 capitibus tumidus, mollis, sine medulla, cartilaginofus: me-

Scoptula o-
perta.

dius teres, durus, medullosus, leniter gibbus, & in priorem & posteriorem, interiorem, & exteriorem partem. Prior autem pars est, quæ à pectore est, posterior quæ ab scapulis, interior quæ ad latus tendit, exterior quæ ab eo recedit, quod ad omnes articulos pertinere in ulterioribus patebit. Superius autem humeri caput rotundius, quam cætera.

* uerticillatis

ossa, de quibus adhuc dixi, * uerticillatis scapularum ossibus paruo excessu inseritur, ac maiore parte ex transitu neruis deligatur. At inferius duos processus habet, inter quos quod mediū est, magis etiam extremis partibus sinuatur. Quæ res sedẽ brachio præstat, quod constat ex ossibus

Radius.

duobus. Radius, quẽ *κρηξίδα* Græci adpellāt, superior breuiorq; & primo tenuior, rotundo & leniter cauo capite exiguum humeri tuberculū recipit, atq; ibi neruis & cartilagine continetur. Cubitus inferior longiorq; & primo plenior in summo capite, duobus quasi uerticibus extantibus in sinu humeri, quẽ inter duos processus eius esse proposui, se inserit. Primo uerò duobus radijs brachij ossa iuncta paulatim dirimuntur, rursusq; ad manū coeunt, modo crassitudinis mutato. Siquidem ibi radius plenior, cubitus admodū tenuis est. Dein radius in caput cartilaginosum

Cubitus.

consurgens, in uerticẽ eius sinuatur. Cubitus rotundus in extremo, parte altera paulum procedit. Ac ne sæpius dicendum sit, illud ignorari non oportet, plurima ossa in cartilaginẽ * desinere, nullum articulum non sic finiri. neq; enim aut moueri posset, nisi leui inniteretur, aut cum carne neruisq; coniungi, nisi ea media quædam materia committeret. In manu uero prima palmæ pars ex multis minutisq; ossibus constat, quorum numerus incertus est. Sed oblonga omnia & triangula structura quadam inter se connectuntur, cum inuicem superior alterius angulus, alter

alterius planicies sit, eoque fit ex his unius ossis paulum in interiora concavi species. Verum ex manu duo exigui processus in sinus radij coniunguntur. Tum ex altera parte recta quinque ossa ad digitos tendentia palmam explent, à quibus ipsi digiti oriuntur, qui ex ossibus ternis constant, omniumque eadem ratio est. Interius os in uerticem sinuatur, recipitque exterioris exiguum tuberculum, nervique ea continent, à quibus orti ungues indurescunt. Ideoque non ossi, sed carni magis radicibus suis inhaerent. Ac superiores quidem partes sic ordinatae sunt. Ima uero spina in coxarum osse desinit, quod transversum longeque ualentissimum, uulvam, uescicam, rectum intestinum tuetur, idque ab exteriori parte gibbum, ad spinam resupinatum, à lateribus, id est, in ipsis coxis sinus rotundos habet: à quibus oritur os, quod pectinem uocant, idque super intestina Pecten. sub pube transversum uentrem firmat: rectius in uiris, recurvatum magis in exteriora in foeminis, ne partum prohibeat. Inde femina oriuntur, quorum capita rotundiora Femina. etiam quam humerorum sunt, cum illa ex ceteris rotundissima sint. Infra uero duos processus à priore et à posteriore parte habent. Dein dura, et medullosa et ab exteriori parte gibba: rursus ab inferioribus quoque capitibus intumescunt. Superiora in sinus coxae, sicut humeri in ea ossa, quae scapularum sunt, coniunguntur, tum infra introrsus leniter tendunt, quo aequalius superiora membra sustineant. Atque in eo inferiora quoque capita media sinuantur, quo facilius excipi à cruribus possint. Quae commissura, osse paruo, molli, cartilaginoso tegitur, patellam uocant. Hæc super innatans, nec ulli ossi inhaerens, Patella. sed carne et nervis deligata, pauloque magis ad femoris os tendens, inter omnes crurum flexus iuncturam tuetur.

Ipsū autē crus est ex ossibus duobus. Etenim per omnia femur humero, crus uerò brachio simile est: adeo ut habitus quoq; & decor alterius ex altero cognoscatur, quod ab ossibus incipiens, etiā in carne respondet. Verum alterum os ab exteriorē parte supra positum est, quod ipsū quoq; Surā rectē nominatur. Id breuius, supraq; tenuius ad ipsos talos intumescit. Alterū à priore parte positum, cui Tibiæ nomen est, longius et in superiore parte plenius, solum cum femoris inferiore capite cōmittitur, sicut cum humero cubitus. Atq; ea quoq; ossa infra supraq; cōiuncta media, ut in brachio dehiscunt. Excipitur autē crus infra ossa ex transuerso talorū, idq; ipsū super os calcis situm est, quod quadā parte sinuatur, quadā excessus habet, & procedentia ex talo recipit, & in sinū eius inseritur. Idq; sine medulla durum, magisq; in posteriorem partem proiectum, teretem ibi figuram representat. Cætera ossa pedis ad eorum quæ in manu sunt similitudinem instructa sunt. Plætæ palmis, digiti digitis, ungues unguibus, respōdent.

Ossa uitiata & corrupta quibus signis cognoscantur, & qua ratione curentur. CAP. II.

OMne autem os, ubi iniuria accessit, aut uitiatur, aut finditur, aut frāgitur, aut foratur, aut colliditur, aut loco mouetur. Id quod uitiatū est, primo fere pingue fit, deinde uel nigrum uel cariosum. Quæ super natis grauius ulceribus aut fistulis, hisq; uel longa uetustate, uel etiā cancro occupatis eueniunt. Oportet ante omnia os nudare ulcere exciso: & si latius eius uitium est, quā ulcus fuit, carnem subsecare, donec integrum os undiq; pateat: tum id quod pingue est, semel iterum uel satis est admoto ferramento adurere, ut ex eo statu secedat: aut eradere donec iam aliquid cruoris ostendatur, quæ integrioris

nota

nota est. Nam necesse est aridum sit, id quod uitiatum est. Idem in chartilagine quoq; læsa faciendum est. Siquidem ea quoq; scalpello radenda est, donec integrū id sit, quod relinquatur. Deinde si uel os, siue chartilago rasa est, nitro bene trito respergendum est. Neq; alia facienda sunt ubi caries, nigrities uel in summo osse est. Siquidem id uel paulo diutius eodē ferramento adurendum, uel radendum est. Qui radit hæc, audacter imprimere ferramentū debet, ut & agat aliquid, & maturius desinat. Finis est, cum uel ad album os, uel ad solidum uentū est. Albo finiri ex nigrity uitiū, soliditate quadā ex carie manifestū est. Accedere etiā cruoris aliquid integro, supra dictū est. Si quādo autē altius descēderit, utrumlibet dubiū est. In carie quidē expedita cognitio est. Specillum tenue in foramē demittitur, quod magis minus uel intrādo, uel in summo carie esse, uel altius descēdisse testatur. Nigrities colligi quidem potest etiam ex dolore & ex febre. Quæ ubi mediocria sunt, illa alte descendisse nō potest. Manifestior tamen adacta terebra fit. Nam finis uitij est, ubi scobis nigra esse desijt. Igitur si caries alte descendit, per terebrā urgenda crebis foraminibus est, quæ altitudine uitium æquent. Tum in ea foramina demittenda candentia ferramēta sunt, donec inde siccum os ex toto fiat. Simul enim post hæc & resoluetur ab inferiore osse, quodcumque uitiatum est, & is sinus carne replebitur: & humor aut nullus postea feretur, aut mediocris. Sin autem nigrities est, aut si caries ad alteram quoq; partem ossis transit, oportet excidi. Atque idem in carie quoq; ad alterā partem ossis penetrāte fieri potest. Sed quod totum uitiatum, totum eximēdum est. Si inferior pars integra est, eatenus quod corruptum est, excidi debet. Item siue capitis, siue pectoris os, siue costa ca-

riosa est, inutilis uitio est, & excidendi necessitas est. Neque audiendi sunt, qui osse nudato, diem tertium expectant, ut tunc excidant. Ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaque quantum fieri potest, eodem momento & cutis incidenda est, & os detegendum, & omni uitio liberandum est. Longeque perniciosissimum est, quod in osse pectoris est: quia uix etiam si recte cessit, curatio ueram sanitatem reddit.

Quomodo os excidatur: & de Modiolo, & Terebra, ferramentis ad id paratis. CAP. III.

Exciditur uero os duobus modis. Si paruulum est, quod laesum est, modiolo, quem *Χοιρίκιον* Graeci uocant: Si spatiosum, terebris. Vtriusque rationem proponam. Modiolus ferramentum concavum teres est, imis oris ferratum, per quod medium clauus ipse quoque interiore orbe cinctus demittitur. Terebrarum autem duo genera sunt: Alterum simile ei, quo fabri utuntur. Alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde subito latius fit, atque iterum ab alio principio paulo minus quam aequaliter sursum procedit. Si uitium in angusto est, quod comprehendere modiolus possit, ille potius aptatur. Et si caries subest, medius clauus in foramen demittitur. Si nigrities, angulo scalpri sinus exiguus fit, qui clauum recipiat, ut eo insisteret circumactus modiolus delabi non possit. Deinde is habena quasi terebra conuertitur. Estque quidam premendi modus, ut & foretur, & circumagatur, quia si leuiter imprimatur, parum proficit: Si grauius, non mouetur. Neque alienum est instillare paulum rosae, uel lactis, quo magis lubricius co circumagatur. Quod ipsum tamen si obtusius est, aciem ferramenti hebetat: at ubi iam iter modiolo pressum est, medius clauus educitur, & ille per se agitur. Deinde cum sanitas inferioris partis scobe cognita est, modiolus remouetur:

tur: at si latius uitium est, quàm ut illo comprehendatur, terebra res agenda est. Ea foramen fit in ipso fine uitiosi ossis atq; integri, deinde alterum non ita longè, tertiumq; donec totus is locus qui excidendus est, his cauis cinctus sit, atq; ibi quoq; quatenus terebra agenda sit, scobis significat. Tunc excisoriis scalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus, id quod inter utrunq; mediū est, excidit: ac sic ambitus simul ei fit, qui in angustiore orbem modio imprimitur. Vtro modo uero id circumductum est, idem excisoriis scalper in osse corrupto planus summam quanq; testam læsit, donec integrum os relinquatur. Vix unquā nigrities integrū, caries per totū os perrūpit, maximeq; ubi uitiosa caluaria est. Id quoq; signi specillo significatur, qui depressus in id foramē, quod infra solidam sedē habet, & ob id renitens aliquid inuenit, & madens exit. Si peruiū inuenit, altius descendens inter os & membranā nihil oppositū inuenit, educiturq; siccus, nō quo nō subsit aliqua uitiosa sanies, sed quoniā ibi ut in latiore sede diffusa sit. Siue autē nigrities, quā terebra detexit, siue caries, quam specillū ostendit, os trāsit, modiolī quidē usus fere superuacuuus est, quia latius pateat necesse est, quod iā alte processit. Terebra uero ea, quam secūdo loco posui, utendū, eaq; ne nimis incalescat, subinde in aquā frigidā demittēda est. Sed tum maiore cura agendū est, cū iam aut simplex os dimidiū perforatū est, aut in duplici, superius. Illud, spatium ipsum: hoc, sanguis significat. Ergo tum lēti-
us ducenda habena suspendendaq; magis sinistra manus est, & sepius attollēda, & foraminis altitudo cōsiderāda: ut quādocūq; os perrūpitur, sentiamus: neq; periclitemur, ne mucrone cerebri membrana lædatur. Ex quo graues inflammationes cum periculo mortis oriuntur. Facilis foramenibus

minibus eodem modo media sepe, sed multo circumspici-
 tius excidenda sunt, ne forte angulus scalpri eandem mem-
 branam uiolet, donec fiat aditus, per quem membrana custos
 immittatur, *μηνωροφύλακα* Græci uocant. Lamina ænea est,
 firma, paulum resima ab exteriori parte laevis, quæ demissa
 est, ut exterior pars eius cerebro propior sit, subinde ei sub-
 iicitur, quod scalpro discutiendum est: ac si excipit eius angu-
 lum, ultra transire non patitur, eoque et audacius et tutius scal-
 pri malleolo subinde medicus ferit, donec excisum undique
 os eadem lamina leuetur, tollique sine ulla noxa cerebri potest.
 Vbi totum os eiectum est, circumradenda leuandaque sunt ora,
 et si quis scobis membranae insedit, colligendum. Vbi superio-
 ri parte sublata, inferior relicta est, non ora tantum, sed os
 quoque totum lauandum est, ut sine noxa postea cutis increseat,
 quæ aspero osse innasces protinus non sanitatem, sed novos
 dolores mouet. Patefacto cerebro, qua ratione agendum
 sit, dicam, cum ad fracta ossa peruenero. Si basis aliqua ser-
 uata est, super imponenda sunt medicamenta non pinguia,
 quæ recentibus uulneribus accommodantur, supraque impo-
 nenda lana succida oleo atque aceto madens. Vbi tempus
 processit, ab ipso ore caro increscit, eaque factum manu si-
 num complet. Si quod etiam os adustum est, a parte sana
 recedit: subitque inter integram atque emortuam partem ca-
 runcula, quæ quod abscessit, expellat, eaque fere quia testa
 tenuis et angusta est, squama est, id *λεπίς* à Græcis nomina-
 tur. Potest etiam euenire, ut ex ictu neque findatur os, neque
 perfringatur, sed summum tamen collidatur, exaspereturque.
 Quod ubi incidit, radi et lauare satis est. Hæc quauis ma-
 xime fiunt in capite, tamen cæteris quoque ossibus communia
 sunt, ut ubicunque idem incidet, eodem remedio sit uten-
 dum. Atque cum ea fracta, fissa, forata, collisa sunt, quas-

dam

dam proprias in singulis generibus, quasdam communes in pluribus curationes requirunt. De quibus protinus dicam, initio ab eadem caluaria accepto.

De caluariæ curatione.

CAP. II. III.

Igitur ubi ea pertusa, protinus requirendum est, num bilem is homo uomuerit, num oculi eius obcæcati sint, num obmutuerit, num per nares aures uel sanguis ei effluerit, num conciderit, num sine sensu quasi dormiens iacuerit. Hæc enim non nisi osse fracto eueniunt. Atque ubi inciderunt, scire licet necessariam, sed difficilem curationem esse. Si uero etiam torpor acceßit, si mens non constat, si neruorum uel resolutio uel distentio secuta est, uerisimile est etiam cerebri membranam esse uiolatam, eoq; in angusto magis spes est. At si nihil horum secutum est, potest etiam dubitari, an os fractum sit. Et protinus considerandum est, lapide an ligno, an ferro, an alio telo percussus sit, & hoc ipso leni an aspero, mediocri an uastiore, uehementer an leniter. Quia quo mitior ictus fuit, eo facilius os ei restitisse credibile est. Sed nihil tamen melius est, quam certiore id nota explorare. Ergo quæ plaga est, demitti specillum oportet, neque nimis tenue, neque acutum, ne cum in quosdam sinus naturales inciderit opinionem fracti ossis frustra faciat, neq; nimis plenum, ne paruulæ rimulæ fallant. Vbi specillum ad os uenit, nihil nisi lene & lubricum occurrit, integrum id uideri potest. Si quid asperi est, utiq; quæ suturæ non sint, fractum os esse testatur. A suturis se deceptum esse, Hippocrates memoriæ prodidit, more scilicet magnorum uirorum, & fidutiā magnarum rerum habentium. Nam leuia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magno ingenio, multaq; nihilominus habituro, conuenit etiam simplex ueri erroris confes-

confessio, præcipueq; in eo ministerio quòd utilitatis caus-
 sa posteris traditur, ne qui decipiantur eadem ratione,
 qua quis antè deceptus est. Sed hæc quidē alioquin memo-
 ria magni professoris, uti interponeremus, effecit. Potest
 autem futura eo nomine fallere, quæ æque aspera est, ut ali-
 quis hanc esse, etiam si rima est, existimet eo loco, quo sub-
 esse hanc uerisimile est. Ergo eo nomine decipi non opor-
 tet, sed os aperire tutissimum est. **N**am neq; utiq; certa se-
 des, ut suprà posui, suturarū est, & potest idē, & natura-
 liter cōmissum, & ictu fissum esse, iuxta uel aliquid fissum
 habere. Quin aliquid etiā, ubi ictus fuerit uehementior,
 quamuis specillo nihil inuenitur, tamen aperire cōmodius
 est. At si ne tum quidē rima manifesta est, inducendū super
 os atramentū scriptoriū est, deinde scalpro id detrahen-
 dum. Nigritiem enim cōtinet, si quid fissum est. **S**olet etiā
 euenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiderit.
 Itaq; si grauitèr aliquis percussus est, si mala indicia subse-
 cuta sunt, neq; ea parte qua cutis discussa est, rima reperi-
 tur, non incommodū est parte altera considerare, nunquis
 locus mollior sit, & tumeat, eūq; aperire. Siquidē ibi fis-
 sum os reperietur, nec tamē magno negotio cutis sanescit
 etiā si frustra defecta est. Os fractū nisi succursum est, gra-
 uibus inflātionibus afficit, difficiliusq; postea tracta-
 tur. **R**aro, sed aliquando tamē euenit, ut os quidem totum
 integrū maneat, intus uero ex ictu uena aliqua in cerebri
 mēbrana rupta aliquid sanguinis mittat, isq; ibi cōcretus
 magnos dolores moueat, oculos quibus obcæcet. Sed fere
 cōtra id dolor est, & eo loco cute incisa pallidū os reperi-
 tur. Ideoq; id quoq; os excidēdū est. Quacunq; autem de
 causa curatio hæc necessaria est: si nōdū satis cutis patefa-
 cta est, latius aperienda est, donec quicquid læsum est in
 conspe-

conspēctū sit. In quo ipso uidendum est, ne quid ex ipsa membranula quæ sub cute caluariā cingit, super os relin-
quatur. Siquidem hæc scalpro terebris ue lacerata, uehe-
mentes febres cū inflātionibus excitat. Itaq; eā commo-
dius est ex toto ab osse diduci. Plagā, si ex uulnere est, talē
necesse est habeamus, qualē acceperimus. Si manu faciēda
est, ea fere cōmodissima est, quæ duabus transuersis lineis
literæ X figurā accepit, ut deinde à singulis procedētibus
* singulis cutis subsequatur. Inter quæ si sanguis fertur, * alij, lingu:
spōgia subinde in aceto tincta cohibēdus est, occupādusq; lis: alij, lingu:
obiectis linamētis, & caput altius excitandū. Neq; id ui- lis legunt.
tium ullū metū, nisi inter musculos, qui tēpora continent,
adfert, sed ibi quoq; nihil tutius fit. In omni uero fisso fra-
cto ue osse protinus antiquiores medici ad ferramēta ue-
niebāt, quibus id exciderēt. Sed multo melius est, antē em-
plāstra experiri, quæ caluariæ causa cōponuntur. Eorūq;
aliquid oportet ex aceto mollitū, per se super fissum fra-
ctū ue os imponere, deinde super id aliquāto latius quā
uulnus est, eodem medicamēto illitū linteolum, & præter
ea succidā lanā aceto tinctam. Tunc uulnus deligare, &
quotidie resolvere, similiterq; curare usq; ad diē quintum.
A sexto die, etiā uapore aquæ calidæ per spōgiā fouere,
cætera ex eadē facere. Quod si carūcula increfcere coepe-
rit, & febricula aut soluta erit, aut leuior, & cupiditas
cibi reuerterit, satisq; somni accedet, in eodē medicamēto
erit perseverandū. Procedente deinde tempore, emolliēdū
id emplāstrū adiecto cerato ex rosa factō, quo facilius car-
nē producat. nā per se reprimendi uim habet. Hæc ratione
sæpe rimæ callo quodā implentur, estq; ea ossis uelut cicā-
trix, & latius fracta ossa, si qua inter se non cohærebant,
eodem callo glutinantur, estq; aliquāto melius uelamentū

cere

cerebro, quàm caro quæ exciso osse increfcit. Si uero sub prima curatione febris intenditur, breuesq; somni & ijdem per somnia tumultuosi sunt, ulcus madet, neque alitur, & in ceruicibus glandulæ oriuntur, magni dolores sunt, cibiq; super hæc fastidium increfcit, tum demum ad manum scalprumq; ueniendum est. Duo uero sub iclu caluariæ pericula sunt, ne uel findatur, uel medium desidat: si fissum est, possunt oræ esse compressæ, uel quia altera super alteram excessit, uel etiam quia uehementer rursus se commiserunt. Ex quo euenit, ut humor ad membranā quidē descendat, exitum uero non habeat, ac sic eam iritet, & graues inflammationes moueat. Vbi medium desedit, eandem cerebri membranā os urget, interdum etiam ex fractura quibusdam uelut aculeis pungentibus. His ita succurrendum est, ut tamen quàm minimum ex osse dematur. Ergo si ora alteri insedit, satis est id quod eminet, plano scalpro excidere, quo sublato iam rima hiat quantum curationi satis est. At si oræ inter se comprimuntur, à latere eius interposito digiti spatium terebra foramen faciendum est, ab eoq; scalper duabus lineis ad rimā agendus ad similitudinē C literæ, sic ut uertex eius à foramine basis ad rimas sit. Quod si rima longius patet, ab altero foramine rursus similis sinus fieri debebit, & ita nihil latens in eo osse concauū est, abūdeq; exitus datur intus lædentibus. Ne si fractū quidē os desedit, totum excidi necesse est. Sed siue totū perfractū est, & ab alia ex toto recessit, siue circumpositæ caluariæ inhaeret exigua parte, ab eo quod natura liter se habet, scalpro diuidendū est: deinde in eo quod desedit iuxta rimā quā fecimus, foramina addēda sunt. Si in angusto noxa est, duo: si latius patet, tria: septaq; eorū excidēda: & tum scalper utrinq; ad rimā agendus, sic ut luna
tum

tum sinū faciat, imaq; pars eius intus ad fracturā, cornua ad os integrū spectēt. Deinde, si qua labēt, & ex facili remoueri possunt, forfice ad id facta colligenda sunt, maximeq; ea quæ acuta membranā infestant. Si id ex facili fieri nō potest, subiiciēda lamina est, quā custodem eius mēbranæ esse proposui, & super eam quicquid spinosum est, & intus eminet, excidēdū est: eadē lamina quicquid deorsum insedit attollendum. Hoc genus curationis efficit, ut qua parte fracta ossa tamē inhærēt, solidētur, qua parte abrupta sunt, sine ullo tormēto sub medicamēti tēpore excidāt, spatiūq; inter hæc satis illi magnū ad extrahendā saniē relinquatur, plusq; in osse propugnaculi cerebrum habeat, quā habiturū fuit eo exciso. His factis, ea mēbrana acri aceto respergēda est, ut siue aliquid sanguinis ex ea profluit, cohibeatur: siue intus concretus cruor remanet, discutiat. Tum idem medicamentū eodē modo, qui suprapositus est, mollitum, ipsi mēbranæ imponendū est. Ceteraq; eodem modo faciēda sunt, quæ ad linteolum illitū & lanam succidam pertinent, collocandusq; is loco in tepido, & curandum quotidie uulnus, bis etiā æstate. Quod si mēbrana per inflammationē intumuerit, infundenda erit rosa tepida. Si usq; eò tumebit, ut super ossa quoq; emineat, coërcebit eā bene trita lenticula, uel folia uitis cōtrita, & cū recenti uel butyro uel adipe anserino mīsta, ceruixq; molli debet liquido cerato ex irino facto. At si parum pura mēbrana uidebitur, par modus eius emplastrī & mellis mīscēdus erit, idq; sup̄ infundendū, eiusq; continēdi causa unū aut alterū linamentū iniiciendū, & super linteolo cui emplastrū illitum sit, contegendū. Vbi plus pura membrana est, eadem ratione adiiciendum emplastro ceratum, ut carnem producat. Quod ad abstinentiam uero &

primos ultioresq; cibos potionesq; pertinet, eadē quæ in uulneribus præcepi, seruāda sunt: eò magis, quò periculosi⁹ hæc pars afficitur. Quinetiam cū iam nō solum sustineri, sed ali his quoq; apparebunt, tamen erunt uitanda quæcunq; mandenda sunt, item fumus, & quicquid excitat sternutamentum. ~~Spem~~ uerò certam faciunt membrana

* mollis * mobilis ac sui coloris, caro increscens rubicunda, facilis motus maxillæ atq; ceruicis. Mala signa sunt, membrana immobilis, nigra, uel liuida, uel aliter coloris corrupti, dementia, acris uomitus, neruorū uel resolutio, uel distentio, caro liuida, maxillarū rigor, atq; ceruicis. Ceteraq; quæ ad somnū, cibi desiderii, febrem, puris colorē attinent, eadem quæ in cæteris uulneribus, uel salutaria uel mortifera sunt: ubi bene res cedit, incipit ab ipsa membrana: uel si os eo loco duplex est, inde quoque caro increscere, eaq; id quod inter ossa uacuum est, replet, nonnunquam etiā super caluariā excrescit. Quod si incidit, inspergenda squama æris est, ut id reprimat, cohibeatq; ea carni superdando, quæ ad cicatricem perducant. Omnibusq; ea locis commode inducitur, excepta frontis ea parte, quæ paulum super id est, quod inter supercilia est. Ibi enim uix fieri potest, ut per omnem ætatem sit exulceratio, quæ linteolo medicamento habente cōtegenda sit. Illa utiq; capite fracto seruanda sunt, ut donec iam ualida cicatrix erit, soluenda uidentur, frequens balneum, maior uini modus.

De narium fractarum curatione. CAP. V.

IN naribus uero & os & cartilago frangi solet, & quidem modo aduersa, modo à latere, si aduersa fracta sunt, alterum uel ex his, nares desidunt, difficulter spiritus trahitur, si à latere os fractū est, is locus cauus est: si cartilago, in alteram partem nares declinantur. Quicquid in
chart

chartilaginē incidit, excitandū leniter est, aut subiecto specillo, aut duobus digitis utrinq; cōpressis. Deinde in longitudinem implicata linamēta & molli pellicula cinctā circumsutaq; intus adijcienda sunt. Aut eodem modo compositum aliquid ex arido penicillo. Aut grādis pinna, gummi uel fabrili glutine illita, & molli pellicula circumdata, quæ desidere chartilaginē non sinat. Sed si aduersa ea fracta est, æqualiter utraq; naris implenda est. Si à latere, crassius esse debet ab ea parte in qua nasus iacet, ab altera tenuius, id quod inseritur. Extrinsecus autē circumdanda habena est mollis, media illita mistis inter se simula & thuris fuligine, eaq; ultra aures ducēda, & fronti duobus capitibus agglutināda est. Id enim corpori quasi gluten inherescit, & cū induruit, nares cōmode cōtinet. Sin quod intus inditū est lædit, sicut maxime fit, ubi interior chartilago perfracta est, excitatæ nares eadē tantūmodo habena cōtinendæ sunt. Deinde, post quatuordecim dies idipsum demendum est. Resoluitur autem aqua calida, eaq; tum is locus quotidie fouendus est. Sin os fractum est, id quoque digitis in suam sedem reponendum est: atq; ubi aduersum id ictum est, utraq; naris implenda est: ubi à latere, ea in quam os impulsus est, imponendumq; ceratum, & paulo uehementius deligandum est, quia callus eo loco non ad sanitatem tantūmodo, sed etiam ad tumorem increscit. À tertio die fouendum id aqua calida est, tantoque magis, quanto propius esse sanitati debet. Quod si plura erunt fragmenta, nihilominus extrinsecus singula in suas sedes digitis erunt compellenda, imponendaq; extrinsecus eadem habena, & super eam ceratū, neq; ultra fascia adhibenda est. At si quod fragmentum undiq; resolutum cum cæteris non glutinabitur, intelligetur quidem ex humore,

qui multus ex uulnere feretur, uolsella uerò extrahetur. Finitisq; inflammationibus, imponetur aliquod medicamentum ex ijs, quæ leniter reprimunt. Peius est, ubi aut ossi, aut chartilagini fractæ, cutis quoq; uulnus accessit. Id admodum raro fit: si incidit illa quidē, nihilominus eadem ratione in suas sedes excitanda sunt. Cuti uero superimponendum emplastrum aliquod ex his, quæ recētib; uulncribus accommodata sunt, sed insuper nullo uinculo deligandum est.

De aurium fractarum curatione. CAP. VI.

IN aure quoq; interdum rumpitur chartilago: quod si incidit, antequam pus oriatur, imponendum glutinans medicamentum est. Sæpe enim suppurationē prohibet, & aurem confirmat. Illud & in hac, & in naribus ignorari non oportet: nō quidem chartilaginem ipsam glutinari, circa tamen carnem increfcere, solidariq; cum locum. Itaque si cum cute chartilago rupta est, cutis utrinq; suture. Nūc autem de ea dico, quæ cute integra frangitur. In ea uero si iam pus natum est, aperienda altera parte cutis, & ipsa chartilago contrà lunata plaga excidēda est. Deinde utendum est medicamento leniter supprimente, quale lyciū est aqua dilutum, donec sanguis fluere desinat. Tum imponendum linteolum cum emplastro: sic ut pingue omne uiteatur, & à parte posteriore lana mollis auri subijcienda est, quæ quod est inter hanc & caput compleat. Tum ea leniter deliganda est, & à tertio die uapore, ut in naribus posui, fouenda. Atq; in his quoq; generibus abstinentia primi temporis necessaria est, donec inflammatio finiatur.

De maxillæ fractæ curatione, deq; quibusdam ad omnia ossa pertinentibus. CAP. VII.

AB his ad maxillam uenturus, indicanda quædam puto cōmuniter ad omnia ossa pertinentia, ne sæpius eadē dicenda

dicenda sint. Omne igitur os modò rectum ut lignū in longitudinem finditur, modò frangitur transuersum, interdū obliquum: atq; id ipsum nonnunquam retusa habet capita, nonnunquam acuta. Quod genus pessimum est, quia neque facile committuntur, quæ nulli retuso innituntur, & carnem uulnerant, interdum neruum quoq; aut musculū. Quinetiam aliquando plura fragmenta à fragmento fiūt. Sed in alijs quidem osibus ex toto sæpe fragmentū à fragmento recedit. Maxillæ uerò semper aliqua parte etiam uexata, ossa inter se coherent. Igitur in primis digitis duobus utrinq; premētibus, & ab ore, & ab cute omnino ossa in suam sedem compellenda sunt. Deinde si transuersa maxilla fracta est, sub qua casu ferè dens super proximū dentem excedit. ubi ea in suam sedē collocata est, duo proximi dentes: aut si hi labant, posteriores inter se seta deligandi sunt. Id in alio genere fracturæ superuacuum est. Cetera eadē facienda sunt. Nam linteolum duplex madens uino & oleo superiniiciendū, cum eadem simula, & eadē thuris fuligine est. Deinde, aut fascia, aut mollis habena media in longitudinem incisa, ut utrinq; mentū cōplectatur, & inde capita eius supra caput adducta ibi deligantur. Illud quoq; ad omnia ossa pertinens dictum erit, famem primum esse necessariam: deinde à die tertio humidū cibum, sublata inflammatione paulo pleniorē, eumq; qui carnē alat: per omne tempus uinum esse alienum. Deinde tertio die resolui debere: foueriq; per spongiā uapore aquæ calidæ, eademq; quæ primo fuerunt superdari. Idē die quinto fieri, & donec inflāmatio finiatur, quæ uel octauo die, uel septimo fere resoluitur. Ea sublata rursus ossa esse tractanda, ut si quod fragmentum loco suo non est, reponatur. Neque id esse soluendū, nisi duæ partes eius tēporis,

intra quod quæq; ossa conferuntur, transierint. Fere uero intra quartumdecimum & unum & uigesimum diem sanescunt, maxilla, mala, iugulum, pectus, latus, os scapularum, costæ, spina coxarum, os tali, calx, manus, planta. Inter uigesimum & trigesimum diē crura, brachiaq;. Inter septimum & uigesimū & quadagesimum, humeri & femina. Sed in maxilla illud quoq; adiiciendum est, quod humidus cibus diu assumendus est. Atq; etiā cum tempus processit, in lagano, simulibusq; alijs perseuerandum, donec ex toto maxillam callus firmarit. Item utiq; primis diebus habendum silentium.

De iuguli fracti curatione.

CAP. VIII.

Iugulum uero si transuersum fractum est, nonnunquā per se rursus recte coit, & nisi mouetur, sanari sine iunctura potest. Nonnunquam uero, maximeq; ubi motū est, elabitur, fereq; id quod à pectore sub id quod ab humero est, in posteriorem partem inclinatur. Cuius ea ratio est, quod per se non mouetur, sed cum humeri motu consentit. Itaq; eo subsistente, sub id humerus agitur. Raro uero admodum in priorem partem iugulum inclinatur, adeo ut magni professores nunquā se uidisse memoriæ mandarint. Sed locuples tamen eius rei autor Hippocrates est. Verum ut dissimilis uterq; casus est, sic quædā dissimilia requirit. Vbi ad scapulas iugulum tendit, simul dextra manu plane propellendus in posteriorem partē humerus est, & illud in priorem attrahendum. Vbi ad pectus conuersum est, ipsum quidem retro dandum, humerus autem in priorem partē adducendus est. Ac si is inferior est, non id quod à pectore est, deprimendus est, quia immobile est, sed humerus ipse attollendus. Si casu superior est, id quod à pectore est, implendus lana, & humerus ad pectus deligandus est. Si

acuta

acuta fragmenta sunt, incidi contra cutis debet: ex ossibus ea, quæ carnem uulnerant, præcidenda sunt: tunc retusa ossa committenda sunt. Si quod ab aliqua parte eminet, opponendum ei triplex linteolum est, in uino & oleo tinctum. Si plura fragmenta sunt, excipienda sunt ex ferula facto canaliculo, eodemque intus incerato, ne fascia diducatur, quæ iugulo cõposito circumdanda est sæpius potius, quam ualentius. Quod ipsum quoque in omnibus ossibus fractis perpetuum est. A dextro uero iugulo, si id fractum est, ad alam sinistram, à sinistro ad dexteram. Rursusque sub ala sua fasciari debet. Post hæc si iugulum ad scapulas inclinatum est, brachium ad latus: si in partem priorem, ad ceruicem deligandum est. Supinusque homo collocandus, ceteraque eadem facienda, quæ supra comprehensa sunt. Sunt uero plura ossa fere immobilia, uel dura, uel cartilaginosa, quæ uel franguntur, uel forantur, uel colliduntur, uel finduntur, ut malleus, pectus, latus, os scapularum, costæ, spina costarum, os tali, calx, manus, planta. Horum omnium eadem curatio est. Si supra uulnus est, id suis medicamentis nutriendum est. Quo sane sancte rimas quoque ossis, aut si quod ferrumen est, callus implet. Si cutis integra est, & os læsum esse ex dolore colligimus, nihil aliud, quam quiescendum, imponendumque ceratum est, & leniter deligandum, donec sanitate ossis dolor finiatur.

De costarum fractarum curatione. CAP. IX.

Proprie tamen quedam de costa dicenda sunt, quia iuxta uiscera est, grauioribusque periculis is locus expositus est. Hæc quoque igitur interdum sic finditur, ut ne summum quidem os, sed interior pars eius, quæ rara est, lædatur: interdum sic, ut eam totam is casus peruerit. Si tota fracta non est, nec sanguis expuitur, nec febricula sequitur, nec quicquam suppurat, nisi admodum raro, nec dolor magnus est.

tactu tamen is locus leniter indolescit, abunde est eadem quæ suprà scripta sunt, facere, & à media fascia incipere deligare, ne in alterutram partem hæc cutem inclinet. Ab uno uero & uigesimo die, quo utiq; os esse debet glutinatum, id agendum. Cibis uberioribus est utendum, ut corpus quàm plenissimum fiat, quo melius os uestiat, quod illo loco tenerum adhuc iniuriæ sub tenui cute expositum est. Per omne autem tempus curationis uitandus clamor, sermo quoque, tumultus, ira, motus uehementior corporis, fumus, puluis, & quicquid uel tuſſim uel sternutamentum mouet, ne spiritum quidem magnopere continere expedit. At si tota costa perfracta est, casus asperior est. Nam & graues inflammationes, & febris & suppuratio, & sepe uitæ periculum sequitur, & sanguis spuitur. Ergo si uires patiuntur, ab eo brachio quod super eam costam est, sanguis mittendus est. Si nō patiuntur, alius tamē sine ullo acri ducenda est, diutiusq; inedia pugnandum. Panis uero ante septimum diem nō assumendus, sed una sorbitione uiuendum, imponendūq; ei loco ceratum ex lino factum, cui cocta quoque resina adiecta sit, aut Polyarchi malagma, aut panaces ex uino & rosa & oleo, superq; imponenda lana succida mollis, & duæ fasciæ à medijs orsæ, minimeq; astrictæ. Multo uerò magis omnia uitanda, quæ suprà posui, adeo, ut ne spiritus quidē sæpius mouendus sit. Quod si tuſſis infestabit, ad id potio sumenda erit, uel ex trixagine, uel ex ruta, uel ex herba stœchade, uel ex cumino & pipere. Grauioribus uero doloribus urgentibus, cataplasma imponi quoq; conueniet uel ex lolio, uel ex hordeo, cui pinguis fici tertia pars sit adiecta. Et id quidē interdiu superiacebit. Noctu uero idem aut ceratum, aut malagma, aut panni, quia potest cataplasma decidere.

Ergo

Ergo quotidie * quoque resoluetur, donec iam cerato aut * quæq;
malagmate possumus esse contenti, & decem quidem die-
bus extenuabitur fame corpus, ab undecimo uerò ali inci-
piet. Ideoq; etiam laxior quàm primo fascia circunligabi-
tur, fereq; ea curatio ad quadragesimum diem perueniet,
quæ si modus erit suppurationis, plus malagma quàm ce-
ratum ad digerendū proficiet. Si suppuratio uicerit, neq;
per quæ suprâ scripta sunt discuti potuerit, omnis mora
uitanda erit, ne os infrâ uitietur: sed qua parte maxime
tumebit, demittendum erit candens ferramentū, donec ad-
pus perueniat, idq; effundendū. Si nusquā caput se osten-
dit, ubi maxime pus subit, sic intelligimus: creta simolia to-
tum locum illinimus, & siccari patiemur: quo loco maxi-
mè humor in ea perseuerauit, ibi pus proximum erit, eaq;
uri debebit. Si latius aliquid abscedet, duobus aut tribus lo-
cis erit perforandū, demittendum erit linamentū, aut ali-
quid ex penicillo, quod summum lino sit deuinctum, ut fa-
cile educatur. Reliqua eadē, quæ in cæteris adustis facien-
da sunt. Vbi purum erit ulcus, ali corpus debebit, ne tabes
perniciosa futura id malum subsequatur. Nonnunquam
etiam leuius ipso osse adfecto, & inter initia neglecto, nō
pus, sed humor quidā muccis similis, intus coit, mollescitq;
contrâ cutis, in qua simili uestione utendum est.

De spinæ curatione.

IN spina quoq; est quod proprie notemus. Nam si id
lex uertebra excidit, aliquo modo fractum est, locus qui-
dem cōcauus fit, punctiones autem in eo sentiuntur, quia
necesse est ea fragmenta spinosa esse. Quo fit, ut homo in
interiorem partem subinde nitatur. Hæc noscendæ rei cau-
sa sunt. Medicamentis uerò iisdem opus est, quæ plurima
parte huius capitis exposita sunt.

De humerorum, brachiorum, femorum, crurum, digitorum fractorum uel euulsorum, communibus curationibus.

CAP. X.

Similes rursus ex magna parte casus curationesq; sunt humeris & femoribus. Communia etiam quedam humeris, brachijs, femoribus, cruribus, digitis. Siquidem ea minime periculose media franguntur. Quo propior fractura capiti uel superiori uel inferiori est, eo peior est. Nam & maiores dolores adfert, & difficilius curatur. Ea maxime tolerabilis est simplex, transversa: peior, ubi fragmenta, atq; ubi obliqua: pessimum ubi eadem acuta. Nonnunquam autem fracta in his ossa in suis sedibus remanent: multo saepius excidunt, aliudq; super aliud effertur. Idque ante omnia considerari debet, & sunt notae certae. Si suis sedibus mota, resima, punctioisq; sensum repraesentant, tactu inaequalia sunt. Si uero non aduersa, sed obliqua iunguntur, quod fit ubi loco suo non sunt, membrum id altero latere breuius est, & musculi eius tument. Ergo si hoc depressum est, protinus id membrum oportet extendere. Nam nerui, musculiq; intenti per ossa contrahuntur, neque in suum locum ueniunt, nisi illos per uim aliquis intendit. Rursus, si primis diebus id omissum est, inflammatio oritur. Sub qua & difficile & periculose uis neruis adhibetur. Nam distentio neruorum, uel cancer sequitur, uel cer
**mitissime* tum, ut **diutissime* alatur, pus. Itaq; si ante reposita ossa non sunt, postea reponenda sunt. Intendere autem digitum uel aliud quoq; membrum, si adhuc tenerum est, etiam unus homo potest, cum alteram partem dextra, alteram sinistra prendit. Valentiùs membrum duobus eget, qui in diuersa contendant. Si firmiores nerui sunt, ut in uiris robustis, maximeq; eorum feminibus & cruribus euenit, habenis quoq;

quoque uel linteis fascijs utrinq; capita articularum deliganda, & per plures in diuersa ducenda sunt. Vbi paulo longius quam naturaliter esse debet, membrum uis facit: tum demum ossa manibus in suam sedem compellenda sunt, indiciumq; ossis repositi est, dolor sublatus. Et membrum alteri parti æquatum inuoluendum duplicibus triplicibusue pannis, & in uino & oleo tinctis, quos linteos esse commodius est. Fere uero fascijs sex opus est. Prima breuissima adhibenda, quæ circa fracturam ter uoluta sursum uersum feratur, & quasi in cochlea serpat, satisq; est eam ter hoc quoq; modo circuire. Altera dimidio longiore, eaq; qua parte os eminet, ab ea si totum æquale est, undelibet super fracturam debet incipere priori aduersa, deorsumq; tendere, atq; iterum de fractura reuersa in superiore ultra priorem fasciam desinere. Super has iniiciendum latiore linteo ceratum est, quod eas contineat, ac si qua parte os eminet, triplex ea pannus obijciendus, eodem uino & oleo madens. Hæc tertia fascia comprehendenda sunt, quartaq; sic ut semper insequens priori aduersa sit, & tertia tantum in inferiore parte, tres in superiore ^{*}finiant, quia satius est sæpius circuire, quam ad^{*}faciant stringi. Siquidem id quod adstrictum est, alienatur, & cancro opportunum est: articulum autem quamminime uincircire opus est. Sed si iuxta hunc os fractum est, necesse est. Deligatum uero membrum in diem tertium continendum est. Ea q; iunctura talis esse debet, ut primo die nihil offenderit, non tamen laxa uisa sit, secundo laxior, tertio iam penè resoluta. Ergo tum rursum id membrum deligandum, adijciendaq; prioribus quinta fascia, iterumq; quinto resoluendum est, & sexto fascijs inuoluendum, sic ut tertia & quinta infra, ceteræ supra finiantur. Quotiescūq; autem soluitur

solvitur membrum, calida aqua fovendum est. Sed si iuxta articulum fractura est, diu instillandum uinum est, exigua
 *adeo parte olei adiecta, eademq; omnia facienda donec * ab eo inflammatio solvatur, uel leuius quoq; quam ex consuetudine id membrum fiat. Quod si septimus dies non dedit, certe nonus exhibet. Tum facillime ossa tractantur. Rursus ergo si parum comissa sunt, committi debet. Si qua fragmenta eminent, in suas sedes reponenda sunt. Deinde eodem modo membrum deligandum, ferulaq; superaccommodanda sunt, quae fissae circumpositaeq; ossa in sua sede contineant: & in quam partem fractura inclinat, ab ea latior, ualentiorq; ferula imponenda est. Easq; omnes citra articulum esse oportet resimas, ne hunc laedant, nec ultra astringi, quam ut ossa contineant: & cum spatium laxentur, tertio quoq; die paulum habenis suis coartari: ac si nulla prurigo, nullus dolor est, sic manere donec duae partes eius temporis quod os quoq; conseruet compleantur, postea leuius aqua calida fovere, quia primo digeri materiam opus est, tum
 *pleniter euocari. Ergo cerato quoq; liquido id * leniter est ungendum, perfricandaq; summa cutis est, laxiusq; id deligandum est. Tertio quoq; die soluendum sic, ut remota calida aqua, caetera eadem fiant. Tantummodo singulae fasciae quoties resolutae fuerint, subtrahantur.

De fracti humeri curatione.

HAec communia sunt. Illa propria. Siquidem humerus fractus, non sic, ut membrum aliud intenditur. Sed homo collocatur alto sedili, medicus autem humiliore aduersus. Vna fascia brachium amplexa ex ceruice ipsius qui laesus est, id sustineat. Altera ab altera parte super caput data, ibi accipit nodum. Tertia iuncto imo humero deorsum demittitur, ibi quoq; capitibus eius inter se iunctis. Deinde ab

de ab occipitio ipsius, minister sub ea fascia quam secundo loco posui, correpto: si dexter humerus ducendus est, dextro: si sinister, sinistro brachio, demissum inter femina eius qui curatur baculum tenet: medicus super eam fasciam de qua tertio loco dixi *palmā iniicit dextrā: si sinister, sinistrā: si dexter humerus sumatur, simulq; alteram fasciam minister attollit, alterā premit medicus: quo fit, ut leniter humerus extendatur. Fascijs uerò, si medium aut imum os fractum est, breuioribus opus est: si summum, longioribus, ut ab eo sub altera quoq; ala per pectus & scapulas porrigantur. Protinus uerò brachium cū deligatur, sic inclinandum est id quod afficit, ut ante fascias quoq; sic figurandum sit: ne postea suspensum aliter, aliter cum deligabatur, humerum inclinet. Brachioq; suspenso, ipse quoq; humerus ad latus leniter deligendus est. Per quæ fit, ut minime moueatur, ideoq; ossa sic se habēt, ut aliquis cōposuit. Cum ad ferulas uentum est, extrinsecus esse earum longissimæ debent, à lacerto breuiiores, sed sub ala breuissimæ. Sæpius eæ resoluendæ sunt, ubi in uicinia cubiti humerus fractus est, ne ibi nerui rigescant, & inutile brachium efficiant. Quoties solutæ sunt, fractura manu continenda, cubitus aqua calida fouendus, & molli cerato perfricandus, feruleq; uel omnino nō imponendæ contra eminentia cubiti, uel aliquanto breuiiores sunt.

De brachij fracti curatione.

AT si brachium fractum est, in primis considerandum est, alterum os, an utrunq; comminutum sit, nō quòd alia in eiusmodi casu curatio admouenda, sed primum, ut ualentius extēdatur, si utrunq; os fractum est: quia necesse est minus neruos cōtrahi altero osse integro, eosq; intēdente. Deinde, ut curiosius omnia in continendis ossibus fiant

fiant, si neutrum alteri auxilio est. Nam ubi alterum integrum est, plus opis in eo, quàm in fascijs, ferulisque est. Deligari autem brachium debet paulum pollice ad pedus inclinato. Siquidem is maxime brachij naturalis habitus sit, idque inuolutum mitella commodissime excipitur, quæ latitudine ipsi brachio, per angustis capitibus collo iniicitur, atque ita commode brachium ex ceruice suspensum est. Idque paulum supra cubiti alterius regionem pendere oportet. Quod si ex summo cubito id factum sit, glutinare id uinciendo alienum est. Fit enim brachium immobile, ac si nihil aliud quàm dolori occursum est, idem qui fuit eius usus est.

De crurum femorumque fractorum
curatione.

IN crure æquè ad rem pertinet, alterum saltem os integrum manere. Commune uerò ei femori que est, quod ubi deligatum est, in canalem coniiciendum est. Is canalis ab inferiori parte foramina habet, per quæ si quis humor excesserit, descendat: & à planta moram, quæ simul & sustineat eam, & delabi non patiatur: & à lateribus cauda, per quæ loris datis mora quidè crus femurque, ut collocatum est, detineat. Esse etiam is debet à planta, si crus fractum est, circa poplitè: si femur, usque ad coxam: si iuxta superius, caput femoris, sic ut ipsa quoque ei coxa sit. Neque tamè ignorari oportet, si femur fractum est, fieri breuius, quia nunquàm in antiquum statum reuertitur, summisque digitis postea cruris eius insisti, sed multa tamen femori debilitas est, ubi fortunæ negligentia quoque accessit.

De fracti digiti curatione.

^{*furculum} **D**igitum satis est ad unum ^{*furunculum} post inflammationem deligari.

Communis

Communes curationes ad humeros, brachia,
crura, femina, digitosq; cōfractos, pertinētes.

His proprie ad singula membra pertinentibus, rursus
illa communia sunt: primis diebus fames: deinde tum,
cum iam increfcere callum oportet, liberalius alimentum,
longa à uino abſtinentia, fōmentum aquæ calidæ, dum
inflammatio eſt, liberale, cum ea deſit, modicum. Tum
etiam longior ulteriores è liquido cerato membris, &
mollis tamen unctio. Neque protinus exercendum id mem-
brum, ſed ad antiquos uſus reducendum eſt. Grauius ali-
quanto eſt, cum oſſis fracturæ carnis quoque uulnus ac-
ceſſit, maxime que ſi id muſculi femoris aut humeri ſen-
ſerunt. Nam & inflāmationes multo grauiores & prom-
ptiores caneros habent. Ac femur quidem, ſi oſſa inter ſe
ceſſerunt, ſerè præcidi neceſſe eſt. Humerus uerò quoque
in periculum uenit, ſed facilius conſeruatur. Quibus pe-
riculis etiam magis id expoſitum, quod iuxta ipſos arti-
culos ictum eſt. Curioſius igitur agendum eſt, & muſcu-
lus quidem per mediam plagam tranſuerſus præcidendus.
Sanguis uerò, ſi parum fluxit, mittendus: corpus inedia
extenuandum, ac reliqua quidem membra lentius inten-
denda, & lenius in his oſſa in ſuā ſedem reponenda ſunt.
His uerò neque intendi neruos, neque oſſa tractari ſatis
expedit. Ipſi que homini permittendum eſt, ut ſic ea col-
locata habeat, quemadmodum minime lædunt. Omnibus
autem his uulneribus imponendum primo linamentum eſt
uino madens, cui roſæ paulum admodum adiectum ſit: cæ-
tera eadem deliganda faſcijs ſunt aliquanto quàm uul-
nus latioribus, laxius ſcilicet, quàm ſi ea plaga non eſſet,
quanto facilius & alienari & occupari cancro uulnus
poſſeſt, * numerus potius faſciarum, id agendum eſt, ut laxæ * numero
quoq;

quoque æquè contineant. Quod in femore humeroq; sic fiet, si ossa forte rectè concurrerint: sin aliter se habebūt, eatenus circumdari fascia debebit, ut impositum medicamentum contineat. Cætera eadem quæ suprà scripsi, facienda sunt, præterquam quòd neque ferulis, neque canaliculis, inter quæ uulnus sanescere non potest, sed pluribus tantummodo & latioribus fascijs opus est, ingerendumque subinde in eas est calidum oleum & uinum, magisque in * principio fame utendo uulnus calida aqua fouendum, frigusq; omni ratione uitandum est, & transfundendum ad medicamenta, quæ puri mouendo sunt, maiorque uulneri quàm ossi cura agenda. Ergo quotidie soluendum nutriendumq; est. Inter quæ si quod paruulum fragmentum ossis eminet, id si retusum est, in suam sedem dandum: si acutum, antè acumen eius longius est præcidendum: si breuius, limandum, & utrinq; scalpro limandū, tum ipsum recondendum est: ac si id manus facere nō potest, uolsella, quali fabri utuntur, iniicienda est, recte se habenti capite ab ea parte qua sima est, ut ea parte qua gibba est, emines os in suā sedem cōpellat. Si id maius est, mēbranulisq; cingūtur, sinere oportet ea sub medicamētis resolui, idq; os, ubi iam nudatū est, abscindere: quod maturius scilicet faciendū est, prodestq; ea ratione & os coire, & uulnus sanescere. Illud suo tēpore, hoc prout se habet. Nōnunquam etiā in magno uulnere euenit, ut fragmenta quædā uelut emoriantur, neq; cum cæteris coëant. Quod hic quoq; ex modo fluentis humoris colligitur. Quo magis necessariū est, sæpius ulcus resolvere atq; nutrire. Sequitur uerò, ut id os per se post aliquot dies excidat, cū tam misera antea conditio uulneris sit, tamen id interdum maius diutiusque facies. Sæpe enim integra cutis osse abrump

abrūpitur, protinusq; prurigo et dolor oritur. Quæ solue-
re, si accidit, maturius oportet, et fouere aqua per æstatē
frigida, per hyemē egelida: deinde ceratū myrtēū impo-
nere. Interdū fractura quibusdā, uelut aculeis carnē ue-
xat, quo à prurigine et pūctionibus cognito, aperire id
melius, eosq; aculeos præcidere necesse habet. Reliqua ue-
ro curatio in utroq; hoc casu eadē est, quæ ubi ictus pro-
tinus intulit puro iam ulcere. Cibis hic quoq; utēdum est
carnem producētibus, si breuius adhuc mēbrum est, et os-
sa loco suo non sunt, paxillus tenuis quā leuissimī gene-
ris inter ea demitti debet, sic ut capite paulū supra ulcus
emineat, isq; quotidie plenior adigēdus est, donec par id
mēbrum alteri fiat. Tum paxillus remouēdus, uulnus sa-
nandum est, cicatrix inducta fouenda frigida aqua, est in
qua myrtus, hederā, aliæ uel similes uerbenæ sint: illinen-
dumq; medicamentū quod siccet, et magis etiā hic quie-
scendum, donec id membrum confirmetur. Si quādo uero
ossa nō conserbuerunt, quæ sæpe soluta, sæpe mota sunt,
in aperto deinde curatio est: possunt enim coire. Si uctu-
stas occupauit, membrum extendendum est, ut aliquid læ-
datur. Ossa inter se manu diuidenda, ut concurrendo exa-
sperētur, ut si quid pingue est, eradatur, totumq; id qua-
si recens fiat. Magna tamen cura habita, ne nerui muscu-
li uel lædantur. Tum uino fouendum est, in quo malicoriū
decoctum sit, imponendumq; id ipsum oui albo mistum.
Tertio die resoluendū, fouēdumq; aqua, in qua uerbenæ,
de quibus supra dixi, decoctæ sint. Quinto die idē facien-
dum, ferulæq; circūdandæ. Cetera et antè et post eadem
facienda, quæ supra scripsi. Solent tamen interdum diuer * cōferuere:
sa inter se ossa * cohærere. Eoq; et breuius membrum et uel, coalesce-
indecorū fit, et si capite acutiora sunt, adsiue pūctiones re-

D

sentiunt

sentiuntur. Ob quam caussam frangi rursus ossa & dirigi debet. id hoc modo fit: Calida aqua multa mēbrum id fouetur, & ex cerato liquido perfricatur, intēditurq;: & inter hæc medicus pertractans ossa: ut adhuc tenero callo manibus ea diducit, compellitq; id, quod eminet in suam sedē: & si parū ualuit, ab ea parte, in qua os se inclinat, inuolutam lana regulam obijcit. Atq; ita deligando assuescere iterū uetustæ sedi cogit. Nonnunquam autem recte quidem ossa cœperunt, superincreuit uero nimius callus, ideoq; locus intumuit. Quod ubi incidit, diu leniterq; id mēbrum perfricandum est ex oleo & sale & nitro, multumq; aqua calida salsa fouendum, & imponendū mala-gma quod digerat, astrictiusq; alligandū, oleribusq; & præterea uomitu utendū. Per quæ cū carne callus quoq; extenuatur, confertq; aliquid de sinapi, quod cum ficu in alterum pariter membrum impositum, donec id paulum erodat, eoq; euocet materiam. Vbi his tumor extenuatus est, rursus ad ordinem uitæ reuertendum est.

De luxatis ossibus.

CAP. XI.

AC de fractis quidem ossibus hætenus dictū sit. Mōuentur autem ea sedibus suis duobus modis. Nā modò quæ iuncta sunt inter se dehiscunt, ut cum latū scapularum os ab humero recedit, & in brachio radius à cubito, & in crure tibia à sura, interdū à saltu, calcis os à talo, quod raro tamen fit. Modò articuli suis sedibus excidunt. Antè de prioribus dicam. Quorum ubi aliquid incidit, protinus is locus cauus est, depressusq; digitus sinum inuenit. Deinde grauis inflammatio oritur, atque in talis præcipua. Siquidē febres quoq; & cæcros & neruorum uel distēctiones uel rigores, qui caput scapulis annectunt, mouere cōsuevit. Quorū uitandorū caussa faciēda eadem sunt.

sunt, quæ in ossibus mollibus læsis: aliquid ubi incidit, protinus his locis proposita sunt, ut dolor tumorq; per ea tollatur. Nā diducta ossa nūquam rursus inter se iunguntur, & ut aliquid decoris eo loco sit, nihil usus admittitur. Maxilla uero & uertebra omnesq; articuli cū ualidis neruis cōprehendātur, excidūt: aut ui expulsi, aut aliquo casu neruis uel ruptis uel infirmatis: faciliusq; in pueris et adolecētulis, quā in robustioribus: hiq; elabuntur in priorē & in exteriorē partē, quidā omnibus modis, quidā certis. Suntq; quædā cōmunia omniū signa, quædā propria sunt cuiusq;. Si quidē semper ea parte tumor est, in qua os prorūpit: ea sinus, a qua recessit. Et hæc quidē in omnibus deprehendūtur, alia uero si in singulis. Quæ simulatq; de quoq; dicā, proponenda erūt. Sed ut excidere omnes articuli nō possunt, sic non omnes reponuntur. Caput enim nōnunquam cōpellitur, neq; in spina uertebra, neq; ea maxilla quæ utraq; parte prolapsa antequā reponeretur, inflātionem mouit. Rursum qui neruorū uitio prolapsi sunt, cōpuli quoq; in suas sedes iterū excidunt. At quibus in pueritia exciderūt, neq; reposita sunt, minus quā ceteri crescūt. Omniumq;, quæ loco suo nō sunt, caro ea increscit, magisq; in proximo mēbro, quā in ulteriore. Vt puta si humerus loco suo non est, maior in eo ipso fit, quā in brachio: maior in hoc, quā in manus acie. Tum pro sedibus & pro casibus qui inciderūt, aut maior aut minor usus eius membri relinquitur: quoq; in eo plus usus superest, eo minus id extenuatur. Quicquid autē loco suo motū est, ante inflātionem reponendum est. Si illa occupauit, tum cōquiescat, laccendū non est: ubi finita est, tentandū est in his mēbris, quæ id patiuntur. Multum autem eo confert & corporis & neruorum

habitus. Nam si corpus tenue, si humidū est, si nerui infirmi, expeditius os reponitur. Sed & primo facilius excidit, & postea minus fideliter continetur. Quæ contraria his sunt, melius cōtinent. Sed id quod expulsū est, difficulter admittūt. Oportet autē ipsam inflammationē leuare, super succida lana ex aceto imposita. A cibo, si ualentioris articuli casus est, triduo: interdū etiam quinque diebus abstinere debet. Bibere aquam calidam dum sitim finiat. Curiosiusq; hæc facere his ossibus motis, quæ ualidis plenisq; musculis continentur: si uero etiā febris accessit, multo magis: deinde ex die quinto fouere aqua calida, remotaq; lana ceratū imponere ex cyprino factum, nitro quoq; adiecto donec omnis inflammatio finiatur. Tunc infriktionem ei membro adhibere, cibis uti bonis, uti uino modice, iamq; ad usus quoq; suos id mēbrum promouere: quia motus ut in dolore pestifer, sic aliàs saluberrimus corpori est. Hæc cōmunia sunt, nūc de singulis dicā.

De maxillæ luxatæ curatione. CAP. XII.

MAxilla in priorem partem propellitur, sed modò altera parte, modò utraq;. Si altera, in contrariam partem ipsa, mentumq; inclinatur, dentes paribus nō respondent, sed sub his qui secant canini sunt. At si utraq; totum mentum in exteriorem partem promouetur, inferioresq; dentes longius quā superiores excedunt, intentiq; super musculi apparent. Primo quoq; tempore homo in sedili collocandus est, sic ut minister à posteriore parte caput eius contineat: uel sic, ut iuxta parietē is sedeat, subiecto inter parietē & caput eius scorteo puluino duro: eoq; caput per ministrum urgeatur, quo sit immobilius. Tum medici digiti pollices linteolis uel fascijs, ne dilabātur, inuoluti in os eius coniiciēdi: cæteri extrinsecus admo-

admouēdi sunt. Vbi uehementer maxilla apprehēsa est, si una parte procidit, concutiendum mentum, & ad guttur adducendū est. Tunc simul & caput adprehendendū, & excitato mēto maxilla in suam sedē cōpellenda, et os eius comprimēdum est, sic ut omnia penē uno momēto fiāt. Si in utraq; parte prolapsa est, eadem omnia facienda, sed æqualiter retro maxilla agēda est. Reposito osse, si cū dolore oculorū & ceruicis iste casus incidit, ex brachio sanguis mittēdus est. Cū omnibus uero quorū ossa mota sunt, primo liquidioribus conueniat, tum his præcipue, adeo ut sermo quoq; frequenti motu oris per neruos lædat.

De capite luxato.

CAP. XIII.

CApit duobus processibus in duos sinus summæ uer-
tebræ demissis, super ceruicē contineri in prima par-
te proposui. Hi processus interdū in posteriorem partē ex-
cidūt, quo fit, ut neruus sub occipitio extēdatur, mentum
pectori adglutinetur, neq; bibere is, neq; loqui possit, in-
terdū sine uoluntate semē emittat. Quibus celerrime mors
superuenit. Ponēdū autē hoc esse credidi, nō quo curatio
eius rei ulla sit, sed ut res indicijs cognosceretur, et nō pu-
tarēt sibi medicū defuisse, si qui sic aliquem perdidissent.

De spina luxata.

CAP. XIII.

Idem casus manet eos, quorum in spina uertebræ exci-
derūt. Id enim nō potest fieri, nisi ex medulla, quæ per
medium, et duabus mēbranulis, quæ per duos à lateribus
processus feruntur, & neruis, qui continent, ruptis. Exci-
dūt autem & in posteriorem partē, & in priorem, & supra
septum trāsuersum, & infra. Si in utrāq; partem excide-
rint, à posteriore parte uel tumor, uel sinus oritur. Si su-
per septū id incidit, manus resoluūtur, uomitus aut distē-
tio neruorum insequitur, spiritus difficulter mouetur, do-

lor urget, & aures obtusæ sunt. Si sub septo, femina res solvuntur, urina supprimitur, interdum etiam sine uoluntate prorupit. Ex cuiusmodi casibus, ut tardius quam ex capitis, sic tamen intra triduum homo moritur. Nam quod Hippocrates dixit, uertebra in exteriorem partem prolapsa, pronum hominem collocandum esse, et extendendum, tum calce aliquem super ipsum debere consistere, id intus impellere: in his accipiendum est, quæ paulum excesserunt, non in his, quæ toto loco mutatae sunt. Nonnumquam enim neruorum imbecillitas efficit, ut quauis non exciderit uertebra, paulum tamen in priorem partem premineat. Id non iugulat, sed ab interiore parte non contingit quidem posse: ab exteriori si impulsus est, plerumque iterum redit: nisi, quod admodum rarum est, uis nerui restituta est.

De Humero luxato.

CAP. XV.

Humerus autem modo in aliam excidit, modo in partem priorem. Si in aliam delapsus est, & uictus cubitus recedit ab latere, rursus iuxta eiusdem partis aurem cum humero porrigi non potest, longiusque altero id brachium est. Si in priorem partem, summum quidem brachium extenditur, minus tamen quam naturaliter, difficiliusque in priorem partem quam in posteriorem cubitus porrigitur. Igitur si in aliam humerus excidit, & uel puerile adhuc est corpus uel molle, certe et imbecillibus neruis intentum est, satis est collocare id in sedili, & ex duobus ministris alteri imperare, ut caput latissimarum ossis leniter reducat, alteri ut brachium extendat: ipsum posteriore parte residentem humerum sub ala eius cogere, simulque & latum os, & altera manu brachium eius ad latus impellere. At si uastius corpus nerui uel robustiores sunt, necessaria est spatula lignea, & quæ crassitudine duorum digitorum habet, et longitudine ab ala ad digitos peruenit. In qua summa capitulum est rotundum, & leniter cauum, ut recipere particulam aliquam ex capite hu-

meri possit. In ea bina foramina tribus locis sunt inter se
spatio distantibus, inq; ea lora mollia coniunguntur. Ea q;
spatha fascia inuoluta, quo minus tactu laedat, ad alam à
brachio dirigitur, sic ut caput eius summæ alæ subijcia=
tur. Deinde, loris suis ad brachiū deligatur, uno loco pau=
lum infra humeri caput, altero paulum supra cubitum,
tertio supra manum. Cui rei protinus intervalla tunc
quoque foraminum aptata sunt. Sic brachium deliga=
tum super scalæ gallinariæ gradum traiecitur, ita alte, ut
cōsistere homo ipse non possit, simulq; in alterā partem
corpus demittitur, in alterā brachium intēditur. Eo q; fit
ut capite ligni caput humeri impulsus, in suam sedē, mo=
do cum sono, modo sine hoc cōpellatur. Multas alias esse
rationes scire facile est uno Hippocrate lecto, sed nō alia
magis usu cōprobata est. At si in priorē partem humerus
excidit, supinus homo collocandus est, fascia q; aut habe=
na media ala circūdanda est, capita q; eius post caput ho=
minis ministro tradēda, brachium alteri: præcipiendū q;
ut ille habenam, hic brachium extendat. Deinde, medicus
caput quidem hominis sinistra debet repellere, dextra ue=
ro cubitum cum humero attollere, & os in suam sedem
compellere, faciliusq; id in hoc casu, quā in priorē re=
uertitur. Reposito humero, lana alæ subijcienda est. Si in
interiore parte os fuit, ut ei opponatur. Si in priorē par=
te, ut tamen commodius deligetur. Tum fascia primū sub
ala obuoluta, caput eius debet comprehendere, deinde
profectus ad alteram alam, ab ea q; ad scapulas, rursusq;
ad eiusdem humeri caput tendere. Sæpiusq; ad eandem
rationē circumagi, donec bene id teneat. Vincit hac ra=
tione humerus commodius continetur. Si adductus ad la=
tus sit, ad id quoque fascia deligatur.

De Cubiti luxati curatione.

CAP. XVI.

IN cubito autem tria coire ossa, humeri, & radij & cubiti ipsius, ex his quæ prima parte huius uoluminis posita sunt, intelligi potuit. Si cubitus qui innexus humero est ab hoc excidit, radius qui adiunctus est, interdum trahitur, interdum subsistit. In omnes uero quatuor partes excidere cubitus potest: sed si in priorē prolapsus est, extensum brachium est, neq; recuruatur. Si in posteriorem, brachium curuum est, neq; extenditur, breuiusq; altero est. Interdum febrem uomitumq; bilis mouet. Si in exteriorem interioremue brachium porrectum est, sed paulum in eam partem à qua os recessit recuruatum, quicquid incidit, reponendi ratio una est. Neq; in cubito tantum est, sed in omnibus quoq; membris longis, quæ per articulum longa testantur. Vtrumq; membrum in diuersas partes extendere, donec spatium inter ossa liberum sit. Tum id os quod excidit ab ea parte, in quam prolapsum est, in contrariam impellere. Extendendi tamen alia atq; alia genera sunt, prout nerui ualent, aut ossa huc illucue sederunt. Ac modo manibus solis utendum est, modo quædam alia adhibenda. Ergo si in priorē partem cubitus prolapsus est, extendi per duas manus, interdum etiā habenis iniectis satis est. Deinde rotundum aliquid à lacerti parte ponendum est, & super id repente cubitus ad humerum impellendus est. At in alijs casibus commodissimum est eadem ratione brachium extendere, quæ fracto cubito supra posita est, & tum ossa reponere. Reliqua curatio eadē est, quæ in omnibus. Celerius tantum & sæpius id resoluendum est, multoq; magis aqua calida fouendum, diutius ex oleo & nitro ac sale perfricandum. In cubito enim celerius, quàm in ullo alio articulo, siue extra remansit, siue intus reuertit, callus circumdatur, isq;

isq; si per quietem increuit, flexus illius postea prohibet.

De manu luxata.

CAP. XVII.

MANUS quoq; in omnes quatuor partes prolabitur. Si in posteriorem partē excidit, porrigi digiti non possunt: si in priorē, non inclinantur: si in alterutrum latus, manus in contrariū, id est, aut pollicem, aut ad minimum digiti conuertitur. Reponi nō difficilime potest. Super durū locum, & renitentē ex altera parte intendi manus, ex altera brachium debet, sic ut prona sit: si in posteriorem partem os excidit, supina: si in priorē, si in interiorē exteriorēue, in latus. Vbi satis nervi diducti sunt, si in alterutrum latus procidit manus, brachiū in contrarium repellendū est. At his, quæ in priorē posterioremue partem prolapsa sunt, superimponēdum durum aliquid, idq; suprà prominens os manu urgendum est, per quod vis adiecta facilius in suam sedem compellit.

De Palma.

CAP. XVIII.

IN palma quoq; ossa interdū suis sedibus promouētur, modo in priorē partem, modo in posteriorem. In latus enim moueri paribus ossibus oppositis nō possunt. Signū id solū est, qd' omniū cōmune est, tumor ab ea, in quā os uenit: sinus ab ea, à qua recessit. Sed sine intētionē digitorum, tātummodo bene pressum os in suā sedē reuertitur.

De digitis.

CAP. XIX.

AT in digitis totidem ferè casus, eademq; signa sunt, quæ in manibus. Sed in his extendendis non æque uī opus est, cum & articuli breuiores, & nervi minus ualidi sint. Super mensam tantummodo intendi debent, qui uel in priorem, uel in posteriorem partem exciderunt, tū iam palma compelli, atque id quod in latus clapsum est, digitis restitui.

D 5

De

De Femore.

CAP. XX.

Cum de his dixerim, de his quoque quæ in cruribus
 sunt, uideri possum dixisse. Siquidem etiam in hoc ca-
 su quædã similitudo est femori & humero, & tibiæ et cu-
 bito, pedi & manui. Quædam tamẽ separatim quoq; de
 his dicenda sunt. Femur in omnes quatuor partes promo-
 uetur, sæpiissime in interiorem, deinde in exteriorẽ, raro
 admodũ in priorem, aut posteriorem. Si in interiorem par-
 tem prolapsus est, crus longius altero & uastius est: ex-
 tra enim pes ultimus spectat. Si in exteriorẽ, breuius ra-
 rumq; fit, & intus inclinatur, calx ingressu terrã non cõ-
 tingit, sed planta ima, meliusq; id crus superius corpus, q̃
 in priore casu fert, minusq; baculo eget. Si in priorem crus
 extensum est, implicariq; nõ potest, alteri cruri ad calcẽ
 par est: sed ima planta minus in priorem partẽ inclinatur,
 dolorq; in hoc casu præcipuus est, & maxime urina sup-
 primitur. Vbi cũ dolore inflãmatio quieuit, commode in-
 grediũtur, totusq; eorũ pes est. Sed et si in posteriorem ex-
 tendi nõ potest crus, breuiusq; est, ubi cõstitit, calx quoq;
 terrã non cõtingit. Magnum autẽ femori periculum est,
 ne uel difficulter reponatur, uel repositũ rursus excidat.
 Quidam iterũ semper excidere contẽdunt, sed Hippocra-
 tes & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides
 Tarentinus, clari admodum autores, ex toto se restituisse
 memoriæ prodiderũt. Neq; tot genera machinamentorũ
 quoq; ad extendendum in hoc casu femur, Hippocrates,
 Andreas Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides,
 Faber quoq; quidam reperissent, si id frustra esset. Sed ut
 hæc falsa opinio est, sic illud uerũ est. Cum ibi ualētissimi
 nerui, musculiq; sint, si suũ robur habet, uix admittere: si
 nõ habent, postea nõ cõtinere. Tẽtandũ igitur est, & si te-
 nerius

nerius mēbrum est, satis est habenam alterā ab inguine, alteram à genu intendi. Si ualidius, melius adducent, qui easdem habenas ad ualida bacula deligarint: tumq; corū fustium imas partes oppositæ moræ obiecerint, superioresq; ad se utraq; manu traxerint. Etianum ualentius intenditur mēbrum super scamnū, cui ab utraq; parte axes sunt, ad quos habenæ illæ deligātur, qui ut in torcularibus cōuersi, rumpere quoq; si quis perseuerauerit, nō solum extendere neruos & musculos possunt. Collocandus autē homo super id scamnū est, aut pronus, aut supinus, aut in latus: sic ut semper ea pars superior sit, in quam os prolapsū est, ea etiā inferior, à qua recessit. Neruis extētis in priorē os uenit, rotundum aliquid super inguen ponendū, subitoq; super id, genu adducēdum est eodē modo, eademq; de causā, qua idē in brachio fit, protinusq; si complicari femur potest, intus est. In cæteris uero casibus, ubi ossa per uim paulum inter se recesserūt, medicus debet id quod eminet, retro cogere, minister contrā inde coxā propellere. Posito osse, nihil aliud noui curatio requirit, quā ut diutius is in lecto detineatur, ne si motum adhuc neruis laxioribus femur fuerit, rursus erumpat.

De Genu.

CAP. XXI.

Genu quoq; & in exteriorē, & in interiorē, et in posteriore partem excidere notissimū est, in priorē non prolabi pleriq; scripserūt. Potestq; id uero proximū esse: cū idē opposita patella, ipsa quoq; caput tibiæ cōtineat. Meges tamē cum cui in priorē partem excidisset, a se curatū esse memoriæ prodidit. In his casibus intendi neruū rationibus iisdē quas in femore retuli, possunt. Et id quidem quod in posteriorem partem excidit, eodē modo rotundo aliquo super poplitem imposito, adducto que co
crure

crure reconditur. Cetera uero manibus simul, tum ossa in diuersas partes compelluntur.

De Tallo.

CAP. XXII.

Talus in omnes partes prolabitur. Vbi in interiorem partem excidit, ima pars pedis in exteriorem partem conuertitur. Vbi huic contrarius talus, contrarium etiam signum extat. Si in priorem partem erumpit, a posteriore latus nervus durus & insanus est, minusque is opus est: si in posteriorem, calx penè conditur, plaga maior fit. Reponitur autem is quoque per manus, prius in diuersa pede & crure diductis. Et in hoc quoque casu diutius in lectulo perseuerandum est, ne is talus, qui totum torpus sustinet, parum confirmatis nervis ferèdo oneri cedat, rursusque prorsus pat. Calceamentis quoque humilioribus primo tempore utendum, ne iunctura talum ipsum lædat.

De Planta.

CAP. XXIII.

Planta ossa iisdem modis quibus in manu, prodeunt, iisdemque conduntur. Fascia tantummodo calcem quoque debet comprehendere: ne cum mediam plantam inuicem eius uinciri necesse est, liber talus in medio relictus, materiam pleniorē recipiat, ideoque suppuret.

De Digitis.

CAP. XXIII.

In digitis nihil ultra fieri debet, quàm quod in his qui sunt in manu, positum est. Potest tamen conditus articulus medius aut summus canaliculo aliquo contineri. Hæc facienda sunt in his casibus, ubi sine uulnere ossa exciderunt. Hic quoque & ingens periculum est: & eo grauius, quo maius membrum est, quo uel ualidioribus nervis aut musculis continetur. Ideoque humeris, femoribusque metus mortis est, ac si reposita ossa sunt, spes nulla est. Non repositis tamen, nonnullum periculum est. Eoque maior in utroque

que timor est, quo propius uulnus articulo est. Hippocrates nihil tuto reponi posse, præter digitos & plantas & manus dixit, atq; in his quoq; diligenter esse agendū, ne precipitarent. Quidam brachia quoq; & crura reposuerunt. Et ne cancri, distentionesq; neruorum oriretur, sub quibus in eiusmodi casu fieret mors matura, sanguinē ex brachio miserunt. Verum ne digitus quidem in quo minimum ut malum, sic etiam periculum est, reponi debet ante inflammationem, aut postea cum iam uetus res est. Si reposito quoq; osse nerui distenduntur, rursus id protinus expellendum est. Omne autem membrum, quod cum uulnere loco motum, neq; repositum est, sic iacere conuenit, ut maxime cubātem iuuat, tantum ne moueatur, ne uel dependeat. In omniq; tali morbo magnum ex longa fame præsidium est. Deinde ex curatione eadem quæ proposita est, ubi ossibus fractis uulnus accessit. Si nudum os eminet, impedimento semper futurum est. Id quod excedit, abscindendum est. Imponendaq; super arida linamenta sunt & medicamenta non pinguia, donec quæ sola esse in eiusmodi re sanitas potest ueniat. Nam & debilitas sequitur, et tenuis cicatrix inducitur, quæ necesse est facile noxæ postea pateat.

F I N I S.

Q. SERENI
SAMONICI
VITA.

Q. Serenus Samonicus Gordiani iunioris præceptor
fuit: cuius meminit Spartianus in Caracalla, his
uerbis: Occisi sunt & in balneis plures, & in coenae: inter
quos Samonicus Serenus, cuius libri plurimi ad doctrinā
extant. Macrobius quoq; Saturnalium tertio, carmi
na quædam de urbibus deuouendis in libro
quinto Reconditorum Samonici Sere
ni reperisse se ait. Supersunt
hodie hi hexametri,
præcepta Me
dicinæ con
tinen
tes.

Q. SERENI

SAMONIACI DE

MEDICINA PRAE-

CEPTA SALV-

BERRI-

MA,

Antonij Molinij Matisconensis opera, post Io.
Cæsarei castigationem, diligenter emaculata.

EMBRORVVM series certo deducta
tenore

Vt stet et assimilis medicina defluat ordo,
Principio celsa de corporis arce loqua-
mur.

Phœbe salutiferum, quod pangimus, affere carmen,
Inuentumq; tuum prompto comitare fauore.
Tuq; potens artis, reduces qui tradere uitas
Nosti, & in cœlum manes reuocare sepultos,
Qui colis Aegeas, qui Pergama, quiq; Epidaurum,
Qui quondam placidi tectus sub pelle draconis,
Tarpeias arces, atq; inclyta* templa petisti,
Depellens tetros præsenti numine morbos,
Huc ades, & quicquid cupido mihi sepe*roganti
Firmasti, cunctum teneris expone papyris.

*tectus

*locutus

Capiti medendo.

Balsama si geminis instillans auribus addas,
Tum poteris alacrem capitis reparare uigorem.
Vel quæ septenis censentur gramina nodis,
Vtiliter nectis, uel corno ex arbore sertum,

Pule

Pulegium'ue potens una super aure locabis,
 coctum Aut illud misto recoquens clementer aceto,
 Cauta nare trahes: seu uisco lintea nexo
 Induces fronti: seu tritæ gramina mentæ.
 Spongia cum tepidis annexa liquoribus hymbris
 decocta Profuit: aut hederæ ex oleo colata uetusto.
 Profuit & cochleis frontem tractare minutis.
 Si nocuit cerebro uiolentia solis aperto:
 Sæpe chelidonia ex acido perducta liquore
 sanauit: profunt & amica papauera sereno,
 coquantur Si prius in lento madefacta terantur oliuo,

Hemicranio medendo,

Portio si capitis morbo tentetur acuto,
 Allia diuersam lana contexta per aurem
 Inducta profunt, & eodem balsama pacto.
 Allia uel ternis piperis terna addita granis,
 Trita lines: certam dabit hæc tibi cura salutem,

Porrigini depellendæ.

Est insensibilis morbus, sed noxia forma,
 Cum caput immensa pexum porrigine ningit,
 Copia farris uti frendentibus edita saxis.
 Hanc poterit maluæ radix decocta leuare.
 Aut tu fœniculum, nitrumq; & sulphura uiua
 Contere, deinde caput permistis ablue cunctis:
 Furfuribus'ue nouis durum miscebis acetum,
 Ut uarios crines tali des unguine puros.
 Prodest & tarda demptus testudine sanguis,
 Et prodest cedro demissus ab arbore succus,
 Desinet interea glomerari farrea nubes,
 Cessabitq; grauis crebræ porriginis humber,

Capillo

Capillo tingendo.

Q Vos pudet ætatis longæ, quos sancta senectus
 Offendit, cupiunt properos abscondere canos,
 Et nigrum crinem fūco simulare doloso,
 His prodest acri contrita cupressus aceto,
 Vel frons lentisci, uel tristia poma sabuci,
 Lumbrici quoq; terrestres miscentur oliuo,
 Et iuuenem præstant rediuiuo flore capillum.
 Præterea niueum poterit depellere crinem,
 Resina ex facili cera uiscoq; coacta.
 Ad rutilam speciem nigros flauescere crines,
 Vnguento cineris prædixit Tullius autor.
 Si prægnans artus captiui soricis edit,
 Dicuntur foetus nigrantia lumina fingi.
 Phthiriasi arcendæ.

N Oxia corporibus quædam de corpore nostro
 Progenuit natura, uolens abrumpere somnos
 Sensibus, & monitis uigiles incendere curas.
 Sed quis non paueat Pherecydis fata tragædi,
 Qui nimio sudore fluens animalia tetra
 Eduxit, turpi miserum quæ morte tulerunt.
 Sylla quoq; infelix tali languore peresus
 Corruit, & fœdo se uidit ab agmine uinci.
 Sæpius ergo decet mordax haurire sinapi,
 Vel nitro ac sale permistis, acidoq; liquore
 Laxatis (ut sint simul allia) tangere corpus,
 Aut lacrymis hederæ, aut succo * perducere cedri.
 Quin etiam fursur misto medicatur aceto.
 Vnda maris lendes capiti deducit iniquas,
 Et quicquid crebri defendit sylua capilli.

Plin. lib. 7.
 cap. 31.

Plin. lib. 7.
 cap. 44.

* perfundere

E

Pru

Prurigini, papulis, ac scabiei arcendis.

Il lotus sudor, uel copia nobilis escæ
 Sæpe graui scabie correptos asperat artus.
 Ergo lutum prodest membris adhibere fricatis,
 Quod facit ex asino siccatus corporis humor.
 Nec pudeat tractare finium, quem bucula fudit.
 Stercoris ex porco cinerem confundito lymphis,
 Sic pauidum corpus dextra parcente foueto.
 Proderit ex oleo puluis, quem congerit alte
 Dulcibus ex latebris patiens formica laborum.
 Conuenit hinc tepido lita tradere corpora soli.

* *sapvro* Feruentes papulas * oleo curato liquenti,
 Aut acido Braccho miscebis farra lupini,
 Atq; hinc in calido percurres membra lauacro,
 Pruritus autem salsos leuat humor aceti,
 * *auidi* Siue maris * rabidi sudor, cochleæq; minutæ,
 Quarum contactu perimetur acerba libido.
 Phrenesi, & capiti purgando.

Ex uitio cerebri Phrenesis furiosa mouetur,
 Amissasq; refert frendens amentia uires,
 Siue calens febris iactatos exedit artus,
 Siue meri gustus, seu frigoris efficit aura,
 Conueniet calidis pecudum pulmonibus aptè
 Tempora languentis medica redimire corona.
 Illotis etiam lanis suffire memento.
 Ceritum sæpe horrendi medicantur odores,
 Atq; ideo sanos etiam curarier est par.
 Purgatur cerebrum mansa radice pyrethri,
 Vngitur & succis, dederit quos parua sabucus,
 Expressusq; hederae mandatur naribus humor.
 Aut mistum rutæ cerebro instillatur acetum.

Non

Non semper præsens dolor est sanabilis: ergo
Cura magis prodest uenturis obuia morbis.

De fluore capillorum, & maculis
capitis tollendis.

DE fluit expulsus morbo latitante capillus,
Si raro lauitur, seu uis epota ueneni,
Seu salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis,
Exinium capitis tactu deiecit honorem.
Nonnunquam uariant maculae, paruisq; parumper
Orbibus aspersum ducit noua uulnera tempus,
Viperae pellis cinerem his * addito rebus,
Roboreas ue pilas ursino iungito seuo,
Vel testudineo mala permulceto cruore.

* apponito

Humoribus, & perfriktionibus
medendis.

SAepe ita peruadit uis frigoris, ac tenet artus,
Vt uix quaesito medicamine pulsa recedat.
Si ranam ex oleo decoxeris, abijce carnem,
Membra foue: parili sanat ratione rigorem
Vrticae semen, perceptaq; frigora uincit.
Et ceruina potest mulcere medulla rigorem.
Decoctum raphani semen cum melle uorabis,
Siue fel ursinum tepescit dilue lymphæ.
Proderit hoc potu, seu castis ostrea testis
Vsta dabit cinerem, qui pro sale sumptus in escis
Decutiet gelidum calefacto uertice uirus.
Nonnullus liquidum sumit mulsumq; sinapi,
Atq; palato agitat retinensq; nomensq;
Allia nonnulli mandunt, olei ue liquore
Perfundunt calido cerebrum, nasiq; latebras.
Quidam lactucae credunt prodesse saporis,

E 2

Cu

Curandi modus hic & suavis & utilis idem est.
Elephantiasi propellendæ.

Est elephas morbus tristi quoq; nomine dirus,
Non solum turpans infandis ora papillis,
Sed cita præcipitans funesto fata ueneno.

Huic erit aduersus cedri de cortice succus,
Mustellæq; cinis, uel fusus sanguis ab illa.
Nonnulli dixere serum prodesse bibendo.

Mentastri folium potu, apposituq; salubre est.
Nec frustra bulbos & sulphura iungis aceto.

Præterea nitrum debes cum melle iugatum
Spargere lacte bouis, uarias sic ungere frontes.

Ceruſſam, & chartam, quam gens Aegyptia mittit,

* Tunde * Thure simul misceq; oleum, quod flore rosarum
Conditum est: line sic faciem, sic redde salutem.

Cutis & faciei uitij propellendis.

Inuida si maculet faciem lentigo decoram,
Nec prodesse ualent naturæ dona benignæ,
Erucam atq; acidum laticem simul illine malis.

Proderit & bulbus mellis dulcedine uictus,
Cruda ue dulcacido miscebis rapa liquori.

Sanguine uel leporis morbus delabitur oris.
Frons salicis cum flore suo contrita medetur.

* sanant Sepiolæ cineres ex ossibus omnia* tollunt.

Cygnæos adipēs, hilari misceto Lyæo,
Omne malum propere maculoso ex ore fugabis.

Horrebit si liuor atrox, aut nigra cicatrix,
Attrito sapone genas purgare memento

Rugarum sulcos lentisci mastice tendens.

Si uero uitium est quod ducit ab impete nomen,
Hoc matutina poteris cohibere salua,

Seu folio platani, quod mansum mane uorabis.
 Fœda fluunt curui quæ purgamenta cameli,
 Vrentur, cineremq; dabunt, iungentur aceto
 Mascula thura simul, diuinaq; cura ualebit.

Aurium uitijis succurrendis.

Cum seuius teneras dolor alte sauciat aures,
 Fraxinea in flammis fundit quem talea succum
 Instilles, siue obscænos ex uirgine rores,
 Aut succum ex folio, dederit quem populus alba,
 Sæpe chelidonie rapidum sociatur acetum,
 Adiunctoq; nitro procedit cura salubris.
 Mentastri liquor expressus conducere fertur,
 Infectum uiolis oleum bene consulit auri.
 Annosa rubros si legeris arbore uermes,
 Ex oleo tere, sic tepidos infunde dolenti.
 Si uerò obtusa sensus * remoretur in aure,
 Lumbricos terræ, seuumq; ex anseris rauco
 Excoque: sic ueterem poteris depellere morbum.
 Felq; bouis surdis etiam prodesse loquuntur,
 Si iungas olidæ graue quod mînxere capellæ.
 Si uero * incautas animal penetrauerit aures,
 Proderit admisto pauridi fel muris aceto.
 At si lymphæ nocens peruaferit, anseris aptus
 Immittetur adeps ceparum non sine succo:
 Qui grauis est oculis, sensum tamen auribus auget.
 Vis & Phœbigenæ diuinam discere curam,
 Sitq; uel annosis confecta doloribus auris,
 Allia tum septem numero, septemq; lupinos
 Cretaceam dabis in testam: tum delphica frondis
 Addatur, misto totum feruescat aceto,
 Doctus eris tepidos illinc immittere rores.

* morietur

* in patulas

Oculorum dolori mitigando.

Summa boni est alacres homini contingere uisus,
 Quos quasi costodes, defensoresq; pericli
 Prospiciens summa natura locauit in arce:
 Sic tamen ut nullos paterentur desuper ictus,
 Atq; supercilio pauidi tegerentur opaco.
 Sed dolor immeritum lumen si forte laceßit,
 Lana madens oleo noctu connectitur apte,
 Viuentis'ue nepæ lumen gestatur amicum.
 Ex folio caulis cineres, confractaq; thura
 Et laticem Bacchi foetæ cum lacte capellæ
 Desuper induces, atq; una nocte probabis.
 Hyblæi mellis succi cum felle caprino
 Subueniunt oculis dira caligine pressis.
 Vettonicæ mansus siccabit lumina succus.
 Si tenebras oculis obducit pigra senectus,
 Expressæ marathro guttæ cum melle liquenti
 Detergere malum poterunt, uel uulturis atri
 Fella, chelidoniæ fuerint quæ gramina mista,
 Hæc etiam annosis poterunt succurrere morbis.
 Fel quoq; de gallo mollitum simplice lymphæ
 Exacuet pueros dempta caligine uisus.
 Siue columbarum fimus miscetur aceto,
 Seu fel perdicis parili cum pondere mellis.
 Vina Chelidoniæ simili ratione iugantur,
 Efficiuntq; suo præclaros unguine uisus.
 Aspera quinetiam mulcent & rupta reducunt.
 Si genus est morbi, miserum quod lumen adurit,
 Hic calor infuso mitescit lacte canino.
 Anguibus creptos adipēs ærugine misce,
 Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.

Si

Si uero horrendum ducent glaucomata * peplum,
 Spiritus alterius prodest, qui grana cumini
 Pallentis mandens uisus exhalat in ipsos.
 Si tumor * insolitus typho se tollat inani,
 Turgentes oculos uili circumline cœno.
 Dentium uitio, & oris fœtori
 medendo.

* plumbum

* infestat, rus
fos et gliscit
in orbes,

HAud facile est acrem dentis tolerare dolorem,
 Quo magis est æquum medicam pernoscere curam.
 Cum Baccho uiolas decoxeris, ore teneto,
 Mansus item prodest succis oleaster acerbis:
 Hinc oscedo fugit, linguae quoq; uulnera cedunt.
 Cum uino piper & nitro tepidum inde dolenti.
 Sæpe chelidoniae succo uel lacte capellæ
 Sanescunt dentes, aut tauri felle iuuantur.
 Aut acidi latices clauso uoluuntur in ore.
 Manditur apta rubus gingiuis, & bona labris.
 Lentiscus myrtusq; emendant oris odorem.
 Quod uero assumpsit nomen de dente fricando,
 Ceruino ex cornu cinis est, aut ungula porcæ
 Torrida, uel cinis ex ouis, sed non sine uino,
 Muricis aut tosti, uel bulbi extincta fauilla.
 Ambitiosa putas, sunt ista salubria cunctis.
 Exesos autem dentes si forte querêris,
 Vre finum muris, patulis & hiatibus adde,
 Vel cinerem dentis ceruini extinguere aceto
 Conuenit, atq; cauis inmittere partibus apte.
 Prodest & puluis lumbrici corpore tosto.
 Ora ambusta cibo sanabis lacte canino.
 Sæpe etiam gelida gingiuas collue lymphæ,
 Dentibus ut firmum possis seruare uigorem.

Si uero infandum proserpit ad intima uulnus,
 Permisceto salem parili cum pondere thuris,
 Hinc tractato locum, miram experiere medelam.
 Aut tu sume pilam quæ caudis hæret ouinis:
 Hæc siccata dabit molles, & fracta farinas,
 Huius & attritu tetrum mulcebitur ulcus.

Vuæ, faucibus, collo, & quæ mol-
 lienda sunt, medendis.

A Egrescunt teneræ fauces, cum frigoris atri
 Vis subiit, uel cum uentis agitabilis ær
 Vertitur, atq; ipsas flatus grauis inficit undas:
 Vel rabidus clamor fracto cum forte sonore
 Planum radit iter. sic est Hortensius olim
 Absumptus causis, etenim confectus agendis
 Obticuit, cum uox domino uiuente periret,
 Et nondum extincti moreretur lingua disertæ.
 Ergo omni studio quæres inhibere dolorem.
 Simplicibus lymphis confunditur ærium mel,
 Additur excussus niuea simulagine fursur,
 Decocta hæc clauso simul exercentur in ore.
 Præterea fauces extrinsecus ungere prodest
 Ursino & tauri seuo cerisq; remissis,
 Omnia quæ geminis æquabis lancibus antè.
 Disce etiam miram ex humili medicamine curam.
 Astiaco melli iungas agreste papauer.
 Decoctumq; simul mandes, mansumq; uorabis.
 Crinitæ porri radices quinq; coquantur,
 Hinc aqua non feruens uoluatur fauce sonora,
 Nec tamen in stomachum descendat gutta patentem.
 Si uero adflictam langor deiecerit uuam,
 Tunc horas aliquot pronus recubare memento,

Aut

Aut illam puluis tostus releuabit anethi,
 Aut cinis ex cochlea, uel torrida brassica flammis.
 Verum angina sibi mistum sale poscit acetum,
 Quod refert clauso uersatum agitare palato.

De rigore ceruicis.

AT si ceruices, durataq; colla rigeant,
 Mira loquar, geminus mulcebitur unguine poples,
 Hinc longum pariter nervos medicina sequetur.
 Anseris aut pingui torpentia colla fouetis.
 Illinitur ualido multum lens cocta in aceto,
 Aut caprae finus, & bulbi, aut ceruina medulla,
 Hoc etiam immotos flectes medicamine nervos.
 Quos autem uocitant tolles, attingere dextra
 Debebis, qua Gryllus erit pressante peremptus.

Tussi, & choleribus medendis.

NOxia si penitus cholerum seuire uenena
 Perspicias, cocta lactucae fronde leuabis,
 Proderit & caules assumere saepe madentes.
 Interdum fauces tussi quatiuntur atroci,
 Allia tum sumes decocta, & melle peruncta,
 Semina uel raphani permisto dulcia melle.
 Aut si fraxinea semen de fronde reuellis,

* Interiora uora uetitus contingere dente.

*Integriora

Ouum melle teres domitum feruentibus undis,
 Marrubium uel potens, haec faucibus optima sumes,
 Frænabisq; grauem facili medicamine tussim.

Digestioni, & stomacho medendo.

QUod si stomachum regem totius corporis esse
 Contendunt, uera niti ratione uidentur.
 Huius enim ualidus firmat tenor omnia membra:
 At contra eiusdem franguntur cuncta dolore.

Quin etiam (nisi cura iuuat) uitare cerebrum
 Fertur, & integros illinc auertere sensus.
 Lactucæ semen nigræ quod lignea pila
 Triuerit, admisto ieiunus sumito melle,
 Sed cochlear trinum gustu tibi sufficit uno,
 Aut tritum semen raphani, mulsumq; iuuabit:
 Siue duæ partes absynthi, & tertia rutæ
 Decoctis potantur aquis, siliquæq; madentes,
 Semina uel marathri foetæ cum lacte capellæ.
 Pulegium quoq; decoctum curabit amice.
 Et potu, & fœtu stomacho conducit acetum.
 Seu cochleas undis calefactas ac propè uictas
 Suppositis torre prunis, uinoq; garoq;
 Perfusas cape, sed prodest magis esse marinas.
 At male digestis si crapula sæuiet escis,
 Ex pipere, & calida florem de rore marino
 Ebibe, seu salibus piper adde, & tenue cuminum.
 Quæ coctis * tinges epulis, & rapta uorabis.
 Aut cubitum pergens succum cape tristis * anethi.
 Ventriculis mergi raptus sal tritus & ustus
 Tosto pane super, piperis quoq; puluere multo
 Miscentur, capies diuinum munus in istis.
 Proderit hoc stomacho, uictas & concoquet escas,
 Grana peregrini piperis diffindito quinq;
 Niliaco melli, quæ mane inserta capeffes.

Felli, uomitui, uel phthisi arcendis.

L Vtea si crescunt, & cunctis noxia fella,
 Allia parua nouem, piperis tot permole grana,
 Quæ cyatho diluta gari mandesq; bibesq;
 Hæc iterum septena capis, pōst deniq; quina.
 Præterea caules, frondet si parua sabucus,

Deco-

* tanges

* aceti

Decoctos sale permiscēs, ac iungis oliuo.
 Tunc capis, ac tali auxilio fella horrida purgas.
 Profunt & pelagi latices, quos pondere iusto
 Dulcibus associas lymphis, melliq; liquenti.
 Et niueus prodest ex ubere succus asellæ,
 Si tepido * uino infundas, ac mella piperq;
 At uomitum radix narcissi pota mouebit.
 Si uero phthisis annoso sedet improba morbo,
 Intritas uino cochleas hausisse iuuabit.
 Proderit & ueteris seui pila sumpta suilli.
 Carne asinæ seuoq; capræ medicina salubris.

Mammis sanandis, uel stringendis.

V Bera foecundo multum lactantia succo
 Sæpe sibi noxæ nimium manando fuerunt,
 Fece igitur ualida duri reprimuntur aceti.
 Post partum tumidas iniuste assurgere mammas
 Interdum aspicias, harum mala commemoratur
 Murinus fimus ex pluuio sedare liquore.
 Sin autem clausas penitus dolor angit acerbus,
 Lumbricis terræ turgentes unge corymbos.
 Si castigatas studium est præstare papillas,
 Ex hedera fertis ambas redimire memento
 Protinus, & raptas fumis mandare coronas,
 Anseris aut seuum pariter cum lacte tepenti,
 Aut ouum * illinito tulerit quod garrula perdix.
 Præterea pluuio decocta papauera rore
 Hærescunt multis post * dissoluenda diebus,
 Vis & Phœbigenæ cœlestia sumere dona,
 Vbera cum tetrīs laniata doloribus * horrent?
 Nauis ramentum, & quæ nomine præssion herba est,
 Et quæ uulgari sermone Insana uocatur,

* uinum

* aliās, im-
positum

* absoluēda
* urgent

Græcus

Græcos hyoscyamon propria scito dicere lingua,
 Nec non & calami radix, lapathiq; legumen
 Mistâ dabunt miras (experto crede) medelas.
 Reiectioni cibi, aut sanguinis

* abstineâ.

* restringendâ.

* recolendo **S**I stomachus nondum concoctas expuit escas,
 Et magis atq; magis uitium * reuomendo ualescit,
 Allia cedemus, crebrumq; trahemus odorem.
 * fertur de Sin etiam rutulus * confertur pectore sanguis,
 Sorbitium mentæ, raphanus uel cocta iuuabit.
 Sæpe lapis teritur (Specularem nomine dicunt)
 Et mistis hauritur aquis, sistitq; cruorem.
 * robore Vritur interdum raptus de * subere cortex,
 Et cinis ex calido prodest epota Lyæo,
 * pellis Ouorum cinis, aut cochlearum, aut deniq; * melis,
 * Aut cinis * Aut mansus salicum fructus prodesse putatur,
 salicum ra Aut platani pilulas acri infundemus aceto,
 mis Nullus erit sanguis, quem non cibus iste moretur.
 Iecoris, & lateris uitijis medendis.

Ελελίσφακ
 saluia.

SI molles iecoris fibras dolor hauriet acer,
 Protinus ex mulsâ potanda elelispacus herba est:
 Sumitur & semen, quod fraxinus alta profudit,
 Vulturis atq; iecur uel ius perdicis apricæ.
 Præterea simili drachma pix dura piperq;
 Franguntur, sic in mollito puluere iuncta
 Egelidis nūscuntur aquis, recreantq; bibentem.
 Absynthi quoq; decocti potabitur humor,
 Si latus immeritum morbo tentatur acuto,
 Accensum tinges lapidem stridentibus undis,
 Hinc bibis, aut aceris radicem tundis, & unâ
 Cum uino capis. hoc præsens medicamen habetur.

Quid

Quid referam multis composita Philonia rebus?
Quid loquar antidotum uarijs? quis ista requirat?
At nos pauperibus præcepta feramus amica.
Nec non & iecoris quæretur fibra lupini,
Iungenturq; simul costum, foliumq; piperq;
Quæ diluta mero dantur potanda Lyæo.
Est & uis morbi, quod telum commemoratur,
Cum subito dolor insanus furit incitus ictu,
Persicon huic potum è nuce traditur interiore,
Quæ mihi cura satis casu monstrante probata est.

Splenî curando.

Q Vando lien tumido circunligat ilia uinclo,
Et plenum splenis demonstrant membra rigorem,
Mollibus ex hedera tornantur pocula lignis,
Hinc trahet assuetos æger quoscunq; liquores,
Aut uiridis coctorum holerum potabitur unda.
Proderit exueto fluuiialis hirudo cruore,
Siue myrica potens, seu ros cum pane marinus,
Aut hederæ succus potu apposituq; iuuabit.
Nec non intactam ferro quam uideris alnum,
Huic liber eripitur ferro sine, decoquiturq;
Donec uictarum pars tertia subsit aquarum.
Hinc medico potu pulsus dolor omnis abibit.
Nonnulli memorant consumi posse lienem,
Eruum si semper ieiuno sumpserit ore.
Arida ficus item feruente domatur aceto,
Et trita illinitur, uel splen apponitur hoc di.
Marrubium in uino potum prodesse loquuntur,
Præterea piper, ac nepetæ cum flore & anethum,
Capparis atq; apium, buglossaq; iungitur unâ:
Horum decoctos latices potare salubre est.

Pulegiū

Pulegium, abrotonum nitida cum mastiche coctum
 Ac thymbre speciem (quam commemorant cephaloten)
 Prædixit spleni Deus Idæ posse mederi.
 Dulcia, Plautus ait, grandi munus apta lieni.
 Splen tumidus nocet, & risum tamen addit ineptum,
 Vt mihi sardois uideatur proximus herbis,
 Irrita quæ miseris permiscent gaudia fatis.
 Dicitur exectus faciles auferre cachinnos,
 Perpetuoq; æuo frontem præstare scutram.
 Præcordijs sanandis.

Languida si duro turgent præcordia morbo,
 Miscetur mulsæ farris sextarius unus,
 Necnon & lini tunsum, siliquæq; legumen.
 Hæc decocta simul, nondumq; tepentia nectes.
 Aut quæ poma Cydon Cretæis misit ab oris
 Cocta * lines, durum ut possis mollire tumorem.
 Ocyma præterea, bulbi uel linuntur amari.
 Proderit & lymphis corpus mersare marinis.
 Quin etiam catulum lactantem apponere membris
 Conuenit, omne malum transcurrere fertur in illum.
 Cui tamen extincto munus debetur humandi.
 Humanos quoq; contactus mala tanta sequuntur,
 Et iunctus uitium ducit de coniuge coniunx.
 Quod superest * thridaci iunges ramenta carinæ,
 Quod decem ex rebus * confit simul atq; uocatur,
 Mastichis addentur fractæ iam mollia farra.
 Talibus auxilijs præcordia tuta resident.

* tritæ iun-
 ges
 * decator=
 thoma rite
 uocatur

Lumbis, & renibus sanandis.

Cum seuit penitis hærens iniuria lumbis,
 Igne lapis candens datur exultantibus undis,
 Hoc poteris potu tristem superare dolorem,

Aut pi-

Aut pice cum melli nitrum sulphurq; & acetum
 Succida lana rapit contacta calentibus ijsdem,
 Proderit hanc agris crebro perducere membris.
 Aut caput asparagi cum uino sume uetusto
 Seu mauis appone, modus conducit uterq;
 Aut adipi mistum lumbis inducito sulphur,
 Sæpe chelidoniam cum succo Palladis addes,
 Farraq; quæ trenulis prosunt sudantia flammis.
 Fertur amygdalinæ succus nucis esse bibendus:
 Pinsitur, ac tepidis sorbebitur addita lymphis.
 Aut tres ex uino cochleas feruescere coges,
 Cumq; suis domibus franges, piperis quoq; grana
 Ter quinq; adijcias, potuq; iuuaberis illo.
 Fursur item parca fuerit cum feruidus unda,
 Post oleo madidus * succis immittitur aptis,
 Quæ uix passuris * urentes addito membris.
 Prodest ceruinæ * uehemens natura medulla,
 Nec nocuit ciceris cocti potasse liquorem:
 Aut mistam teneris * malua contundito porris,
 Contritumq; simul cum mastiche confer anethum
 Quodq; decem rebus componi ex nomine clarum est.
 His continge locum. Deus hæc mihi certa probauit.

Ventris dolori mitigando.

SI dolor insanus tota deseuit in aluo,
 Heminis tribus in lymphæ * tu decoque tritum,
 In uino prius hyssopum, ualidam quoq; rutam,
 * Aut apium, donec pars duplex desit aquarum.
 Potus erit medicus non detractante palato.
 Præterea niuei sterilis testa uritur oui.
 Quæ postquam in tetram fuerit conuersa farinam,
 Ex calidis potatur aquis, & pota medetur.

* saccis
 * urentia
 iungito
 * medicans
 * madidāq;
 elelisphaco.
 undis

* ualidā co=
 que rutam,

* atq;

Nec

Nec non iungenda est utero noua uirga myricæ,
 Illæsa hæc ferro terraq; intacta teratur.

Aut medio uentris prodest aspergere terram,
 Quam signauerunt uestigia pressa rotarum.
 Proderit & puluis facili sub cardine raptus.

* & Quin etiam * ex lymphis tritum potare cuminum
 Conueniet, quod iam nobis documenta probarunt.
 Menta quoq; hoc pacto medicos dabit hausta sapes.
 Coeliacos autem recreabis pane salubri,
 Quem madido farre efficies, ac mollibus ouis:
 Quorum testa fero prius euanescere aceto
 Refert, & teretes bulbos mollire terendo,
 Cumq; his Lenæi durum potare fluentum.

Hydropisi depellendæ.

CORrupti iecoris uitio, uel splenis, acerbus
 Crescit hydrops, aut cum siccata febre medullæ
 Atq; auidæ fauces gelidum traxere liquorem,
 Tum lymphæ interius uitio gliscente tumescit,
 Secernens miseram proprio de uiscere pellem.
 Conueniet teneræ radix decocta sabuci
 In geminis calidi cyathis potanda Lyæi.

Nec non & tepidis conuolues corpus arenis.
 Apposituq; lenes nepetæ, gustuq; iuuabunt.
 Helleboro quoq; purgatur lymphaticus error.
 Aut huius uice quod fert semen lenta genista
 Miscetur, mulsis & cautis ducitur undis.

Sæpe & scyllino pelluntur noxia Baccho.

* nitro Est qui præualidum * frixo sale miscet acetum.
 * turgentia Atq; olei succo refricant * albentia membra.
 Fraxineum semen cum Bacchi rore bibendum est.
 Necnon apposito curantur dropace membra,

Aut

Aut calido * salicis radicem mollit Iaccho,
Qui subito raptos uentos, succosq; reuellit.
Vngvine quo frangit uires languoris aquosi.

* filicis

Ventri molliendo.

S Acpe cibi specie, uitio uel corporis ipso,
Potibus aut duris restricta morabitur aluus.
Vincetur talis mora gramine Mercuriali,
Cuius aquam cocti minimo cum melle bibemus.
Prunaq; conueniunt, quæ mittit clara Damascus.
Multos præterea medici componere succos
Assuerunt: pretiosa tamen cum ueneris emptum
Fallêris, frustra q; immensa nomismata fundes.
Quin age, & in tenui certam cognosce salutem.
Aut igitur tectum lana supponis alumen,
Aut edis in patinis teneræ decocta sabuci,
Vel cum lacte capræ salsum mulsumq; capeffes.
Crede tamen potum meliorem lactis equini.
Dicitur hic ualidos asinæ peruincere succos.
Syluestris fici lacrymam prodesse loquuntur.
Quodq; satis melius uerbis dicemus Horati
Mugilis, & uiles pellent obstantia conchæ.
Sed cochleas prius est urtica aut fursure pasci,
Purior hinc gustus noxa sine mouerit aluum.
Sæpe thalassomeli * iunctum cumulauius hymbri,
Hæc purgant, parili fuerint si pondere mista.

Specie, id est
qualitate.

* adiecto

Solutioni uentris, & dysentericæ
compescendæ.

T Am uarij casus mortalia secla fatigant,
Ut sint diuersis obnoxia corpora morbis.
Sæpe etenim nimio cursu fluit impetus alui,
Frænat commisto cum feruet brassica uino.

F

Aut

Aut cerasi uictum longo iam tempore pomum,
 Succus aminææ uitis cum pane medetur,
 Vel bene permistum calida potatur acetum.
 Vile quidem, facile factu, tamen utile opinor.
 Si lædunt medica data purgatoria dextra,
 Adiecto piperis medicatur puluere calda.
 Sin autem longo decurrent intima fluxu,
 Atq; immane malum multo iam tempore gliscit,
 Torridus ex uino cortex potabitur oui.
 Ramentum niuei credunt prodesse elephantis.
 Arbore Pyramea cortex direpta coquetur
 Axe sub ætherco, sic nigro mista Lyæo
 Immensum poterit potu retinere fluorem.
 Numinis aut iussu cedrum cum mastiche mīscēs,
 Mollitamq; picem, & rasum de nauibus unguen,
 Languida quo fidens medicamine membra fouebis.
 Proderit & pueris quos dentis origo fatigat,
 Castaneas coxisse nuces, & sorba uetusta,
 Atq; apium, caulesq; rubus quos fundit acuta,
 Potio quæ fluidam consumpta morabitur aluum.
 Lumbricis & tineis purgandis.

Q Vid non aduersum miseris mortalibus addit
 Natura? interno cum uiscere tinea serpens,
 Et lumbricus edax uiuant inimica creanti:
 Quod genus assiduo laniat præcordia morsu.
 Sæpe etiam scandens oppletis faucibus hæret,
 Obsessasq; uias uitæ concludit anhelæ.
 Ergo cinis cornu ceruini proderit haustus,
 Vel nepetæ tritum ex uino uel lacte capellæ,
 Nec non & succus medici potatur aceti.
 Prodest præterea cum Baccho persica frondis. *

Democ

Democritus memorat mentæ conducere potum.
 Sumitur abrotonum, necnon & uile melanthum.
 Allia per sese sanant, aut ius coriandri.
 Quin & marrubium decoctum haustumq; iuuabit,
 Pulegium ue potens, & agreste iugatur anethum,
 Synthesis hæc prodest unda mollita calenti.

Colo sedando.

CVM colus inuisum morbi genus intima carpit,
 Mande galeritam uolucrum quam nomine dicunt,
 Aut pauidi leporis made facta coagula pota.
 Siue apio nepetas tereti cum mastiche iunges,
 Nec non & species ambas redolentis anethi,
 Quarum decoctos patiens haurito liquores.

Vesicæ, & calculo purgando, & urinæ
 prouocandæ.

SI cui uesicæ tardus cunctabitur humor,
 Hæc mora rumpetur uino peruieta uetusto,
 Prodest ex paruis acinos potare sabucis,
 Aut hederæ succum, aut lacrymosi trita sinapis.
 Necnon resinas ex oricia terebintho
 In speciem eruiliæ paruos glomerabis in orbes,
 Quos ternos tepida mistos hausisse medela est.
 Quondam etiam nimio præceps urina fluento
 Irrigat exuias, obscænoq; inficit hymbri:
 Ergo cinis cornu ceruini proderit haustus.
 Vel nepetæ ex uino tritum uel lacte capellæ.
 Tum leporis cerebrum ex uino potare * decebit.
 Si dolor internam uesicæ concoquit aluum,
 Subueniet radix frondosæ epota cypressi,
 Pulegium ue potens domitum feruentibus undis.
 Si uero in lapides densus conuertitur humor,

* iuuabit

F z

Qui

Qui retinet cursus, genitumq; dolore frequentat,
 * sphogitem Saxifragam seu * fontigenam succurrere credunt.*
 Præterea semen myrti sylvestris Iaccho,
 Atq; oleo mistum bibitur, nec desit acetum,
 Vinaq; sumantur fricto condita cumino,
 Siue palumborum capitur fimus acre ferorum
 Dulcacidis sparsum succis trituq; solutum,
 Necnon obscænus capræ potabitur humor,
 Obruat hic morbum, labefactaq; saxa remittit.

Conceptioni, & Partui.

Irrita coniugij sterilis si munera languent,
 Et sobolis spes est, multos iam uana per annos,
 Fœmineo fiat uitio res, nec ne, silebo:
 Hoc poterit quartus magni monstrare Lucreti.
 Sed natura tamen medicamine uicta potenti
 Sæpe dedit fœtus studio curante paratos.
 Aut igitur leporis consumit fœmina uulvam,
 Aut ouis in stabulis fractas cum ruminat herbas,
 Pendentem spumam molli deducit ab ore,
 Atq; illam meminit misto potare falerno.
 Mercurialis item capitur communiter herba:
 Sic cubitum noctu coniunx festinet uterq;
 Atq; ubi iam certum spondet prægnatio fœtum,
 Ut facili uigeat seruata puerpera partu,
 Dictamum bibitur, cochleæ mandantur edules,
 Aut qui olim menses minus octo moratus in aluo,
 Irrumpit thalamos, & nexus soluit inertes.

Qui, subaudi
 partus.

* Pulegio
 admixto uenit
 embryo nectus
 aceto.
 Sentiat, subau-
 di fœmina.

*Pulegij quoq; purgati tunc conuenit hymbër,
 Cuius opem ueram casus mihi sæpe probarunt.
 Quinetiam stercus supponunt uulturis atri,
 Sentiat ut minime partus quam proximus urget.

Oua

Oua etiam rutæ & fragili mīſcentur anetho,
Quæ diluta ſimul uino, atq; exhausta medentur.

Profluuiο cuiuſq; ſanguinis, & ma-
trici ſubueniendæ.

SI modicus pleno manat de corpore ſanguis,
Subuenit: at nimius cum uita funditur ipſa.

Quapropter multo nariſ completa cruore

Cum fluit, attritus cimex conducit odore.

Lana oleo madefit, ſed nondum lauta roſato,

Hæc datur in nares, uel claudet denſius aures.

Contritis prodeſt cochleis * perducere frontem,

* obducere

Aut galli cerebro, uel ſanguine tinge columbæ.

Quòd niſi ſupprimitur ſanguis, potandus & ipſe eſt.

Præterea Pharijs caput emetire papyris.

Detrahe quod ſupereſt, aliò genitalia neſte.

Fœmineas prodeſt illinc uincire mamillas,

Menſtruus immenſo ſi profluit impete ſanguis.

Succida lana malos remoratur ſubdita curſus,

Mortua quinetiam producit corpora partu.

Sed quacunq; fluit uis immoderata cruoris,

* Subereus cortex calidis potatur in undis

* Subernus

Antè minutatim ſtudio uincente terendus.

Pulegij calido purgatur fœmina potu.

Sed ſi forte cruor clauſa cunctabitur aluo,

Aut molles nepetæ, aut rutæ quæcunq; bibentur.

Aut ſi puniceos fundit ueſica liquores,

Marrubium ex paſſo tritum perſunditur undis,

Hi poterunt hauſtus rutilum purgare colorem.

Reliquias partus * eadem tibi detrahit herba.

* dictami

Quòd ſi fœminei properabit ſanguinis hymber,

detr.

Eſt qui fruſta molæ percuffu decutit uno,

Quorum aliquot lanis tectum ad praeordia neſcit,
Hæc ſimul incantans ſiſti debere cruorem,
Vt lapis ille uie ſolitos iam deſtitit orbes.

Internecandis, quæ oculos impediunt.

Mobilis hirsutas horret laſciua ſetas,
Et gaudet raptò nudari flore pilorum.
Sed bona nonnunquam uellendi cauſſa uidetur.
Corpora cum releuat, ratio manifeſta ſalutis.
Namq; oculos infeſta pilorum tela laceſſunt,
Quodq; illis dederat uallum natura tuendis.
Inde inimica ſeges proprios deſeuit in orbes,
Ergo locum crinis uulſi continge cruore,
Quem dat auis, tremulis ſimulat quæ pellibus alas*.
Præterea quaſcunq; uoles auertere ſetas,

* obducere Atq; in perpetuum rediuiua* obcludere tela,
Corporibus uulſis ſaniem perducito ranæ,
Sed quæ parua ſitu eſt, & rauco garrula queſtu.
Necnon quæ ſtagnis ceſſantibus hæſit irudo
Sumitur, & uiuens ſanua torretur in olla,
Hæc acidis iungit permixta liquoribus artus,
* procreſce= Auulſamq; uetat rursus* percreſcere ſyluam.
re Omnibus obſcœnis medendis.

Dicendum, & quæ ſit membris medicina pudendis.
Languidus antiquo purgatur penis Iaccho,
Ac ſuper illinitur fœcundæ felle capellæ.
Mane nouo myrti frondes commandere prodeſt
Cui dolet, atq; illas in uulnus deſpuat ipſum.
Fece etiam uini genitalia lauta leuantur,
Et tumidos teſtes nereia lymphæ coërcet,
Vel bulbi ex mulſo, uel cera immiſta cupreſſo.
Aut faba cum tepidis Bacchi doctocta fluentis.

Ramicis

Ramicis immensum fertur cohibere tumorem.
 Far madidum lymphæ, & ferali fronde cupressi,
 Vnde etiam potu frons hæc memoratur amica.
 Sin autem existit durum tibi glandibus inguen,
 Proderit induci cochleas cum melle minutas.
 Obscenos si pone locos noua uulnera carpent,
 Horrentum mansa curantur fronde ruborum.
 At si iam ueteri succedit fistula morbo,
 Mustellæ cinere immisso purgabitur ulcus,
 Sanguine seu ricini quem bos gestauerit antè.
 Herba chelidonie fertur cum melle mederi,
 Herbaq; cum seuo folijs de mille uocata.

Ischiæ, & articulari morbo.

Sæpius occultus uicta coxendice morbus
 Perfurit, & gressus diro languore moratur,
 Populus alba dabit medicos de cortice potus,
 Necnon & teneræ gracili de fronde genistæ.
 Arreptos caules, acidoq; liquore madentes
 Sumere conueniet, rubiam quoq; ducere potu,
 Aut in * aminæo cochleas haurire Lyæo.
 Si uerò articulos tabes inimica per omnes
 Hæserit, ex ficu betas ac melle ligabis,
 Vel pelagi latices simul & baccheia dona
 Sumere curabis, nimio sed parcito uino.
 Ennius ipse pater dum pocula siccat iniqua,
 Hoc uitio tales fertur meruisse dolores.

* al's, Bithy-
 no: uel, irino

Furunculo medendo.

Cv'm sanguis nimius puri commistus atroci
 Aestuat, & papulas altè sustollit acutas,
 Resinam misces, & saxis ordeæ fracta.
 Consperfa hæc tepidis apponere conuenit undis.

F 4

Vis

*hyoscyami Vis & *hyoscyamum ceræ seuoq; iugatum
semē seuūq; Nectere, non minus hæc poterit medicina iuuare.
Prætereaq; finum ex gallo quod legeris albo.
Hymbribus ex acidis fidens appone dolenti.
Auribus aut pecudum molles expromito sordes,
Vngvine quo fôtis dabitur medicina papillis.

*tollendo Carboni *medendo.

Horrendus magis est, perimit qui corpora, carbo:
Vrit hic inclusus, uitalia rumpit acerbus:
Hunc ueteres quondam:uarijs pepulere medelis:
Tertia nanq; Titi simul & centesima Liui
Charta docet ferro talem candente dolorem
Exectum, aut poto raporum semine pulsum:
Infecti dicens uix septem posse diebus
Vitam produci: tanta est uiolentia morbi.

*laticē cum Dulcacidum *laticemq; cumini semine iunges,
lini Atq; finum pariter Paphiæ compone columbæ.
Hinc line diruptas partes, & clausa uenena.

*adoperta Præterea triti reserant * & operta lupini.
Nonnullus calcem uiuam dissoluit aceto,
Fumantemq; niuem papulis apponit acerbis.
Est qui gallinæ perducit stercore corpus.
Allia uel piperi parce commista linuntur
Pythagoræ cognata leui condita cumino. *
Proderit & madida fermentum polline turgens.
Pani, uomicæ, & strumæ depellendis.

*uomit **S**unt alij quos dura *mouet natura tumores
Non minus horrendi, sed non ita perniciosi.
Vomica qualis erit, uel eidem proxima quædam:
Simplice resina miscebimus hordea tusa,
Et mulſos amnes, & purgamenta columbæ,

His

His bene decoctis languentia membra fouentur.
 Mollis odorato faba iungatur coriandro.
 Proderit appositum, mollitq; aperitq; tumorem.
 Aut de phasgano radix decocta palustri,
 Quæ salis admisto tundetur condimento.
 Proderit et mansum quod traxeris arbore uiscum.
 Gramen hyoscyami cæræ seuoq; uetusto
 Concilia, mistisq; locos perduce dolentes.
 Exercere etiam corpus medicina potens est.
 Ouum defundes in fictile, deinde putamen
 Marrubij succo implebis, post melle liquenti
 Omnia consociata tepenti prospera potu
 Sumuntur, reserantq; malum purgantq; leuantq;.
 Igni sacro demouendo.

Est etiam morbi species, quæ dicitur ignis,
 Languida quo multo torrentur membra calore,
 Vel tu uicino seuum bouis igne remittis,
 Mollitumq; lines, uel oloris fecibus oua,
 Sed non cocta dabis, sic torrida membra fouebis.
 Lumbricus terræ nullo inducetur aceto,
 Aut parili noua ruta modo, sed iungis oliuum,
 Qua; cum betis profunt sæpe illita tritis.
 Allia dant cinerem sociato oleoq; garoq;,
 Vngvine quo gliscens deponet flamma furorem.
 Sæpe chelidoniæ pars candida iungitur oui,
 Quæ modico potu sed uili trita capeffes,
 Admiscere memor lymphas amnemq; salerni.
 Podagræ depellendæ.

Quædam sunt rabidæ medicamina digna podagræ,
 Cui ter * tricenas species Epidaurius ipse * trigeminas
 Dixit inesse deus, requiem tamen indere morbo

ἔρυσσιπλᾶς
 Græcis dicitur,
 uulgo ignis di
 ui Anronij.
 Fecibus, id est,
 extremētis, si-
 ue pinguibus,
 hoc est adipe.

Fas erit, & tristem saltem mulcere dolorem.
 Ergo age & arreptum salicis frondemq; librumq;
 Cum uino tere, sic contractos perline nervos.
 Aut cum prima mali sese ostentabit origo,
 Feruida non timidis tolera cauteria plantis,
 Seminecis'ue hirci reserato pectore calces
 Infere, sic diræ reprimes primordia pestis.
 Aut si corruptus persederit altius humor,
 Trita cupressus ibi Baccho iungetur acerbo
 Panibus & teneris, cohibebitq; addita questus
 Parua sabucus item hircino collita seuo,
 Triticeæq; acido manantes amne farinae,
 Aut nitidum ranæ decoctum uiscus oliuo,
 Siue chelidoniæ succus sale mistus aceto.
 Sunt quibus apposita siccatur hirundine sanguis.
 Non audita mihi sit fas, sed lecta referre,
 Hoc quidam *raptus morbo per tempora mēsis
 Vicino plantas frumenti pressit aceruo,
 Euasitq; grauem casu medicante dolorem.

*ravidus
 Vide Plin. lib.
 22, cap. 25.

Vulneribus ferro, aut uerberibus factis.

Naturæ uitijs medicas obiecimus artes,
 Nunc & fortunæ iaculis obsistere par est.
 Si cui forte lapis teneros uiolauerit artus,
 Necte adipēs uetulos & tritam chamæcisson,
 Nec pudeat luteæ stercus perducere porcæ.
 Sin autem seuo laceratum est uerbere corpus,
 Tum lixiua cinis ceras dissoluit & oua,
 Admistoq; oleo uibices comprimit atras.
 Si uerò infrænus manat de uulnere sanguis,

*succo Purpura torretur conchyli perlita *fucō,
 Huius & atra cinis currentem detinet undam:

Verrucæ

Verrucæ quoq; defectæ frænare cruorem
 Dicitur ambustus tyrio de uellere puluis:
 Præterea nimios reſerati uulneris amnes
 Peniculi cinis astringit uel ſimbria porri.
 Siue ſimus manni cum teſtis uritur oui,
 Et reprimi fluidos miro medicamine curſus.

Vulneribus quibuſcunque caſi-
 bus factis.

TAm uaria humanæ ſunt uulnera conditionis,
 Vt nequeam proprias cunctis aſcribere curas.

Iiſdem igitur monitis caſus * armabimus omnes,
 Sic tamen ut nullus medicinam clauſerit error.

* ſanabimus

Ergo modus quicunq; obtingit uulneris atri,
 Contritus cum melle dabit medicamina bulbus:

Herbaq; quæ ſolijs nomen de mille recepit,

Appoſitu prodeſt adipi permixta uetuſto.

Succida cum tepido neſtetur lana Lyæo.

Ambuſtæ uel cinis complebit uulneris ora.

Concludit uerò uel frons uel ramus ab ulmo,

* At ſuccis hederæ pulchreſcit fœda cicatrix.

* Vt

Hominis ac Simiæ morſui.

Siue homo, ſeu ſimilis turpiſſima beſtia nobis
 Vulnera dente dedit, uirus ſimul intulit atrum,

Betoniam ex * duro prodeſt aſſumere Baccho.

* puro

Necnon & raphani cortex decocta medetur,

Si trita admorſis fuerit circumlita membris.

Serpentium morſibus, & * uiperinīs
 excludendis.

* uenenis

Cuſpide non quīſquam longæ neque cæde cariffæ,
 Fulmine non gladij, uolucris nec felle ſagittæ,
 Quàm cito uiperco potius eſt affligier iſtu.

Quare

Quare aptam dicamus opem, succosq; medentes,
 Quem nocuit serpens fertur, caput illius apte
 Vuulneribus iungi, sanat quem sauciat ipsa.
 Utq; Larissæa curatus Telephus hasta.
 Proderit & caulem cum uino haurire sabuci,
 Aut coctum raphani librum tritumq; ligare,
 Siue etiam excelsa folium de mole cupressi,
 Aut tithymallus atrox uulnus contrita perungit.
 Carduus est nondum doctis fullonibus aptus,
 Ex illo radix tepido potatur in amni.
 Ceruino ex foetu commista coagula uino
 Sumuntur, quæ res membris agit atra uenena.
 Aut ferulæ radix potatur in hymbre Lyæi
 Betonicæ uel leues, gallinæ aut iura uetustæ.
 Si uerò horrendum uulnus fera fecerit aspis,
 Vrinam credunt propriam conducere potu.
 Varronis fuit ista senis sententia: nec non

Plin. 28. ca. 6. (Plinius ut memorat) sumpti iuuat humber aceti.

Dicendum, & quæ sit præcox medicina timenti,
 Cautio nanq; potest diros præuere morsus,
 Si iecur exectum tardo de uulture portes.
 Erucis aut si totos perduxeris artus,
 Quas prius attritas uehementi spargis aceto.
 Aut tu ceruina per noctem in pelle quiesces,
 Aut genere ex ipso dentem portabis amicum.

Toxica præterea qua sint pellenda medela,
 Expediam: sanguis poterit prodesse caninus,
 Qui facili potu antidotos imitatur honestas.
 Vis & mirificos cautus prædiscere odores,
 Accensis quibus arcetur teterrima serpens,
 Aut styracem torres, aut diri uulturis alam,

Vcl

Vel nepetam, aut frondem rigida stirpemq; myricæ.
 Ictibus Scorpij, & moribus Muris
 cæci, uel Aranei.

Sunt minimæ species, sed diræ uulnere pestes,
 Quæ magis in tenui latitantes corpore fallant.
 Scorpius ut grauis est & araneus, hæc mala semper
 Captant securos multa iam nocte sopores,
 Et documenta dedit nobis prostratus Orion,
 Magna quod exiguis perimantur * sæpe uenenis.
 Et quum uulnus atrox incussit scorpius ardens,
 Continuò capitur, tunc digna cæde retusus,
 Vulneribusq; aptus, fertur reuocare uenenum.
 Aut calidis pelagi lymphis loca læsa fouentur,
 Siue meri potu dissoluitur improba pestis.
 Ad cunctos autem morsus ictusq; minorum
 Caseus aptus erit * simæ de lacte capellæ,
 Cumq; hoc absumi debet origanus herba:
 Hæc duo mirificis curabunt icta medelis.
 Necnon * peniculo calidum annectetur acetum,
 Aut uiuum sulphur sicci cum fece Lyæi.
 Exiguo piperis cerebrum conspergito * galli,
 Quo lita sanescunt depulso membra dolore.
 Sin autem muris nocuit uiolentia cæci,
 Quæ sola signauit uoluendis orbita plaustis,
 Illine, mira datur uili de puluere cura.

Subitaneo dolori, febri, atque
 ostocopo.

Nonnunquam existit subiti noua causa doloris
 Cuius * origo latet, ueris reprimenda medelis.
 Nanq; chelidonium misto sale nectere prodest,
 Velleraq; infuso recalentia sulphure sanant.

* membra

* pauide

* foeniculo

* melis

* causa

Ostoc

Ostocopon lento conducit melle perungi.
 Sin autem calidæ depascent corpora febres,
 Tunc apij succus leni sociatur oliuo.
 Membra lines, fœtuq; ferus mulcebitur ignis.
 Nec spernendus adeps, dederit quem bestia melis.
 Seminecis cerui lacrymam miscere liquori

dolentes Conuenit, atq; artus illinc mulcere calentes:
 Sic lacerat morbum, bilemq; reuoluit in aluum,
 Præterea chymum stomacho deficcat iniquum,
 Quæ magis atq; magis promittunt corpora claudi.
 Febribus aut longis galli noua iura uetusti
 Subueniunt, etiam tremulis medicantia membris.

Quartanæ typo medicando.

NEc tu crede leuem dilato tempore febrem,
 Quæ spatium sibi dat, magis ut cessando cale scat,
 Læta li quæ grassatur quartana calore,
 discamus Ni medicas adhibere manus curemus & herbas.
 Allia non pudeat terno cum cimice trita,
 Et diluta mero medijs haurire diebus.
 Aut facilem iecoris murini ducere fibram,
 Quattuor ut duri iungantur scrupula Bacchi.
 Mira est absynthi cum simplice potio lymphæ.
 Sume tribus digitis apprensum semen anethi,
 Tantundem marathri, mulsum nec desit aceti,
 In cuius cyatho prædicta salubriter hauris.
 Mæoniæ Iliados quartum suppone timenti.
 Aut leporis trepidi diluta coagula trade.
 uel Prodest & potus, sed mulsus doridis humor.
 Quidam etiam miranda ferunt ueniente calore,
 Iurantes ludum Veneris munusq; petendum.
 Sed prius est oleo partus feruescere ranæ,

In tri

In triuijs, illoq; artus perducere succo.

Tertianæ typo medicando.

Est etiam alternis febris ridiuiua diebus,
Tempora discernens quasi iustæ pondera libræ.

Vt possis igitur talem prohibere furorem,

Inuolues cæra pallentis grana cumini,

Puniceæq; indes pelli, colloq; ligabis.

Pulegij ramus lanæ uelatus amictu

Tempore suspecto medicos præbebit odores.

Præterea tritus cimex potatur in ouo

Horridus attractu, sed gustu commodus apto.

Quotidianæ typo medicando.

At qui continuis non cessat adire diebus,

Sed tantum certas morbus discriminat horas,

Triticeum metuit granum (si credere dignum est)

Quod latitans fracto fuerit sub pane repertum,

Nec non ossa iuuant septis inuenta domorum,

Conuenit hæc tereti pendentia subdere collo.

Multaq; præterea uerborum monstra filebo:

Nam febrem uario depelli carmine posse

Vana superstitio credit, tremulæq; parentes.

Hemitritæo depellendo.

Mortiferum magis est, quod Græcis hemitritæum

Vulgatur uerbis, hoc nostra dicere lingua

Non potuere ulli, puto, nec uoluere parentes.

Inscribis chartæ, quod dicitur Abracadabra,

Sæpius, & subter repetis, sed detrahe summam,

Et magis atq; magis desint elementa figuris

Singula, quæ semper rapies, & cætera figes,

Donec in angustum redigatur littera conum.

His lino nexis collum redimire memento.

Puniceæ pelli,
hoc est, malico-
rio, quæ testa
est mali punici.

Figes hoc ui-
delicet modo,
atque ordine:
Abracadabra
abracadabr
abracadab
abracada
abracad
abraca
abrac
abra
abr
ab
a

Nonnulli

Nonnulli memorant adipem prodesse leonis.
 Corallium atq; crocum corio connectito felis,
 Corallium uerò si collonectere uelles,
 Nec dubites illis uirides miscere smaragdos,
 Talia languenti conducent uincula collo,
 Letalesq; abigent (miranda potentia) morbos.
 Fracturis, & luxis sanandis.

INfandum dictu cunctis procul absit amicis,
 Sed Fortuna potens omen conuertat in hostes.
 Vis indigna nouo si sparserit ossa fragore,
 Conueniet cerebrum blandi canis addere fractis,
 Linthea deinde superq; inductasnectere lanas.
 Sapius & succos conspergere pinguis oliui,
 Bis septem credunt coalescere cuncta diebus.
 Aut ueteri Baccho caprae fimus inde petulcae,
 Hoc aperit clausum, trahit haerens, sanat apertum.

Si uerò caput infestus colliserit ictus,
 Ex oleo necti uestis debebit arachnes,
 Nesciet haec illinc (nisi cum sanarit) abire.
 Quòd si luxa suo decedant membra tenore,
 Vrere foemineos crines, ac iungere seuum
 Congruet, ac tali medicamine mota ligare.
 Aut malum ex pingui tritum apposuisse iuuabit.
 Aut si conclusum seruauit tibia uulnus,
 Stercus ouis placidae iunges adipēs q; uetustos,
 Pandere quae poterunt hunc, patuloq; mederi.

Neruis incis, & dolentibus, atq;
 contractis.

HAud quisquam credet disiectos uulnere neruos
 Ad solitum rursus reuocari posse uigorem.
 Sed prodest terrae lumbricos indere tritos,

Quis

Quis uetus & * rana sociari axungia debet.
 Si uero occultus nervos dolor urit inertes,
 Vulturis excisos adipēs rutamq; remitte,
 Aut cēram, & tali recreabis languida fōtu.
 Conuenit & pelagi calidis perfundier undis.
 Carica, uel betis lento cum melle iugatur.
 Aut Baccho madefacta Ceres cum fronde cupressi,
 Quo poteris * potu recreare rigentia membra.
 Sin autem subito replicantur corpora morbo,
 Contractos reuocat nervos caro sumpta columbae.

* rancens

* fōtu

Aegris somno adsciscendo.

Non solum miseros teterrima febris adurit,
 Sed super optato pergit uiduare sopore,
 Ne prosint placidi cœlestia munera somni.
 Charta igitur, uarijs quam pinxit littera uerbis,
 Vritur, inde cinis calido potatur in amni.
 Proderit & magnum capiti substernere fulcrum,
 Prodest & mistam lymphis potare cupressum,
 Palladijs itidem succis, quos flore rosarum
 Iungis, & immisces madidum tritumq; papauer.
 Quo lita frons facilem præbebit nocte quietem.
 Necnon mandragoræ gustu sopor additur altus.
 Dilue præterea glomeramina, quæ gerit intus
 Clausa aries inter geminæ coxendicis umbras,
 Inde soporati ducentur gutture potus.

Letargiæ expellendæ.

Diximus hanc sortem miseris mortalibus esse,
 Ut sint sæpe mala inter se contraria morbi,
 Deniq; nonnunquam somno sic membra grauantur,
 Ut coniungatur leto sopor altus acerbo.

Ergo leui flamma torrentur cornua capræ,

G

Quo

Quo nidore grauem depellent lumina somnum.
 Aut ueneris labrum quæ dicitur herba, bibetur,
 Quæ teritur prius, & uino confusa liquescit.
 Conueniunt acidis euphorbia mista fluentis,
 Gramina uel rutæ gemina si nare trahantur.
 Quidam dira iubent, septeno cimice trito,
 Vt uitientur aquæ, cyathusq; bibatur earum.
 Hæc potiora putant, quàm dulci morte perire.
 Comitiali morbo.

Est subiti species, morbi cui nomen ab illo est,
 Quod fieri nobis suffragia iusta recusant.
 Sæpe etenim membris atro languore caducis,
 Consilium populi labes horrenda diremit.
 Ipse deus memorat dubiæ per tempora lunæ
 Conceptum, talis quem sæpe ruina profudit.
 * atri Prodest cum ueteri Baccho fel uulturis * ampli,
 Sed conchlear plenum gustu tibi sufficit uno.
 Aut cruor ex progne mistus cum polline thuris,
 Aut apium elixum, aut conditum melle fel agni,
 Marrubium'ue pari confusum pondere mellis,
 Cui tu terna dabis gustu cochlearia in uno.
 Aptus mustellæ cinis est & hirundinis una.
 Præterea pluuias hominis quas calua supina
 Excepit proiecta sinu, consumere prodest.
 Aut lapis ex nido, uaga quem congesit hirundo,
 Vellitur, & nexu fouet attollitq; iacentem.
 Pellitur (ut fama est) gustu quoq; languor anethi.
 Regio morbo pellendo.

Regius est uero signatus nomine morbus,
 Molliter hic quoniam celsa curatur in aula.
 Huic rubia ex mulsâ fertur conducere lymphæ.
 Allia trita dabis uino made facta calenti.

Vellera cum uiuo suffiri sulphure prodest.
 Infantibus dentientibus, uel strige
 inquietatis.

N Vdum hominem primum * mater natura profudit, * mundi
 Insuper excruciat, niueis cum dentibus armat.

Collo igitur molli dentes neſtentur equini

Qui primi fuerint pullo crescente caduci.

Aut teneris cerebrum gingiuis illine porci.

Aut leporis niueum bibitur cum lacte caprino.

Præterea ſi forte premit ſtrix atra puellōs

Viroſa immulgens exertis hubera labris,

Allia præcepit * Titini ſententia neſti,

Qui ueteri claras expreſſit more togatas.

* alias: tundi
 ſentētia Ve-
 ſti

Combusturis igne, uel frigore.

S Vnt diuerſa quidem mala frigoris atq; caloris,

Sed tamen amborum ſimili nocet ulcere uirus.

Illa quoq; uſta putes, quæ ſunt niue læſa rigente,

Conuerſa in cinerem platani pila curat utrunq;

At uerò ambuſtum flammis qui candidus oui

Succus ineſt, penna inductus ſanare ualebit.

Aut tu ſuccoſæ cinerem perducito læne,

Aut uiuam ex oleo * ueteri composito calcem,

* lini

Ordea uel franges atq; oui candida iunges,

Adſit adeps porcæ (mira eſt hæc forma medelæ)

Iunge chelidonijs, ac ſic line uulnera, ſuccis.

Quodq; recens uſit glacies axungia ſimplex

Mulcet, & ex ſacili grata eſt medicamine cura.

Venenis prohibendis.

V T tutus ſias infeſtæ fraude nouercæ,

Vel quicunq; tuo carpetur liuidus auctu,

Non expectatis eat obuia cura uenenis,

Ante cibos igitur iuglandis foetus edatur,
 * uariantia Produunt electri * rorantia pocula uirus.
 Præterea coctæ querno cum cortice lymphæ
 Conueniunt potu, dimersa'ue ficus oliuo.
 Sæpe etiam raphanum prædixit numen edendum,
 Antidotus uerò multis mûthrydatica fertur
 Consociata modis, sed Magnus scrinia regis
 Cum raperet uictor, uilem deprendit in illis
 Synthessin, & uulgata satis medicamina risit.
 Bis denum rutæ folium, salis & breue granum,
 * terno Iuglandesq; duas * totidem cum corpore ficus,
 Hæc oriente die parco conspersa Lyæo,
 Sumebat metuens, dederat quæ pocula mater.

Venenis datis.

SI nequit infandum præuerrere cautio uirus,
 Proximus ille gradus data pocula pellere cura.
 Lac asinæ placidæq; bouis prodesse loquuntur,
 Betonicam ex paruo sumunt pleriq; Lyæo.
 Quod si hederæ succos, quæ truncos implicat altos,
 * paruis Instilles * pateris, poterunt haud ulla nocere
 Pocula, quæ quisquam sæuis uitiauerit herbis.
 Si quis hyoscyamum gustarit, lacte capellæ
 Exhausto, rabidos poterit mulcere furores.

Vulneribus ex re dubia curandis.

Vulnera tabescunt spatio uitiata dierum,
 Curaq; nil prodest, nec ducitur ulla cicatrix.
 Sed tamen herbarum tam mira potentia pollet,
 Vlcerris annosi sinus ut coalescere possit.
 * thure co= Marrubium si * tu recoquas, illoq; liquore
 quas Vulnus atrox foueas, cineres uel hirundinis altæ
 Inducas, leporis'ue aspersa coagula uino,
 Aut hederam Baccho decoctam, & semen anethi.

Aut cineres alni tardo cum melle ligentur.
 Lumbrici terræ poterunt conducere uulnus,
 Aut facilis lapathi * cumulatio uulnera purgat,
 Et commistus adeps, sed nonnullo sale tactus.
 Pineæ præterea uiuo cum sulphure cortex,
 Et pice cum spissa iam perdita membra reponit.

* coma laticior
 ulcera
 purg.

Verrucis tollendis.

Interdum existit turpi uerruca papilla,
 Hinc quondam Fabio uerum cognomen adhæsit,
 Qui solus patriæ cunctando restituit rem.
 Id poterit uitium sanguis curare lacertæ,
 Aut urina canis cum terra inducta madenti.
 Aut herbæ succus, quæ fertur nomine * lathy,
 Et tithymallus item tali satis apta medela.
 Si rupta immensos fundit uerruca cruores,
 Purpureo triti cineres de uellere profunt,
 Quod fuerit uero conchyli sanguine tinctum.

* lichen

Hæmorrhoidibus medendis.

Excruciant turpes anum si forte papillæ,
 Agrestis prodest radix superaddita porri.
 Ni uiolet, sanat iuglandis fragmine clausa.
 Sal niueum sumes, beticum quod nomine dicunt,
 Dulcia cumq; nigra iunges fuligine mella.
 Apponesq; super, pellit medicina dolorem.
 Quæ sequuntur, ex Aldino codice huc trans-
 ferre libuit, etsi uideantur non esse Sereni.

P A R A L Y S I D E P E L-

L E N D A E.

Primo die ita agendum.

Hunc quicumq; cupis citius depellere morbum,
 Protinus antidotum studio tu perfice mirum,

Scilicet ut ualeas languenti ferre medelam:
 Castoreas siliquas bis sex perquirere cura,
 Tristis item digitis lympham metire duobus,
 Deniq; tunc capies phyalam quæ iustior extat,
 Aut equidem flammæ: sed prunas subijce solers:
 Proderit interea tepidum potantibus illud:
 Ieiunis sed enim potius præbere memento.

Secunda ita mendendum est.

Cumq; secunda dies orbi peruenerit omni,
 Haud alijs rebus prudens adiungere cures.
 Castoris atq; nomen siliquas appendito statim,
 Atq; duos semis digitos metire memento
 In calice atq; probo lympham miscere duobus:
 Qui patitur tepidum languens hinc sorbeat ipse.

Tertia die ita curandum est.

Gratior atq; dies ternus cum uenerit imo,
 Rursus in ægroto constanter fer medicamen,
 Castoreas siliquas iterum quæ pondere sint sex:
 Hinc etenim binos digitos metire memento
 De lymphæ liquida: sed enim subiungere cura
 Et simili debes tepidum præbere modo tunc.

Ita peragendum est à quarta die usq; ad sextam, & à
 septima usq; ad nonam, à decima usq; ad duodecimam, &
 mirifice prodest.

Quid quarta die, & reliquis peragendum sit.

Quartus & ille dies consentit: nec ne priori
 Quintus & est similis percellens nanq; secundo:
 Sextus itemq; simul concordat deniq; terno:
 Septimus usq; nonum percurritur ordine primo:
 Sic decimas currens conscenditur ad duodenum.

FINIS.

Q.

Q. R H E M N I I

FANNII PALAEMONIS

DE PONDERIBVS ET

Mensuris Liber.

Ondera Pæonijs ueterū memorata libellis
 Nosse iuuat: pondus rebus natura locauit
 Corporeis, elemēta suū regit omnia pōdus,
 Pondere terra manet, uacuu quoq; pon-
 deris æther

Sunt, qui hu-
 ius opusculi
 Priscianum au-
 torem esse pu-
 tent: sed recla-
 mat eruditorū
 maior pars.

Indefessa rapit uoluentis sydera mundi.

Ordinar à minimis, post hæc maiora sequentur.

Nam maius nihil est aliud, quàm multa minuta.

Semioboli duplum est Obolus, quem pondere duplo
 Gramma uocant, Scrupulum nostri dixere priores.

Semina sex alij filiquis latitantia curuis,

Attribuunt scrupulo, lentes ueraciter octo,

Aut totidem speltas numerant, tristes ue lupinos

Bis duo: sed si par generatim his pondus inesset,

Seruarent eadem diuersæ pondera gentes.

Nunc uariant, etenim cuncta non fœdere certo

Naturæ, sed lege ualent, hominumq; repertis.

In scrupulis ternis Drachmam, quo pondere doctis

Argenti facilis signatur * pondus Athenis.

* nummus

Holceq; à drachma non re, sed nomine differt.

Drachmam si gemines, aderit quem dicier audis,

Siciliquus: drachmæ scrupuli si adiectio fiet,

Sextula quæ fertur, nam sex his uncia constat:

Sextula cum dupla est, ueteres dixere Duellam.

Vncia fit drachmis bis quattuor: unde putandum

Grammata dicta, quòd hæc uiginti quattuor in se

G 4

Vncia

Vncia habet: tot enim formis uox Græca notatur,
 Horis quot mundus peragit noctemq; diemq;
 Vnciaq; in Libra pars est, quæ mensis in anno.
 Hæc maior Latio libra est, gentiq; togatæ,
 Attica nam minor est, ter quinq; hanc deniq; drachmis,
 Et ter uigenis tradunt explerier unam.

Accipe præterea, paruo quam nomine Graij
 Mnam uocitant, nostriq; Minam dixere priores,
 Centum hæ sunt drachmæ. quod si decerpseris illis
 Quattuor, efficies hanc nostram deniq; libram.
 Attica quæ fiet, si quartam dempseris hinc, Mna.
 Cæcropium superest post hæc docuisse Talentum
 Sexaginta minas, seu uis, sex millia drachmas,
 Quod summum doctis perhibetur pondus Athenis,
 Nam nihil his Obolo'ue minus, maius'ue Talento.

Nunc dicam, solidæ quæ sit diuisio libræ
 Siue Asis, nam sic legum dixere periti.
 Ex quo quod soli capimus perhibemur habere,
 Dicimur aut partis domini pro partibus huius:
 Vncia nam libræ si deest, dixere Deuncem:

Decuncis, pro
 decunx, qui &
 Dextans dici-
 tur, positum
 uidetur.

At si sextantem retrahas, erit ille Decuncis:
 Sed nullum reliquo nomen Semuncia certum
 Dempsta dabit, neq; enim est huius Sescuncia triplex:
 Dodrantem reliquum uocitant quadrante retracto:
 Cumq; triens desit, Bessem dixere priores.
 Iidem Septuncem dempto quincunce uocarunt.
 Post hæc Semissis solidi pars maxima fertur.
 Nam quæ dimidium superat, pars esse negatur,
 Vt docuit tenui scribens in puluere Musa.
 Cætera dicta prius quibus est semuncia maior.

De ponderibus, siue mensuris humidorum, & frugum.

ET de ponderibus superest pars altera nobis,
 Humida metiri, seu frugum semina maui,
 Cuius principio nobis pandetur origo.
 Pes longo spatio latoq; notetur in anglo,
 Angulus ut par sit, quem claudit linea triplex.
 Quattuor ex quadris medium cingatur inane.
 Amphora fit Cubus, quam ne uiolare liceret,
 Sacrauere Ioui Tarpeio in monte Quirites.
 Huius dimidium fert Vrna, ut & ipsa Medimni
 Amphora, terq; capit modium, Sextarius istum
 Sex decies haurit, quot soluitur in digitos Pes,
 At Cotylas quas, si placeat, dixisse licebit.
 Heminas recipit geminas Sestarius unus,
 Qui quater assumptus fit Graio nomine Choenix.
 Adde duos, Chus fit uulgo, qui est Congius idem,
 A quo Sextarij nomen fecisse priores
 Crediderim, quod eos capiat sex congius unus.
 At Cotyle cyathos bis ternos una receptat,
 Sed de abaco nobis id pondus saepe notatur,
 Bis quinque hunc faciunt drachmae, si appendere tentes:
 Oxybaphus fiet, si quinque addantur ad illas.
 At Mystrum cyathi quarta est, ac tertia mystri,
 Quam uocitant Cyanem, capit haec cochlearia bina.
 Quod si mensurae pondus componere fas est,
 Sextarij Cyathus pars est, quae est uncia librae,
 Necnon oxybaphi similis Sescuncia fiet.
 Sicilicquumq; tibi mystro simulare licebit.
 Cochlear extremum est, Scrupuliq; imitabitur instar.
 Attica praeterea dicenda est Amphora nobis,

Seu Cadus, hanc facies, nostræ si adieceris urnam.
 Est & bis decies quem conficit amphora, nostris
 Culleus, hac nulla est maior mensura liquoris.
 Est etiam terris (quas aduena Nilus inundat)
 Artaba, cui superat modij pars tertia post tres,
 Nanq; etiam modijs explebitur Artaba triplex.

De ponderibus uariorum liquorum,
 & aquarum.

Illud præterea tecum cohibere memento,
 Finitum pondus uarios seruare liquores.
 Nam libræ (ut memorant) bessem Sestarius addet,
 Seu puros pendas latices, seu dona Lyæi.
 Addunt semissem libræ * labentis oliui,
 Selibramq; ferunt mellis superesse bilibri.
 Hæc tamen assensu facili sunt credita nobis:
 Nanq; nec errantes undis labentibus amnes,
 Nec mersi puius latices, aut fonte perenni
 Manantes par pondus habent: non deniq; uina,
 Quæ campi aut colles nuper uel aut antè tulere,
 Quod tibi mechanica promptum est depromere musæ.
 Ducitur argenti, tenui uel ex ære cylindrus,
 Quantum inter nodos fragilis producit arundo,
 Cui cono interius modico pars ima grauat,ur,
 Ne totus sedeat, totus uel supernatet undis,
 Lineaq; à summa tenuis descendit ad ima
 Ducta superficie, tot quæq; in frustra secatur,
 Quot scrupulus grauis est argenti æris uel cylindrus,
 Hoc cuiusq; potest pondus spectare liquoris.
 Nam si tenuis erit, maiori mergitur unda:
 Sin grauior, plures modulos superesse notabis:
 Aut si tantundem laticis sumatur utrinq;,

Maiori, subau
 di pondere.
 Modulos, id
 est partes, in
 quas cylindrus
 intelligatur di
 uisus.

Pondere

Pondere præstabit grauior: si pondera secum
 Conueniunt, tunc maior erit, quæ tenuior unda est.
 Quod si ter septem numeros texisse cylindri
 Hos uideas latices, illos cepisse ter octo,
 His drachma grauius fatearis pondus inesse.
 Sed refert æqui tantum conferre liquoris,
 Vt grauior superet drachma, quantum expulit unda,
 Illius aut huius teretis pars mersa cylindri.
 Hæc de mensuris, quarum si signa requires,
 Ex ipsis ueterum poteris cognoscere chartis.

De inuentione argenti, auro in una
 massa permisti.

Nunc aliud partum ingenio trademus eodem.
 Argentum fuluo si quis permisceat auro,
 Quantum id sit, quo uel id possis deprendere pacto,
 Prima Syracusij mens prodidit alta magistri. *
 Regem nanq; ferunt Siculam, quam uouerat olim
 Cælicolûm regi, ex auro statuissse coronam,
 Compertoq; dehinc furto, nam parte retenti
 Tantundemq; argenti opifex immiscuit auro,
 Orasse ingenium ciuis, qui mente sagaci
 Quis modus argenti fuluo latitaret in auro,
 Repperit, illæsum quod dijs erat antè dicatum.
 Quod te quale fiet, paucis (aduerte) docebo.
 Lancibus æquatis quibus hæc appendere mos est,
 Argenti atq; auri, quod edax purgauerit ignis,
 Impones libras, neutrum ut præponderet: hasq;
 Submittes in aquam, quas pura ut ceperit unda,
 Protinus inclinat pars hæc, quæ sustinet aurum.
 * Pensius hoc nanq; est, similari crassius unda.
 At tu siste iugum, medijsq; è cardine centri

* Densius

Inter=

Interualla nota, quantum discerpserit illinc,
 Quotq; notis distet suspensio pondere filum.
 Fac drachmis distare tribus: cognouimus ergo
 Argenti atq; auri discrimina, deniq; libram
 Libra tribus drachmis superat cum mergitur unda.
 Sume dehinc aurum, cui pars argentea mista est,
 Argentiq; meri par pondus, itemq; sub unda
 Lancibus impositum specta: propensior auri

* Aliàs, sub Materies * subsistit enim, furtumq; docebit.
 aquis fiet Nam si ter senis superabitur altera drachmis,
 Sex solas libras auri dicemus inesse,
 Argenti reliquum, quia nil in pondere differt
 Argentum argento, liquidis cum mergitur undis.
 Hæc eadem puro deprendere possumus auro,
 Si par corrupto pondus pars altera gestet.
 Nam quoties ternis pars illibata grauarit
 Correptam drachmis sub aquam, totidem esse notabis
 Argenti libras, quas fraus permiscuit auro.
 Pars etiam libræ quæuis si forte supersit
 Hæc quoq; drachmarum simili tibi parte notetur:
 Necnon & sine aquis *

FINIS.

INDEX OMNIVM,

QVAE IN CELSO CON-

tinentur. Et primus numerus librum,

secundus caput designat.

A

2.1

A Bdomen lib. 4. cap. 1.	Aestate quæ ad uictum ma-
Abdominis ruptura	gis conducant 1.3
quomodo curanda sit lib.	Aestuanti in balneo, quid o-
7. cap. 17	pus sit facere 1.3
Abditæ caussæ lib. 1. proœ.	Aetatis differentia uictu &
Abscessus quibus signis in-	curatione 1.3
dicentur futuri 25	Aetatum differentia, quan-
Abortus periculum quando	tum ad bonam, malam ue-
lib. 1. ca. 7	ualetudinem 2.1
Abstinencia nimia sæpe in-	Aesculapius in deorum nu-
utilis ibidem	merum relatus. 1. proœ.
Accessiones in febribus 33	Agamemnon 1. proœ.
Aceti natura & usus 5.27	Agricolam usu fieri, non di-
Acopa 5.2.3	sputatione ibidem
Acrochordones lib. 2. ca. 14	Ajax quo genere insanie la-
& lib. 5. ca. 28	borauerit 3.18
Actiões naturales quæ 1. pr.	Alentia 5.14
Adolescentia quibus morbis	Alopecia 6.4
magis obnoxia sit 1.1	Alphos lib. 5. ca. ult.
Adurentia 58	Aluum stringentia 1.5
Adusta quomodo curari de-	Aluum soluentia ibid.
beant 5.26	Aluus quæ mala 1.3
Aegilops 7.7	Aluus soluta, quibus reme-
Aestas periculosa 2.1	dijs coërceatur 1.6
Aestas quos pariat morboi	Alui indicatio 2.7

Ambro

INDEX.

Ambrosia Antidoti nomen	1.9	
lib. 5.23		Aquæ differentia in potio-
Ammonius lithotom.	7.20	nibus 2.17
Anatomice. i. infectio cor-		Aquæ bonitatis probatio
porum necessaria 1.pro.		ibidem
Ancyloblepharos	7.7	Aqua in qua candens fer-
Andreas medicus 5.proce.		rum tinctum sit 4.9
Andræ collyrium	6.6	Aqua inter cutem quando
Andro medicus	6.18	minime terribilis 2.7
Angina	4.4	Aqua quomodo hydropicis
Angina subito finita, quid		emittatur. 7.13
portendat 2.5		Aquilonis flatus quos gene-
Animalium quadrupedum		ret morbos, & quid boni
differentiæ 2.17		sanis corporib. adferat 2.1
Angues in Italia, & in fri-		Area 6.4
gidis regionibus minus ter-		Arquatus morbus 3.24
ribiles 5.26		Arteriaces cõpositio 5.26
Ani uitia quomodo curari		Articulorum uitia 2.7
debeant 7.30		Arteria aspera, eiusq; de-
Anodina 5.25		scriptio 4.1
Antidoti, & eorum compo-		Articulorũ dolores 4.ult.
sitiones 5.23		Ad articulos malagmas 5.18
Antheræ 6.11		Aristonis malagma ibidem
Antigonus rex 3.22		Articulorũ curationes 5.26
Apollonius medicus 1.pro.		Asclepiades 1.pro.
Apostemata 2.1		Ascites 3.21
Aphthæ ibid.		Asthma 4.4
Apollonius, qui Mys co-		Asius lapis li.4.c.ult.
gnominatus est 5.pr.		Aduersus aspidis iectũ 5.26
Aperientia 5.8		Athenio 5.25
Aqua frigida quibus profit		Atheroma 7.6
1.9		Atto

INDEX.

Attoniti qui dicantur	3.26	gnoscat	7.26
Atrophia	3.22	Caluaria	8.1
Attalicum emplastrum	5.19	Caligatio oculorum	6.6
Auium differentie in cibo		Calor quibus proffit	1.9
2.17		Calor quibus corporibus	
Auriū uitia 6.7. & li. 6. c. 18		adferat	2.1
Aurium morbi	7.8	Calculo quomodo succurra	
Auriū fractarū curatio	8.6	tur	7.26
Autumnus periculosissimus		Cancer in ore	6.15
2.1		Cancer in cole	6.18
Autumnus quos morbos pa		aduersus Cantharidas	2.27
riat	2.1	Capitis dolores quibus le	
Autumni tempore quæ ad		uentur	2.7
uictū magis conferant	1.3	Capitis longus dolor si si	
Auster quos morbos gene		ne causa est & c. ibidem	
ret	2.1	Capitis descriptio	4.1
Autopyron	2.17	Capitis morbi, & eorum cu	
		ratio	4.2
B		Caput quibus infirmum est,	
Basilicō emplastrū	5.19	quid facere conueniat	1.4
Boethus	ibidem	Caput quod firmissimū	8.1
Brachij fracti curatio	8.10	Caput luxatum	8.13
Brachium	8.1	de Capillis fluentibus	6.1
Bronchocele	7.13	Carbunculus in oculis	6.6
Bubonoccele	7.18	Carcinodes	6.8
C		Carbunculi in cole curatio	
Cachexia	2.1. & 3.22	6.18	
Cacoëthes	5.28	ad Carcinodas malag.	5.18
Calefacientia	1.3	Cardiacus morbus quis di	
Calculosi quibus indicijs		catur	3.19
cognoscantur	2.6	Carcinoma	5.28
Calculus quibus signis co		Casus	
gnosca			

INDEX.

Casus quid inuenerit	5.26	Chrysippi malagma	5.18
Cassius medicus	1.proœ.	Cibus à quibus rebus meli=	
Catapotiorum descriptio,		us incipiat	1.2
siue uaria compositio	5.25	Ciborum potionumq; differe=	
Catapotium ad somnum ib.		rentiæ	2.17
Catapotium Athenionis ib.		Cibus quomodo & quando	
Catapotium Heraclidis ibi.		in febribus dādus li.3.c.4.5	
Causse abditæ quæ sint 1.p.		Cibi uarij eduntur facilius	
Causse euidentes quæ eod.		quàm concoquuntur	3.6
Causse obscuræ quæ eodem		Cibus febricitantibus dan=	
Cephalea	4.2	dus, qualis esse debeat ibi.	
Cerebri uel membranæ eius		aduersus cicutam	5.27
percussæ curatio	5.22	Cirsocele	7.18
Chyrurgus Tryphon lib.7.		Circulatores	5.26
in pro. & lib.8.cap.5.		Clauus	5.28
Chirurgus Sostratus 1.pro.		Clauus oculorum	7.7
Cæsarianum collyrium	6.6	Cleonis collyrium	6.6
Cercis	lib.8.c.1	Coli dolor quibus remedijs	
Chiragra	2.6. & 4.24	iuuetur	1.7
Chirurgica	lib.1.in pro.	Coles	4.1
Chironium ulcus	5.28	Colicon medicamento ge=	
Chirurgus qualis esse debe=		nus, ex quibus rebus con=	
at	7.proœ.	stet	4.14
Chænicion	8.3	Collyriorum uariæ compo=	
Cholera	4.11	sitiones	6.6. & 4.28
Chordapsos	4.13	Coëuntia in aliqua corporis	
Chordion	ibidē	parte dissoluentia	5.11
Chrite tuberculum	7.6	Cœliacus morbus, & eius	
Chrysippus	1.in pro.	curatio	4.12
Chrysippi discipulus medi=		Comitialis morbus	3.23
eus	2.21	Concoctio cibi in stomacho	
		lib.1.	

INDEX.

lib. i. in proœ.	tio	8.9
Concoctio quibus sit, quo=	Coxarum dolores	4.22
modo se gerere debeant 1.2	Coxarum dolor, quid por=	
Concubitus qualis esse de=	tendat	2.5
beat 1.1	Coxarum os	8.1
Cōcubitus in fœminis, si per	Crato medicus	6.7
naturā prohibitus, quomo	Crustas uulneribus inducen	
do restitui debeat 7.28	tia	5.10
Condita duabus de causis in	Crustas ulcerum resoluen=	
utilia 1.2	tia	eodem
Condylomata 5.28	Cremaſteres	7.18
Condylomatū curatio 7.30	Craſſiſſimum os in capite	
Coquentia & maturantia	8.1	
pus 5.3	Cubitus	ibid.
Cordis descriptio, & ubi ſi=	Cubitus luxatus quomodo	
tum ſit 4.1	reſtitui debeat, & quot in	
Cordis percuſſi ſigna 5.22	eo offa coëant	8.16
Coryza 4.2	Curta in auribus quomodo	
Corpus integrum quod nam	ſarciri debeant	7.9
habeatur 1.2	Cutem purgantia	5.16
Corporum incifio 1. proœ.	Cucurbitularū genera duo	
Corpus gracile quale 2.1	2.10	
Corpus quæ extenuent 1.3	Curatio morborū quot mo	
Corporis humani descriptio	dis fiat	2.8
8.1	Curationū duo genera	7.7
Corpus quodnam habiliſi=	Cucurbitulis quomodo ſan	
mum 2.1	guinis detractio fiat	2.10
Corporis noxæ quinq; 5.26	Cynicus ſpasmus	4.2
Coſtæ, & earum ſitus atq;	D	
differentiæ 8.1	Democritus	lib. i. pro.
Coſtarum fracturarum cura	Deiectio	1.3
	H	Deie=

INDEX.

Deiectio quando sine ulla	Dionysij collyrium	6.6
noxa sit 2.4	Dyspnœa	4.4
Defruti differentia in potio	Dysenteria	4.15
nibus 2.17	E	
Denarij pondus 5.17	Ectropium oculorū	7.7
Dentium situs & ordo &	Elæodes	5.26
numerus & nomina 8.1	Elcodes	5.28
Dentium dolor 6.7	Elephantia	3.25
Dentium curatio 7.12	Empyricus unde dictus sit	
Dentes quomodo extrahen	lib.1.in proœ.	
di sint ibidem	Empyrici qui sint ibidem	
Destillatio, eiusq; curatio	Empedocles ibid.	
4.2	Emplastrorum uariæ com=	
Destillatione laborantibus	positiones, & descriptio=	
quid opus sit 1.5	nes 5.17. & deinc.	
Desidia li.1.in pro.	Emprosithotonos	4.3
Detractio materiæ à corpo	Encanthis	7.7
ribus, quot modis fiat 2.8	Enterocœle	7.18
Dexij malagma 5.18	Enneapharmacum empla=	
Diaphragma 1.proœ.	strum	5.19
Dietetica medicina ibidem	Ephesium emplastrum	5.19
Dies critici 3.4	Epinyctis	5.28
Digiti lib.8.ca.1.19	Ephelis	6.5
Digitorum cohæretium cu	Epiplœce	7.18
ratio 7.32	Epipastica	5.18. & 19
Digitorum ulcera 6.19	Erasistratus 1.in pro.	
Difficilime curationem ad=	Errorem suum de futuris in	
mittentia 5.22	capite, ingenue cōfessus est	
Diocles 1.proœ.	Hippocrates	8.4
Disciplina corpori inimica	Erysipelas li.5.c.26. & 28	
ibidem	Euidentes causse 1.pro.	
	Euocan=	

INDEX.

Euocãtia & educẽtia	5.12	Fluxus uentris, eiusq; cura=	
Euticleus	5.18	tio	4.19
Euelpidis collyrium	6.6	Fœmina	8.1
Euelpistus chirurgus	7.pr.	in Fœminis secundæ	7.30
Exagitatio quid faciat	4.15	Foramina in capite	ibidem
Exanthemata	5.28	Frigus quibus inimicum	1.9
Experientia	1.in pro.	Frigus quibus proffit	ibid.
Exercitatio quibus fiat mo		Frigus quid mali corpori=	
dis	1.2	bus adferat	2.1
Exercitationis finis, quis=		Frigus in febribus quid di=	
nam esse debeat	ibid.	catur	3.3
Exercitationem quæ sequi		Fructuum arboreorum disse	
debeant	ibid.	rentiæ in cibis	2.17
Exedentia	5.7	Frumẽtorum differentiæ in	
Expletus cibo potu'ue quid		cibis	ibid.
facere debeat	1.2	Furunculus	5.28

F

Facies in homine	8.1
Fatigato quotidianum cu=	
bile tutissimum	1.3
Fatigatum inter ambulan=	
dum quæ reficiant	ibid.
Febrium differentiæ	3.5
Febrem sæpe præsidio esse	
	2.7
Fel & eius situs	4.1
Ferarum differentiæ in ci=	
bis	2.17
Femur	8.1
Fistulæ in homine	ibidem
Fistularum curatio	5.28

G

Gangrenæ curatio	7.33
Ganglion	7.6
Gargarizationes	5.22
Genuum dolores, & eorum	
curatio	4.23
Genu luxatum	8.21
Gingiuarum ulcera	5.13
Glaucias	1.proœ.
Glandulæ	4.1
Glande coles quo pacto te=	
gendus	7.25
Glans colis siue penis con=	
tecta, quomodo aperienda	
fit	ibidem

H 2

Gluti

INDEX.

Glutinantia	5.2	Hirenæus	5.25
Glutinatio uulnerum	5.26	Hieracis collyrium	6.6
Gorgias medicus	2.14	Hieræ compositio	5.27
& lib. 7. in proœ.		Homerus	1. proœ.
Grauedines quomodo cu=		Homo sanus, nullis se medi=	
rentur	4.2	corum legibus obligari de=	
Grauedine laborantibusquid		beat	1.1
conueniat	1.5	Homine sanum, uariu uitæ	
Gubernatorem usu fieri nō		genus habere oportet eo.	
disputatione	1. pro.	Horror in febribus	3.3
H		Humectantia	1.3
Hammonius medicus	7.	Humerus	8.1
proœmio		Humerorum dolores qui=	
Hapsus	7.26	bus tollantur	2.7
Hecatæi emplastrum	5.19	Humeri fracti curatio	8.10
Hepaticus morbus	4.7	Humerus luxatus quomodo	
Hemorrhoids	6.18	restitui debeat	8.15
Herbarum differentie in ci=		Humor spissescens, aceto in	
bis	2.17	tus sumpto discutitur	5.26
Heraclides	1. pro.	Hyeme quæ magis conue=	
Herophilus	lib. 1. in pro.	niant	1.3
& lib. 5. ca. 25		Hyemis salubris est	2.1
Hecatæus	5.25	Hyems quos morbos pari=	
Hermionis collyrium	6.6	at	ibidem
Hernia	7.18	Hydrocele	7.18
Heron siue Hieron medicus		Hydrops, ac eius species	
7. proœmio		tres	3.21
Herpes	5.28	Hydropis curatio	ibidem
Hippocrates	1. pro.	Hydrocephalon	4.2
Hippocrates omnis medici=		aduersus Hyoscyamū	5.27
ne parens	7. pro.	Hyposarca	3.21
		Hypo=	

INDEX.

Hypochoysis	6.6	Insanix species	3.18
I		Insanientium communia re	
Ichor	3.26	media	3.18
Iecur, & eius situs	4.18	Intestinum ieiunum, & cur	
ad Iecur dolens malagma		ita dictum	4.1
3.18		Intestinum tenuius ibidem	
Ieiuni hominis uis aduersus		Intestinum crassius ibidem	
serpentis ictum	3.26	Intestinorum nomina diuer	
Ignauia quid faciat	1.1	sa, & differentie & situs	
Ileos	2.1	ibidem	
Ileon	4.13	Intestinum cæcum & re =	
ad Infantem mortuum ex =		ctum	ibid.
pellendum	3.25	Intestinorum morbi, & eo =	
Ilia, & eorum situs	4.1	rum curatio	4.10
per Imbres qui morbi oriã =		Intestini tenuioris morbi cu	
tur	2.1	ratio	4.14
Imbecillissima materia quæ		Iocinoris morbus	4.8
2.17		in Iocinoris morbo quæ	
Implentia	3.14	periculosa	2.7
Insanabilia quæ sint	3.26	Intestinorum percussorum	
Infibulatio quomodo fiat	7.	signa	3.26
25		Intestina uulnerata quomo	
Inedia si cui eueniat, quid		do curari debeant	7.16
faciendum	1.2	Iollæ medici compositio	3.
Inguen quomodo inciden =		22.	
dum sit	7.20	Iocinoris percussi signa	3.
Intemperantia qua in re to		26	
lerabilior	1.2	Iudæi compositio	3.22
Intemperantiæ exemplū	3.21	Iudæi emplastrum	3.19
Insania quibus signis denun		Iugale	lib. s. cap. 1
cietur futura	2.5	Iuguli fracti curatio	4.8
		H 3	Labor

INDEX.

L		ad Lienem malagma	5.19
Labor quid faciat	1.1	Lienis uulnerati signa	5.26
Laborem quis facilius tole-		Linguae resolutio, eiusq; cu-	
ret per etatem	1.3	ratio	4.2
Laborantibus ex parture-		Linguarum ulcera	6.12
medium	5.25	Lippitudine laborantibus	
Lagophthalmos	7.7	quid opus sit	1.5
Lateris dolor	4.6	Literarum disciplina animo	
ad Laterum dolores mala-		necessaria, corpori inimi-	
gma	5.18	ca	1. proœ.
Lauatio	1.3	Lucubrandum quando po-	
Lenticula	6.5	tissimum	1.2
Lepis	8.38	Luxata membra quomodo	
Lethargus	3.20	restitui debeant	8.11
Lenitas intestinorum, à qui		Luxuria	lib. 1. in pro.
bus etatibus depellitur	2.7	M	
Leguminum differentiae in		Machaon	li. 1. in proœ.
cibis	2.17	Malagmatum compositio-	
Leuce	li. 5. ca. ulti.	nes uarie	5.17
Leuia ingenia qualia	8.4	Male	8.1
Leuitas intestinorum, &		Manus luxata quomodo re-	
eius curatio	4.16	stitui debeat	8.17
Leucophlegmatias	3.21	Materia extrahenda per ma-	
Leuãtia siue leuigãtia	5.13	lagmata	5.18
Lienteria	2.1	Materiae genere & modo	
Lien siue lienis	4.1	utendum pro uiribus cu-	
Lienes quibus magni sint		iusq;	2.17
2.5		Maxilla	8.1
Lienis malum quando peri-		Maxillae fractae curatio	8.7
culosum	2.7	Maxillae luxatae curatio	8.
Lienis morbi curatio	4.9	12	

Medici=

INDEX.

Medicina nusquam non est	18		
1. proœmio		Meliceria	5.26
Medicina quid promittat		Meliceria siue meliceris lib.	
ibidem		5. cap. 28. & lib. 7. ca. 6	
Medicina multiplex	ibid.	Meningophylax	8.3
Medendi scientia, sapien-		Menophilus medicus	8.7
tiae pars	ibidem	Menemachus	6.9
Medicina triplex	ibidem	Mensa secunda	1.2
Medicina quæ uictu curat		Metrodorus medicus, Epi-	
in duas partes diuisa	ibid.	curi discipulus	3.20
Medicinae quæ pars diffici-		Mentum	8.1
lima	ibid.	Mithridatis antidotū	5.23
Medicinam artem coniectu		Modiolus	8.3
ralem	ibidem	Mollientia	5.15
Medicina quid	ibid.	Morbos in deorum iram re	
Medicorum officium, quod		latos	1. in pro.
nam sit in curando ex A=		Morbos non eloquentia,	
sclepiadis sententia	3.4	sed remedijs curari	ibid.
Medici periti officium cir-		Morborum tria genera ibi.	
ca ægrum, cuiusmodi esse		Morbi per singulas tempe-	
debeat	3.6	states	2.1
Media materia	2.17	Morbus comitialis, qua æta	
Medullæ percussæ signa	5.	te ægre curetur	2.7
26		Morborum diuisio & disse	
Meges chirurgus	lib. 5. ca.	rentiæ	3.1
28. & lib. 7 in proœmio		Morbus increescens quibus	
Melas	li. 5. ca. ult.	signis dinoscatur	3.2
Melancholia	2.5	Morbi decedentis quæ no-	
Mellis natura in medicina		tæ sint	eodem
3.9		Morbus si acutus fuerit	
ad Melicertæ malagma	5.	quomodo eger tractan-	
		H 4	du

INDEX.

duſ ſit	eodem ſit	1.9
Morbus ſi longus ſit quomodo ager tractandus ſit eodem	Neruorum diſſentio, quibus futura deprehendatur, Nileus, ſiue Nilci collyriū	2.5
Morbus comitialis	3.23	6.5
Morſus omnis quodammodo uenenoſus	3.26	Notæ in ſingulis morbis obſeruandæ
Mortis indicia quæ	2.5	Notæ
Mos magnorum uirorum qui ſit	8.4	Numenij malagma
Mulieri grauidæ quæ incōmoda euenire poſſint	2.5	Nymphodorus medi.
Mulſi differentia in potionibus	2.17	O
Motatio per uitæ curſum, quomodo moderanda	1.3	Obſcœnarum partium uitia quomodo curanda ſint
Myeon	5.18	6.18
Myron	5.28	Oculorum uarij morbi
Myrmecia	4.28	Oculorum naturæ indicatio
Mydriasis oculorum	6.6	7.7
N		Oculorum uitia, & eorum curationes
Narium morbi	6.6	Olerum differentie
Nariū fracturū curatio	8.5	Omentū, eiusq; officiū
Naturales cauſſæ quæ ſint	1. proœ.	Omenti curatio
Nauiganti & nauſea præſo, quid facere opus ſit	1.3	Omoplate
Negotioſi hominis prima curatio, exercitatio eſt	1.2	Opithotonos
Neruorum dolore laborantibus, quid obſeruandum		6.4
		Oreſtes, quo genere inſanie laborauit
		3.18
		Oris ulcera, quomodo curari debeant
		7.11. & 6.11
		Orthopnoea
		4.4
		Os fracti curatio
		8.7
		Os quot

INDEX.

Os quot modis excidatur	Parotides arteriæ	4.1
8.3	Patella	8.1
Ossa uitiata	Pecten	ibidem
Oſcheos	Pediculi in palpebris oculo	
ὀσχεῖον	rum	6.6
OZU	ad Pedum dolores mala-	
	gma	5.18
P	Peripneumonia	4.7
Palma	Pessi compositio	5.21
Patella	Pessi alia compositio	cod.
Partus emortuus in utero,	Pessi Numenij	cod.
quomodo excutiendus	Pestilentia unde fiat	1.2
29	in Pestilentia quæ sint ob	
ad Panum malagmata	seruanda	1.3.ca.10
Paralysis	Petro medicus	3.3
Paralysis oculorum	Pharmaceutica	1.pro.
Parasynanche	Phacos	6.5
Periculum in tæbe quæ de-	Phagedenæ in cole nascent-	
nuncient	tis curatio	6.18
Parodontides	Philippus Epirotes medi-	
Parotides	cus	3.21
ad Parotidas malagm.	Philocratis emplastrum	5.19
Partium animalium disse-	Philocrates	5.26
rentiæ in cibis	Philon	6.6
Pamificia	Philotis collyrium	eodem
Passi differentia in potioni-	Philoxenus medicus	6.19
bis	Philotimus	8.20
Pastillorum descriptiones,	Phlegmone	1.in pro.
& uariæ compositiones	Phrenesis siue phrenitidis	
5.20	genera plura	3.18
Pastillus Polybij	Phthisis	2.c.1.& li.3.c.22
Pastillus Andronis	H 5	Phy

INDEX.

Phygethlon	5.18. & 6.28	Pterygion	6.19
Phymata	2.7. & 5.18. & 5.28	Ptolemaeus rex	5.23
		Ptolemaeus chirurgus	6.7
Piscium differentiae in cibis		Pueritia quibus morbis pe-	
	2.17	riclitetur	2.1
Pituita oculorum quomodo		Pulmo ubi situs sit, & qua-	
curanda sit	7.7	lus sit	4.1
Planta	8.1	Pulmonis morbus, quae peri-	
Plistonius Praxagorae di-		cula portendat	2.7
scipulus	1. in proœ.	Pulmonis percussi sig.	5.26
Podagra li. 2. c. 6. & 4.24		Purgantia	5.5
Podagrae calidae curatio,		Purgationes reiectae ab A=	
per malagma	5.18	sclepiade	1.2
Polypus	6.8	Purgationes interdum ne-	
Polypus in naribus	7.10	cessariae, interdum inuti-	
Ponderum ratio	5.17	les	1.3
Porrigo	6.2	Pustulae in oculis	6.6
Potionum differentiae	2.17	Pustularum genera	5.28
Potiones in febribus, quando		Pus, eiusq; differentia	5.26
& quomodo dari debeant		Puris significatio	2.7
	3.6	Pus coquentia siue maturã-	
Praxagoras lib. 1. in proœ.		tia, & mouentia	5.3
Prandium quid requirat	1.3	Pyloros	4.1
Protarchus	5.28	Pyrites	5.18
Proptosis	6.6	Pythagoras	1. pro.
Prudens medicus quis ha-		Q	
beat	5.26	Quartana neminem iugu-	
Pforici descriptio	6.6	lat	3.15
Psydration	5.28	in Quartana ueteri, quid ob-	
Psylli, quibus medicamentis		seruare pro sit	3.15
utuntur aduersus uenena		Quartanae febris curatio	
	5.26	ibidem	

INDEX.

R		Sanguine suppressoria 5.1
Radius	8.1	ad Sanguinem supprimen-
Rationalis medicus quis		dum malagma 5.18
& unde dicatur	1. pro.	Sanguis, atque eius differe-
aduersus Rabidi canis mor-		rentia 5.26
sum	5.26	aduersus Sanguinis profusio
Ramex	7.18	nem in uulneribus eodem
Ramicis curatio	7.22	aduersus Sanguisugam ibi.
Recidiua quando timenda	3.4	Sanies, & eius differentia
Refrigerantia quæ	1.3	ibidem
Regius morbus, & cur ita		de Sanitate tuenda librum
dictus sit	3.24	scripsit Asclepiades 1.3
Renes, & eorum situs	4.1	Satietas nimia nunquam u-
Renum curatio	4.10	tilis 1.2
Renum percussorū siue uul-		Sarcophagus 4. ca. ulti.
neratorum signa	5.26	Sarcocela 7.18
Resolutio stomachi	4.5	Sasagoras 5.18
Resolutio oculorum	6.6	Scapulæ 6.1
Rhagadia	6.18	Scaptula eodem
Rhyas	7.7	Scorpio sibi ipse merdetur
Rhypodes emplastrum	5.19	5.26
Rodentia	5.6	aduersus Scorpiōis ictū ibi.
Rosæ natura in medicina		Scrotum quod & scortum
3.9		quidā dicere malunt 7.18
S		Secundæ quæ sint 7.29
Sacer ignis	5.28	Secunda mensa 1.2
Sanguis ex naribus, quibus		Seminis profusio, & eius cu-
sæpe fluit	2.5	ratio 4.21
Sanguinis detractio, quot		Senectus, quibus morbis ma-
modis fiat	2.9	gis obnoxia sit 2.1
Sanguinis natura & pro-		Septum transversum lib. 1.
prietas	4.3	in proœ. & lib. 4. cap. 1

INDEX.

Septi transversi percussi si=	Stomachum infirmum indi=
gna	3.26 cantia
Septicum	7.21 Stomacho laborantibus quæ
Serapion	1.in proœ. agenda sint eodem
Siccitas quid mali inferat	Stomachi infirmitas quibus
corporibus	2.1 signis cognoscatur ibid.
Signa in egrotantibus bo=	Stomachus nonnunquā pro
na quæ sint	2.2 gula accipitur
Signa in egrotantibus mala	Stomachi duplex significa=
quæ sint	2.3 tio ibidem
Signa lōgæ ualeitudinis quæ	Stomachi curatio
sint	2.4 Stomachi percussi sig. 5.26
Signa membrorum percus=	Stomachus studiosorū qua=
forum	3.26 lis plerunq; sit
Silanus	3.18 Stomoma
Siligo	2.7 Stranguria
Singultus frequens quid in=	Struma
dicet	2.5 Strophos
Singultus sternutamento si=	Sudanti ex labore & itine
nitur	2.7 re frigida potio periculo=
Spagitites uenæ	4.1 sissima est
Spasmos	2.1 Suffusio oculorum
Spina luxata quomodo re=	Sumpturis cibum post fati=
stitui debeat	8.14 gationem, quæ obseruan=
Sputum quid significet	2.7 da
Staphyloma	7.7 Suppurationes
Statura longa	2.1 Supprimentia sanguinē
Steatomata	7.6 Sutura in capite quot sint
Sternutamēta quomodo ex=	8.1
citanda	3.22 Sycofis
Stercus animalū 5.5. & 8.12	Synanche
	4.4
	Tabes

INDEX.

T		Tonsillarum uitium	6.10
Tabes	2.1. & 4.7	Tonsillis laborantibus, quid conueniat	1.5
Tabes, eiusq; species	3.22	Tormina quando periculo= sa non sint	2.7
Tali	8.1	Tormina quibus bona sint eodem	
Talus luxatus, quomodo re stitui debeat	8.22	Tormina, id est dysenteria	4.15
Telum latum, quomodo e= ducendum	7.5	Tristitia longa qd indicet	2.5
Telis extrahendis remedi= um	eodem	Tussis	4.4
Tempora anni consyderan da	1.3	Tympanites	3.21
Tempestates quæ optimæ, quæq; pessimæ	2.1	V	
Terebra	8.3	Valetudinis instatis quæ signa	lib.1. pro.
Tetanus	2.1. & 4.3	Valentissimum quid	2.17
Tetherapeumena	5.19	Vari	6.5
Tetrpharmacu emplastru	5.19. & 6.18	Varices quomodo curandi sint	7.17
Testiculorum natura, & eorum morbi	7.18	Varicum curatio	7.31
de Testiculoru morbis	6.18	Veetus toto die quid facere debeat	1.3
Testiculorum incisio	7.19	Ventrem solutum quid com primat	eodem
Tharrias medicus	3.20	Ventrem compressum quid soluat	eodem
Themison	1. in pro.	Ventriculus ex quibus con= stet, & eius situs	4.1
Theodoti collyrium	6.6	Vetriculi uulnerati sig.	5.26
Therionia	5.28	Ventriculus ex quibus con stet, & eius situs	4.1
Theosenus	5.18	Ventriculi uulnerati signa	
Thymium	5.28		
Tibiæ	8.1		
Tinei compositio	5.22		
Titio extinctus	3.12		

INDEX.

3.26	Venarum ora subito sup= pressa, alioqui sanguinem fundere consueta, quid in= dicent 2.5	Vomitum quando, & qui= bus utilis aut inutilis eo. Vomitum si post cibum fieri debeat, quomodo prouo= candus eodem
	Venere abstinendum quan= do, & quando non sit 1.3	Vrina sana quæ 1.2
	Venti qui nam salubres, & qui non sint 1.1	Vrinæ reddendæ difficulta= ti, quomodo succurratur lib.7.ca.26. & li.1.ca.25
	Venenis omnibus contra= rium quid 5.26	Vrina parum liquida, in sa no homine quid significet 2.5
	aduersus Venenosorum ani malium ictus eod.	Vrina quæ mala 2.3
	Ver saluberrimum 2.1	Vreteres 4.1
	Vere quæ ad uictum magis conueniant 1.3	Vti synanche 4.4
	Vere qui morbi fiant 2.1	Vua morbus intra fauces 6.14. & 7.12
	Vertebræ 8.1	Vulnera quomodo glutinā= da 5.26
	Vesica, & eius situs 4.1	Vulnerum signa eodē
	Vesicæ uulneratæ signa 5. 26	Vulnerum differentia ex ipso morfu eodem
	Viuerē elatū Asclepiades fu neri obuius intellexit 2.5	Vulnus glutinantia 5.2
	Viuiorum corpora incidere, crudele & superuacuum esse 1. procmio	Vulnera aperientia 5.4
	Vmbilici prominentis cura tio 6.17	Vulsella 7.30
	Vmbilici uitia quomodo cu rari debeant 7.18	Vulua & eius situs 4.1
	Vngues 6.1	Vulua percussæ signa 3.26
	Vnctio 1.3	Vulua natura mirabilis 7. 21 Z
		Zenon li.5.in pro.
		Zopyrus li.5.c.25
		FINIS.

12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

